

G á d r o

Hystorye Wšeoobecné

pro

školní mládež y dospělý lid obecný,

w kterémž se přemnohé znamenité, důležité a wjry hodné
příběhy na této zemi, od stvoření světa, až do našich
časů zběhlé, k povčení obsahují.

Poprvé wydané

prachy

Dndřege Soltysa,

(Turčana).

W Presspurku,

Pismem Karla K. Snjška 1829.

REVIZIA

Slovenská pedagogická knižnica
Bratislava

Sign. *MUZ 227*

Prir. čís. *137673*

H 452.2 (1) (041P)

Wysoce včenému

a

Wysoce wáženému Muži,

P a ň u

Giřimu Palkowicowi,

řeči a literatury Česko-Slowanské Professorowi w
Přesburku nezaslaužilegššimu, Hystorykowi znamenitému,
wlastency welmi horliwému a wšeho dobrého ochráncy
a rozšširawateli,

gakožto býwalému někdy Mistru swému laškawému,
tuto Charitau prácy swau, na důkaz své zvláštnej
wděčnosti a oddanosti, ponženě
obětuge

Episowatel.

Wysoce včený Muži!

Wysoce vážený Pane!

Cžim wětšj gest prospěch a štěstj, kterěz z maudrofti a ochrany některých wznessených osob, z gestich horliwosti a nevnaweného pro obecné dobré podnikání na weskeru wlast wplywá; tjm wjce náleži wffeligačým pořádným, kterыз gen wymyšlen býti může, způsobem gim poctiwost činiti, a při každé příležitosti důkazy wděčného srdce k nim na gesto dáwati.

A kdož giný wětšj cti a wážnosti, wětšj wděčnosti zaslubuge, nežli Wy, Wysoce wážený Pane! Wy z dobrowolné libosti Swé weliké lásky wffelikaui starost pro národ náš a wlast snássite. Wy wsecku pilnost a snažnost gač pro rozššření wffelikého vmění, tač y pro zachowání a zwelebení Slowanské řeči w nassj drabé wlasti wynákládáte. Wy, gač we wšem předsewzeti Swém, tač y w spisowání a wydávání wffeligačých wýborných knih neywjce giných lidj prospěchu a zrůstu w dobrém wždycky hledáte; gačoz y přítomnau Systoryi znamenitě gste rozbognili, a gi y ginač k wětšj dočonalosti přiwedli.

Tato tedy tak veliká Wasse láska k vlasti, ano jiné pravé zásluhy Wasse, nimiž se stkwíte, vkladagi y mně tu powinnost, Wám, nehodnau tuto práci swau, gakožto obět wděčnosti a wážnosti, ponížně předložiti. Wjm syce předobře, Wysoce včený Pane! žeť Wasse ctnosti wjce nežli toho zásluhagi; nic méně wssak ponížně a přesnažně žádám, aby gste to wděčně přigjti ráčili.

Ostatně odesylám tu neywraucněgšsi prosbu k nebi, aby Wssemohaucý Bůh, dnů žiwobyti Wasse ho k obecnému wžitku a prospěchu, tež y ku porěšeni, co neyděle prodlaužil, a až do těch neypožděgšich časů w ustawičném zdrawi a w u plném prospěstwi Wás zachowal. Tak smýsleže, a toho žádage, s neywětšsi uctiwostí trwám nezmenitedlně

Swého Wysoce wáženého Pána

ponížněg cíitel a sluzebnjě,
Spisowatel a Wydawatel.

P ř e d m l u w a.

Cyero, onen neyznamenitégšj řečnjš Řijmský, pravj: „že wšsecko, cokoli činjme, nemá gen k nassemu vžitku, nybrž pro sláwu a pohodlj wlasti nassj děláno a wykouá= wáno býti.“ Těchto chwalitebných slow pilně a bedlivě powážjw, přeložil sem a sebral Hystoryi tuto, kteráž wlastně k tomu wložena gest, aby z nj školnj mládež y také obec= ný lid se powčiti, ano o mnohých pamatných přjbězých w tom= to swětě, od stwořenj geho, až do nassich paměti zběhlých, negaké známosti nabýti mohli.

Co se pač dotýká tohoto spisu sporádánj, celau wšseo= becnau Hystoryi pod čtwerau welikau Monarchyj (ač tento způsob gjž obyčejný není, pročej na koncy doplnugjch P ř j d a w e k připogen gest,) sem obsáhl, a po skončené čtvrté anebo poslednj Monarchye, o neyzwlássněgšich Králow= stwích z gegich zbořenin posslých zwlássťe gednal. Dále, wšsecky neyhlaněgšj prawdy tyto a přjpadnosti Hystorycké způsobem otaznjm sem wyložil, na Peryody rozděil, a při každem peryodu, kde toho potřebj bylo, staw polityckých, chrkewnj a liternej wklájal. Nebo tak sporádaná Hystorye negen ten vžitek přinássj, že se gj můžeme snadněgi naw= čiti, a gegj cenu a wybornosť tjm lépe poznáwati; ale

slauží též v k tomu, že můžeme viděti, jak jedná každá věc, o kteréž se w této knize mluví, přewelmi pěkně s druhau se srownává, spolu se drží, a jedna druhé následuje. Několik na pořádku, kteráž jedna věc po druhé se stala, tak mnoho nezáleží, a žádnému to na vzdělání neškodí, byťby neyprwé se wyprawowalo, což až zatím se stalo, když jen ta věc sama w sobě skutečně prawdivá jest: wšak wždy předce mnohem užitečnější jest Historie a wětší wážnoiti dosahuje, když v pořádek času w ni se sstříjí a zachowává; což wšeccko také v ohled této knihy jest. Při čemž sem ale předce tomu wyhnauti nemohl, abych mnohých příběhů neopustil. Wšak poněwadž chl můg byl, wšeobecna Historie a w ni obsažené věci w krátkosti sepsati; za lepšší tedy vzal sem, málo potřebné věci opustiti, nežli něgaký nehogný a syromý register gmen a počtů mládeži předložiti.

Povžili se pak w přítomné knize neywybornějšší spisowatelé Historiečti, jako: Pölic, Sölöcer, Swarc, Bredow, Selle, Hybner, Brechenmacher, W. D. z Weleslawna, Pelcel, (z nichž drabně zpráw slovo od slova položeno jest,) Hammer, Gruber, a jiní.

Poněwadž mocnáři Rakausští, jakožto cysarowé a králowé (Wherští a Czeští) a z částky v jiní, na wjce míst

se připomínají, tedy o nich na jednom wje, na giuém méně se dočteš. — Na Slováky a příběhy gich se tykagich, též y na W hry, zvláště w W herské a C zeské H ystori, (w nichž mnoho pěkného a pamatného zde čtenáři naleznau), zvlástinj obled sem měl, a takové wěcy doložil, o nichž ne hned ginde dočjsti se kdo může. H ystorie Turecká, w nás málo známá, kterážto wssak zvláště nás obywatelů země W herské welmi se týká, obšjrněgi, podle neylepšjích nowěgšjích y k r y t y c k ý c h H ystoriů tak wypracovaná zde na koncy se podává, že gakož se naděgi, každj s obljbenjm a s mnohonásobným naučenjm gi wúbec, a zvláště některé gegi částky, čjsti bude, gako o přežalostném každému křestanu dobytj Konstantynopole sfrze Turka; o tom, co se w té pamatné bitwě na K o s o w ě stalo; o T y m u r o w i; o nyněgšj wálce, a t. d. ano y P ř i j d a w e ě o I n d y i a Č j n ě. — Kromě toho doplňuje se tauto H ystoriy Tureckau, H ystorie W her sk á a R u s k á, a poněkud y R ů ž e k á a P o l s k á.

K poslední, poněwadž sem tuto knížku y pro dospělý lid obecný wložil; musyl sem dle gegich potřeby a poznánj se zprawowati, musyl sem podle gegich powahy krátce a wrcitě wssacko wyprawowati, a s nimi wždy

řečj pochopitedlnau mluwiti. Lidé obecnj we přemýšle-
nj newycwičenj, nepotřebuj obšjrného wyprawowánj.
Gim se gen wšsecko krátce, ale pořádně wyswětlení má.

O wžitku této Hystorye netřeba mi mnoho zde wvesti,
gediné to o nj řjcy musím, že wšbec každý člowěk této
wědomosti potřebu má. Ona mnoho může w giných zná-
mostech; ona přewědčuje člowěka wždy wjce o řízenj Bož-
ském a opatrowánj; ona wčj nás lidi poznáwati a posty-
tuge nám prowidel, kterými se zprawiti máme, abychom
totižto rozumně žiwi byli, dobré milugjce, a nenáwidjce
zlého, řdyž ona nám onono we přjgemných, toto pak we
smutných následcích zběhlými přjklady patrně před oči
stawj. —

Mohuli giž skrže takowauto malau prácy něco přidati
k dobrému wlasti, pokládám se za šťastného, a welebím
Boha, že mne toho hodna učiniti chce. Pšal sem w
Moskowcech, dne 1. ledna, 1829.

D n d ř e g S o l t y s ,
Kandydát Teologie.

Hystorye Wsšeobecná.

Tento svět, w němž živi gsme, nesčíslné lidu miliony před námi již obývali: neboť on stogi mocy Božskau, nejen toliko od některého krátkého času, nýbrž již před narozenjm Krystowým, obecně 3983 let, a po Krystowu narozenj tolik let, kolik nám nynějšj počítánj roků nassich oznamuge, kteréž my Křestané od narozenj Páně počínáme. Za tento tať weliký čas zběhli se w tom světě welmi mnohé pamatné příběhy, gichž nám Hystorye welikau částku zachowala. Přistupme tedy k této, pro každý staw a wěk tať welmi potřebné a wžitečné wědomosti.

Co gest Wsšeobecná Hystorye?

Wsšeobecná Hystorye gest wměnj a prawě wyprawowanj těch pamětihodných wěcy a příběhů, které se od počátku swěta až do nassich časů staly, anebo od lidí dály. Obecné a málo wzáctné příběhy Hystorye opaušstj, protože to čtenárowi ani wžitku, ani potěšenj nezpůsobuge.

Koliknásobná gest Hystorye?

Z ohledu na materij dělj se Hystorye 1) na **Polityckau**, která politycké wěcy w sobě zawjrá. 2) Na **Cyrkewnj**, která o cyrkewnjch wěcech gedná. 3) Na **Hystoryi Wmělosti**, genž o wčenyh mužů spisých, životu a mezy nimi powstalých rozepřech, pať o počátku

a vzrostu vědomosti neb známosti vypravuge. 4) Na **Systoryi Přírody**, která fyzické a přirozené věci vysvětluje. 5) Na **Technyckau** anebo **Kunstowniz** tato vypravuge o řemeslných kusech, o počátku gegich a vzrostu. A naposledy 6) na **Wesměsnau** neb **Smjssenau**, která nám o rozličných věcech w obecném životě zběhlých smjsseně oznamuge.

Z ohledu času dělí se Systorye na rozličné **Epochy** a **Peryody**, (Doby) t. g. částky, které se od některé pamatné doby neb času začínají.

Na jakový způsob můžeme se neylehčegi Systoryi učiti?

Sem přináležejí následující věci :

1. Dobrá pamět.
2. Letopisy anebo poznamenání, co se kterého roku stalo.
3. Geografie (Zeměpis) anebo vyspání země, které místo, na němž co se stalo, vřazuje.

Kterak se pro školní mládež neylepe může rozdělit Systorye?

Uby se nějaké polehčenj Systoryi všechm se žákům a žáčkám učinilo, za neylepšj zdá mi se, gestě tenkráte celau Systoryi pod čtverým Mocnářstwjm obsáhnutí, nebo tak Systorye, gsau co w gedno tělo wvedena, se wššjm se srownává, a jako we hromadě spolu se drží. A proto když Stará Swatá Systorye, totižto od stwoření světa počínajících se, pod čtverým Mocnářstwjm obsáhnutí se nemůže, potřebj gest, prvé než ku věcy nastj přistoupjme, Systoryi lidu Božjho zvláště ke koncy přivesti.

Stará Swatá Systorye.

Co gest neywjce poznačenj hodné we staré Systoryi swaté?

We staré swaté Systoryi, která gináče Systorye

starého Zákona sluge, rozličně poznačují se Peryody, z nichž 1) zamjrá w sobě čas Otců, gessro před potopau žili. 2) Židi, kteří po potopě světa živi byli. 3) Představuge stav národu Židovského pod zprawovánjm Saudců; 4) Pod Králi; 5) Pod Biskupy; 6) Pod Knjazaty a Králi Machabegskými; 7) Stav téhož národu pod rodem Heródesšým.

P e r y o d P r w n j

Staré Swaté Hystorie před potopau.

Čas weliký čas obsahuge w sobě Peryod prwnj?

Od stwořenj až do potopy světa počituge se 1656 let.

Wypočíteg dle pořádku Otcy před potopau?

1. Adam, který žil 930 tehdegššich let.	7. Enoch, 365.
2. Set, 912.	8. Matuzalém, 969.
3. Enos, 905.	9. Láméč, 777.
4. Benan, 910.	10. Noáč, který před potopau, ano po nj žil, totiž 950 let.
5. Mahalael, 895.	
6. Jared, 962.	

Mezy těmito pak Otcy starými, kteří byli znamenitěgšši?

1. Adam, gehož ze hrudy země zformowal Bůh, a gemuž nad ostatními živočichy panowati poručil. Me auklady onoho zlého nepřitele gsa Adam podweden, gedenjm owoce zapowědeného od Boha se odrazil; z té příčiny spolu y s manželkau swau, Ewau, z ráge wyhnán gest. Mezy Adamowými syny neywjc známi gsau: Kain a Set. Od Kaina, morděte bratra Abele, possel (bezbožny) rod Bananegššý. Od Seta pak Patryarchowé anebo Arcyotcowé powstali.

2. **Enoch**, který pro svou pobožnost, (dle Písma,) živa do nebe vzat gest.
3. **Matuzalém**, který mezi všemi neděle žil.
4. **Noách**, jenž pro svou pobožnost v čas potopy světa s celou svou, ano s některými zvířaty zachován gest při životě.

Gakový byl Stav lidského pokolení pod Otcy před potopou žijícími?

— Ti, kteří od Sety pššli, byli pod mocí Patriarchátskou. Mezi Kainovými potomky rozličné povstaly společnosti a tyranská Království. O těchto v Písmě Svätém zmínka se činí pod jménem **Nefilim** anebo **Tyrannů**.

Co v němž paměti hodného v tomto Peryodě?

V literárním ano řemeslném v němž Otcové před potopou téměř mezi sprostě se počítují, ač není pochybné, že oni pro svůj drahý věk ve známostech věcí přirozených, v dělání rolí a chování dobytka patrní byli. Svědčí také písmo, že první město vystavěno bylo ode **Sanocha**. Vynalezení hudby přivlastňuje **Jubalovi** a kovářství **Tubalkainovi**. Mezi smyšlené pak básně přináležejí to, což mluveno bývá o zanechaných patnácti knihách **Adamových**, a o slaupích **Setových**.

P e r y o d D r u h ý

S t a r é S v a t é H y s t o r y e .

Gak veliký čas zavírá v sobě Peryod druhý?

Peryod druhý skončuje se 857. lety, a všecken ten čas v sobě obsahuje, který gest mezi potopou a vyjitím lidu **Izraelského** z **Egypta**.

Co bylo příčinou Potopy, dle Písma svätého?

Když potomci **Kainovi** gen pořád všim **Božským**

přikázáním a napomenutím pohrdawšse, bezbožně žili: y byli potom tito neposlusnj srze velikau potopu do gednoho zhlazeni. Gen pobožný **Noách** udělaw sobě dle rozkazu Božjho veliký koráb, a wstaupirw s čeledj swau a několikw zvířaty do něho, roku swěta 1656, zachowan gest při žiwotě. A když se wody wmenšily, koráb na **Araratě**, hory Armenšké, se zastawil. Noách pak proměnirw byt swüg, odgel do Mezopotámie.

Gaťowý byl staw swěta po Potopě?

Za přehrozná Potopa proměnila swět, a následowala po nj krátkost žiwota lidšského spolu y s rozličnými nemocmi, a giným zlym, njmžto my lidé až počud nawšštěwowání býwáme. Nebo gať veliká proměna na zemi wčinená gest, tohož důkazem býti se zdagj ostatkowé mořšštj, kterj gestě až po dnes na wrššjch, ano w samých skalách nacháznj býwagj.

Kterak se rozmnožilo lidšské pokolenj po Potopě?

Noách měl tři syny: **Sema** totjžto, **Cháma** a **Jafeta**, od nichž posšlo mnohé a velikého počtu potomstwo, gestto se po rozličných kraginách roznesli a mocná Králowstwj založili. Jafetowi dostala se **Evropa** a něco y z **Azye**; **Semowi** ostatnj **Azya**, **Chámowi** pak **Afryka**. O potomcích Chámowých zde my wice nepřipomeneme, protože to wšsecko, což ginj spšowatelé o nich pššj, negistě gest. O Semowých pak potomcích pššmo swatě nám wyprawuge.

Kterj Patriarchowé žili po Potopě?

1. **Noách**. 2. **Sem**. 3. **Arfa ch sad**. 4. **Serber**. 5. **Delcg**. 6. **Reg'u**. 7. **Serug**. 8. **Nachor**. 9. **Tara**. 10. **Abraham**. 11. **Jzák**. 12. **Jákob**. 13. **Jozef**.

Kterj byli mezy těmito Arcyotcy neyznamenitěgšj?
1. **Sem**, kterjž gest neywětšj paměti hoden, protože se

geho potomcy čisté a pravdivé služby Boží přidrže-
li, a z jeho rodu narozen gest Mesháš.

2. **Peleg**, při gehožto narozenj Bůh lidem gazky zmatl pro stawění wěže Babel nazwané.
3. **Abraham**, který pro swau wjru a pobožnost gmenuge se Otcem wěřjchých. Tento dle rozkazu Božjho spolu y s bratrem swým Lotem a manželkau swau Sár-au do země Kananežské přěšel roku swěta 2024. Odtamtud pro hlad táhna do Egypta, po několyka letech se nawrátíl. Roku Abrahamowa dewadesátého dewátého powstalo **obřezání**, tať aby se tym znamenjm geho potomstwo od ostatnjch národů dělí-
lt. S manželkau swau Sár-au zplodil **Izáka**, pať se služebnjch **Izmaele**. Měl tať s ginau swau manželkau, Keturau, šest synů.
4. **Izák** gediny Abrahamůw a Sár-yn syn, a otec Já-
kobůw; geho manželka gmenowala se **Rebeka**, dcera Betuelowa a sestra Lábanowa, genž dwa syny Ezawa totíž a Jákoba gednjm porodem zplodila.
5. **Jákob**, gináče **Izrael**, půwodce lidu Izraelské-
ho, genž dvě manželky měl, Leu totížto a Rachel, a dvě kuběny, gmenowitě Bylbu a Sylpu. Pozů-
stawil dwanácte synů, půwodů dwanácti Izraelských
částek. Tento táhl potom se syny swými, ano wse-
ckau familij swau do Egypta, kdež roku 147. wěku
swěho žiwot dokonal.

Gmenug mi dwanácte synů Jákobowých?

1. Ruben. 2. Symeon. 3. Léw. 4. Júda.
5. Issasar. 6. Zabulon. 7. Dan. 8. Aštaljm.
9. Gád 10. Ašer. 11. Jozef. 12. Benjamin.
6. **Jozef**, který zlostj a zradau bratřj swých do Egypta přiweden, Putisárowi prodán byl. K posledku Jozef tento Egyptu předstawen gest, kdežto wsecku rodinu swau, ano celý Egypt od hladu oswobodil.

Gakowý staw lidu Izraelského byl w Egyptě?

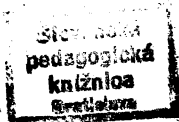
Když Jozef, ochránce lidu Izraelského, ze swěta wykročil, a rod Jákobůw ze dne na den wjc se rozmáhal, Egyptský král počal gegich mocy překážeti. Poručil tedy wšsecko mordowati a do řeky házeti, cožbykoli se mužského pokolenj narodilo. A hle! Mogžjš v řeky položený od dcery Faraonowy od smrti ochráněn.

Wyprawug něco o Mogžjssowi?

Mogžjš, syn Amramůw, w rákosy při břehu řeky Nylu od matky swé položený, ale od dcery Faraonowy naležený a ochráněn, v královského dworu Egyptského wychowán byl. Gsa čtyřidcet let stárj, Egyptčana, an gistého Žida bil, zamordowál. Obáwage se tedy Mogžjš pokuty, do země Madhanské utekl, kdež sobě Zysoru, dceru kněžowskau, pogal za manželku, pasenjm stáda se tam zaměstknáwage. Lento Mogžjš stal se potom zpráwcem a wůdcem lidu Izraelského, gehožto on s Božj pomocí z Egyptského gha poddanosti wyprostil. On byl muž pobožný a Bohu neymilegšj služebnjš; ale potom v něho w nemilost vpádl, protože stálu, ku njž mu Bůh genom promluwiti byl poručil, dwakrát vdeřil. Z té přičiny on do země zaslíbené newegda, na paušsti vmřjti musyl: což se také wšsechněm tēm přihodilo, gessťo z Egypta wytáhli, z nichž žádněmu do země zaslíbené přigjti nebylo přáno, kromě dwau wětšych mužů, Jozue a Kaleba. Na Mogžjssowo mjesto postawen byl Jozue, genž lid Izraelský do zaslíbené země dowedl. A s tjm skončuge se Peryod druhý.

Stkwěloli se vměnj w tomto Peryodě?

Dwšsem. Stawitelské, hwězdárské ano měřické vměnj, gako též kunsť literami psáti a werše dělati, byly známosti tohoto wěku, a stkwěly se zwláště mezy Egyptským a Fenyckým lidem, kterjžto se také kupčenjm tehďáž nad giné wznessi.

Gakowý staw náboženstwj byl we druhém Peryodě?

Ku pravdivé Boží službě dlouho přikázané bylo potomstvo Semowo. Ale okolo času Abrahámowa pravá o Bohu známost pomalu w zapomenutj přicházela. Nebo, že Tara, Otec Abrahámůw, modlářstwj se přidržel, swěděl o tom písmo Swaté. Padlau Boží službu obnovil **Abraham**. Tohoto následowali **Izák, Jakob, Jozef**, obzvláště ale **Mogžis**, který Izraelitům deset přikázanj Božjch na hoře **Synai** wyhlásyl. A proto se on největším Zákonodárcem lidu Izraelského nazývá. Také mezi církewnj věcy tohoto Peryodu pro pamět má se zapisati: 1) Obřezánj ustanowené od Abraháma. 2) Deset Božjch přikázanj od **Mogžisse** vůbec oznámených.

P e r y o d T ř e t j Staré Swaté Hystorie.

Kolik let obsahuje w sobě Peryod třetj?

Peryod třetj počná se od roku 2513, anebo od wygiti Izraelitů z Egypta, a pokračuje až ku králům; obsahuje w sobě 396 let. W tomto Peryodě lid Izraelský nejprvé od vůdců, **Mogžisse** a **Jozue**, potom od **Staršjch** a naposledy od **Saudců** zprawován byl.

Kdo byl Jozue?

Jozue, syn Nun, přivedl lid Izraelský po smrti **Mogžisse** do té krajiny, kterauž byli předtjm Kananešstj, to gest potomcy **Chámowi**, obýwali. Lto **Jozue** ohněm y mečem zahladil, a gegich krajinu na dwanácte dílů gestě gednau rozdělil, dal gi do mocy lidu Izraelskému, z nichž některj w těchto, a ginj opět w giných stranách **Jordánu** bydlili. Také dwa všeobecné Sněmy držel **Jozue**, a po skončenj dwau těchto Sněmů ze swěta vykročil, přes dwadcet pět let obec zprawowaw.

Co wiš o Starššich?

Starššij byli sedmdesát mužů, lidé rozumnj a sešlého měku, kteří bywše s Moggjšsem do spolku rady od Boha zvoleni, lid Izraelský po smrti Moggjšse a Jozue až do paměti Saudců zprawowali.

Kdo byl Kaleb?

Kaleb byl vůdce wogenšlého tajenj proti Adonibesechowi, Geruzalémšským a Kananegšským hornjm, po smrti Jozue.

Co za powinnost měli Saudcowé?

Saudcowé byli gistá Wrochnost, gimž náleželo proti nepřátelům Božim bogowati, na sandu sedati a o službu Boží se starati.

Wypovětey Saudce lidu Izraelského?

1. Atnyel. 3. KHUD. 3. Samg'ar. 4. Debora, prorokyně a Barák. 5. Gydeon. 6. Abymelech: 7. Tola a Jair. 8. Jesta. 9. Kbzán, Klón a Ubdon. 10. Samson. 11. Kli. 12. Samuel.

Mezy těmito Saudcy kteří byli neyznamenitěgššij?

1. Atnyel, jeť Kalebůw, byl prwnj sandce, který Chazana Kizataima, krále Mezopotamského Izraelity službau a poddanostj trápjčeho náramně porazyl.
2. KHUD, který Izraelské z poddanosti wyswobodil, protetna we dwoke swém Kg'lona, krále Moabského.
3. Samg'ar pobil šest set Filistýnských ostnem wolowým.
4. Debora prorokyně, a Barák, kteréžto dvě osoby wogšfo nepřátelské Sabjnowo, za vůdce Zyzery, mečem zhladily.

Kdo byla Jáhel?

Jáhel byla Hrdinská žena, která wtřagjčeho Zyzeru, vůdce wogška Sabjnowa, auliskně k sobě přiwábivši, mlékem y máslem nakrmila a zdřymalého hřebem do židowin geho wrazeným vsmrtila.

5. **Gydeon** byl za swých časů veliký hrdina, kterýž **Madyansté** a **Amalechysté** zvukem trub a lam-pami času nočního horjčymi přestřassiw, rozplassil a porazyl, nebo obrátil Hospodin meč gednoho proti druhému, a to po wšem Teženj, dj Pismo swaté.
6. **Abymelech**, veliký tyran, kterýž zmordowal sedmdesáte bratrj swých, králem nad **Sychemem** učiněn gest, odbog činjč **Sychemity** z gruntu wyhladiw; ale potom y sám při obleženj **Zámku Tebez** mlynčtým kamenem od gisté ženy shozeným, vdeřen gsa, dusši wypuštil.
7. **Iefta** sstakně bogowal z **Ammonity** a **Efraemity**.
8. **Samson**, genuž veliká syla od Boha dána, takje potkaw se gednau na cestě se lewem twaucým, roztrhal geg rukama, oslowau pak čelistj tishč **Filistynstých** o život pripravil, také brány města nazwaného **G'aza**, položiw ge na swá ramena, daleko na gistsj wrch hory wynesl.
9. **Elj** byl nehwyššj kněz a spolu **Saudce**.
10. **Samuel**, poslednj **Saudce** lidu **Izraelského**, kterýž autřad swüg chwálibně zastáwal. Tento **Samuel** byw giž stár, nářjdiiti chtěl, aby geho autřad geho synům swěten byl. Gjemuž ale **Izraelsstj** nepowolili, protože synowé **Samuelowi** bywšse na nehwýš položeni, sprawedlnost zle přisluhowali. Naproti pak radšse krále sobě zwoliti a ustanowiti žádali. **Samuel** syce od předszewzetj tohoto ge odwesti chtěge, wyložil gim wšsečy obtjžnosti králowského důstogentwj. Ba co wjce, y **Bůh** gim toho blyškánjm a bromobitjm zabraňowal. Alle tento lid nechtěgje od vmjnenj swého wstaupiti, tak dlauho Boha prosyti nepřestali, pokud gim nepowolil, aby gegich země na **Králowstwj** wyzdwižena byla. A tak po **Samuelowi** lid **Izraelskš** od **Králů** zprawowán byl.

Sakowý byl staw náboženstwj pod Saudcy?

Po zahynutj Starššich, kterj swobodnau obec za několik let zprawowali, lid Izraelský od pravé Boží služby k modlářstwji se obrátili. A tak opustiwše Boha, od Chuzana, krále Mezopotamského, za osm let ghem poddanosti trápeni gsau. A když se opět k Bohu obrátili, dostali za ochránce Atnyele, který potlačiw Chuzana, wyswobodil ge z poddanosti. Po Atnyelowě pak smrti opět tento lid bezbožnosti se přidrzejice, na rozličný způsob trestáni byli.

Tato Hystorie poskntuge nám dosti zřetelnych důwodů židovské v mjše wřtkawosti.

P e r y o d Č t w r t ý Staré Swaté Hystorie.

3 Kolika let záleži Peryod čtortý?

Peryod čtortý počátek swúg býte od roku Swěta 2909. anebo od panowánj králů, až do konce zajetj Babilonského, anebo do roku Swěta 3468. a obsahuge 559 let.

Kolik panowalo králů nad wššim lidem?

Trj genom, totiž: Saul, Dawid a Ssalomaun.

1. **Saul**, prwnj lidu Izraelského král, z rodu chatrného posslý, byl zrůstu welikého, takže předčil wššekn lid Izraelský swau postawau. Po geho smrti žádný z potomků geho králowskaw hodnostj poctěn nebyl, nýbrž Dawidowi swětena gest.
2. **Dawid**, huděbnj, poeta, a spisowatel nemyšborněgšj, třidecátého roku wěku swého na trůn králowský dosedl. Tento král dobré a powěštné gměno v wššech sobě způsobil, G'oliásse zamordowaw. Geho nástupce byl
3. **Ssalomaun**, který maudrostj a bohatstwjm oplýwage, mnoho lodj do kraginy řečené Ofje zaslal,

a obtamtud zlata a wffelitých drahých věcý do své kráginy přivezti dal. Přitom mnohé sobě vyokragané a modlám se klanějicý ženy wzal za své manželky, gehož ony potom ku swému náboženstwí přiwábily.

**Co se po těchto třech Králích s Židowstwu Mo-
narchy stalo ?**

Byla rozdělena na dvě částky.

Wdož byl přjčinou tohoto rozdwogenj ?

Tohoto rozdwogenj přjčinou byl **Roboam**, syn **Salomauwů**, který přchau a lehkomyšlností opogen gsa, lid od sebe odvrátil. W stalo se potom, žeť on deset z lidu swého částek wtratil, dvě toliko obdržel. A tak dvě Králowstwí powstalo: Králowstwí totiž **Júdsté** a **Izra-
elsté**.

Co wjš o Júdstém Králowstwí ?

Králowstwí **Júdsté** dwadcet králů zprawowalo. Mezy těmito králi osm chwalitebně, ostatnj pak zle králowali, z nichž **Jojakym**, **Jojachym** a **Sedechyáš** paměti hodni gsau. **Jojakym** **Nabuchodonozorowi**, králi **Babilonskému** daň dáwati přinucen byl. A kdýž od něho odstoupil, do **Babilona** přiweden a do wězenj wsazen gest, w němž y život swůg dokonal. **Jojachym**, syn a nástupce předesslého, který králi **Nabuchodonozorowi** pod moc a panstwí dobrowolně se podrobil. **Sedechyáš** z **Júdstých** králů poslednj gsa, zrušil smlauwu, kterauž s **Nabuchodonozorem** byl wdělal; pročěž **Kaldegští** sebrawše wálečné wogsko své, města **Geruzaléma** dobyli a wsecko y s chrámem **Salomauwým** rozbořili. Králi **Sedechyášowi** **Nabuchodonozor** oči wylaupiti dal: pročěž y Králowstwí **Júdsté** potom zahynulo.

Co o Králowstwí Izraelstém ?

K Izraelstému Králowstwí těch deset částek li-

du, gesto od Roboama odstaupily, bylo připogeno. Lid tento Jeroboama sobě za krále zvolili, a vůbec od dwatenácti králů zprawováni byli, kterých nepřvé sýdlo své královské měli w městě Sychem, a potom w Samáryl. Čas, za který králové tito onen lid zprawovali, byl dlouhý, 258 let w sobě obsahujcý, z kterýchžto králů žádný, pro zlé mravy, Bohu se neljbil. Poslednj král tohoto lidu byl Sozeáš, za gehožto panování královské sýdelnj město Samárya od krále Assyrského Salmanasfara wybogováno, a deset částek gateho lidu Izraelského w služebnost zavedeno bylo.

Kolikráte w službu a poddanost lid Božj zaveden gest?

Lid od Boha wvolený třikrát w službu a poddanost zaveden byl, a syce:

- a.) Za panování Sozeáše, krále Izraelského, za něhož deset lidu částek neb pokolenj od Salmanasfara, krále Assyrského, w služebnost zavedeno bylo.
- b.) Za času Jojachyma, krále Jüdského, kterých přemožen gsa, od krále Babilonského Nabuchodonozora spolu y s welikým množstwjm lidu zagateho do Babilona zaveden gest.
- c.) Za času Sedechyášfowa, když Babilonský král, Nabuchodonozor, město Geruzalém, také chrám Salomaunůw zkazytí dal.

Gakowý staw byl náboženstwj pod králi?

Pod prvnyjmi králi, dle starého obyčege, konána byla služba Božj zústawagcý w stánku a trubhe vmluwy. Za času pak Salomaunowa, geho wstawěný chrám, slaužil židům za poswátne místo, w kterémžto chrámě stánek ano trubha vmluwy složena a chována byla. Po rozdělení Monarchy židowské, wymyslil nové náboženstwj Jeroboam proto, aby se ta rozdmogená Královstwj pro gednu wjru

Spolu opět nespozila. A když pravé náboženství klesati počalo a králové Jüdistj ano Izraelsstj ku modlářství se obrátili, posýlal Bůh často Proroky, kteří kněží ano y ostatního lidu ku wzywání pravého Boha napomínawali, wdussenau pobožnost a zanedbané pravé náboženství na čas obnovowali; a poněwadž w Peryodě tomto wjc než třidcet Proroků powstalo, peryod tento sluffně může se gmenowati Prorockým. Nebo strže tyto muže potom vůle Boží pronáššna byla.

Gakowý staw byl Politycký za panování králů?

Po rozdělení na dvě částky království židovském, ustanowena gsau dvě královská sedění, gedno w Geruzalémě, a druhé w Samáryi, když totiž do města tohoto od krále Omri nazwaného přeneseno bylo královské sídlo, které bylo předtím w městě Sychem. Co se obecné Zpráwy dotýká, swědčj Pismo swaté, že wšecken lid židovský byl pod mocí králů: a Samuel, královská práwa wypsaw, dosti provkazuje, že lidu nad královskou nepravostí žádná moc není dána. Ale wšak patrně gest, že gistá forma Tcofrarye gestě pod králi pozůstala, - a některá práwa králům odňata byla, jako o neywššim knězy anebo Biskupowi, o Prorokowi a t. d. A proto když přednj Pánowé Jeremiáššowi wtrpného práwa žádali, odpowěděl král, »Hle, w mocí wššj gest, neboť proti wám nic nemůže král.«

Gakowý staw vměnj byl w tomto Peryodě?

Že w tomto Peryodě stawitelství přewelmi kwetlo, tohoť doswědčuje chrám Esalomaunůw překrásně wstawěný. Swědčj také dostateč a hognost zlata, stějsbra a giného přespólnjho, zbožj, njmž za času Dawidowa a Esalomaunowa oplýwala Palestýna, že židé y w plamenj welmi žkussení byli. Pilně také židé w tomto Peryodě wzdělawali země, a byli welicj ctitelé wěcý Hystoryckých.

P e r y o d P á t ý S t a r é S w a t é H y s t o r y e.

Dlauhýli čas zawjrá w sobě Peryod pátý?

Peryod pátý obsahuje w sobě 372 léta od roku Swěta 3468, totiž od konce zajetí Babilonského, až do času Machabegských anebo do roku Swěta 3840.

Dlauholi trwalo zajetí Babilonské?

Zajetí Babilonské trwalo sedmdesáte let, po nichž lid Izraelský od Perského krále Cýra obdržel swobodu do vlasti se nawrátiti. A tak lid tento po geho do vlasti návratu od knížat a biskupů zprawován byl.

Kteří byli ta Židovská Knížata?

1. Jerubabel, genž Židy do vlasti přivedl. Tento spolu y s nevyšším knězem Jozua řečeným, wystawil oltář, činil Bohu wyswoboditeli oběti. Roku pak druhého, co židé do své vlasti se nawrátili, založen gest grunt chrámu. Ale tomuto djlu mnohý nepřátelé překáželi, až pokud opět chrám za času Dárya Hystaspa wystawěn byl.

2. Nehemyáš, který město Geruzalém novými zdmi obehnal. Po geho smrti Biskupové nad Židy vládl.

Sakowý byl staw náboženstwí pod Knížaty a Biskupy?

Židé pravě služby Boží stále se přidrželi. Příčina této gegich v wjře stálosti má se připisowati wyzdwižení židovských škol a částému w nich písem swatých čtení, prací totižto gistého kněze, Ezdra řečeného, který písma swatá sebrav, ge do mnohých Eksemplátů wwedl. Djmto tedy prostředkem wykonánost gest, že známost písem swatých předtím zanedbaná wjc a wjc se rozšírowala.

Sakowý staw byl Politycký w pátém Peryodě?

W tomto Peryodě Židé nebyli swobodni, nýbrž Per-

štanům a hned potom Řekům poddáni. Pod Panovníky Peršskými málo od lidu swobodného se dělili; ale pod králi Řeckými hroznou službou a poddaností někdy trápeni byli, zvláště pak za panování Ptolomea Lága, který sto tisíc židů w porobu zavedl.

Gaký byl staw vměnj?

W tomto Peryodě powstali Masforeté, swatj židů Grammatykowé, gegichžto pracj a pilnosti zachován gest neporuffený tekst swatého Pisma židowského. Písna gest w tomto Peryodě kniha Královská, Kronycká, kniha Ezdrášowa, Nehemiášowa, kniha Ester a Syrachowa. Také přeloženo bylo písmo swaté do řečtiny, pracj sedmdesáti w dwau věcných židů. Přimlastňuje se těmto w vynalezenj puňktů, gichžto židé we čtenj vjswagj.

P e r y o d S e s t ý.

Kolik obsahuge let Peryod šestý?

Peryod šestý počjná se od roku Swěta 3840. aneb od židy Machabegského, a pokračuge až k roku 3964, anebo ku Heródesowi Belikému, a obsahuge w sobě 124 let.

Kteřj byli Knížata a Králowé Machabegstj?

Půwodce rodu byl Mataryáš, přjgmjm Asmonegský, kněz Modinský, swobody židowské prwnj mstitel. Gemu nastaupili třj synowé:

1. **Júdas**, kterýžto z počátku wdatně a šťastně zastával swobody židowské proti Syrským, potom dogda w potomstwa věčné sláwy, zahynul na wogně proti Bachydesowi, wrchnjmu wogška krále Syrského.
2. **Jonatan** bratra we statečnosti následowal, a po wšlžaných na sobě slawných činech od Trifona, wúdice wogška Demetrioma, zabit gest.
3. **Ssimon** swobody žbrogi dobyté statečně hágil, a ob-

nomil smlauvu, keerauž Jonatan & Rjmany a Eacedemonským byl učinil.

4. Jan Hyrkán, který po wybogování města Samarye, chrám Samarytanských popelem položil.
5. Arystobulus, genž prvňj korunu a královské gméno na se vzal.
6. Aleksander Jannéus, který gsa od židů nenávidjn, na rozličný od nich způsob přenásledován gest, nad kterýmizto se vsšak potom vkrutně pomstil.
7. Salome, gináč Aleksandra králowna, wdowa krále Aleksandra Jannéusa, která bauřku za času Aleksandra ztropenau maudře vpokogila. Z té přjčiny byla lidu velmi milá. Královstwj mezy syny své, Hyrkána totiž a Arystobula, tak rozdělila, aby Hyrkán nevyššim kněžem byl, Arystobulus pak vůdcem wogenským.
8. Hyrkán spolu y s bratrem svým Arystobulem královal. Za panování těchto, židovská Republika domácým zbařením náramně kazena byla, až Pompejus Weliký, trůgpán Rjmský, po dobytj Geruzaléma, Arystobula do Rjma zavedl.
9. Antyg'onus, syn Arystobulůw, kterýž pomocj Partů strýce Hyrkána vsšj zbařeného do Partye wypo-wědel. Ale Antygona brzy potom Heródes Weliký potlačiw, Královstwj Asmonegských čili Machabegských sobě a potomkům svým přiwlastnil.

Sakowý byl staw náboženstwj pod Asmonegskými?

Powstaly toho času Sekty Faryzegské a Saducegské, přjčiny následugicých zbaření zvláště za panování Aleksandra Jannéa, který Sekty Saducegské se přjdrzege, Faryzey vkrutně přenásledowal. Wůbec vsšak přednj místo držela Sekta Faryzegská, gať z strany mo-ry, njšto Saducegské přewysšowala, tak také z strany sa-

lessné pobožnosti, kterauž lid sobě zavázala. Tito Faryzeové byli velich zástupcové židovských tradic. Saducegští byli menšsio počtu, ale způsobiwše sobě v Králů, Knížat a Wládyk lásku, činwali často welikau starost a obtíženj Faryzeům. Tito tak řečené tradyčye a powěry Faryzeegské zawrhowali; čímž mnoho těch neywyborněgšich lidj ku své Sektě přiwábili. Mezy bezbožná Saducegská věčenj počtá se zapírání z mrtvých wstání těl lidských. W tomto Peryodě powstali také Selenysté, (tak wssickni po zemi Řecké a giných místech rozptýlenj Židé gmenováni byli), kteří čítawali řecké Pisma swatého přeloženj we swých Synagogách. Gináč od židovského náboženstwj w ničem se nedělili. Předce wssak Židy w nenáwisti měli, zvláště pak toho času, w němž Onyáš wstawěl chrám w Egyptě w městě řečeném Selyopolis, kterýžto chrám trwal až do Wespazjánových časů. Měli také Selenysté své Synagogy y w zemi Žúdské, ba y w Geruzalémě, gako o tom swěděj. Skutkové Apostolstj.

O Kesegských na giném místě připomeneme.

Gakowý byl staw Politycký w tomto Peryodě?

Prináleží do tohoto Peryodu wstanowenj Weliké Rady, záležející ze staršsich mužů ctnostj a rozumnostj ozdobených, gegichžto podstatnostj a wážnostj mocnost Knížat a Králů Wsmonegských na gistý způsob zkrocena byla. Wědomo wssak gest, že Knížata Wsmonegská dosti vplně kralowali, zvláště když Kněžstwj s panowáním bylo spogeno.

Gaký pak staw vměnj?

Pod Knížaty Machabegskými čili Wsmonegskými na neywyš zrostlo množstwj Synagog, kteréžto se mezy sskoly a věčené Wstawy mohau počítati. Sepsána gest tehdáž Kniha Machabegská a Kniha Maudrofti

Peryod Sedmý H e r ó d e s f ý ě h.

Dlauhýli čas obsahuge w sobě Peryod sedmý?

Sedmý Peryod počíná se od Heródesa Velikého, anebo od roku Swěta 3964., a pokračuge až ku zkáze města Geruzaléma, anebo k roku sedmdesátému po narození Krysta Pána. Obsahuge w sobě 106 let.

Kteří byli Knížata a Králowé zrodu Heródesowa?

1. **Heródes Afskalonský**, příjímím **Veliký**, muž nechtýregšsýho přirození, který hledage příjzně v Římských Cysarů, gegich příjzní na neymyššsý autad powyšsen, a potom ačkoli byl cizozemec, z rodu totižto Idumegského, vládařem neb králem nad Židy ustanowen gest. On chrám Geruzalémský djsem z gruntu obnowil, djsem tak nákladně ozdobil, že to djlo wšsem toho času ku podiwu bylo. Gináce ukrutně kralowal, nebo manželku **Maryamnu** a gegi matku **Aleksandru** zamordowal, a k posledku hněwem a zlostj wyteklegšsím a zdiwočelegšsím wčiněn gsa, syny swé, které z **Maryamny** byl zplodil, o život pripravil. Mordem djtek Betlehemských také se posstwrnil. Za panowánj Heródesa Velikého narozen gest Pán a Spasytel **Gejjs Krystus**. Potom ohyzdnau nemoch zachwácen gsa Heródes, život dokonal.
2. Po smrti Heródesa Velikého kralowstwj mezy tři geho syny, totižto mezy **Heródesa Antypásse**, **Archelaa** a **Silipa** bylo rozděleno. Každá částka kralowstwj tohoto slaula Tetrarchj, a pod gménem **Čtwtřáků** neb **Tetrarchů** tito bratřj kralowali. Heródes Antypás byl čtwtřák (tetrarcha) Galilejský; Archelaus tetrarcha země Jüdské a Samárye;

pač Filip tetrarcha fraginy řečené Trachonytů. Manželka Heródesa Antypásse gmenowala se Herodias, gegjžto radau Janu Křtitelowi hlavu stji dal. Za těchto časů trpěl gest v nás Spasitel Krystus.

3. Heródes III. anebo Ag'ryppa I. Starší, který od Římanů nad celau zemj Jüdskaú Knížetem učiněn gest. On opatrně a znamenitě kralowal. Odrhá se mu wšak zamordowánj Jakuba Apóstola. Tento Heródes Ag'ryppa byl od čermů roztočen.
4. Heródes IV. anebo Ag'ryppa Mladší, bratr předšlého, kterýž kralowal pod Cysářem Kláudysem, od něhož země Jüdská opět k Sýrii připogena byla.
5. Ag'ryppa II. poslední z rodu Heródesšského, za gehožto panowánj město Geruzalém wybogowáno a spolu y s chrámem z gruntu wyvráceno.

Sakowý byl staw cýrkewnj pod familij Heródesškau?

W tomto Periode často činj se zmjňka o Faryzejských, Saducejských, Essegjských, o Pisarjch a Heródesšských Faryzeowé se od ostatnjho lidu oddělili. Saduceowé gmenugj se od Zadócha půwodce gegich Selty. Ale o těchto zde wšse gest powědjno. Půwod Essegjských welmi negistý gest. Byli tito lidé sprostnj, neženatj, a potupnjcy rozkošj. O Pisarjch některj domnjwagj se, že to ti gistj byli, co Karaitowé, kteří zawrhowawšse tradyčy a powěry Faryzejské, genom dle pjma swatého se zprawowali. Heródesšstj, o nichž častokráte w novém Zákoně zmjňka se činj, některj za to magj, že přídržegjce se náboženstwj Heródesa Welikého, od něho gméno swé dostali. Od těchto cýrkew Židowštá mnoha zlého trpěti musyla. Y sám Heródes, římských cysarů wstawičny pochlebňj, židowské náboženstwj často w posměch wwodil, nevyšší pač Kněžj dle wůle swé wstanowoval a szazoval.

Gakowý byl staw oměnj?

Tak hogny byl wěk w tomto Perhodě na učitele, a tak weliké množstwý škol, že se gen w samém Geruzalémě až na tři sta Synagog počítalo. Mezy učiteli znamenitéjšj byli Hyllel staršj a Šammai.

A toto dosti buď ze staré swaté Hystorye oznámeno.

Giž ku wšseobecné Hystoryi pod čtwerau Monarchyj obšajené se obrátjme.

Hystorye Čtyř Monarchyj.

Ku Wšseobecné Hystoryi přistupujice, na welmi dalekau cestu se vydáváme, když tak mnohé rozličných národů skutky zde se wyložiti magj. Ale aby se nám tato cesta tak nezmedla, jako giným, kteřj nic opustiti nechtějice, nepořádným rozprávěním a přjlišsnau věcý rozdjlnostj pamět žáků zmatli; protož my, chtějice w tomto předsewzetj skrownj a pořádnj býti, mnohé zbzštečné a málo vžitečné věcý opustjme, a genom to zde oznámjme, což žákům, ano lidu obecnému wěděti potřebj gest. A poněwadž na oněch čtyřech Monarchyjch Welikých wšsecka Hystorye nášše záleži, o počátku wzrostu a stauu těchto Monarchyj tjm způsobem, njmž gsme počali, krátce wyprawowati budemě.

Kolik powstalo neywětšjch Mocnárštwj?

Čtweru, totižto: 1. Asšyršké. 2. Peršké. 3. Řžecké a Řžimšké.

O prwnjm Mocnárštwj, totižto Asšyrškém.

Co se wj o tomto Mocnárštwj?

O Monarchyi Asšyršké mnoho negistého a falešného se wyprawuge. My o nj toto powjme: Monarchye Asšyršká gměno swé dostala od Asšura, syna Šemowa, kteřj gsa půwod neystarodawnějšjho tohoto Králowstwj Asšyrškého, prwnj w něm kralowal.

Bretj byli neyzwoláštnejššj králowé Asyršstj po Asuruowi?

1. **Nýnus**, Bélúw anebo Asurúw syn. Tento otec své-
mu ke cti a památce sochu (obraz) založiw, jawdal
přjcinu ku Modloslužebnosti. Gestliže se některým
Hystorykům wěřiti má, we wogně proti Baktryan-
ským zahynul; ginj wšak prawj, žet j náwodu man-
želky své, Semiramis nazwané, zabit gest.
2. **Semiramis**, manželka Nýnowa, žena hrdivského
srdce, která osobu mužskou na sobě wklazugje, místo
syna Králowstwj obdržela. Hystorykové prawj, že
tato Semiramis město Babilon překrásnými a nád-
hernými stawěnjmi ozdobywšši, geg welikými ždmi
ohradila, zemi Mauřenjnskou sobě podmanila, pať
že y na Indji, ale nadarmo, sáhala. Poznamená-
noť wšak gest y to, že y žlym žádostem powolugje,
s hōwady ohawnoť páchala. Syn, gehoť porodila,
dal gi zamordowati, protože ho také ku neřádnému
a nepoctiwému sauložnictwju namlaumala. A tak ten-
to, gehoť nynj gšme připomenuli, syn gegj,
3. **Nyniáš** po nj na králowšty trůn dosedl. Tento žjžd-
ka kdy na swětlo vycházege, s kuběnamy w hanebných
rozkošech žiwot swúg tráwil, kraginy své Heytma-
nům zprawowati poručiw.
4. **Sardanapál**, poslednj monarcha Asyršstj, člowěk
žjenilý, gehoťto když Urbages, Heytman Medšstj,
mezy newěštškami sedjčyho spatřil, rozhněwán gsa,
že takowý muž ženám poddán býti musy, zdwihl pro-
ti němu wálku, a třesaucyho se strachem do tak we-
liké aužkosti přiwedl, žet zaufage, sebe, ano bohat-
stwj swá ohněm spálil, w tom gediném zmužilosti do-
kázaw. Po smrti Sardanapála Králowstwj Asyršské
na giná tři králowstwj bylo rozděleno, totižto na
Králowstwj Medské, Asyršské a Babilonšké.

D Medském Království.

Wypravug mi něco o Medském Království?

Medské Království původ svůj vzalo od Urbacesa, který Sardanapála o království, jako sme teď pověděli, připravil. Nazývá se pak Království Medské, protože jeho Původce Urbaces rodem z Medské krajiny byl. Hlavní město Medské slaulo Ekbatana. Království toto od desíti králům zpravováno bylo. Mezi těmito první byl, jehož sme již připomenuli, Urbaces, genuž krom toho Assyrstj ano Babilonstj poddáni byli; ale tito od Medských potom odstaupiwše, vlastní Království sobě ustanowili.

Poslednj král Medský slaul Astyages, který od Cyra, svého wnuka, přemožen a o království připraven gest.

Ostatné celý ten čas, za něhož království Medské kmetlo, tři sta a čtrnácte let w sobě obsahuge.

D Království Assyrském.

Praw dále o Království Assyrském?

Assyrstj po smrti Sardanapála okolo sta let poddáni byli Medským. Potom nové wěcy před se brali, takže za času Sossarmowa, třetjho krále Medského, od nich docela odpadli.

Zatjm přjliš možnj králowé powstali w Assýrii, o nichž y Pismo swaté zmjnků činj, kterýchžto poněwadž se gen pět počjtá, žáť ge sobě snadně zachowati může. Zde máš gegich gména: Sul, Tyg'latpilezar, Salmanassar, Senacheryb, Assarhaddon.

Sul berni anebo plat na lid Izraelský a Syrský wložil.

Tyg'latpilezar zawedl Syrské a gednu částku lidu Izraelského do zajetj.

Salmanassar deset lidu Izraelského částek za panování krále Hozeasse w služebnost Assyrskau zamedl.

Senacheryb o to snazil se, aby královstwj Z'idovské wyvrátil, čehož wssak dowesti nemohl; nebo kdýž města Geruzaléma bogem dobywal, dj Pismo, že Angel od Pána Boha poslaný w ležení geho sto osmdesát pět tisíc lidu zbroji oděného w gednu noc porazyl.

Assarhaddon, po gehožto smrti královstwj Assyrské poddáno bylo Medským a Babilonským.

D Královstwj Babilonském.

Co wjš o královstwj Babilonském?

Nad Královstwj Babilonským, po smrti Sardapála, Heytmané byli neyprwé ustanoweni. Kteraužto hodnost prwnj dosáhl **Beloch**, genž přispěl ku pomocy Arbacesowi bogem dobywagjchmu Sardanapála. A kdýž Assyrstj chtégjce swého vlastního zpráwce čili wřchnjho Pána mjtí, krále sobě zwolili; Babilonsstj, aby gich nebyli nižší, podobně sobě ustanowili Královstwj. Mezy Babilonskými Králi neywjnessenégšj byl:

Nabuchodonozor, který sobě celau téměř wšchodnj swěta částku podrobil, a Izraelské do zajetj Babilonského zamedl.

Baltazar, který diwné a zázračné písmo na stěně napsané spatřil.

Daryus Medský, genž od Cyra krále Perského, swržen gest s trůnu. A tak prwnj Monarchie zahnula, pak druhá Perská totizto, powstala.

Co gest neywjc paměti hodné w giných Královstwjch, za času prwnj Monarchie Eweckých?

Podiwenj hoden gest **Egypt**, zmláště pro množstwj obywatelů a měst, pro wsseliká vmění, aurodnau zemí y pro weliká a zázračná stawenj. Nebo, gafo o tom

Diodorus Sykulus svědčí, Egyptčané za starodávna 18000 měst počítali. Mezy těmito bylo nejslavnějši město **Tébe**. Toto město překrásnými stavenjmi a ginau okrasau ozdobil původce **Buzyris**; a vědomo gest, že negen sám tento král, nhybrž v ginj panujcý po něm králowé velikým ge a krásným vdělali, takže tehdaž žádného pod sluccem giného tak krásného města nebylo. Gať veliké pať bylo, sauditi se může z toho, že sto bran mělo. Mezy záračná Egyptská djla přináležejí také **Pyramidy** a **Labyrint**. Mezy těmito Pyramidami nejwětšij byla ta, genž záležela ze čtyř stran. Záračné djlo byl také gisty hrob nazwaný **Labyrint**, který král **Nirides** vdělal.

Po Egyptských nejznamenitějši byli **Fenyčtj**, lidě w plawbě a marynárstwj nejzkuffenějši. Gegich město gmenowalo se **Tyrus**, neypowěstnějši sklad kuxectwj a zbožj. Mezy králi pať nejwje znám gest **Dygmalion**, gehož sestra **Dydo** město **Kartago** wystawěla. Kwetlo také pod prwnj Monarchyj Králowstwj **Lidycké**, zwláště pod **Brezem**, králem toho času nejbohatšim.

Gakowý byl staw uměnj pod prwnj Monarchyj?

Powstal toho času **Homér**, **Sezyod**, **Æzop**, a sedm Mudrců řeckých. Sem také přináležejí **Sybilly**, jeny w hádánj znamenité. Stkwělo se v Egyptčanů uměnj **Filozofické**, v **Kaldeů** pať **hwězdátské**. A proto sbihal se veliký počet ctitelů **Filozofického** uměnj do **Egypta**, co ku pravému známostj a maudrosti sydlu, a žádný za wčeného nebyl gmjn, leč kdož v **Egyptských** mudrců neb **Filozofů** na wčenj byl. W marynárstwj a plawbě předčili **Fenyčtj**. Wlazugj také ta neypowěstnějši města, **Nyniwe** a **Babilon**, že **Assyrštj** a **Kaldegštj** we stawěnj ano mecha-nyce welmi zkuffeni byli.

D druhém Mocnářství totížto Perškém.

Čak dlouho trvalo Peršké mocnářství?

Monarchie Peršká stála téměř dvě stě let, od Cýra, který panovati počal roku Světa 3468., až do času Dárna Kodomanna, kterýžto kdýž od Alexandra Macedonského přemožen byl, Království Peršké pod vládu Řeckau se dostalo, roku Světa 3674.

Wypočítej krále Peršké?

Peršští králové byli následujcých:

1. První Monarcha byl Cýrus, (Kýros) původce Peršké monarchie; a totéž ten, kterýž se w Písmě swatém Kóres nazývá. Otce měl Kambýza; matku, řečenau Mandáne, Medského krále Astyag'a dceru. Tento Cýrus byl kníže chvály hodný, který pomohl židům do vlasti se nawrátiti. Dlouho s velikau pochwalau panowal, zdwihl potom wálku proti Scýtům čili Masagetům, od nichž kdýž přemožený zabit byl, hlava jeho odřatá z rozkazu králowny Tomiris do koženého pytla krvj lidskau naplněného byla dána s připogenými těmito slovy: nasyť se této kwe, kteréš za živa syt nebyl. Gini wšak, mezi nimiž Xenofon, praví, že on tisse život swůg dokonaw, w městě Babiloně slawně pohřben gest. Cýrus dwau synů pozůstawił, Kambýza a Smerdyna, z nichž na místo Otcowo wstoupil
2. Kambýzes, který Egypt pod se podmanil. Tento otcowských ctností nenásledowal, nebo byl vkrutný a bezbožný tyran, genž tupiw náboženství, bratra swěho Smerdyna zamordowal. - Potom na koně wsedage, swým wlastním mečem, nenadále z posswy wztajeným, raněný wsmrcen gest. Za tohoto krále, gesté živého a nepřítomného, Mudrcy ze swěho řádu

gistého falešného Smerdyna, za krále ustanovili, vydávavšše geg za bratra onoho vsmrčeného; ale brzy potom falešný tento Smerdyn, po wyzvěděné lsti, od sedmi přísahau spuntovaných knížat Peršských zabit gest. A po něm

3. **Dáryus Hystaspis**, z těch sedmi, kteréž sme teď připomenuli, knížat Peršských na královský trůn dosazen gest. Tento slavné město Babilon oblehna, zboril ge. Brzy potom válečně táhl do Egypte, ale však nešťastně. Zatím bogoval s Řeky, ale také nešťastně, nebo všecko geho veliké vojsko od Ateňských, pod vůdcem **Miltiadem** poraženo bylo. Na geho místo syn
4. **Xerxes I.** vstoupil, a vytáhl na wognu opět proti Řekům, ale zle mu se zdařila. Nebo ten měla konec, že Peršané náramně poraženi gsauce, s velikau hanbau swau a posměchem ze země Řecké vtiskati musyli. Potom Xerxes od Artabana, strážce tělesného, zabit gest.
5. **Artaxerxes I.**, nazván **Dauhorký**, který wálčil s Egyptěany a Řeky. Tento Monarcha povolil Židům do vlasti se nawrátiti.
6. **Xerxes II.** který od bratra svého **Ocha** připrawen gest o život.
7. **Ochus**, anebožto **Dáryus** řečený **Pankhart**; protože z ženiny Babilonské byl narozen.
8. **Artakserkses II.** Pamětlivý, od zvláštnej paměti své tak nazwaný. Mezy tímto králem a geho bratrem **Cyrem**, znikla wogna, kterýžto wznessený prync tuze a twrdě w bitwě této se potýlage, zahynul.
9. **Artaxerxes III.** syn předesslého, král zlé paměti, který vkrutně panowaw, osmdesáte pozůstalych bratrů w geden den zamordowal, a všecky krále Peršské kru-

tošty přewyššil. Potom ze swých poddaných sobě nepřátelů nadělage, skrze lékaře gedem possel.

10. **Arsamenes**, tento také gedem otráwen gest.

11. **Dáryus Rodoman**, který we třech wálkách od **Aleksandra Welikého** přemožen, gač o králowstwj, tak y o žiwot potom připrawen gest. A tento byl poslednj panownj Perský, po němž králowstwj Perské dosta= lo se pod moc Řeckau.

W gačém bylo způsobu náboženstwj y vměnj w Persyi pod druhau Monarchyj?

Včenj Perssané byli toho času rozděleni na dvě přednj Sektj, totiž na **Sabegských** a **Mudrců** anebo tak nazwáných **Mágů**, mezy nimiž hned tito přednj místo drželi, hned onino. **Sabegstj** čili **Sabei**, gačo o tom **Maimonydes** swědčj, hvězdy co Boha ctili, ale wšak slunce měli za nehwyšššjho Boha swého, kteršby totižto wrchnj y dolegššj swět zprawowal. Modlám se také a obrazům klaněli. **Mudrcy** zamrhowawšse modlo= a obrazosslužebnost, slunce co nehwyšššjho Boha swého pod způsobem ohně wzywali. Tito proměnně w Persyi panowali.

A takowý byl staw náboženstwj až do času **Zoroastrowa**, který wšak nowého náboženstwj nesmyslil, nhybrž mudrcé o náboženstwj včenj napravil, a to tak šťastně, že se potom y nekteřj **Magnáti** Persstj a **Králowé** ku geho Sektě přikázali. Žiw byl **Zoroaster** za času **Dárya Hystaspa**.

Monarchie Třetj gmenowitě Řecká.

Kdož byl půwodce Řeckého Mocnářstwj?

Aleksander Weliký.

Gakowý byl staw země Řecké před **Aleksandrem Welikým**, půwodcem třetj Monarchie?

Bylali země Řecká před **Potopau** obywateli osaze= na, negistá wěc gest; jet pač ona po **Potopě** obydlena by=

la, o tom žádný pochybowati nesmj. Za starodawnjch časů rozdělena byla země Řecká na mnohé malé Republiky neb obce, zákony a nariženim mezy sebau se dělily, kteréžto k posledku co w gedno tělo wvedeny a spogeny byly. Nejobzwláštnejši z těchto gsau: Sychon, Atény, Lacedémon, Tébe, Tesfália, Kréta, Samos, Macedonya.

Sycyon bylo mezy wssemi nejstaršj Králowstwj.

Atény, nejprwé králowstwj, a potom swobodné město země Řecké, w němž onino dwa nejznamenítejši Zákonodarcowé, Dráko a Solon, y mnozý slawnj mudrcy žiwi byli.

Lacedémon, také nejprwé králowstwj, w kterémžto městě onen maudrý ustanowitel zákonů, **Lifurgus** žil.

Tébe byla wlast **Herkulowowa**, muže přeshlného a we wálečných wěcech znamenitého.

Tesfalské králowstwj **Deukalionowi** poddáno bylo, za něhož weliká powodeň powstala w zemi Řecké.

Ostrow **Krétu** zprawowal **Saturnus**, za gehožto panowánj zlatý wěk kwetl.

Na ostrowě **Sámos** králowstwj zprawowal **Polyzkrates**, král mocný, gemuž pořád pod ruku sslo štěstj; až posledně od nepřátelů swých aukladně polapený na ssibenicyn oběssen gest.

Králowstwj **Macedonské** od dwadcyti králů zprawowáno bylo, z nichž poslednj, **Filip II.** celau zemi Řeckau sobě podmaniw, grunt třetj Monarchie založil.

GSakowá byla forma panowánj w městech Řeckých?

Některá města byla swobodná, giná pod zprawau obecného lidu, giná opět pod přednjmi a bohatými měšťtany. A w tomto se **Atenvenštj** nejwjc dělili od **Spartanských**. Nebo kolikrátkoli onino některé město sobě podmanili, šsadiwše hned zemaný, zprawu obecnj lidu

oddali. Tito oddamſſe opět zprávu Zemanům, zprávu obecného lidu zkažli. Ale, ačkoli pod vlastnjmi Zákony ſwými byla některá města Řecká; předce wſſak wſſecky tyto obce byly giſtým ſwazkem co gedna Republika ſpolu ſpogené. A proto měly také ſwau wſſeobecnau a na wſſecky ſe wztahující wrchnoſt, Sněm totižto Amfiktýonſký, gehožto vloženi a dekréty wſſicni ſpolu zachowáwati muſyli.

Gakowý byl ſtaw wměni w zemi Řecké geſtře ſwobodné?

Zeměť wſſecko, což rozum lidſký ſmýſliti může, wneſla wěku tohoto země Řecká, zvláſtťe pak **Atény**. Předčili toho času w wměni- a maudroſti **Anakſágoras**, **Sokrates**, gedeni z neppamatnéſſich mužů na zemi, knížetem mudrců nazwaný. Ten gſa we wlaſti ſwé Aténách křiwě obžalowan, do žaláře wvržen a na ſmrt takowau, aby ged wypil, odsauzen, moha wtečením život zachowati a té ſmrti zniknauti, nechtěl toho ani k ſnažné žádosti ſwých přátelů, kteří giž byli ſtráž žaláře wplatili, tak žeby byl mohl ſwobodně, ač teyně wtecy, ani k welikým proſbám ſwé manželky, té powěſtné **Xantýppy**, učiniti, nýbrž raděgi ge powčil, že mu ſluſſí wſudku, ač neſpravedliwému, wrchnoſti ſwé ſe poddati, a tak y ſmrti ſwau wčeni ſwé zapečetiti. Y wypil otrawu a wmtel. Ale Atenſtj potom ſmrti geho welmi litugice, y kapli mu wyſtawěli a poſwětili. **Xenofon** pak ſlawný wůdce wogenský a ſpiſowatel, býwalý geho učedlník, Paměti geho řecky ſe pſal, kteréž až poſawad máme, a w naſſich ſkolách čítáwáme. — K tomu **Herodot**, **Tucydides**, **Xenofon**, **Pláto**, **Iſokrates**, **Lifyas**, **Arýſtoteles**, **Dyogenes**, **Demoſtenes** a ginj mnozý, až po dnes náſſi učitelé a miſtrowé, gegichž piſma y do ſkol naſſich wwedena gſau. Podobně kwetli tu wměl čemeſnjcy, maličti, rytcy,

řezbáři, stavitelé, gegichžto mistrůwská díla až posawad za přiklad nyněgšim slauží, z kterých se věj.

Krom toho, co sme giž o Řeckých králowstwíjch powěděli, co gessťe, poznačenj zaslubuge?

Krom toho, co se o králowstwíjch Řeckých a swobodných obcích giž powědělo, gessťe y giné wěcy, které se také w zemi Řecké dály, hodny gsau poznačenj, a syce:

1. Arg'oplawecké taženj do Kolchys; 2. Wywráčenj města Troje; 3. Hry Olympské; 4. Wálka s Perssany wedená; 5. Zbauřenj a newole domácý.

I. O Arg'oplaweckém taženj do Kolchys toto wěděti náleží: Jázon, hrdina Řecký, kterýžto sebraw padesát wdatných mužů, plawil se do Kolchys, zlatoraunného berana, gehož Kolchyský král w chrámě chowage strassliwau strážj, drahy totížto, byl osadil, dobywat. Tato společnost mužů zlatého rauna dobywagich Argoplaweckau nazwána gest, protože ta loď, na které po moři se plawili, Arg'o slaula. Což wssecko y proto pamatné gest, poněwadž odtud gistý rytjřský nyněgšj Řząd, zlatého rauna, nazwán gest.

II. Trojanště wálky. ta byla přjčina: Bylo někdy w malé Azji gisté welmi staré Králowstwíj, Trojanště nazwané, nad nimž neyprwé Teuker a potom Pryamus králem ustanowen gest. Tento Pryamus měl syna, gménem Páris, genž wnesl krásnau a wsslechtilau Helenu, Menelaa, krále Lacedémonského, manželku. Kteraužto Helenu když zpátky dáti nechtěl, Řecy proti Trojanšým wálku zdwihli a město Trojano celé králowstwíj zkazyli, o čemž Homér, otec a knjže poetů, Iliadu, t. g. přewtěššené werse w řeči řecké složil, které až posawad máme.

III. Hry Olympské, od města Olympic tať nazwané,

Každého čtvrtého roku k tomu zvláště chli nařízeny a strogeny byly, aby mladíkové Řecký k bitvám se připravugjce, způsobněgšimi se stali.

IV. **Peršá wálka** zde se rozumj ta, kterauž králowé Perštj, **Dáryus Systaspis** a geho syn **Kerxes I.** zdvihli proti Řekům tak zmužile odpjragjcm, že Peršané nečjssnj bywše, od hrstky Řeků na hlavu poraženi, s hanbau swau welikau a posměchem ze země Řecké wtjkati musyli.

K posledku w zemi Řecké rozličné bauřky a newole domácý propukly: brzy to, brzy ono město s giným newáry tropilo a zbrogi se hádalo. Toto zbauřenj téměř za sto let zemi řeckau nepokogilo, w kterémžto zbauřenj moc a sílu swau tak potratili Řekowé, že ge potom král **Ma-cedonský, Filip** přemohl, weliké Králowstwj řecké obdr-žew. A gať náhle tento Filip wššj zemj řeckau wládl, Peršké králowstwj podmanit sobě počal, ale wššak pro smřt, genž ho nenadále zachwátila, tuto počatau wěc ku koncy přiwesti nemoha, synu swému **Aleksandrowi** gi wyřjdití pozůstawił.

Wyprawug něco o Aleksandrowi?

Tento **Aleksander** pro wznesené a znamenité skutky swé **Weliký** nazwaný, byl prwnj Monarcha řecký od Řeků posslý. Geho matka byla **Olympias**, otec **Fi-lip**; ktecéhožto otce za nehodného sauidw, synem onoho přednjho boha **Pohanského Jupitera** slauti chtěl. On we swé mladosti gsa od **Arystorolesa** ku rozličnému vměnj weden, takowé maudrosti nabyl, že téměř žádného wysššjho stupně we známotech toho času dosáhnutí lze nebylo.

We dwadecti letech byl **Aleksander**, když kralowati počal; kterýmžto Řekowé pohrdagjce, počali se raditi, kterakby ku swé ztracené swobodě zase přigjti mohli; ale toto gegich vslył a předsewzetj **Aleksander**, wderiw na ně,

tať zastawil, ztrestal a zkroutil, že se mu wšickni poddati musyli. Po spokojené bauri této zdwihl Aleksander wálku proti Persyi, kteraužto tehdaž wládł Dáryus Rodoman, a cokoli tehdaž poddáno bylo Perssanum, to wšsecko sobě Aleksander podmanil.

Podmanil sobě tento předimně audatnosti muž y giné země, gako Macedonji, Azji, Arményi, Iberii, Albánni, Kappadocyi, Syrii, Egypt, kraginu Baktrianskau, Médji, Indji, a slowem wšsecky východnj kraginy; až posledně tento přewdatný muž, obljšiw sobě rozkossný a nemjrný žiwot, wsmrcen gest. Ginj o geho smrti powjda-gj, že kdýž gednau na hodech byl, gedem otráwen gest. Wntel tedy, gla teprw 32 let státi. Po geho smrti weliké Řjecké králowstwji na čtyři giná králowstwji bylo rozděleno, a syce na Macedonské, Azyatské, Syrské, a Egyptské.

D Macedonském Králowstwji.

Dey krátkau zpráwu o tomto Králowstwji?

Mezy tjm pokudž Aleksander Weliký na východnjch stranách byl, Macedonji zprawowal Mjstodržjcy Antypater. Po smrti Aleksandra Welikého osmnáct králů Macedonji předstaweno bylo. Prwnj byl bratr Monarchů Atydeus, který králowstwji šest let zprawowaw, z rozlazu Olympiady, matky Welikého Aleksandra, wkrutně gest zamordowan. Po něm Olympias králowstwji toto sobě přiwlastnila; ale wšsak ona dlawho w něm nepanowala, od Kassandra, syna Antypatrowa, žabita. A tať Kassander na gegj mjsto wstaupil.

Na Kassandrowo mjsto tři geho synowé dosazeni byli, po těchto pať giný a giný wyzozemec na králowský trůn se třel, kterážto častá proměna s welikým nepokogem byla spogena.

Poslednj král Macedonský slaul **Perseus**, za něhož královstwj toto zahynulo a pod moc Řjmskou přivedeno bylo. Nebo Řjmané proti Perseowi, když smlauwu s Kartagynenskými byl udělal, wálku zdwihli, a gateho do Řjma přivedli, kdež w žaláři držán gsa, život dokonal. Královstwj Macedonské Řjeckau zemi a Ráckau w sobě obsahujcý, po smrti Aleksandra, téměř sto a padesáte let trwalo.

D Královstwj Uzyatském.

Co se wj o tomto Královstwj?

Královstwj Uzyatské obsahowalo w sobě tu zemi, kteraužto my nynj **Natolij** anebo malau **Uzyj** gmenujeme, a krom toho gessťe y některé krajiny Perfské.

Toto Královstwj Uzyatské, po Aleksandrowě smrti, obdržel **Antyg'onus**, který byl nehybnějšj wůdce wogška Aleksandrowa. Po Antyg'onowi, **Seleukus**, král Syrský w královstwj Uzyatské se wpájal; ale potomcy Seleukowi zprawowati wšseho nemohli; protože na některá malá královstwj bylo rozděleno, totižto na **Partské**, **Pontské**, **Armenské**, a **Perg'amenké** královstwj.

I. **Perg'amenké** královstwj bylo tak nazwáno od města **Perg'aména**, kterěžto královstwj **Fileter** zaražyl (založil), a král **Attalus III.** poslednj zprawowal. Tento Řjmaný za dědice královstwj swěho křastem ustanowil. Z té přjčiny královstwj Perg'amenské wvedeno gest potom pod moc Řjmskou.

II. **Pontské** královstwj bylo také djl **Natolie**, w němž poslednj král panowal **Nytridates**. Tento po kruté a dlouhotrwalé wálce od Řjmanů posléz přemožen, a tak geho královstwj podobně řjmskou Provincij wčiněno gest.

III. **Armenské** královstwj leželo nedaleko od řeky **Eus**

frates. Poslednj král, genž královstwj toto w mocj swé držel, slaul **Tyg'ranes**, krále Pontského, Mytridata, zet. Tohoto Řijmané, po geho přemoženém tchánu, potýkawsse se s njm, přemohli syce, ale dokudkoli žil, gemu panowati dopustili, a po geho smrti, královstwj opanowané ku Řijmským Provincym připogili.

- IV. **Partské** královstwj od swých obywatelů **Partů** gmeno swé dostalo. Prwnj král Partský **Arzaces** slaul, a geho nástupcy **Arzacydé** aneb **Arzacowcy** gmenováni byli. Toto královstwj dlouho a toho času stálo, když dvě sté let od narozenj Křystowa bylo pomínulo, a předce gesté od Řijmanů opanowáno býti nemohlo.

D Královstwj Syrském.

Utw o Královstwj Syrském?

Královstwj Syrské, o němž w Písmo swaté zmjnknu činj, bylo welmi staré. Syrských králů počtá se dwadcet a dwa, mezy nimiž znamenitéjšj byli:

Seleukus Nykator (gakoby řekl: wjtěžytelšj), půwod Královstwj Syrského. A proto nástupcy geho **Selewcowcy** aneb **Selewcydé** nazwáni gsau.

Antyochus Soter, za něhož Partowé nové pod Arzacesem královstwj, nazwané Partské, ná východě zarazyli.

Antyochus Weliký, který welikau východnjch krajin částku sobě podmaniw, wálku proti Řijmanům zdwihnauti se opowázil, ale přemožen gsa sřrže konssela **Acylia**, za hory, genž slowau **Taurus**, zahmán byl.

Antyochus Wznesseny, vkrutný Židowstwa nepřitel.

Tyg'ranes, který spolu s Armenyj zprawowal Syrii. Ale od Řijmanů přemožený, zbawen gest královstwj Syrského, pak Syria we Provincji Řijmskau proměněna.

D Království Egyptském.

Wyprawug o Království Egyptském.

Ku království Egyptskému přináležela gak sama země Egyptská, tak y některé krajiny Libie. Egyptské království gest gedno z neystarodawnějšich, které potom na Arystokratyi *) proměněno bylo. A tak Hystorye Egyptská můž se na dvě částky rozdělití, z nichž

První, staw a způsob před Arystokratyi;

Druhá, staw království Egyptského po Arystokratyi předstawuge.

I. D stawě Království Egyptského před Arystokratyi.

Zde pak wšsecko negisté gest, cokoli se gmen, času a skutků královských týká, kteréžto negistoty přčina gest gméno. »Faraonů«, gehož wšickni Egyptští králowé wžíwali, a njm gmenowáni byli.

Ten, genž první mezy wšsemi království Egyptské w mocy své držel, giným a giným gménem gmenowán byl; gedni Apis, druhý Ozyris, a ginj opět Serapis geg nazýwali. Geho manželce říkali Isis: oba po smrti mezy Bohy počteni gsau; sám pak král pod obrazem posvěceného wola žiwého ctěn a wzhýwán byl.

Mezy starodawnjmi Egyptskými králi paměti hodni gsau: Sezostris, a Chémus čili Cheops, genž gsau neymocnějši král, na takowém se wozýwal wozu, který mjsto konj čtyři od něho přemoženj králowé táhli.

2. D stawu Království Egyptského po Arystokratyi.

Arystokratye w Egyptě sotwa osmnaácte let trwala,

*) Arystokratye, kdež čelnějši obywatelé regenti gsau a obec zprawugi.

královstwj znoma obnoweno bywše. Po Arystokratyi až do času Perské Monarchye ssestero králů předstaweno bylo Egyptu, mezy kterýmizto wznesseněgšj gsau:

Psammetrych, po zkažcné Arystokratyi prwnj králowal w Egyptě.

Apryes čili Wafres, byl od krále **Nabuchodonzora** přemožen.

Psammenyt, kterj od krále Perského **Kambýza**, s trůnu sbozen, Egypt pač w Provincyi Perskau proměněn byl. Potom královstwj Egyptské pod vládu Řeckau přiwedeno bylo, a to syce toho času, když **Aleksander Welikj** přitáhna do Egypta královstwj toto zbrogj wybogywané, opanowal, a ku královstwj Řeckému přiwtečil.

Po smrti **Aleksandra Welikého** královstwj Egyptské od dwanácti králů, gessro se wúbec **Ptolemeusowé** nazýwali, zprawowáno bylo.

Prwnj byl **Ptolemeus Lag'us** od Řeků possly; gehožto syn

Ptolemeus Filadelfus (gakoby řečl: milobratřskj) zwláštjnj paměti hoden gest, protože gsa literwjho vměni welikj ctitel, město **Aleksandryi** welmi powěstnau Knihownau obohatil, a židowskau biblj do řečtiny přeložiti dal.

Poslednj Egyptšj panownjcy byli **Ptolemeus XII.**, a geho manželka **Kleopatra**. Tento **Ptolemeus Julia Césáře** přemocy chtěge, na moři spolu y s Armádau swau zahynul. Po něm obdržela královstwj geho manželka

Kleopatra, která se potom dostala za trogpána neb triumwira, **Antonya**, genž od **Oktáwia Aug'usta** přemoženj, mečem se probodl. **Kleopatra** pač aby také přemožená ku tryumfu do města **Rjima** zawedena nebyla, od wstřknutj hada zahynula. Po gegj smrti zemi Egyptskau takowj los potkal, gakowj y ostatnj kraginy královstwj Řeckého, pod vládu totižto **Rjimskau** byla přiwedena.

Gakowý byl staw umění w tomto Peryodě?

Znamenitějšj tehďáz w zemi Řecké byly Sekty Fyziozofů totiž Akademiků, Peripatetiků, Stoiků, Epikurů, Skeptiků, Cyniků a t. d. Půwodové těchto sekt byli **Pláto**, **Aristoteles**, **Zeno**, **Epikurus**, **Pyrho**, **Anaxystenes**. Největšj w tomto Peryodě ochránce a rozšitowatel umění byl **Ptolemeus Filadelfus**. Zabdžena gest, gaž dotčeno, od tohoto krále w městě **Aleksandrii** největšj rozhlášenějšj knihowna, která pod geho nástupcy na největšj wzrostla, takže čtyřikrát sto tisíc swazků w sobě obsahowala. Swěděj **Mano**, je toho času, w němž **Aleksandria** stawěti se počala, wynalezen byl papjr, z gisté byliny, kteráž roste we wodě a bahnitých místech Egyptu, w řeky **Nylus** řečené. Předtjm místo papjru byly w užíwánj gisté woskované tabulky, na kteréžto litery rafigj psávali neb raděgi wryřwali. Nejznamenitějšj také knihownu založil w Pergaměnu **Eumenes** král Bitónye. Wystawěna byla w tomto Peryodě slavná města **Selewcye** a **Antyochye**, gegichžto počátek byl zláza giných Azyatských měst, zvláště pak **Babilona**, který od toho času zanedbán a naposledy wyvráčen gest.

Nawedenj ku Hystoryi čtvrté Monarchye, totižto Řimské.

Na kolik wěků může se neypohodlněgi rozděliti Řimská Hystorye?

Řimská Hystorye nehlépe může se rozděliti na tři wěky, totižto 1. pod králi, 2. pod konssely neb konsuly, a 3. pod cýsaři.

Kolik let pod králowským panowánjm stál gest Řim?

Dvě stě dwadcet a čtyři léta od wystawěnj města až do konce panowánj králowského.

Kteřj a koliř králů panowalō w Řjímě?

Sedm, totižto:

1. **Romulus**, kterj weliké město Řjím vstavěl, a swého bratra Rěma zabil. Tentyž měšťanstwo řjímské na třidcet čtvrtj, obecny pak lid na tři rozdělil dšly, a wrchnost ustanowil. Po smrti byl od potomků mezy Bohy počten. Nástupce geho byl
2. **Numa Pompilius**: tento král sporádal řjímské náboženstw j a strotil zákony ždiwočelj lid řjímstj. Za té roku, ž deset měšců tehdaž záležejcymu, dwa měšce gestě přidal.
3. **Tullus Hostylius**, muž bogownj, kterj wálečné wěcy sporádam, mládež we žbrogi cwičil, město **Albu** žkazyl, a wšecky poklady a obywatele města tohoto do Řjima přewedl, připogiw pak ku Řjimu wrch **Celius**, předměstj žwětšil. A po žkazeni města **Alby** také nad **Sabiny** ano **Fidenaty** žwjtěžyl.
4. **Ankus Marcius**, genž překrásnymj stawenjmj město Řjím ozdobil.
5. **Tarkwinyus Starj**.
6. **Serwius Tullius**.
7. **Tarkwinyus** přjgmjm **Pyssnj**, kterj wkrutně panowaw, ž města wyhnán gest. Po něm králowské důstogenstwj žahynulo. Přjčina této proměny byl syn králů, **Tarkwinyus Šfestj**. Nebo když tento gista wznessenau Panj řjímstau **Lukrécyi** byl porušil; Řjimané celau familii Tarkwinyowu králowské hodnosti žbawili, a po žahlaženj králowského důstogenstwj, konšfely za nehwyššj wrchnost sobě ustanowili.

Čaký byl polityckj staw pod králi?

Wědomo gest, že před časj Tarkwinya Pyssného wěmi obmezena byla králowská moc, a nic králowé bez wřáženj a rady lidu obecného nedělali. Nebo ustanoweni byli

Sněmy, ua nichž obecný lid, gsauce na rozličné třídy (Tribus) rozdělení, své hlasy dávali (Comitia tributa). Byla také gistá Wrchnost záležející ze sta mužů, kterýchžto wážnořt byla w Republice v nemalé platnosti. Aby se wřřak chudý lid od zprawování obecných věčů a od práwa dávání hlasu mohli odstraniti, smyslil chytré gisty Sněm Serwius Tullius, k němuž lid rozdělit na giných 193 tříd, kteréž centurye slauly, a nikoli podle počtu měřřtanů, nybrž podle bohatsřtvj a možnosti hlasy své dávaly (Comitia centuriata); a z té přičiny se potom chudý lid žřjdeka řdy ku potazu neb hlasu připaustěl.

Gakowý byl w Řřjmě způsob zpráwy obecně powpowěděnj králů?

Po wpowověděnj králů, Řřjmané swobodnau obců neb republikau se stali, takže neywyřřřj moc a hodnořt v obce byla, genž každoročně dwa konsuly, totiž neywyřřřj wrchnost a gako panownřky, k řřizenj obecných věčů woljwala. Kterýchžto konsulů moc a hodnořt s počátku byla weliká, takže se málo od králowřřké dělila. Prwnj konsulowé byli **L. Junyus Brutus** a **Tarkwinyus Kollatynus**. Ten to Brutus byl tak přřřsný, žeť syny své, poněwadž s wpowověděnými králi drželi, wěregně metlami zmrřřkané seferau zabil. Kollatynus byl manžel zhanobené Dukrécy.

Které byli neyzwolářřtněgřřj činy Řřjmanů pod konsuley?

Woge, gęřřto pod konsuley wedli Řřjmané, byli djlem Wlařřké, djlem Přřřpolnj, djlem Domáčů.

Které gsau Wlařřké wálky?

Neprátelé, s nimiž we Wlařřřch potřřkali se Řřjmané, neyzwolářřtněgřřj byli Hetruscy, Wegentřřřj, G'alli, Samnitřřřj a Tarentřřřj. Mezy těmito neyzřřřiwěgřřj byli G'alli, kteréž pod wřřdcem, **Brennus** řečeným města Řřjma dobywřře, ohněm a mečem wřřřřcko plėnili, pak zámeřř

Kapitolium oblehli, kteraužto pevnost byliby v wybogowali, kdyby gich předce byl **Ramillus** nepřemohl, a daleko od nj nezahnal. Kruté wálky byly také **Samnitycké** a **Tarentské**, když totižto **Pyrhus**, král Epiru, přitáhna Tarentským na pomoc, Řijmany, slonů se bogjých, přemohl, a republiku Řijmskou do aukosti přivedl. Ale potom sám **Pyrhus** přemožen a z leženj wyhnán gsa, přinuzen byl ze země **Wlaské** caufati. Po geho odchodě celá ta země **Wlaská** Řijmanům podrobena byla.

Které byly neyzwoláštěněgšj wálky Třespolnj?

1. **Wálka Punycká**. Pod tímto gménem rozumj se a trogj wálka, kteraužto Řijmané s Kartagynenskými o prvotnost neb přednost wodli. Punycká wálka gmenuge se protože město řečené **Kartágo Genyctj** wystawěli, od **Ufryjánů** **Peny** aneb **Punyctj** nazwanj, a ta kragina w kteréž bydli, zemj **Punyckau** slaula. Tato Punycká wálka sto osmnácte let trwala; a poněwadž třikrát wpofojena byla, tři wálky Punycké se počtaji.

Prwnj wálka Punycká

byla o **Sychlii** wedená, kteraužto **Sychlii** **Kartaginensstj** chtějice sobě přimlastniti, byli od Řijmanů přenásledowani; a tito v zwítězylj a **Kartagynensské** o pokog žádati přinutili.

Druhá Punycká wálka.

Po čtyřletém pokogi opět propukla wogna, druhá totižto **Punycká**, kteréžto zamdala příležitost **Hysspánye**, když **Kartagynensstj** město **Sagunt**, dobywše ho, ohněm zkazyli. W tomto bogi w tak weliké neshťestj wpadli Řijmané, gehož nikdá předtjm nebyli gessťe zkusyli. Nebo **Hanybal**, wůdce **Kartagynensských**, přes wysoké a skalnaté hory **Alpes** se swau **Armádu** do **Wlach** přitáhna, we mnohých bitwách potykage se tam s Řijmany, porazyl ge, takže gich při městečku **Banny** řečeném na padesát tisíc zahynulo. Tehdáž Řijmané náramně zděšeni a zmámeni byli,

taťžebý Hanybal byl w pěti dnech w zámku Kapitoliu hodowati mohl, kdyby tak wítězství swého byl vjíwal, gako nepřátely přemáhal. Ale odegda do Kápue Hanybal, wšelikhými toho města rozkosseni zemědijwal wogsko swé. Mezýtjm Říjmané slyly zase nabýwagice, na Pěny dotýrali, až posledně tato osmnáctiletá wálka wtipem a statečností Scypiona Afrykanstého Starssího, wúdcu Říjmského, skončena byla.

W třetj wálce Punycké

město Kartágo sřze Scypiona Afrykanstého mladssího obleženo a wybogowáno, ba w sedmnácti dnech ohněm zkáženo gest. A to se stalo roku 144. před narozenjm Páně.

2. Dvě wálky Macedonské, a syce prwnj proti Filipowi; druhá proti Perseowi, kterýžto přemožený sřze konsula Emíliu weden gest ku tryumfu.

3. Wálka Syrská s Antyochem, Syrským králem wedená, w kteréž přemožen gsa Antyoch sřze konsula Acýlia, za horný genž slowau Taurus, zapuzen byl.

4. Wálka Achaiská, w čas kteréžto slawné město Korýnt s gruntu wyvráceno.

5. Wagna Cymbrycká, byla tak ukrutná, žebý weta po wssj republice Říjmské bylo, nebylliby Báius Máriaus přispěl ku pomocy.

6. Wálka s Sfweycary a Cymbry, které Julius César (Cysar) přemohl.

Které byly neyzwoláštnejšj Domácý wálky?

1. Mezý trogpány; Cynnau, Máriausem a Syllau, w kteréžto wálce gsa wítězem Sylla, za wrchnjho pána a gako knjze města postawen gest.

2. Mezý trogpány Pompéjem, Juliem Césarém a Krassem. W tomto bogi Julius César zwítězyl: nebo Krasus od Partů, lidu Asyrského, zabít byl; Pompéjus od Julia Césare přemožen, a w Egyptě, hledage tam

vtociště, od krále zamordován gest. Julius pak César podmanil sobě tři světa částky; a tak grunt římské Monarchie založil, ač žádaného z ní vžitku vyžiti nemohl, protože nedlouho potom w Římské radnici od spiknutých zamordován byl. Od něho se cysařové až podnes nazývají.

3. Mezy trogány Antonyem, Lepidem a Cysařem Oktáviusem, w kterážto Cysař Oktávius zvjštěl, přemoh a podkasaw pod se wšsecky své nepřátely. Po čemž učiněn gest počátek římské Monarchie a Cysař Oktávius prvnjm byl cysařem Římským, přigaw potom gméno Aug'usta.

Gaký w Říjmě byl staw umění pod Konssely?

Říjmané orbě a bitwám docela oddáni gsauce, s počátku nebyli w literním ano řemeslném umění zběhlí. Gak weliká neznámost kunstů panowala, tohož dosvědčuje mezy jiným wyččenj Mummiusowo, kterýž po wyvrácenj hlavního města Korintu obrazy od neyznamenitéjšjch umělich mistrů Řeckých wdělané do Řjima přinesti rozkazal, doloživ ta slowa: »aby ztratili několik z těchto na cestě, tolik opět powinni byli nawrátiti.« A kdýž za času Katona Staršjho někteřj neyflawnějšj Filozofowé do Řjima přigeli, námluwau téhož Katona wšem těmto z města se wyhostiti bylo poručeno, aby totižto mládež filozofj swau nezkažyli, a srdce lidu Římského od bogowánj neodwratili a nezměčtili. Ale okolo konce Republiky Řeků w umění následowati počali Řjimané. Prvé žádné zákony nebyli w Říjmě ustanoweni, až pokud zákony Solona Ateňského do města přinesseni a wvedeni byli. Tito zákony, na dwanácti tabuljch napsané, byli městské práwo lidu Římského. Potom rozmnožené a opravené byli tito zákony rozličnýmj rozkazy a vsudky wrchnosti.

Hystorie Monarchie Čtvrté:

Ku Hystorii poslední Monarchie přistupujice, na velmi prostranné a náwšeligať rozdělené pole přicházíme; když z rumu zbořené římské Monarchie téměř nesčíslná powstala Králowstwí a Republiky, které až po dnešný den pod vlastními panownjky swými a zpráwcy kwe-
tauce, stále trwagj. Nejlépe jagisté tato Hystorie dělí se na Stoletj. Ale poněwadž zde pozorowati sluffi na to, aby se y žákum négakté polehčenj, učinilo, a aby pamět gegich wčenjm rozličných a smjssených wěcý zmatena nebyla; za to mám, že dobré a případné bude, po skončené Hystorii čwrtého Mocnárstwí, o nezwláštnejšich z něho pocházegicých Králowstwích zwláště gednati. A tať nejprwé o počátku, wzrostu, stawu a koncy římské Monarchie krátce oznámjce, potom k giné Hystorii, obzwláště ale Ewropegské, přistaupjme.

Kterak se může rozdělití Hystorie římského Mocnárstwí?

Když Monarchie římská dlaho sgednocena, potom pať rozdělana byla na dwa rowné díly, totiž na cýsařstwí wýchodnj a západnj, může se powajowati: 1) Galowá byla před rozdělenjm. 2) Galowý byl gegj staw po rozdělenj; my pať gi rozděljme na staw cýsařstwí pod panownjky Pohanskými a Křesťanskými.

Č h s a ř o w é P o h a n s t w í .

Kdož byl půwodce římského Mocnárstwí?

Cýsař Oktáwius Augustus.

Kterj byli Pohansstj cýsařowé?

1. Augustus, půwodce římského Mocnárstwí, který podmaniw sobě ostatky Monarchie řecké, přes padesát y sedm let římské cýsařstwí maudře a pokogné zpra-

womal. On byl příklad dobroty a milovník věčných lidj. Ztráta tohoto císaře Římany velikau bolestj naplnila, takže hořekugjce za ním wšickni, pravili: „Kdyby on byl se buďto někdá nenarodil, aneb někdá nezemřel!“ Za tohoto císaře Spasitel swěta se narodil, o němž toto:

Drahý náš Spasitel **Krystus Gejšs** byl gakožto syn Boží za onoho od proroků gmenowaného času na swět poslán a z Marye Panny w městě Betlémě gako člověk narozen. Tricátého roku wěku swého počal wěregně a zgemně wčiti a swého wčenj diwy a zázraky potwřzowati. A když to za tři léta činil: tedy nepřátelé geho způsobili to, žeť gaty ku římské wrchnosti domeđen gsa, co něgaly buřič a ruffitel obecného pokoge smrt křijze podstaupiti a newinně wmjěti musyl. Bůh ale geg třetjho dne wzkřisyl a wzal do nebe.

2. **Tyberius**, pastorek Augustum, byl císař přjnsný, žřiwý a nenáwistný lidj. Za geho času Spasitel swěta gest wkrjžowan.

3. **Kalig'ula**, tento swau wkrutnostj a zločinstwjm ždělage sobě wšecky lidi nepřátely, we swém palácy zabit gest.

4. **Klaudyus**, Brytannj pod wládu swau přiwedl. Potom hřjby gedem napuštěnými wsmrcen byl.

5. **Nero**, s počátku welmi dobrý pán, pozděgi wšak stal se neywkrutněgšjm. Za geho panowanj Křestané byli náravně přenásledowáni; wkrutně s nimi zacházal, osmoliti a tať na oheň ge metati dáwal, 2č. 2č.

6. **G'alba**.

7. **Otto** a

8. **Wytellius**. Tito třj krátce gen panowawše, hanebnau smrtj zahynuli.

9. **Wespa zyán**, syn celného, ob wogška w Palestýně (žastjbeně zemi) za panownjka wyhlášen gest, genž s velikau pochwalau zem zprawowal. On se židy wálku wedl, kterauž potom synu swému Tytowi skončiti požústawil.

10. **Tytus**, syn předesslého, město Geruzalém wyvrátil. On byl cysar maudrý a dobrotivý, takže lásku a rozkossj lidstého pokolenj nazván gest. Byl té on také v zdilný, žádnému pomocy své neodpřel, zachowáwage ta slowa: „žádný od krále smutný propusťten nebud.“ Potom od swého bratra bezbožného Domicyána gedem otráwen gest. Za něho hora Bezúw s velikau sylan oheň a kamenj wzhúru do powětří vyhazowala.

11. **Domicyán**, syn Wespazyánůw a bratr Tytůw; než vkrutný, genž dosti zle panowal. On ctnosti veliký byl nenáwistný, takže Filozofy, kteří gi rozšřitowati hledeři, z města wyhnati dal. Tentýž v Křestany vkrutně přenásledowal a ge na rozličný způsob trápil. Také Jana Apostola po geho šťastlivém wygiti ze zemřelého olege na ostrow Patmos zaslal.

12. **Nerwa**, Pán nad mjru dobrotivý, který Trajana za swého nástupce zvolil.

13. **Traján**, ze Španyelské země posslý, genž spravedlivě zem zprawowal, takže ode wšech Neylepsšim nazýwán byl. Wálčil s Decebalem w Sedmibradsku, a přemohl geg.

14. **Hadryán**, tento nad protivnými Židy slawně zwítěžyl.

15. **Antonjn Dobožný**, pravý otec vlasti. On byl maudrý, dobrý a spravedlivý pán. Geho wznesené a poctivé gměno tak se bylo wšsudy rozhláshlo, že diwocý a barbaršty národowé, pustjce z rukau wšsecku z brog, ku němu rozepře své přinášeli, a na geho náležč (orteljch) přestáwali.

16. **Antonjn Filozof**, pro velikau maudrost swau tak nazwany. Milowal wčené lidi. On často ta slowa opřetowal: šťastnáť gest ta fragina, kterauž mudrcy a filozofowé zprawugj, a we které se o maudrosti wsluj-

wá. On také y wrcchnost měl w poctiwosti. Wálčil s Mar-
komany a Kwády.

17. **Lucyus Komodus**, na místo otce swého syn
nezdarilý wstoupil, nebo swau vkrutností a hanebnými
mramy Neronowi podobný byl.

18. **Helwius Zarpulý**, sotwá je tři měsíce pa-
nowal, od drábů, gegichžto přislissnau swobodu zkrotiti a
zastawiti chtěl, probodnut gest.

19. **Septymius Přisný**, který gsa rodem z Afry-
ky, ad drábů neb žoldněřů za cysáře prohlássen gest. Té-
to hodnosti aby tím gistégi a bezpečněgi požíwati mohl,
proti Pescenowi a Albjnowi, kteří také spolu o tu ho-
dnost stogice, na ni se třeli, wálku zdwihl a ge přemohl.
Tentýž také mnohé chwálitebné skutky obzwláště we wy-
chodnjch swéta stranách činil, a potom w Brytannyi zemřel.

20. **Karakalla a Geta**, dva synové Septymio-
wi, spolu po smrti otce panowali. Geta byl welmi tichý,
onen náramně zlv a klopotný (náhly) k wykonánj něčeho.
A tak dva nerownj bratři tito byli pořád mezy sebou na
rozepři. Potom Karakalla bratra Getu, swého spoluwča-
stnjka w kralowánj, když tento ku matce, gajžto ku swé-
mu wtočissi, byl wtekl, tu o život připravil. A k posled-
ku y on sám sspatně za šest měsíců a něco wjce panowam
od Makryna zamordowán gest.

21. **Makryn**, morderc cysáře Karakally, kterýžto
se lstiwým a podwodným způsobem na cysářský trůn do-
stal. S Partý nrsttastně wálčil, od wogška potom za-
hynul. Na Makrynowo místo

22. **Helioğ'abal** wstoupil. Tento welmi marno-
tratně žiw gsa, vkrutně panowal. Zde máš některé dů-
kazy geho bláznowstwj: W Řjzimě pro ženské pohlawj Ka-
dnicy dal wystawěti, pak swau máti za knisselku posta-
wil. Koňům místo slámy ssafranem posklati kázal. Ráno

chtěl tak pozdravován býti, jako v večer, a zaš naopak. Potom od žoldnérů neb drábů zabítý a vlečený skrz město, do řeky Tyberu vržen gest, aby pohřben býti nemohl.

23. **Aleksander Přesný**, dobrý a spravedlivý regent, který šťastně válčil s **Artaxerxem**, novým králem Perským, až pak opět do Germánie válečně přitáhna, od některých drábů v nenávisti geg magjch, zabít gest.

24. **Maxymín**, vkrutný, sylný a vysoké postavy, žravostj a pitjm vssecky přewysugjch člověk, který totižto rukama swýma stromy, s kořenem ze země trhati, každého dne čtyřicet liber masa snjsti, pak dwanácte pinet wna wypiti mohl. On nad Křesťanstwem a Kadau římskau prowodil swau vkrutnost. S té přjcinj za nepřjtele lidu Řjmského saužen gsa, od wogška zahynul. Po smrti tohoto vkrutnjka

25. **Maxymínus Pupienus**, a **Klodyus Balbinus** pracj Senátorů římských na cjsářský trůn dosazeni byli; ale přes geden roč gen panowawše, od drábů vkrutně byli zamordowáni.

26. **Gordyán**, mládenec nepleššjho přirozenj, který maudře a chwalitebně zem zprawowal. Proti odbojným Perssanům wjtěžem se stal, z kterěžto wšak wálky domů se wracege, od drábů, kterěž **Filip** z **Arábie** byl wplatil, zabít gest.

27. **Filip Arabský** (z **Arábie**,) přjtel Křesťanstwa, za něhož stoletnj hry slawně strogeny. Ale po pětiletém panowánj swém spolu y se synem od drábů wsmrcen gest.

28. **Děcyus**, vkrutný Křesťanstwa nepřjtel, za něhož osmé Křesťanů přenásledowánj zniklo. Proti lidu barbarškému boguge, hluboko na gistém temenišsti wvážl, kdež y život swúg dořonal.

29. **Walerián** křesťan, co nevykruťněgi mohł trápil, trýžnil a přenásledowal. Ale wšak nikoli bezpom-
sty. Nebo kdýž proti Perřsanům bogowal, od Saporu,
krále Perřského, přemožen, do wězení wsazen, a přes
celý čas swěho žiwobyti nezawrženěššim a nepotupněš-
šim člověkem byl, an tomuto králi Saporowi na koně
wředagjčymu, za podnož noh slaužiti musyl. K posledku
Walerián ž kůže swlečen a nasolen gsa, bjdně zahynul.

30. **Gallienus**, syn Waleriánůw, š přiwolenjm
Senátorů za cýsaře wyhlassený, o wyřwoboženj zagatěho
otce swěho nikoli nepřemýšlel; wýbrž rozličným neshlech-
nostem oddán gsa, cýsařstwj barbarskému a tyranskému
lidu trhati a trápiti dopauššel. A protož smutný tehďáž
był loš Říjmského cýsařstwj, nebo proti němu třidcet tu
y tam ustanowených powstalo cýsařů, třidceti tyrany od
Hystoryků nazwanj, kterj opanowali cýsařstwj. Mezy ni-
mi byla Zenobia, Odenata, knjzete Palmirského, man-
želka, hrdinského a smělého řdce žena, která na mnoha
wýchodnjch místech wálciwšši, žwjžžyla. Potom Gallienus
žamordowan gest aukladně.

31. **Klaudyus**, pán wprjmný. Tento w bitwě pro-
ti Gotům slawně žwjžžyl. Dwě léte cýsařstwj žprawo-
wal Klaudyus, potom morem possel.

32. **Aurelián**, muž slawný a znamenitý, který
králownu Zenobii, panownicy wýchodnjch fragin, genž až
posawad přemožena nebyla, žagatau ku tryumfu wedl.

33. **Klaudyus Tacytus**, pán chwálibějných mra-
wů, genž šestého měřyce panowanj swěho řkrže auklady
wogenskě žahynul.

34. **Dróbus**, tento proti Němcům šstafně wálčil,
a potom od drábů w hauři žtropeně žahynul. Jeho ná-
stupce byl

35. **Nurelius Drachý**, který dva syny své, **Karjina** totižto a **Numeriána** za cýsaře a společněky w panování ustanovil. Nurelius Drachý podmanil sobě **Mezopotámii**, až pak hromem vdeřený zabit byl. Numerián, Enje dobrotivě, od tchána svého, **Apra**, který snažil a vshloval se na cýsařstwj wpadnauti, vsmrčen gest. Karjin, starší syn Nureliá Drachého a na nevyšš pokajený mládenec, s krže auklady **Hejtmana** svého také zahynul.

36. **Dyoklecyán** maudče zem zprawoval, potom pak auplného štěstj wždy požjwage, bez bázně Boží žiw byl, na Boha a smrtedlnost swau se zapomjnal, žádage, aby se mu co Bohu každý klaněl. On y s křestanskau cýrkwj nemilosrdně zacházjel. Potom gedem se otrávil.

37. **Konstancyus Chlórus**, otec **Konstantýna** **Welikého**, byl cýsař rozššasný, dobrý a obhágec spravedlnosti. On o obecné dobré pilně se staral, a křestanstwa otcowsky chránil a zastával.

S tímto skončuje se **Peryod římských Cýsařů pohanských**.

Gakowý byl staw **politycký** pod cýsaři pohanskými?

Augustus dosáhna cýsařského důstogenstwj, zadržel wšsecky obragy staré swobody, totiž **Senát** anebo **Radu**, **konseilstwj**, **čtvrtnj** **mocnost** a t. d. Ti, gestto od **Senátu** anebo **Rady** ku zprawování kragin posílání byli, gmenovali se **Wistokonsselowé**, ti pak, kteří od **Augusta**, genom **Wistosaudcowé**. Dále nawrátil **Augustus** lidu obecnému práwo potazu neb hlasu, kteréžto pod trogpány velmi zlehčowáno bylo. **Wle-wšsať** swobody této lidu tak vdělil, aby oni své hlasy a wolenj k wváženj a rozsudku gemu poraučeli. Tento stjn swobody y po smrti **Augusta** w **Ríjmě** pozůstal, ale ona nic gedině stjn byla, kdýž bez swolenj cýsaře ani **Rada**, ani obecný lid práw sobě wdělených swobodně wjwmati nemohli. **Wšsecka** tedy **moc zále-**

žela na císarjch. Krom wogenských pluků (tem) po provinciách rozptýlených, kterjžto na rozkazy císaršké hledjce, očekávali na službu, byli drábi Pretoriansstj anebo stráž tělesná, kteréž císarowé chowali w Říjmě velmi nákladně. Tito Pretoriansstj samým potom císarům škoditi počali. Těchto následowalo y obecné, přiběžné wogsto. Nebo tito přiwlastňujjce sobě panowánj, často ty císare, gesso jim nepřjzniwj byli, mordowali, a na místo těchto, jiné, kterjby wjce jim howěli, wolili. Potom k tomu přišlo, že wrchnj zpráwu na prodag měli Pretoriansstj, takže se nestyděl Dydyus Julianus nevyššj moc zgemně šacowati. Záhurná tato rána od Pretorianských rozmohla se po všem ostatnjm wogstku, z něhož mnozí na pomezj anebo hranicách císarstwj obraňowali. A když gedno wogsto we wolenj císare jinému wstauřit nechtělo, veliká odtud a záhubná často powstala zbauřenj. Taková byla forma panownjcká pod císari pohanskými. Trwalo pak toto panowánj wogenské až do času Konstantýna Welikého.

Gakowý byl staw náboženstwj w tomto Peryodě?

Po wstaupenj Krysta Gejisse dwanácte geho wčedlnjků šymě křesťanského náboženstwj počali po světě rozšřwati. Ale když w krátkém času křesťanské náboženstwj tak wzrostlo, že se téměř po celém okršřlku římského císarstwj rozšřřilo, vkrutně ge přenásledowati počali římsstj císarowé. Tomuto přenásledowánj nejwjc přjčinu dalo štimé a šřimé obwiněnj, které wtrhači gména křesťanského sem y tam roznášeli, žeby totižto w tagných šhromážděnjch nových křesťané genom hanebnost páchali, a proti Republice špiknuti byli. A z té přjčiny y ti nejlepšj císari počali na křesťany dotjirati, gačošto na Atey (neznabohy) a ruffitele všeho náboženstwj. Deset pod císari pohanskými nejkrutějšjch **Přenásledowánj** zniklo, za nichž rozličné mordy, mučenj a trápenj počet wěťjch tak velmi

rozmohli, žeť pochybováno bylo za panování Konstantýna Velikého, wceli w cysarstwj římském pohanů, čili křesťanů. Ale jako tato stálost mučedlníků církev křesťanskou rozmáhala, tak příslinná některých žádost pro náboženstwj umřítí nemalou těžkost církwi způsobila, zvláště kdýž některj chtějice slavného gména mučedlnického dosáhnouti, dobromolně a ne obessanj ku wrchnosti vtjkali, swá gména tam wyzrazujice, a proto častokráte vdussené přenásledování opět zniklo, takže zákony swatau horlivosť neb přehliwosť tuto snažili a wshlowali se potom zastawiti zpráwcomé církewnj. Ale wšak w čas těchto přenásledování nechybowali y takowj, gessťo nestálj byli y wjře. Někteřj wtjkánjm sobě spomáhali, mezw nimiž **Pawel** řečený **Pausťenník**, který se do skalnj gessťoně schowaw, samotný život tam sobě obljbil. A proto drží se on za půwodce Pausťenníků a samotného života. — Ginj opět na rozličný způsob mučení bywšse, zgewně od wjry odpadli.

Co se řádu a zpráwy církwe prvotnj týká, prvotnj křesťané ustanowili gisté muže, gessťoby nad Božími službami bděli, na rozličné třídy rozdělené, mezw kterýmizto ginj **Biskupowé**, ginj **Staršj** a ginj opět **Jahni** neb **Dyafoni** slauli, a gať biskupi, tať y kněží byli woleni bez wváženj cysarského. A tať gednakaždá společnost práw swých církewných swobodně wjzwala, a powstali někaký blud anebo rozepře wětšj, než aby se od gedné společnosti rozsauiditi mohla, wznášeli to y na okolnj církwe, anebo swotávali Sněm okolnjch kněží. A totot gessť počátek Sněmů církewných, mezw nimiž prvňj byl Geruzalémský od samých Apostolů swatých z téhož ohledu držaný. Na Sněmjch wydáwání byli zákonowé a řád církewnj, který wšickni křesťané powinni byli zachowáwati, sauidili rozepře mezw křesťany powstalé, kacyřská wčenj zkusťowali a odsuzowali. Kacyři w tomto Peryodě neywjic

známi byli **Manicheysstj**, tať řečenj od půwodce Mané-
 sa. Nesčislné židů a pohanů množství náboženstwj křesťan-
 ské wyznáwati pohnula zláza města Geruzaléma s chrá-
 mem a rozptýlenj židů, čímž prawda wčenj křesťanského
 patrnégssj a widomégssj wčiněna gest. Nebo roku Páně 67,
 za panowánj cysaře Nerona, **Wespazyán** proti odbohným
 židům poslán gsa, opanowal některá Jůdská ano Galiley-
 ská města, a k posledku na hlavní město národu Geruza-
 lém wdeřil, kteréhožto syn geho **Tytus** hladem dobyw,
 zkažyl roku 70. S rumem onoho chrámu zbořeného židé
 ztratili wsecko, což swaté a důstogné bylo w gegich služ-
 bách Božich, protože wsecky oběti, které se genom we
 chrámě Geruzalemském pořádně wykonáwati mohly, pře-
 staly, a zachowané gest genom obřezánj spolu y se So-
 botau a ginými některými ceremonjemi. Snažili se wssak
 poněkud negakau zpráwu Monarchyckau zadržeti. Nebo w
 třetjím stoletj s přiwolenjm cysářským ustanowili sobě **Et-**
narchu, gehož potom Patryarchem nazwali. Příkladem
 židů Palestýnu obymagicých giného sobě zwolili Patryar-
 chu židé Babilonstj, kteří od času zagetj w Babiloně
 pozůstali, takže dwa powstali Etnarchowé, z nichž geden
 w **Trebyzondě** přebýwal a druhý w **Babiloně**.

Sakowý byl staw liternj pod cysaři Pohanskými?

W tomto wěku kwetli mnozy znamenitj Episowate-
 lé římsstj, zwláště pak za času Augusta, za něhož stkwé-
 li se po **Cyceronowi** a **Salustyusowi** **Wirgili-**
us, **Sorác**, **Owidius**, **Liwius** a ginj, kteří la-
 tinskau řeč na nehwýšssj stupeň dokonalosti přiwedli, a
 gegichž mistrrowská písmá až posawad máme, a z nich se, we
 sškolách y saukromně, wějwáme. Než brzy potom po Augu-
 stowi milowánj liternjho vměnj stydnauti počalo. A tať
 na čtyři wěky děl j se Episowatelé římsstj, totiž na zlatý,
 stříberný, meděnný a železný wěk. Ku zlatému wěku po-

čítugj se předožnámenj spisowatelé spolu y s ginými, gessro před časj Augusta živi byli. We stříbrném wzneseněgšj byli **Seneka**, **Plinyus staršj y mladšj**, **Martyális**, **Tacytus**, **Juwenális**, **Lukanus** a t. d. A některj, genž těchto následugj, buď ku měděnému, aneb ku železnému wěku přináležejj. Mezy Ržeky znamenitj byli **Strábo**, **Plutarch**, **Dyo Kassyus** a mnozj ginj. Mezy židy neyznamenitěgšj byli **Filo**, **Josef**, židowských starožitnostj a židowské wálky neyzneseněgšj spisowatel, **Onkelos**, kterýž wyswětlil w řeči Kaldegské patery knihy Moggjssowj, a ginj.

Chsařowé Křestanstj.

Kterak se může rozdělití staw čtwté Monarchie pod cysaři Křestanstými?

Tento staw může se rozdělití na tři Peryody, z nichž prwnj zawjrá w sobě wsecken ten čas, w němž od gednoho samého cysaře římský Oksřsek zprawowan byl, totižto: od Konstantyna Welikého až do smrti Teodozja Welikého, a pokračuge až ku zahynutj cysarštwj západnjeho pod Augustulem. Třetj od zahynutj cysarštwj západnjeho až do wybogatánj města Konstantynowa (ginác Konstantynopole, neb Carhradu) od Turků wčiněného, a celého cysarštwj žlázy.

Rjmsšj Chsařowé před Rozdělenjm.

Kterj cysaři panowali před rozdělenjm?

1. **Konstantyn**, genž slowe **Weliký**. Tento byl prwnj mezy panownjky, genž ku křestanskému náboženštwj se přiznal. On zločince na kříž wěšeti zapowědel, aby tjm to swaté křestanům znamenj nebylo zlehčowanó. Také neděli mjesto soboty swětiti poručil. Konstantyn měl tři syny: **Konstancha**, **Konstanta** a **Konstantyna**, z nichž

2. **Konstancyus** po smrti bratří svých vrchní zprávu obdržel. Tento nemage žádných potomků, vymolil Juliána Odpadlce za nástupce svého.

3. **Julián Odpadlec**, proto tak nazván, poněwadž opustil křesťanské náboženství, bludného se přidržel: pročež v velikém stal se křesťanstva nepřitelem.

4. **Jovián**, od moga léta 363. zvolený císař, genž s velikau pochwalau panował, byw mnohými znamenitými ctnostmi obdařený. Tento wjru křesťanskau w nepobožnost vpadajících snazil se naprawiti, wšeliké powěry pohanské stále přetrhował. Po smrti Joviána na císařský trůn wstoupil.

5. **Walentynián** roku 364., kterýž Wálenš, svého bratra, za spoluvčastníka vrchní zprávy přigal. Wálčil s Alemány, Sasy, Kwády v s ginyými půlnočnými národy, a w Panonii zemřel. Wálenš pak sekty Ariusowý se přidržel. Bogował proti Prokopowi, proti Perffanům a Gotům. Ale když od Gotů přemožený a w bitvě ranený do gisté pastuší chalupy se uchýlil, od Barbarů spolu v s chalupau podpálenau za živa zpálen gest.

6. **Gracyán**, chwály hodný pán, který horliwě milował wjru křesťanskau, zvolil sobě bratra Walentyniána II. za spoluvčastníka císařství. Gracyán strže lest wůdce svého zahynul; Walentynián pak od Urbogasta odbogníka zassřecen gest.

7. **Teodozyus** přijmím Veliký, byl císař tichý, dobrotiwý a milował wjru čistau. On wálčil s lidem barbarským a přemohl ge. Tak chwálibně až do roku 395. panował, vmřel na wodnotedlnost, zanechaw po sobě dwau synů, **Honorya** totižto a **Arkády**, mezy kterěto rozděleno bylo celé mocnářství Římské; trwalo pak wstawičně tato rozdělení až do zkázy císařství Západního.

Gakový byl stav politický w tomto Peryodě?

Když křesťanské náboženství zákonem bylo potvrzeno, mnohovážnějši ano bezpečnějši stala se nevyšší mocnost, takže spolu s modloslužbou přestaly ukrutné vraždy a násilná smrt císařů; ale z ohledu cizozemských nepřátelů tak zemdleno bylo císařství, že se okolním velmi těžce obrániti mohlo. Sýlu a moc císařství předivně zemdli Konstantyn, dává sydlu císařské do města **Byzantium** přeložiti, a pluky (tmy) starého wogška, které při březích Reynu a Dunage swá ležení magice, končiny císařství ochraňovali, na východ přewesti. A tak stalo se, že provincie západní zůstawše bez ochrany, autoky půlnocních národů sauzeny byly. Mnoho také škodlivého proti republice před se brali y sami císařové, přigimagicé tolik za včasnjky wrchnj zpráwy, což bylo potom přčinou domácích zbautenj a nezmenitelného císařství rozdělenj.

Gaký byl stav náboženství?

Za času císaře Konstantyna, gestto ku wjře křesťanské zgerwně se přiznal, w nowém způsobu bylo náboženství. Cyrkw křesťanská, kteráž až posawad od tyrannů wstawicně ssaužena a trápena byla, nynj negen pokože dostla, alebrž y hlavy swé pozdwihowati počala, protože nesejšlné lidu množstwj sslepěgj císaře následugic, přikázalo se ku náboženství křesťanskému. Ale za tjmto zemnitějnjm štěstjm, běželi hned zlj a pořazenj mrawové a staré sprostnosti temnost. Zmizela pomalu stará pořora a počala se pýcha, předtjm neznámá, rozmáhati. Spatřil tento wěl křesťany proti swé vlastnj krwi bogowati, pak od rozličných sněmů hned Ortodoxy, hned Aryany klátbau trestati. Předtjm na tři řády rozděleno bylo Duchowenstwo, totiž na Biskupy, Staršj a Jahny (Dyakony), kterýmžto připogeni byli tak řečenj Askoluti, Ekzorcystwé, Stenári, Wrátnj. Málo bylo tehďáž kostelnjch řádů.

Gať náhle pak začalo panovati náboženství, nové a slavné povstaly hodnoty, byli tehdy ustanoveni Arcybiskup, Metropolitáni, Eksarchové, Prymasové, Arcydyaconi, a t. d. Rozmnoženi byli tehdy kostelní ceremonie (obřadové), a blaudejícím velmi těžká pokuta, totižto vypovědení a smrt vložena gest. Mezi Kacíři tohoto Peryodu zvláštěnější byli: 1.) **Uryáni**, tak nazvaní od původu Uryusa, kteří spolupodstatnosti syna Božího zapjrali. 2.) **Macedonyáni** zapjrali Božské přirození Ducha Swatého; včenj Uryanů odsauzeno bylo na sněmu Nycenském za času Konstantýna Velikého roku 325. držanem, Macedonyánů pak na sněmē Konstantynopolitanškém prvním, za panování Teodozýa Velikého, roku 381.

Gaťový byl stav literní?

Rovně jako za prvnějšího času mezi křesťany znamenití byli **Kliment Alexandrinský, Origenes, Minutius sstastný, Cyprián**, a jiní; tak mezi těmito přední byli v tomto věku **Atanázyus, Arnobius, Lucebius, Cyrill, Řehoř Nazyanzenský, Jeroným a Aug'ustýn**. Zanedbána byla až do té doby židovská řeč, ale Jeroným první tehdy mezi Otci, (vnmjnější Origena Adamantského), této řeči se naučil a vydal latinské přeložení starého zákona. Mezi pohany stkvěli se **Libanyus, Lunápius, Jamblichyus, Ammian Marcellin, Makrobius, Ausonyus, Klaudyán**, a t. d. Ale v čas rozmáhajícího se náboženství křesťanského, staré Filozofické sekty pomalu hynuly.

Co se židů týká, po zkáze města Geruzaléma schrámem, v to se gediné starali, aby, když vssecko zkazeno bylo, cokoli oni ve službě boží za swaté a důstojné měli, aspoň ostatky toho zachovali. Proto obávajíce se, aby zákon vstní'ano tradyce pro rozptýlenj národu docela poruffeny nebyly, ge do knih významenati vsylowali spi-

sovatele **Talmudstj**. Po smrti **Esimona Spravedlivého** povstali gístj učitelé **Tannaim** řečenj anebo učitelé **Misny**, gessťo připověděných a skrze **Ezdrásse** potvrzených tradyčnj pilní byli. Tyto tradyčny zvětsšeny a od potomků rozmnožené tak vzrostly, že ge nebylo možná w paměti zachovati. A tak za panování **Antonjina Pobožného** za dobré uznali židovstj učitelé, tyto tradyčny na gístě zvláštnj knihy rozdělití. **Rabjn Jůda**, přjgmjm **Swatý**, zpráwce rady a školy **Syberiadské**, první starost a prácn tu to na se wjal, a tradyčny (zákon wstnj) do šesti knih poznamenal. Tomuto dílu dáno bylo gméno **Misna**, a s velikau počtu ty šestery knihy ode wšech židů přigaty byly, kteří totižto věřj, že zákon wstnj s wydaným zákonem **Mozjssowým** dyktován gest na hoře **Synai**.

Bterak bylo mocnárstwj Řjmské rozděleno?

Po smrti **Teodozja Velikého**, celé mocnárstwj **Řjmské** mocy otcowského křastu, mezy dwa mrtvého syny rozděleno bylo, takže první, totiž **Honoryus**, Západnjm, druhý pak, totiž **Arkádjusz**, východnjm krágnám představen byl. Od toho času rozdělenj **Mocnárstwj** řjmského trwalo tak stále, že se nikdy wjce potom nespošlo. Nebo **Otec** mage zemřeti, synům svým neodrostlým tu zprawovánj cysářstwj tehďáž gessťe nespůsobným ustanovil poručnjky (tutory), kteří na cysářstwj dwau těchto synů pozorowali; **Honoryowi Stylikona**, **Arkádjowi** pak **Rufina** připogiw.

Bterá Králowstwj a Prowincy zvláštněgšj obsahowalo Mocnárstwj Západnj?

Západnj Mocnárstwj obsahowalo w sobě celau **Itálii**, **Spanyely**, **Gallii**, **Brytannji**, **Germánji**, **Pannonji** a **Afryku**.

Bteré krágny byly poddány východnjmu Mocnárstwj?

Wýchodnj prowincy w Azji byly: **Azja malá** anebo

Natolie, Arábie, Sýria. W Afryce Egypt a Libie. W Europě rozličné při Dunagi ležicj kráginy.

Rímsstj cýsarowé po Rozdělení až do zřázy Mocnářstwí Západního.

1. Západní Cýsarowé.

Wypočítej mi Panownjky, kterj po rozdělení panowali až do zřázy Západního cýsarstwí?

1. **Honoryus**, první Západní cýsar, genj náramně neshťastný byl. Nebo za geho panování barbarstj (surovj) národowé w neshťistném množstwí do římského cýsarstwí se wysumssse, hubili ge a laupili. **Alanowé**, **Wandalowé**, a **Schwábi** poplénimssse Gallii, opanowali Hyspáni roku Páně 490. a nové potom králowstwí w Afryce wyzdwichli a vpewnili **Wandalowé**, kterjto až do Justyniánowa času trwalo. W Itálii **Marik**, král Západních **Gotů**, právě samého města Říma dobyl a ge vkrutně plundrowal a plénil. Strže wpád tento nepřátelský weliké Cýsarstwí Římské stalo se kořistj barbarstých národů, a odewssad trhané, den ode dne se vmenssowalo. Dlauho tak neshťastně panowaw **Honoryus**, zemřel, žádnych potomků po sobě nezanechaw, roku 423.

2. **Walentyňán III.** pro cyzolojstwí zlopměštný, pod njmž cýsarstwí welmi kleslo. Nebo od **Wandalů** opanována byla Afryka, od **Franků** Gallie, od **Gotů** Hyspánie, od **Sasů** pať **Brytannye**. Za geho panování **Atyla**, král **Sunnů**, diwokého lidu **Uzpatského**, bičem **Božim** nazwaný, který zde w **Whřích** při **Sášbirjně** sydlo své měl, do Římských **Provincyj** s neshťistným wogsskem barbarstým wpád učinil, a gako powodeň se po nich rozwodnil. Po zřázenj pať a wyvráčenj rozličných slavných měst, a zwedenyh krutých bitew wog-

sko Atylowo strže Aecyusa, Rjimana, w zemi Francauzské, v Salonu; poraženo bylo roku 457. a sám naposledy na swadbě své, we vlastnj své krvi se zadusyl. Brzy pak potom w podezřetnj vpadna Aecyus, od cysáře hanebnau smrtj byl odpraven. Sám pak cysář pro křivdu manželece Maksymusowě včinenau od Aecyusowých žoldnětů také byl zabit, roku 455. Po geho smrti následowala hned žkáža Cysářstwj Západnjho. Za panowánj Walentynyána III. Benátčané na ostrowy moře Adryatského vtekse, tam se osadili, což gest počátek velikého a mocného města Benátek.

3. **Maksymus**, příčina mordu Walentynyána III. kteréhožto panj **Ludoksyi** po obdrženém cysářstwj pogal sobě za manželku. Než brzy potom od **Genferjka**, krále Wandalského, cysářstwj zbawen a na kusy roztrhán gest. Geho nástupcomě byli:

4. **Awýt**. 5. **Majorián**. 6. **Sewerus**. 7. **Anztemius**. 8. **Olibrius**. 9. **Glicerius**. 10. **Julius Nepos**. 11. **Orestes**, a naposledy

12. **Romulus Nomillus**, přjgmj **Aug'ustulus**, poslední ze Západnjch Cysářů, pod njmj **Odoacer**, král Herulský, města Pámii, Kawennu a Rjim sobě podmanil, a po podrobené celé Itálii, Cysářstwj Západnj docela žkazyl roku Páně 476. A tak gméno a důstogenstwj cysářské w zemjch Západnjch přestalo.

2. Cysářowé Wýchodnjch Zemj.

Period Prwnj.

Obsahujčj w sobě ty Cysáře, gestto na Wýchodě až do zahnutj Cysářstwj Západnjho panowali.

1. **Arkádyus**, **Velikého Teodozya** nejstaršj syn, byl prwnj Wýchodnj Cysář, genž pro swüg mladý ku pa-

nowánj wěš poručníka (tutora) obdržel **Rufina**, kterýžto se tegným darů poslánjm s G'oty sprátelil, krále pať G'otského, aby proti Arkádyowí wálku zdwihl, namluwil.

2. **Teodozyus II.** gehož manželka byla **Ludocye**, žena we wšem literním umění dobře zběhlá. Za tohoto panowánj sněm Efezský držán byl proti Nestoryowu scestnému wčenj.

3. **Marcyán**, za něhož sněm Chalcedonský proti Eutychyowu kachřstwíj také držán.

4. **Lew Traks**, kterýžto we Wandalské wogně nestastný byl.

5. **Lew Pachole**, genž toliko geden rok panowaw, w nemocy wmršel.

6. **Zeno Isawrycký**, pod nímž cysářstwíj Západnj zhubeno. Pisse se, že tento Zeno w wstawičném opilstwíj život swúg tráwě, od manželky swé Ariadny za žiwa pochowan byl, (nebo smyslů a wšeho cytu opilstwíjm pozba wen gsa, za mrtwého gmjn byl), potom pať opěť střizliwym se staw, a pomocy y rady we zamřeuém hrobě nadarmo hledaw, bjdně zahynul.

7. **Bazylistus** krátce panowal, a pro Cysářstwíj mocy a násyljm dosażeně, pokutu nesh.

8. **Anastázyus Dyforus** sekty Eutychyowy se přidržel, a Bulgarškými autoky prwnj přenásledowan byl. Potom hromem wdeřený zahynul.

Gakowý byl staw rozděleného **Mocnárstwíj**?

Wýchodnj Mocnárstwíj, gehožto stolice byla **Konstantynopole**, stálo za mnohá stoletj w dobrém a šťastném způsobu. Ale Západnj Mocnárstwíj we krátkém času docela zkaženo gest. Příčina zkažy Mocnárstwíj tohoto (gako s předu gest powědjno) má se připisowati Konstantynowi Welikému, který sydlo cysářské na Wýchod přeložil. Ze zlomků Mocnárstwíj Západnjho powstala tehdaž

rozličná nová Království, totiž Byzantské w Hyspá-
ny, Franské w Gallii, Wandalské w Afryce, Saska w
Brytannii, Ostrogotské w Itálii, a potom y některá gi-
ná, o nichž zvláště psáti budeme, skončiwše Hystorii
čtvrté Monarchie.

Saký byl staw náboženstwý w tomto Peryodě?

Když Kachřstwým Ariusowým nakazeni byli některý
půlnoční národové, který na Západnj Mocnářstwý se obo-
řiwše, Římské Provincye mezy sebe rozdělili, w cirkwi
potlačené živi byli w tomto wěku gisti učitelé tak řečenj
Ortodokswé. Mezy zvláštňj Kachře počituj se 1. **De-
lag'yáni**, tak nazwanj od půwodce Delag'ya, který
proti přirozenému a prvotnjmu hřichu se pronesá, swo-
body wůle lidské tuze zastáwal. 2. **Nestoriáni**, gegichžto
půwod byl Nestorius. Tito zapjrali osobného sgednocenj
dwau přirozených vlastností w Křistu. 3. **Eutychyáni**,
tak nazwanj od Eutycha učitele: tito pravili, že w Křis-
tu gedna toliko přirozená Božská vlastnost gest. Odsau-
zena gsau gegich věenj bludná na dwau Wsseobecných sně-
mích cirkewňjch, totižto na sněmu Efezském, který držán
byl roku 431. proti Nestoryowí, a na Chalcedonském,
roku 451. proti falešnému věenj Eutychyowu držaném.

Sakowý byl staw umění?

Weliká hlauřost a weliká slepota s žanedbáním li-
ternjho umění při žláze římského Mocnářstwý po Zápa-
dných kraginách panowati počala. A syce liternjmu umě-
nj sřkodili neyprwé barbarstj, surowj a hlauřj národové,
kterjžto často na Západnj římského Mocnářstwý Provin-
cye autoř činili. W nic obráceny byly tehďáž sřkoly, kni-
howny spáleny, y učitelé přinuceni býwali své žawřsti sřko-
ly. Byli také liternjmu umění ku žláze y sami Kněžj Kře-
stansstj, nebo řdyž tito od Filozofů welikých, gěstě za
časů panujcých neznabožstwý, welice přenásledowáni byli,

a tyto mudrce gesté za nevyhlavnégssj nepřátele měli, negen proti samým učitelům zbroji se stavěli, alebrž v gegich spisů, gakowéhokoli oni obsahu byli, za škodné a záhubné pro mládež školskau vyznávajice, ge kazytí a w nic obraceti se vsylowali. A tato příčina překážela liter-
niju vměnj. Patrnj wšak byli nad giné v w tomto wěku některj wčenj mužj. Mezy Křesťany neyznámégssj glaw Sulpicyus Přisný, Cyrill Aleksandrinský, Sokrates Dozomenšký, Teodorét, Izyodor, Sydonyus Apolinářšký a ginj. Mezy Pohany neyznessenégssj by-
li Sosymus a Olympiodor.

*Peryod Druhý.

Obsahugicj w sobě ty Cysaře, kterj po zahynutj Cysarstwj Západnjho sami na Wýchodě panowali.

Mnohá stoletj obsahuge w sobě tento Peryod, poč-
nage se od léta 476., až do 1453. w kterémžto roku mě-
sto Konstantynopole od Tureckého Z'oldána, Mahomez-
da druhého, wybogowáno bylo, a Mocnárstwj křesťan-
ské Wýchodnj téměř docela giž zhlazené do Tureckých ru-
kau se dostalo. Mezy panownjky wznessenégssj byli tito:

Justyn I. rodem z Rácké země, z prostých a nyzkých předků posslý, kterýž Justynyána, synowce swého, t. g. syna sestry swé, zvolil za swého nástupce.

Justynján I., který audatnostj Belizárovau, wůd-
ce wogška swého, (potom oslepeného—!) králowstwj Wan-
dalské w Afryce, pak Ostrogotské w Itálii strze giného wůdce, totiž Marseta wyrátíl. Bylté on také v neylep-
ssj Zákonodárce, w tom smyslu, že semotam roztraussené zákony do knih sebrati, také knihu práw římských strze Trebonyána sepsati kázal.

Justyn II., za něhož Alboin, král Longobardšký

anebo Dauhobradský, založil Longobardské Království v Itálii, kdež Řekům nic, toliko patero měst, Ravenna totižto, Řím, Spoleto, Neapole a Benewent tehdyž zanecháno. Pročež Justyn Selsarchát ustanovil v Itálii. Tito Selsarchové, gegichžto sydlo byla Ravenna, od Cysáře z Konstantynopole posláni byli k obhagování proti Longobardům ostatních Itálie částek.

Maurjcyus Kapadocký, který spolu y s celým rodem svým od tyraua Foka zamordován gest.

Fokas diwoce a ukrutně zem zprawoval. On byl neyprjiznivějšj přitel Papežům, takže Bonysácha III. tytulem Wsseobecného Biskupa obdaril, geg Knížetem celého zboru římského gmenowaw.

Seraflius, za něho začal **Mahomed**, neyprw kupec, potom kníže Arabské, nové salsné a plně omylů náboženství wymyšleti, kteréžto gať on sám, tak y geho potomcy zbroji rozšširowali. Tento Cysar dlahotrwalé wálce Perské konec učinil, přemoha **Rostroesa** krále Perského.

Lew Izawrický, genž města Konstantynopole od Saracenu obleženého audatně hágil. Byl rodu nižkého, a někdy řemeslo dělával. Umřel roku 741. kralowal 24 let.

Konstantyn Kopronym který sněm duchownj Konstantynopolitanský rozepsal, na němž obrazosluzebnost zawržena gest. Za geho panování **Alistulf** učinil konec Selsarchátu v Itálii, Ravennu wybogowaw.

Irena, cysarowna, která negen toliko obrazy do cirkwe znova wvedla, ale také zgewně gim se klaněti poručila. Za syna swěho Konstantyna, r. 797. oslepiti dala, že gj před 7. lety zpráwu cysarství odgal.

Lew VI. přjgmjm **Filozoff**, pán welmi učeny a w zprávě bedlimý; způsobil zbírku cysarstých narižení neb zákonů (řecky) 60ti knih 2c.

Konstantyn Porfirogenetus, t. g. (w sřarlatu

narozeny), syn předesslého, též věcný, kterýž významné knihy řecky sepsal o zprávě císařství východního, v nichž pamatné a téměř první gisté zprávy o Maďarých, též v o Slovanech se naležaji. Umřel roku 959.

Alexius Komnenus, za něhož tažení svatá anebo křížová ustanovena.

Konstantyn Paleolog, Dragoses, poslední z východních císařů křesťanských, za něhož Konstantynopole od Tureckého Z'oldána (krále) Mahomeda II. vybojována, on císař zabit, a po něm v Východní Mociárství došla zhlazeno a pod vládu Tureckou uvedeno. Viz dále Historii Tureckou pod Mahomedem II. Od toho času králové Turečtí jména Císaře vjímati počali.

Gakový byl stav politický za tak mnohá století?

Východní Mociárství nejen za několik století stále trvalo, nýbrž v síla a moc jeho na čas rostla, zvláště za panování Justyniána, který Království Vandalské v Afryce, a Gotské v Itálii zkažil; ale potom počalo se vmenšovati, protože mnozí národové po něm a proti němu táhše, je trhali, a z něho gednať zde, gednať ginde moci vchvacovali. Částku tohoto Mociárství uvedli ve svou poddanost Bolhari neb Bulgarové, Syrii, Palestýnu, Egypt, Sylicy, sausední pak krajiny opanovali Saracenové, potom pak v na ostatní římského Mociárství částku se obořiwše, samé také město Konstantynopoli oblehli. Byli tito následovnícy proroka toho falešného Mahomeda, lidé vzteklí a jako ďáblem posedlí, kteří věřili, že jim celý svět osudem vložen gest, pročez s takovou důvěrností na okolní autoť činili, že jim nemohl žádný národ odolati. A v tomto čase, když tento Saracenum velmi těžce odpjralo Mociárství, zpátky dobyto bylo od Křesťanů město Konstantynopole strže Balduina, hrabě Flanderské. V Trebyzondě také nový powstal Pa-

nownjš, když totiž město toto s jinými sousedními kráginami svými od ostatního těla Mocnářství římského bylo mocí odtrhnuto. K poslednímu toto Mocnářství z gruntu zřazili Turcy.

Za těchto časů divná proměna stala se na Západě. Připomenuli sme dříve, že Itálie opanována byla od Herulů, gegichžto knize, **Odoacer**, Rjmem pohrdaje, osadil se w Ravenně. Ale Herulové hned potom z Itálie vyhnáni gsau s krze Ostrogoty, kterýchžto král **Teodorj**, nové w Itálii zaražyl Království, seděnj pak královské sobě a potomkům svým w městě **Veroně** ustanovil; kterěžto Království trvalo od roku 493. až do 553. Brzy potom jiné opět Království wyzdviženo od Longobardů, kteří pod králem **Alboinem** tu zemi opanovali, genž se až po dnes Longobardským nazývá. Těchto sydlu královské bylo město **Pávie**. Trvalo pak Království Longobardské od roku 568. až do 774., w kterémžto roce **Karel Veliký Pávii** wybogoval, a posledníh krále **Dezyderia** do **Wallie** zavedl. Mezjtím, pokud w Itálii panovali Longobardové, vládlí ostatnj Itálii **Ekfarchové**: (byli Zprávcomé Rječtj, kteří posílali se z **Konstantynopole** do Itálie od cysáře). Tito Longobardům dosti zmužile odpjrajce, ostatky Mocnářství tam ochraňovali a své sydlu měli w **Ravenně**. Trval tento Ekfarchát, jakož dočteno, okolo 185 let, od roku 568 až do 752, w kterémžto roce **Aistulf**, král Longobardský, **Ravennu** zbrogi opanoval. Po zřazeném Království Longobardském celá ta Itálie, genž obsahovala w sobě Ekfarchát a Království Longobardské, dostala se w moc králů **Franských**.

Gakový byl stav náboženství w tomto poslednjm Mocnářství Peryodě?

W tomto Peryodě moc Duchovenstwa, zvláště biskupů římských, kteří se nynj již **Papežové** gmenovali,

přewelmi rostla. Tito osobowali sobě velikau moc, žebý oni wseobecny wěrnj prostřednjcy a saudecowé byli w duchownjch y swětských věcech, a panowali nad Císari a Králi, gačo to ku př. Řehoř sedmý gináč Hyldebrand, daleko byl přivedl. — Než aby se po pořádku vřázalo, co se w Peryodě tomto neywje paměti hodného w cýrkwi stalo, zapotřebj gest, Hystoryi gednohožděho stoletj krátce přeběhnauti. W šestém stoletj znikla rozepře mezy Řimskými a Konstantynopolskými biskupy, kterážto zamdala přjčinu následujcymu cýrkwe Rozdwojenj. Powstali tehdáž rozličné nové swátky, swátek totižto Jana Křtitele, Děistowánj Panny Marye, Zwěstowánj a swátek Petra. Swatým Mučedlujkům byli tehdáž chrámy poswěcowány. Mezy Káthři zvláštňj byli **Kutychyáni** a **Ori-g'enyáni**. W držán byl Eněm II. Konstantynopolský pod cýsarem Justynýanem I. proti wčenj Origenesowu, roku 553.

• Sedmého stoletj zgewil se onen falešný y křwawý prorok **Mahomed**, ač gináč velikého wtipu muž. Tento neyprwé kupectwjm se objral; potom pak nabyw rozličných statků, po giněm dychtiti počal. Nowé totiž smyslil náboženstwj, njmž veliká swěta částka až po dnes nakazena gest. Kniha, genž bludná geho wčenj w sobě zawirá, nazwána gest **Korán** anebo **Al-Korán**. Ač skoro nic leč hromada těch neyprjstnějšjch smysllenyh básnj gest wčenj Mahomedowo, a wšak we krátkém času po celém východě se rozneslo. Přjčiny tohoto tak šťastného wzrostu wčenj Mahomedowa byly rozličné: 1) Neswáry zbuzené mezy Křestany. 2) Gegich bezbožnost a slepota w liternjm uměnj. 3) Rozkossný žiwot a neschetnj mrawowé. Proti Mahomedowi powstali neyprwé geho Kragané, takže do Medyny přinucen byl wtjkat. Od tohoto autěku, který **Sedžrau** Arabi gmienugj, počjnagj se gegich roky;

gako my od narození Páně, tak Arabové od Hedžiry své roky počítají. V tomto století zvony jsou do církve uvedeni, a svátek všech svatých ustanoven. Mezi zvláštějšími Kacíři byli Monoteletové, všech, žeby v Kristu nebylo, leč jedné vůle. Proti těmto držán byl Sněm III. Konstantynopolitánský, na němž bludná gegich věcni zamřžena jsou roku 680.

V osmém století velikou bouři zbudila rozepře o Obrazoslužebnosti, kterážto služebnost neb pocta od rozličných sněmů hned zamřžena, hned potvrzena gest. Ku příkladu čtvrtý sněm Konstantynopolitánský roku 774. držán tuto služebnost zamřhl. Sněm Nycenský strže Jrenu cysarownnu rozepsán jí schválil a potvrdil. Sněm pak Frankfurtský hned potom strže Karla Velikého do tohoto města položený, odporoval Obrazoslužebnosti. Uvedeny byly do církve v tomto století v marhany a hudba, zvony a jiného těm podobného.

V století devátém oddělila se Východní církev od Západní, což až po dnes trvá. Rozličné tehdaž pověry v církvi povstaly, mezi jiným očista horaucým železem (ordialia), nímž obvinění lidé newinnosti své dokazovali, což z paubé' nevědomosti zniť vzalo.

V gedenáctém století počala se křížová tažení, kterážto ustanovena byla k tomu cíli, aby svatou zemi od potlačení newěřících Křesťané mohli zachovati a jí zpátky dobytí. První tažení dosti šťastný mělo konec, nebo křížáci (krucey) zabnawše odtamtud Saraceny, nové v Palestýně Království stjřpili v Geruzalémě. Powstali tehdaž rozliční řádové, gako řád Cystercký, Kartauzský a jiní.

Ve dvanáctém století powstal řád Templářský, řád rytjřů Německých, také řád Karmelitánů v Palestýně. Mezi zvláštější tohoto století Kacíře počítowali se Wal-

denští, tak řečenj od původce Petra Walda, gistého kupce Lionského (Lugdunského). Tito proti Hierarchji a římským Papežům zehragje, veliká přenásledovánj od Římského Duchovenstwa snášeti musli.

W trináctém stoletj powstal řád **Dominykánský** a **Frantiskánský**. Oba tito tak se byli rozmohli, že gich wssudy po celé téměř Europě bylo.

Čtrnáctého stoletj mezy Římskými Papeži stalo se Rozdwojenj, genž téměř padesáte let trwalo, takže dwa spolu byli neyvyšší Kněžj neb Papežové, z nichž geden w Římě a druhý w Avinioně we Francouzých sýdlo své měl.

W patnáctém stoletj na rozepsaném skrže cysaře **Jyfmunda** sněmu duchownjm Konstantském, třj Papežové zbaweni gsau hodnosti, a sám Martin V. za Papeže zvolen. Tak učinil y sněm Pizanský, sšadiv s důstogenstwjm Papežského Rehoře XIII. a Benedykta XIII. Naposledy pak k tomuž cyli položen byl sněm Bazylegský, který sšadiv Eugenna IV. ustanovil za neyvyššího biskupa neb Papeže **Feliksa V.**

Takový byl církewnj staw w poslednjm tomto Římské Monarchye Peryodě.

Gakový byl staw vměnj?

Veliká zvláště na Západě w Peryodě tomto panovala nevmělost ano hlaupost. Vměnj liternj bylo zanedbáno y proto, že knih tlačených nebylo, gen psané, a y těch málo bylo, a gen za veliké peníze dostati se mohly. Nebo psáti zřjďka kdo uměl. Byli welicy páni, ano y některj biskupové, kterj psáti nevměli. Nebo w těch časých biskupové spolu býwali y bogownjcy a wůdcomé wálečnj, takže y mečem církwj křestanských, vlasti a krále brániti a hágiti pomáhali; byli y dwořenjnomé a drahný djl žiwota svého při osobě cysařské neb králowské a na wognách ztráwili. Ba co wjee, Křystján, arcybiskup Mo-

hučsky, proto gediné zbawen byl hodnoty, že nebyl zbe-
 hly w způsobch wálečných. Toliko w klášterjch vměnj pi-
 sma a známost liternej gestté gajž takž se zdržowala. Tak
 to bylo w tom wěku, kterýž prostřednjm wěkem slowe.
 Zuto welikau slepotu a nerozum wšytowal se syce odwrá-
 titi Karel Weliký, založim w Paříži sškolý wysoké aneb
 obecne věenj a knihownu. Ale wšak swědej Hystorje Fran-
 ská, je hned po zahynutj Králů rozprodány byly knihow-
 ny, takže Karel Maudry prwnj byl mezy králi, genž
 wstawičnau knihownu založil. W pozdněgšich stoletjch v-
 měnj liternej we sškolách, y ginát krom nich, zdwihati
 se počalo, ale tehdegšj věenj nenatrefili hnedky na pra-
 wau geho cestu a způsob. Tak řečené sškolsté. **Teolo-**
gie půwodce byl Petr Lombardus, biskup Pařížský, kte-
 rýž sepsal knihy rozličné chytré sentěny w sobě obsahu-
 gich. Tohoto následowali mnozy jinj učitelé sškolnj, kte-
 řjžto, pro swau tehďáž wyhlášenau vmělost (ač potom v-
 měnj a věenj gegich lepššimu a prawěgššimu wstau-
 piti musylo,) právě učitelé angelskými, serafickými, a po-
 dobnými gměny nazwáni byli. Cysářem Lotaryem Řijmské
 práwo do Europegšich sškol bylo wведено, gako též od
 Papežů práwo kanonycké neb cyrkewnj.

Alle na Wýchodě liternej wěcy w giném byly způsobu.
 Na welikau jagisté sškodu liternjmu vměnj byli prwnj Sa-
 racensstj panownjcy; w pozdněgšim pak čase s tak wel-
 kau chutj někteřj z Kalifů liternjmu vměnj se oddali, že-
 bys byl Arabii sýdlem vměnj nazwal. Mezy spisowateli A-
 rabskými neyznamenitěgšj byli Awicenna a Aweroes,
 kteřj spisy Arystotelesowy Ewropě tehďáž docela neznámé
 w Arabskau řeč přeložili. Po wybogowánj města Konstan-
 tynopole, wypowieděnj učitelé Řječťj, po wšsem Západě
 sširoce rozptýlenj, rozširugjčymu se tam vměnj liternjmu
 mnoho prospěli. Opět Wýchod, po opanowané od Turků,

D Němechch aneb o Germányi.

Když z rumu Západnj Monarchie powstalo Cysářstwj Německé, za potřebné saudjm, (k zachowánj gistého pořádku), po skončené Hystoryi Římského Mocnárstwj hned ku Germányi přistaupiti.

Které gsau neyzwlástněgssj Peryody Německé Hystorye?

W Hystoryi Německé rozličné pokládaji se wěky a Epochy; my pak považowati budeme Germányi podle toho rozdělenj: 1) Sakowý byl gegj staw starý a pod Králi. 2) Sakowý pod Cysaři.

I. Staw Germánye Starý a pod Králi.

Sakowý byl staw Germánye starý a pod Králi?

Germánye byla za starodáwna na rozličná Knížetstwj rozdělena, potom takowý způsob na se wzala, jako Římské Prowince, w sakowauž totiž y ona proměněna byla. A když wláda Římská giž na náklonku byla, opět swobodnau se stala Germányá, potom pod wládu Franského Mocnárstwj se dostala, dlaubo pak weliká gegj částka Grabatům a Markrabjm Franským poddána byla. Ale, po rozdělenj Mocnárstwj Římského mezy tři Pobožného Ludwjska syny, swého vlastnjho Krále obdržela, totižto Ludwjska.

2. Staw Germánye pod Cysaři

Co o Německé zemi pod cysaři poznamenánj hodné?

Po zláze Římského Mocnárstwj Západnjho Římský lid, nawodem biskupa měšťského, odewzdali cysářskau Hodnost Králi Franskému Karlowi Welikému, a po rozdělenj Karla Welikého Mocnárstwj, králům německým. Tito panownsey mohau na dvě třjdy se rozdělití. Prwnj třjda obsahuge w sobě německé panownjky před welikým Bezkrálowstwj; druhá panownjky po Bezkrálowstwj.

Cýsařové před velikým Bezkrálovstvím.

Zohledu na rod na kolik tříd dělj se Cýsařové před Bezkrálovstvím?

Z ohledu na rod dělj se oni na čtyři třídy, a syce:

- 1) Na Cýsaře Karlovské. 2) Saské. 3) Francauzské, a
- 4) Šwábské.

a) Cýsařové Karlovsští.

Karel přjgmjm Veliký, král Franský, vnuk Karla Martella, a syn Franského krále Pipina, slnny a neybogowněgšj hrdina, a gednák doma, gednák wně ney-
šstastněgšj. On wymrátil Longobardské Královstwí, gehož poslednj král Dezyderius slaul; wvedl Sasy a giné náro-
dy Německé w poddanost, a obrátil ge na wjru křestan-
skau; rozššřil také meze Franského královstwí až po W hry, y wšseliké wmenj rozššřowal, napomáhal. K wěčné wděčné památce tohoto cýsaře následugjcy po něm Německj Pano-
wnjcy nazwáni byli Karlovsckými. Náš wyborný Hystoryk **M. Delcel**, ale toto o něm napsal: (Kr. č. I. 110.)
„Byl pak ten cýsař Karel člowěk velikomocný a žutíwý. Kronykári geg Karlem velikým nazýwagi, proto snad, že nesčjslný počet lidu zmordowal a w otroctwí podrobil, neboť ten obyčeg* spíšowatelé magj, že takowým zhaubcům pokolenj lidského neywjce pochlebugj a ge velikými muži nazýwagi.“

Ludwjk I. přjgmjm Dobožný, syn Karla We-
likého. Po smrti tohoto cýsaře onno veliké a mocné cýsař-
stwí Franské moch otcowského šstastí mezy tři syny, to-
tj mezy Lotarya I. Ludwjka a Barla Klustého bylo rozděleno. Ale na otcowském tomto rozdělenj nepřestáwa-
ge Lotar prworozený syn, wšsecka Královstwí osobowal sobě sám. Z té přjčiny strážliwá a křwawá mezy tím ito

třemi bratry povstala válka, v čas kteréžto celá téměř mocnost Franská porazena gest. Po tom pak po ukrutné púťce této snesli se tito bratři na tom, aby se Lotarovi s cysařskou hodností Itálie a Lotaringye od geho gména tak nazwaná, Ludwjkowi Germánye, a Karlowi Klustému Gallie dostala, kterýžto Karel potom gsa cysařem, roku 884. w sgezdu blíž Wjdné postaupenj Swatoplukowi, králi Morawskému, Pannonye potwrdil, a potom roku 890. dosawadnj gegi držitel Arnulf (tehďáz kníže Korytanšké a Pannonšké, o němž wjce dolegi w Hystorii Wberšké), téměř králi, swému kmotrowi, gestě v práw swých k Cěské zemi před wznessenými swědky postaupil.

Ludwjk II. kníže pobožné, genž o rozšitowánj čistého a prawdivého náboženstwí pilně se staral. Wedl rozličné války s Saraceny.

Ludwjk IV., za něhož Whtj do Itálie a Germánye wpadli, kterýmžto nepřátelům Ludwjk silně syce, ale wšak nestastně se bránil. A s tjmto cysařem rod Karlowšký konec wzal.

b) Cysařowé Sasští.

Gindřich Čibař neb Pračnik, kníže Saské, kterýž kleslého stawu země Německé pozdwihl a obnowil, Markrabstwí ustanowil. Bol neybogorněgšj hrdina, genž šťastně proti Whrům, kteréž s Germánye zapudil, proti Wandalům, Denemarcánům, Slowanům, Dalmatům, a Čechům bogowal. Za něho w Němcích některá města od gruntu wystawěna, giná zdmi obehnána byla. Wmtel r. 936.

Otto I. přjgmjm Weličy, který kdýž Italské trůny porazyl, proti njmž na pomoc zawolan byl, na cysařský trůn powyšsen gest. Tento swedl w Bawořích, v řeky Lechu, roku 955. dne 10. srpna tu pamatnau bitwu, (w njž mu y Boleslaw I. kníže Cěské s tisícy wyborné

oděnými Čechy w osmém haufě zmužile pomáhal), w kterěj 60 tisíců Wřů na hlavu porazyl, tak že se z nich gen 7. s vřezanýma vřima do Wher nawrátilo. Tři wůdce wberšké, Lehela, Werhulče a Uzjura, tu gatě, potom Otto w Ržezně oběsiti dal. Od té doby odnechtělo se Madarům wjce do Němec wpády činiti a tam laupiti. Otto I. dokonal život roku Páně 974.

Otto II., který k obhagování Wlach neb Itálie proti Ržekům a Saracenům zwołaný, tam pak od Ržimanů opustěný, dostal se do rukau nepřátelských, ale z wazby se wyprostiw, trestal své nepřátely, a w bitwě obnovené tak velikého wjtězstwí nad Saraceny dosáhl, že bledau smrti Saracenů nazwán gest. Zemřel r. 983.

Otto III. který potáhł do Polska, Bolesława, kníže Polské, Králem ustanowil, wstawil mu w Ržezně (Gnaždě) korunu na hlavu. Umřel roku 1001.

Gindřich II. přijmjm Kulhawý, také Swatý, gehož též Italské bauřky nepokogily. On pro swau sřtěstrost ku kněžjm mezy swaté počten gest. Wykročil ze swěta roku 1024.

c) Cysarowé Franstj.

Kunrad II., kníže Fransté, od německých knížat na místo Gindřicha dosazený, genž Burgundji, kteráž wjce než přes 130 let z pokolenj swěho krále měla, ku swěmu Cysarstwí připogil. Za něho těžké bauřky w Itálii a Germánji powstaly, kteréžto on wřak sřtastně wpokogil. Powolan gest z tohoto swěta roku 1039.

Gindřich III. wůbec gmenowan Černý, kterýž proti čmskému Papeži wážnosti své zmužile zastáwal, w tři Papeže nepořádně zvolené a o kněžstwí se hadrugich složil, a tolikž nových ustanowil, přisahau zawázaw Ržimany, aby niěkdy potom bez wědomj cysare německého Papeže newolili. Umřel roku 1056.

Gindřich IV. muž velmi audačný a bogomný, který se w šedesáti dwau bitwách s nepřátely potýkal, w některých wítězstwý obdržew. Tento cysar od Papeže Řehoře IV. aneb Hyldebranda na rozličný divný způsob trápen byl. Na jeho místo wstaupil syn

Gindřich V., genž swrhl otce swého s Cysarstwý, a sám mocý a násyljm sy ge osobil. Tento také mnohé tuhé měl odpory a pútky s římskými Papeži.

Lotaryus II. kníže pokog milugjch, genž s římskými Papeži we swornosti žiw, Cysarstwý wpokogil. Umřel roku 1138.

d) Cysarowé Swábstj.

Kunrad III., kníže Swábsté, kterýž do Palestýny wálečně táhna, přigel do Geruzaléma, ale nemoha tam nic wykonati, domů se nawrátil. Zesnul w Pánu léta 1152.

Frydrych I. neybogowněgšj kníže, který město Medyolán wywrátil. Zabynul roku 1189. Po něm

Gindřich VI. na cysarstý trůn dosazen, a w Říjmě od Papeže Celestýna korunowán byl, kterýžto, gač některj pššj, křivo na hlavu cysarowu při tomto korunowánj wstawenau korunu, nohau swau napravil. Umřel tento cysar roku 1198. dne 29. zářj na zymnicy, a wšak ne bez podezřtenj dodaného gedu, pochowán w Palermu, w Sycylii Cysarowal 8 let, 3 měsíce a 11 dnů. Byl otec cysare Frydrycha II. a Marve manželky Kunrada knížete Cestlého a markrabi Morawstého.

Po smrti Gindřicha VI. některj jeho bratra Filipa, ginj pač Ottu Luneburského wolili za cysare. Potom k tomu přišlo, že za čtvrtého z rodu Swábstého Cysare Německého ustanowen byl

Filip, jehož gistý woleneč Falcký zamordowal, roku 1208. Po něm

Otto Luneburský deset let zpravomal Cysarstwj.

Frydrych II. syn nadepsaného Cysare Gindricha VI. knjze smělého a hrdinského srdce, kterýž také tuhé odpory měl s Papeži, byw od nich třidcet a čtyřikrát do klátby dán. Umřel roku 1250.

Veliké Bezkrálowstwji.

Veliké Bezkrálowstwji gmenuge se čas od smrti cysare starého, Frydrycha II., až do wolenj cysare nowého, totižto Rudolfa Habsspurského. Veliké toto Bezkrálowstwji tři a dwadcet let trwalo. Nebo po smrti Frydrycha II., veliký nepokog snáßsela Germánye. Sest totiž Kandydátů o cysarstwj trůn stogjce, wadili se mezy sebau, kterjžto se dílem gedem druhého zkazyli, dílem giným pádem zahynuli, anebo hodněgšjim dobrowolně wstaupili. Zde máš gegich gména: 1) Gindrich Kaspo, Durynské a Hěské Landgrabě, kterýž při obleženj Wlmu šjsem zabít gest, 2) Kunrad IV. gegž bratr Manfréd, aby Sycylii obdržel, gedem otráwil. 3) Wylém, hrabě Holandské. 4) Rychard, Engličan. 5) Alfonzus král Kastelly w Špányi. 6) Ottokar, král Český, který wolen na cysarstwj nechtěl ho přigiti, přigal ge ale Rudolff hrabě z Habsspurku, prvě maršsalek geho, a gako takowý byl s Ottokarem roku 1270. zátj měsíce, w tom taženj do Bher, kdež Ottokar v řeky Rábce Estěpána V. krále Bherského na hlavu porazyl, a Presspurku y giných zámků dobyl. Weleslaw. Kal. h. pod 27. zátj.

Cysarowé Němečtj po velikém Bezkrálowstwji.

a) Cysarowé z Rakauského domu a z giných.

Rudolff Habsspurský, (hrabě Habsspurké a landgrabě Elfské, předtjm maršsalek krále Českého Ottoka-

ra), původce nevyššího domu Rakauského, od něhož nynější Arcyknižata Rakauská pohlí. On mezi jinými nařídil, aby ty věci, gesto se na soudních místech zavdávaji, nikoli vje v latinšce, nýbrž v německé řeči vykonávány byly. Za jeho panování celá Itálie na rozličné malé Repnbliky rozdělena. Umřel maudrý tento a opatrný cysar v Vermeršhaymu, léta 1291. a žil byl 72. léte v pět měsíců, cysaroval pak 18 let. Viz o něm více níže v Hystorii Ottokara krále Čestého.

Adolf Nassovský, genž měl protivníka Albrechta I. s kterýmžto bogowav při Spjče zabynul roku 1298.

Albrecht I. Rakauský, kterýž od Jana syna Rudolffa, knížete Šwábského a Aněžky dcery Přemysla Ottokara II. krále českého, zamordován byl, léta 1308. proto že mu dědictví jeho, ač byl bratr otce jeho, navrátiti nechtěl. Za tohoto cysare osvobodili se Šweycarši neb Helweté od poddanství Rakauského (cysaršského), a **Wylém Tell**, audatný Šweycar, šťastně sšřelil za pokutu gablko s hlavy synáčka svého, ale v Gessler, Hentmana cysarowa, genž ho k tomu sšřeleni odsaudil a přinutil, na cestě zasřelil. To byl přistup k té revoluci, a hlavní wítěžství Šweycarů nad Rakussany v **Sempachu** blíž Lucernu, 9. čerwence, 1386. kdežto **Arnold Strutbán** z Unterwaldu, cestu swým sřrze hustá kopy Rakussanů audatností a hrdinskou smrti swau učinil, a kdež v arcykniže Rakauské **Leopold III.** padl, swobodugegich a republiku vřemnilo, která až po dnes trvá.

Gindřich VII. Lurenburšský, Janů krále českého otec. Tento wyhnaw lid Roberta krále Šweycarského, roku 1312. 30. máge, wítězně do města Rjima wgel, kdež 1. srpna od tří kardinálů na cysarství korunován byl, na kterého ho již prvě 6. ledna 1311. Jan arcybiskup Kolínský, v jeho manželku **Marketu** w Čechách, a téhož roku w Me-

byolánu Kassano, arcybiskup Medyholanský, železnau forunau forunowal.

Tento cysař s nehodným osudem se potkal. Nebo kdýž Florentské oblehl, tito ho otráwili, ku kterémužto žlostnému skutku nawedli a wplatili gistého člowěka, genž mu na brožný způsob gedu dodal w městě Benewentu, r. 1313. w srpnu. Z tohoto města kosti geho do Pisy přeneseny a tu pochowány byly, roku 1313. neb 1315.

Ludwjk Baworský. Po čtrnáctiměsíčném Bezkrálowstwí a po rozdmogení knížat (wolenců), wětšij stránka Ludwjka, kníže Baworské, giná Frydrycha Rakauského, zwolila za cysaře. Mezý těmito dvěma, kterijto oba spolu o cysařský trůn německý stáli, a naň se třeli, powstala pútká, we kteréžto přemožen a polapen byl Frydrych, a Ludwjk swěho soła zbawen. Poněwadž wšsař Ludwjk bez zwolení stolice Římské cysařstwí obdržel, a Papež ho do klátby dal, o důstogenstwí cysařské přissel, a Karel IV. Markrabě Morawské, syn krále Českeho Jana, rožený Čech, od wolenců (kurfirřtů) na geho mjesto wolen. Zemřel Ludwjk léta 1347.

Karel IV. geden z neyflawnějšich a neylepšich panownjků, w české Hystorii gest toho gměna Inj (neb byl y českým králem, **Otcem wlasti** nazwaný), kterýž zlatau bulli nařídil a wydal. Pod tjmto gménem rozumj se kniha, obsahujicý w sobě obecné práwo německé, a pořádek wolení cysařů. Němcy, že při gegich národu trwalo důstogenstwí cysařské, po Pánu Bohu nemagj komu děkowati, než tomuto Čechu, a té zlaté bulli od něho wydané (w níž y to nařídil, aby wolency neb Kurfirřstowé němečtj, swé syny dáwali wčiti y slowenskému gazpku). Tento nad giné slawný, znamenitý, sprawedliwý, rozřasný, bedliwý a dobrotiwý cysař založil y wsoke školý w Praze, w kterémž městě šydlo swé cysařské měl, a nowé mě-

sto zdmi ohradil, palác královský slavně vystavěl, zámekův přepewných nastavěl, most Pražský znamenitý přes Vltavu postavil, kostel Pražský k Arcybiskupství vyzdvihl, a vůbec Čechy gať náboženstvím a službau Boží, tak y počestnými právy a kázni dobrých mravů welice zwelebil, a ozdobil; wysadil winice okolo Prahy, nad Blachy zvj-těžyl a t. d. Za panování jeho **Jan Wilef**, Engličan, proti cirkwi k. katolické powstal a psal, w čemž y w Čechách následovníků měl, genž ale mnohé odpornosti a přenásledování snášeti musyli. Panował Karel w Čechách a w Říssi 33. let, a žiw byl 62 let, 6 měsícům a 16 dni, nad mjru slavně pochován w kostele w sw. Wita, kdezto jeho kosti až po dnes odpočiwaji. Wypsaný žiwota jeho y w slowenském gazyku wysšlo. Wiž o něm wjce niže w Hystorii České.

Wáclaw, w Hystorii české IVtý, (neb y w Čechách kralował), syn Karlůw, kniže newelmi dobré památky, kterýžto zpráwy řísse opravdowě se wjmati a z Čech wygizděti nechtěw, od wolenců neb kurfirřtů s cysarřtwj šsložen gest. Po utraceném cysarřtwj w dědičném Královřtwj Českém dlawho, ale gaťž obyčeg měl, ne wždy chwálibně panował, a dwafráte, nehwjw půwodem bratra swěho Zykmonda, krále Wberského, gať a do wězenj dán byl. Lujicy wřřat k Čechům připogil. Prawj se, že za panování Wáclawa, **gehla mag' nerycká** w Itálii od gisřého měřřtana Melfitského, ručníčnj pať prach a wálečný nástrog, genž bombardá sluge, w Germánij od Bertolda Swarce, mnicha, wynalezen a wymyšřlen gest.

Ruprecht, falckrabě a kurfirřt z Reynu, který deset let cysarřowaw, umřel roku 1410.

Zykmond, syn Karlůw a bratr předeřřlého Wáclawa, král Wberský y Český, a potom cysarř, byl kniže znamenitých powah. S počátku panování cysarře tohoto

sném neb zbor duchownj **Konstanský** držán gest. Na tento sném obeslán byl mistr **Jan Hus**, kněz a rektor vysokých škol Pražských, rozený Čech, který poněmadž podle věcnj **Wiklefowa**, proti církvi Římsko = Katolické, proti odpustkům a zvláště proti kněžství psáti, kázati a mluwiti nepřestáwam, čtenj swatého písma a wečeři Páně pod obogj (způsobau) přísluhowati poraučel, za žiwa zpalen gest roku 1415. gako též následugjeho roku geho towarýš **Jeroným Pražský**. Proto se Čechové zbawili a wálku zdwihli, tať nazwanau Husytskau, genž osm nácte let pod wůdcem, Janem Žižka z Trocnowa, gináč z Kalicha čecenyj, též **Prokopem Holým**, wedena byla. Žižka byl naposledy na obě oči slepý, a předce wálky wedl a w některých bitwách y swjtězyl. Zykmond cysar měl se těmto Husytsům co brániti, a roku 1422. 8. ledna wtjage od hory Kutny postizen w Německého Brodu od Pražanů a Žižky y s swými Whry na hlavu poražen. Potom roku 1436. smluwil se s Táborským tať, že gich při náboženstwj gegich a řádjch zanechal. Dal tať na to a na giné Magestát stawům českým a Pražanům. Tať byl za krále od Čechů přigat. Že byl w Whřjch od Pánů některých gat a do wězenj na Sfiklůš dán, též gak welice byl poražen roku 1395. w Nykropole od Bajezyda I. cysare Tureckého, o tom se wypisuge w Hystoryi Whersté. Umřel roku 1477. w Znojmě na Morawě, wygem z Prahy do Wher giž nemocný; pochowan we Waradjně. Dokládáme gestté o něm, že on roku 1417. w neděli prowodnj, na sněmě w Konstanch, zemi Mareckau, k korunně české náležitau, a kurfirststwj Brandenburské darowal Frydrychowi I. hraběti z Sollern, prvé purkrabi Normberskému, za to, aby mu proti Čechům (Husytsům) pomáhal. Od toho Frydrycha possli markrabové a kurfirstowé Brandenburstj a nyněgšj králowé Prussej. Ku-

spinyán napsal, že když při obležení Znogma Zykmundowi gedu dodáno bylo, on za nohy powěssen, a tak pilnostj lékařů zhogen byl.

b) Cysářowé z Kmene Rakauského.

Albrecht II. Rakauský, kterýž Rakauska a Morawy proti autokům Husytským dosti zmužile zastával, Turky pak daleko od končin Wberských, do Ržecké země zpátky zahnal. Potom umřel, sotwa dvě léta stráwiv w cysářstwj.

Sydrych III., za něhož město Konstantynopole, býwalé někdy Wýchodnjch cysářů sydlo, od Turků wybogowáno. Wynalezeno bylo tehďáž Knihhtlačitelstwj od Jana Fausta, anebo (gako někteřj prawj) od Jana G'uttenberka, okolo léta 1440. Dále za geho panowánj wynalezena byla gedna částka Swěta, kteráž nový Swět sluge, od Křistofa Kolumbusa, o němž toto wěz :

Kolumbus, welikau známost mage země, moře a hwězd, pustil se po moři na lodi roku 1492. nového swěta wyhledáwat. A když po dlouhé a nebezpečné plawbě prwnj Ostrow wynalezl, tedy geg Křystu Pánu ku poctivosti S. Salmatorem nazwal. Potom Kolumbus dále se plawě, wynalezl y giné ostrowy, a roku Páně 1493. wšfelikými poklady obohaceny do Espanyel se nawrátíl. Espanyelowé pak hned sobě předsfwzali, ten wnowé wynalezeny swět podmaniti, protož swé zbrogi a muži opatřeně lodj tam wysylali. Tento nový Swět potom Amerykau nazwán byl, protože Amerykus Wespucyus roku 1498. pewnau zemi prwnj opanowal.

Maxymilián I. který Burgundni a Belgýcké Prowince s manželkau swau Maryj, gedinkau dědičkau Karla bogowného, knížete Burgundského, w bitwě od Smeycarů zabitého, obdržel. On celau Germányi na deset Okolj rozdělit. Ostatně tento chwály hodný a sprawe-

Dnost milující Pán, kdž popravni, to gest ku trestání zřizena místa spatřoval, řekl: „buď pozdravena spravedlnosti!“ Ze světa vykročil léta 1519.

Karel V. Maxymilianův wnuk ze syna Filipa Arcykňžete Rakauského, potom kráte Hyspanského, jehož manželka byla Johanna, Ferdynanda V. kráte Hyspanského dcera, nymocnější monarcha, genuž z německých cysarů téměř žádný w ctnostech a mocnosti rowen nebyl. Nebo byl cysar německý, král Španylský, Štylský a Šardynský, pak Dynasta sedmnácti Belgických neb Niderlantských provincií. Co se za jeho panování paměti hodného stalo, to dšlem ku církevním, dšlem ku politickým věcem přináleží.

Co se paměti hodného stalo w církevních věcech?
a wyprawug mi něco o tom?

Z církevních věcí připomenauti sluffi o Reformácii, věcy velikého pováženi hodné, kteráž za panování Karla V. prací Luterowau začata a zauplna dokonána gest. Přístup ku Reformaci byli odpustky, kdž nymyšší Kněž římský aneb Papež, Lew X., wypravil s nimi do Němec Jana Tecela. Toto činění Papežowo Doktor Martin Luter, profesor na vysokých školách Wittenberských, roku 1517. rozliěným dyssputováním zgemně hanil, kazyl a podvracowal; a tak pod ochranau knížat pořád dále w obnovení církve pokračowal, posléz zgemně od církve římsko = katolické se odtrhna, nowau, kteráž se Protestantstwu a Ewangelickawu gmenuge, založil a wyzdwihl.

K tomu y to připogiti sluffi, že za Lutera také y w Helvecii powstal gšty zvláštně pobožný a věcný muž, Oldřich Cwing'el, kterýž též okolo léta 1524. obnovené náboženstwí rozširowati počal; než od Luterowa domněnny w tom, což ku věci Páně přináleží, odstaupil. Wyznamaci jeho věcní gmenowali se Cwing'liáni; potom

M a r y á š, bratr Rudolfův, pod nímž strážlivě povstalo zbavení pro náboženství, kteráž příčinu dalo následující **Třicetileté válce**, čili válce **České**, genž trvala za třicet let; ale při počátku těchto zbavení umřel Matyáš roku 1618. Tento císar šedlo císarstvé z Prahy do **Widně** přeložil.

Ferdynand II. léta 1618. začal panovati. On do třicetileté války byl zapleten.

Ferdynand III., kterýž kravě a dlouhé **Třicetileté válce** konec učinil, takže nemolná **Germanya** k pokogi opět přivedena byla, kterýžto pokog učiněn gest se **Šwedy** w **Osnabruku**, a s **Francouzy** w městě **Minstru** roku 1648. Tímto pokogem **Westfalským** řečeným, potvrzena a vpevněna gest vážnost knížat **Německých** a náboženství **Protestantského**. Umřel Ferdynand léta 1657.

Leopold I., genž s **Turky** a s protivnými **Whry**, gegichžto vůdce byl **Emerych Tekeli** šťastně bogoval. Některžij pať wedl války s **Francouzským** králem **Ludwíkem XIV.** proti kterémžto **Království Španvelské** přiwlastniti sobě chtějichmu, celá téměř **Europa** zbrogně powstala. Leopold wedl válku. y s **Turkem** a potom čtyřtřicet y sedm let panowal, že swěta wykročil r. 1705.

Jozef I., Leopoldův nejstaršij syn, genž nedlouho panowal. Za něho válka s **Francouzy** o dědictwí koruny **Španvelské** gjž předtjm začatá, strážlivě wedena byla, ale před skončením války této umřel na osypky bez syna, r. 1711. w kwětu wěku swěho

Karel VI. byl za **Španvelského** krále wyhlášen roku 1703. Po smrti pať bratra swěho **Jozefa**, za německého císare zvolen gsa, válku o dědictwí koruny **Španvelské** zniklau pokogem **Bádenským** skončil roku 1714. Brzy po pokogi tomto **Karel VI.** wyprawim wogsko swé proti **Turkům**, šťastně wálčil. Ale wšak w **Whřích** wel-

mi dobře mu se nedařilo, nebo w Bělehradě po učiněném pokoji musel vstaupiti Turkům. A poněwadž tento cýsař syna neměl, dědičnost koruny y pro ženského pohlaví domu svého na sněmě y stavů Wberských domedl léta 1734. Ušnul pak w Pánu roku 1740.

Po smrti Karla VI. následowalo čtrnáctiměsíčně Bezkrálowstwí. Nebo dřív než geho staršší dcera **Marya Terézya** korunována byla, z mnohých stran nepřátel, totiž Španělowé, Šasowé, Bawoři, Prussané, Francauzové do zemí mrtvého cýsaře wpadše, ge sobě přimlastňowali, odkud strastliwá powstala wálka. Potom pak pokogem Čáckým (r. 1748,) dědictwí koruny y pro ženského pohlaví wšickni Europešští panownjcy na wěčné časy potwrdiwše, Marye Terézye moc a práwo panování nad Rakaušskými zeměmi wzjali.

Karel VII. z kurfiršta Baworského za cýsaře wolený, který nešťastně wálčil s Rakussany.

Frantisek I Štěpán, manžel Marye Terézye, který propuklau s Prussany wálku wpokojil. Žiwot dokonil léta 1765.

Jozef II., syn Frantiskůw. Geho desýtiročné panování po wšecky časy zůstane pamatné.

Leopold II. bratr Jozefa II, který šťastně bohowal s Turky.

Frantisek II. nynj slawně a šťastně panuge.

Který gest nyněšší staw Germánye?

Co se zpráwy a formy řízenj zemského týká, není žádně giné, genžby této německé přirownána býti mohla. Slawnj pán Germánye gest syce Cýsař, ale tak mnohými zákony obmezena gest geho moc, že raděgi prwnjím mezy sobě rwonými, nežli pánem řícy se muže. Knjzata negsai ani poddanj, ani docela swobodnj. A tak forma Německé republiky ani Monarchycká, ani Aristokratycká, ani De-

mokratycká není, gačo to již dávno vyšetřil a vložal Duffendorf ve knize „o zprávě říše Německé.“ Ona raději gest jednota spolčených obcí, w níž jeden co vůdce anebo knize smlauwy vyniká, mage na sobě obraz Královský. Císařská moc vládá a vyměřuje se strže gístě tak řečené Kapitulácy, zákony a obyčeje říšské a strže Stawomská práwa. Zawdáli se něco takowého, což se zprawy země týká, to se k rozhodnutí neb ustanowení podává na sněm anebo sjezd záležejících ze wšech Stawů, a takowé sněmy promolává Císař. Od roku pak 1804. nynějšší Keygánský císař slowe císař Rakaušský, a ne, gač prwé, císař Římský, neb Římskoněmecký. Ostatně držitelé Německé říše gsau: král Wirtemberšský, král Baworšský, wolenec Bádenský, Saský, Hanoweršský, Braniboršský, Hesšský a t. d.

D Bheršké Zemi.

Na kolik Peryodiú Hystorye Bheršká může se rozdělití?

Rozdělití se může na dwa Peryody, z nichž prwní zamjrá w sobě staw Pannonye (tak za starodáwna slaula Bheršká zem) starý a pod knížaty, druhý pod králi.

I. Staw Pannonye starý a pod Knížaty.

Gakowý byl staw Pannonye starý a pod Knížaty?

Keystarší obyvatelé nynějšší krajiny Bheršké, byli Pannonowé a Jazygowé, oba z kmene Slowanského pošší. Tito až do času císaře Augusta při swobodě své žůstawali, ale kdýž na gístém zbauření Dáku, tehdaž již Římanům podrobených, podjel měli, powstal proti nim Tybertus, kterýžto ge přemohl a Pannonyi w Římskau provincyi proměnil. Římanům odňali Pannonyi Wandalowé, a osadili se w nj. Potom, kdýž tito dále táhli, opano-

wali gi Gotové, po těchto Hunnowé, Longobardové a Awarové. Tito poslední byli velmi mocni; ale když Karel Veliký na ně vdeřil, přemohl je a přinutil křesťanské náboženství wyznáwati.

K poslední do Pannonie přitáhli Maďaři neb Uhři, mezi nimiž iřak v mnohy Slowané a gmenowité Rusnácy až po dnes w Marmarošské stolicy v ginde bydljcy byli. Tento národ Maďarský prvě než se do Evropy pustil, bydlil v velikých hor Walských, (w Azji půlnocnj) nynj k Rusům patřjících, aneb, dle gjných, w kraginách mezi řekau Donem (Tanais) a černým mořem, nehyjc lowejm žwěři a ryb se tam žijce. Při koncy pak dewátého stoletj pro wpády gjných národů, zwláště pak přenásledowánj od Pečenegů, neb Pačinačtů, staré sydlo své proměniti přinuceni bywše, z východnjch do západnjch zemj se přistěhowali: bylo gich ozbrogených asy 215,000, a wšech asy 1 milion. Prwnj gegich knjze byl Almus, po tomto Arpad (vmřel r. 907.), pod kterýmž okolo r. 899. Pannonii opanowali, a krále Slowenského, to gest Weliko = Morawského, Swatoboge, syna Swatopluka (Velikého), wjtězptele nad Německým králem Arnulfem Karlomanovým synem z lewého boku, swým kmořem a prvě dobrým přjtelem, potom nepřjtelem, a nad Uhry, geho w tom bogi pomocnjky, v slawného zaklade-tele Velikého králowstwj Morawského, gehož prostře-dek Nytra byla a Slowáky též obsahowalo (vmřel r. 894.) tjm snadněgi přemohli, že s bratřjmi swými Mogmirem a Swatoplukem kterj též dily toho králowstwj po témž otcy swém Swatoplukowi Velikém drželi, w roze- při žil, z nichž gedem k témuž Arnulfowi se wtekl, gemuž gakožto gjž cysarowi Swatobog také se zprotivil, a od něho pry (dle Weleslawjna) do achtu dán byl: a tak w tentž čas s gedné strany Arnulf, s druhé Maďaři na

Swatoboge vberili (kterýž potom w Nytre vmtel a pochován gest r. 904. viz Týdenník r. 1814. *) Přemohli také W hry y giná knížata Slowenská v Lisy a za Dunagem. — Po Arpadovi byli knížata neb wýwodové vberstj Zoltán, Toksus, (Taksony) Gejza (Gecse) prwnj křestanské kniže vberské, genž se dal pokřtiti; vmtel r. 997. Poslednj byl Sstěpán, (gináč Wail) strže slowenského, totiž Pražského biskupa Wogtěcha wracegicýho se z Řijma, mjře křestanské wývčeny, pokřten byl, roku 1000. Dznámjme tedy giž stručně o králjch Wberských, a syce nepřwé o těch, kteřj z rodu Arpadowa possli.

II. Staw Pannonye pod Králi.

a) Králowé z rodu Arpadowa.

Kteřj byli Králowé z rodu Arpadowa?

Sstěpán aneb Ssteffan I. anebožto Swatý, syn Gejzy a Esarolty, která měla přjgmj slowenské: *Bjela knagiňa*, to gest pěkná kněžna, gakož tak starý Hystoryk Dytmar pišse. Sstěpán po obdrženě od římského Pa-peže koruně, pro kterauž do Řijma Ustřjka (Ostřjka), swatomartinského opata, roženého Čecha, poslal, w Dstřihomě roku 1000. dne 15. srpna za krále korunován gsa, a mage při sobě Čecha pomocnjka gménem Radlu, ge-

*) O tom w skutku velikém a slawném králi Slowenském Swatoplukowi (otcy Swatoboge a giných 2 synů) to napsal cýsař Konstantyn porph. je byl „fortis terribilisque populis finitimis,” a Hystoryk Christannus: „qui imperabat universae terrae, ceu magnificus imperator; Opat Regino pak dj o něm: je byl vir inter suos prudentissimus et ingenio callidissimus.

hoj biskup Bogtěch při něm nechal, o to snažil se, aby co nejspíš Bhrj (nebo Slowáci již byli křesťané, ba y Bhrj některj, a biskupstwj Nytranské již před příchodem Maďarů stálo,) ku wjře křesťanské obrátil, sám byl gegich gako Aposstolem a wjře křesťanské ge wywčomal; ale proti tomuto geho chwalitebnému wshl krom Kuppy za Dunagem, kterého přemohl, stawěl se Dula, knize Sedmihradské, který křesťanské náboženstwj potlačiti hleděl. Z té příčiny Estěpán zdwihl proti němu wálku, a přemoženého spolu y s geho manželkau a dwěma syny do wěčného wězenj dal, a tak Sedmihradskou zemi westrz pod wládu wberskau přivedl. Krom toho celau také Pannonyi rozdělil na Stolice, a nad každau nejwvyššjho Spána ustanowil, tak aby tjm lepšj sprawedlnost a pořádek přjstněšj byl zachowáwán. Také y o cýrkewnj wěcy pilně se staral swatý Estěpán, nebo biskupstwj, která až po dnes trwagj, ustanowil a přebohatě nadal, duchowenstwu welikých přednostj wdělil, a mnoho chrámů a klášterů, w nichžby se služby Božj wykonáwaly, nastawěti dal. Pročež potom mezy swaté počten. Dpustil tento swět roku 1038. sfrze podagru, panowaw 40 let, a Emerycha, gedinkého syna, 24tiletého, genž Slowenskau prynczku, totiž dceru Křežymira, krále Chorwatského a Dalmatského, za manželku měl, kteréž se ale nikdy nedotekl, sfrze smrt ztratiw (wgec wšak Estěpána swatého, totiž bratr otce geho Weyz, Michal měl 3 syny: Estěpána, Ludwjka pleššiwého a Wasylege.) Estěpána swatého prawice, též koruna a berla králowská, s zlatým gablkem, geho zlatem krumpowaný plášť a meč až posawad gako klénoty se chwagj w Budně, genž se při korunowánj potřebuj. Y měšsec geho peněžnj perlami a zlatem krumpowaný a obrazy Krysta Pána a řeckých swatých ozdobený we Wjdni w cýs. pokladnicy cýrkewnj se nalézá, na kterém následujcý ná-

Nedugjch nápis w staré slowenskéé řeči gest: Budi Gospo-
din, milost twoga na nás nynja y we wěky. Bože vsšce-
dri ny (nás) y blagossami ny, prosfwjeti lje twoge na ny
i smilug se.

Po Estěpánomi swatém následowal synowec geho,
totiž Petr, syn Otty, knížete Benátského a sestry krále
Estěpána, genž hned s počátku panowánj swého w nená-
mist swých poddaných wpadl, djlem pro rozličné hanebné
mrawy swé, djlem proto, že manželku mrtwého Estěpá-
na, gegjžto přjzmy a přičiněnjm Králowstwj obdržel, do
wězenj wsaditi dal. Nemilostiwě také zacházal s celým ná-
rodem Wherškým. Zemanstwem pohrdal, a wsšechy hodno-
sti a weliké statky Whrům odnáté Němcům a Blachům
štědře rozdáwal. A tak stalo se, že Whrj hněwem zapále-
ni gsauce, roku 1041. na sněmě w Horégssim Bělehra-
dě držaném proti němu se postavili, gemu poslussenstwj a
poddanosti swé odepřeli, a hrabě Samuele, gináce Aba
řečeného, za krále wyhlásyli. Petr bože se w swém Králow-
stwj, dal se na wtjkánj; Whrj pak skrže tento geho autěf
smělegssj wčiněni gsauce, geho služebnjky, gegichžto rady
při swé wkrutnosti byl wjwal, djlem o oči připravowali,
djlem kamenowali, djlem na kusy rozsekáwali.

Samuel, ginác, před křstem, gakožto pohanský
Kumán, Aba nazwaný, šswagr Estěpána swatého, gehož
festrú za manželku měl, zwolen byl za wherškého krále
roku 1041. Tento také s Whry wkrutně zacházal, daw
mnoho Zemanů pomordowati, ba čo wjce, y křestanské
náboženstwj snažil se potlačiti. Y stalo se, že pomocý ch-
sate Gindřicha, Petr králowstwj opět obdržel, Aba pak
w bitwě gat a o hrdlo připrawen gest.

Petr dosáhna znowa Králowstwj, počal opět tyran-
fsky kralowati, a po smrti swé chsati Gindřichowi králow-
stwj Wheršké přisljbil. Whrj pak nechtěgje tento geho slib

za slusný přigiti. Ondřej I. za krále sobě ustanowili. A tak po Petrowi Králowstwí na se přigal

Ondřej I. prync Arpadský po neshťastném Wasylegi, synu Michala vgec Estěpána swatěho. (Tohoto Wasylege neb Wasylia, kterýž měl krom následugicjeho Ondřej I. gessťe giné dwa syny Bělu a Lesenku, dala G'ysela, manželka Estěpána sw., Baworka, bez dostatečné přejčiny oslepiti). Tento Ondřej I. powolaný z Kygowa, kamž se byl wtekl (nebo geho vgec Ladislaw Plechatý měl za manželku dceru Wladimira, welikěho knjzete Kygowstěho Přimislawa, Slowenku, (právě y král Francouzský Gindřich giž roku 1048. Slowenku sy za manželku pogal, totiž Annu, welikěho knjzete Ruskěho Jaroslawa prynczku), hned s počátku panowánj swěho o to snážil se, aby Králowstwí spokogil, a ku předesslé hodnosti přiwedl; a proto negen potrestal těch, kterj přejčinau byli oslepenj a mordu Petrowa; ale také (ačkoli prwé strana geho a lid wogenský od Krysta odpadse, k pohanstwí se nawracowali, koňské maso, gať za pohanstwí, gísti, křestany přenásledowati počali,) pod pokutau (gať cýsaři Gindřichowi přisljbil.) wložil, aby wšickni odrazymse se od modloslužebnosti, přigali křestanské náboženstwí. Tohoto krále cýsař Gindřich, chtěge se nad wsmrcenjm Petra pomstiti, zbroj přenásledowal a wálku wedl proti němu; ale wogenským fortelem přemožen gsa Gindřich, nawodem Papeže římskěho Lwa IX. přinucen byl pokog wčiniti. Tento pokog opět rozličná bauřka a swáda bratrská zrussila. Nebo Běla těžce nesa, že Ondřej dítě swé Sfalomauna s manželkau swau Anastazj, slowenskau (ruskau) prynczkau zplozeněho, korunowati dal, do Polska odgel, a tam od krále Boleslawa Chrabrého (t. g. audatněho), kterýž sestru děda geho Michala (a Geyzy) Judytu za manželku měl, pomocy dosáhna, proti bratru Ondřegowi wál-

ku začal, gehož také v řeky Tisy přemohl. Zatím Ondřej vstřáge; při městečku Mořsoně polapen gest, a z přjlišného vñavení a mdloby vmřel.

Bela I. gináce **Wogřech** nazwaný, který korunován byl w hořegššim neb královššém Bělehradě. C'iny geho gsau následugjch: Tento král chtěge sobě v swých poddaných náklonnost a lásku zjškati, roční daně vmenššil, mřry, wáhy a penize w lepššij pořádek wvedl; wvedl také roční ano týdennej trhy, ale garmarky w neděli držeti zapowědel, swym pař poddaným s pilností země dělati poručil. Mezjtjm nowá znikla bauřka Nebo když král chtěge obecně dobré napomáhati, sněm do Bělehradu položil a rozepsal, a aby z každého města y dědiny dwa nejstarššij a nejrozumněgššij muži při tom byli rozkázal, krom těchto powolaných weliké množštwj giného lidu tam se shluklo (podal jim král prstu, powolaw po dwau z nich na sněm neb djetu, a oni ho chopili za celau ruku); nelibým křikem wššickni žádagje, aby náboženštwj, ku kterémužto se gegich předkové byli přikázali, zase bylo obnoweno, aby kňežj křesťanššij a desátnjcy zmordowáni, chrámy zbořeni, zwohy na kusy roztlučeni, a křjže Krystowi dolů sřázeni byli. Král zděšyw se tohoto pokřiku, tjšše ku rozbrogným promluwil, že třetjho dne na tuto žádost gegich odpowěd dáti chce. Mezjtjm vřkyté oznámil wogřku swému, aby se podlé toho, což jim na třetj den poručeno bude, wěrně zachowali. A když na třetj den lid bauřliwý a odbogný od žádosti swé wštaupiti nechtěl, tu wogácy po wřázaném znamení je wššech stran nenadále na ně wdeřili, půwodce bauřky mordowali, giné wázali, giné bili, oštatnj na různu rozehnali. A tak w mře a pokog Královšštwj opět wvedeno gest, a bludná wjra wduffena. Potom Bela spadna s koně ledwj zlomil, a po krátkém času zemřel, roku 1063. nekralowaw gen dvě léte.

Ssalomaun, syn Ondřege I., byl dwakrát korunován, gemuž Králowstwj potom Gejza I. mocj odňal, a on, spogeny s Pečenegy proti Gejzowi, genž w bitwě w Borssowě nad nimi zwítěžyl, zahynul y s Celgem Pečeneckým w bogi s Ržeky.

Gejza I. po obdrženém nad Ssalomaunem wítěžstwj do Bělehradu přiveden gsa, za krále korunován gest. Tento když gednau památku Krystowa naroženj slawil, pronikawau řečj Dezyderia Arcybiskupa Koločského. o pokogi a swornosti pohnut gsa, zgewně wyznal, že geg to náramně trápi, když Ssalomaunowi gestě žiwému Králowstwj mocj a násyljm odňal, a že hotow gest to gemu naprátiti, gediné aby mu a geho bratrjm třetj z něho částky s tytulem knížecým wdělil. A když o této wěcy s krze ležáty se Ssalomaunem rokował, nemocy zachwácen gsa, umřel roku 1077. we Wacomě pohřben. Té Papežowě žádosti, aby sebe a W hry stolicy Papežské poddal, stále se bránil y obránil. Tohoto syn **Sindřich** (podlé zdánj některých, w Tud. Gyüjt. 1828. 1. 3. 4. swaz.) dostaw za manželku prynczku Alfonso IV. Kastylského, Terézyi stal se králem Portugalským, z gehož rodu tam 9. králů kralowalo až do roku 1384. Po Gejzowi zvolen gest za krále bratr geho

Ladislaw Swatý, pěkný, weliký a sylný muž, přitom srđnatý a nábožný, kterýž teprw roku 1081. korunován byl. Tento maudře a opatrně panowaw, byl W hrům náramně milý, takže geho smrti za tři léta oplakawali. A gisté byl geděn z nehwětššich regentů wěku swěho. Wydal maudré zákony kterěz se nalézaji w knize práw dekr. 2. a 3. Na sněmě Sabolčském natjdl mnoho dobrého y strany náboženstwj. Pečenegy dwakrát w Banátě poražyl, a t. d. Nadto nadewšsecko připogil Chorwátskaw a Dalmarškaw zemi k W hrům. Nebo geho sestra

Helena wdána byla za **Slowana Zwonimira**, těchto zemí krále, kterýž po smrti své dědice nepožádal, a Helena bratra svého krále **Ladislawa** na pomoc proti zbařeným předním Chorvatům pozvala. Umřel roku 1095. Jeho nástupce byl

Koloman, který byl způsobu těla velmi mrzkého, ale přitom velikým rozumem a důmyslností od Boha obdařen, zmužilý, ale prudký a nárůživý. Válčil proti Rusům, byv totižto od **Smatopluka**, velikého knížete Ruského, svého tchána (měl jeho dceru **Předslawu** za manželku), na pomoc zavolán. Tento král zapověděl strýž (čaroděnice) páliť, nebo prý není žádná strýga. Velmi maudrý zákon, který ale potom držán nebyl. On také proti manželství kněží katolických (neb se tito tehdy ženili) zákon vydal. Ale bratřem svým **Almowi**, s nímž mnoho nesnáze měl, a jeho synovi **Belowi** roku 1113. dal oči vyhloupiti a je do kláštera **Dömöšského** zavřiti. Po ukrutném činu tomto nedlouho žil **Koloman**, umřev na věd, když mu se ve hlavě byl vdělal, roku 1114.

Štěpán II., syn **Kolomanů**, který třináctého roku věku svého na královský trůn dosazen gest. Tento král šťastně bojoval proti **Benáťanům**, **Ržekům** a **Čechům**. Mnoho **Kumánů** neb **Kunů** do **Uher** přigal, a pěkně je mě při **Lise** jim dal, kde až po dnes potomci gegich bydlejí. Ale v velmi miloval krásně **Kumánky**. **Boryssow**, (**Borychowi**, podezřelému synu **Ondřege I.**, nímž tehlehotnau **Anastazji** od sebe do **Rus** zapudil, pravě, žeby nebyla od něho těhotná), velmi přál, v učinil ho knížetem **Galičským**, a dal mu za manželku princezku **Polskou**. Chtěl ho také násylně za svého nástupce míti; naposledy ale předce přestal, na **Belowi II.** Učedýž gednau nemocen byl, dva přisáhau zavázanj hlavní **Špánové**, **Borssius** a **Šwan** třeli se na jeho království. Ale po odkrytém spi-

knutj prvny na hrdlo trestán, druhý pak z vlasti wy-
wěden gest, a Bela, syn Almůw, za krále wymolen. Sstě-
pán pak mnjššky oděw na se wzał, a roku 1131. je swě-
ta wyšročil, nenechaw po sobě dětj.

Bela II., oslepený syn Almůw, pročej Slepý slo-
we, dobrý a rozumný Pán, naposledy ale nápozi přjliž
oddauý. Bogowal proti dotčenému Borychowi, pretenden-
towi, welmi bogownému, (který potom obrátiw se k ře-
ckému cysari w bitwě zahynul), a proti geho pomocniku
Boleslawu Polskému sstastně, a kralowal deset let. W ten-
to měl za manželku princyžku z krwe Slowenské, totiž
Helenu Drosse knyžete Srbského zmužilau a wybornau dce-
ru, kteráž mu 4 syny porodila; nad oslepenjm geho, ga-
kožto swého manžela, hrozně mstila, takže k gegi žalobě
na sněmě Uradském 68 předněgšich pánů, aneb gegich
syny a dcery odsauzeni a odpraweni byli. Ona wic kralo-
wala, než newolný slepý král, a to welmi dobře. Nebo
ona dowedla, že newětšj díl Dalmácie zase k zemi B-
herské, a Bosnye také k nj připogena byla. W sestru swau
wdal Bela za slowenského, totiž českého panownjka So-
běslawa Následowal geho a Helenin newstaršj syn

Gezja II., byl dobrý a sprawedliwý pán. Poněwadž
gen 10. let měl gať otec geho Bela umřel, maudrá
matka geho předce umřela pokog w zemi zachowati, a we-
likau zásluhu má w tom, že mnoho Němců powolala a
nimi Spišské a Sedmihradské pustě, zarostlé kraje osa-
dje, swobod nemalých gim wdělila, a tym k wzdelánj kra-
giny a obywatelů gegich welmi přispěla. Gezja II. 20
let slawně kralowal. S Manuelem, cysarem řeckym ssta-
stně bogowal, a pokog prospěšný s nim učinil. Také Be-
nátčanům Dalmáci zase odňal. Umřel roku 1161.

Sstěpán III., kterýž kralowstwj po smrti Otce ob-
držel, roku 1161. Zentoby w pokogi byl žil, kdyby Ma-

nuel, však Ržeký, byl Bhrů neporuffil a nenamluwił, aby buďto Ladislawa, anebo Eštepána, syny Belowy, místo Eštepána III. na králowstwj trůn dosadili.

Ladislaw II., Bely slepého syn, gen dle gména gestit znám. Po něm geho bratra

Eštepána IV. Bhtj na králowstwj trůn pomýššili; a po skončenj pět mýchů s trůnu opět swrhli a z Králowstwj zapudili.

Eštepán III. gsa opět králem zvláště proti Manuelowi wálečné se postavil, chtěge se nad křimdau sobě wčiněna pomstiti. Ale wšak w bitwě této Eštepán III. nebył šťastný, nebo mnoho z Králowstwj swého wtratil.

Bela III., bratr Eštepána III., který zbautené králowstwj Bheršké spokogil, a k němu Bulgárii připogil.

Emerych, Bely III. syn, genž králowstwj Bheršké také rozššitil, připogiw k němu Erby (Serwii). S nepokogným bratrem swým Ondřegem mnohé mrzutosti a posléz wálku měl, při čemž welmi hrđinského skutku dokázal. Nebo kdž náhle mnozý welich geho se strbše k Ondřegowi přestaupili, král Emerych, neozbrogený, toliko králowstwu berlu w prawicy nesa, šsel zrowna do nepřátelšského leženj; wwidim gá pry, kdo se opomáži na pomazaného krále ruku wztáhnauti! Hruža podgala celé wogsto, wstaupil mu každy, a on bez odporu došsed až k bratru swému, gal ho a odewzdal swé tělesné stráži, potom pať ho dal do gednoho zámku zawřiti. Naposledy ho wypustil, ba y zpráwcem králowstwj a poručnjkem syna swého Ladislawa ustanowil, na čez brzo umřel, r. totiž 1204.

Ladislaw III. byl welmi mladý, kdž po otcy swém Emerychu Králowstwj dosáhl. Tento král měl nepřjtele doštčeného strýce swého Ondřege, který tegně o geho trůn stál. To zwěděwšši Konstancya, wdowa, s djetem swým, s forunau králowstwu a neydražššimi poklady ku Leopoldowi,

slavnému knížeti Rakauskému, do Wjdně vtekla. A kdž Ondřej proti dítěti Ladislawowi III. a koruně královské válku zdwihnauti chtěl, oznamuge se z Wjdně, že Ladislaw roku 1205. dusši wypustil. Po učiněném pokogi Leopold korunu královskou do Wher zpátky odeslal. Konstance pak do vlasti své Arragonye se nawrátila.

Ondřej II. Geruzalemstý nazwaný, obdržel královstwí po smrti Ladislawa, korunován pak gest r. 1205. a kralował 30 let. On wálčil proti Saracenum w zassibené zemi, w Geruzaléma, ale w oblezenj Táboru byl nešťastný, pročež a pro nemoc y giné přičiny po třech měsících z tohoto krížowého tazenj domů se nawrátil, královstwí své w velikém nepokogi a zmatku nalezna. On založil zemanstwo w Wbřích, wdělil jim velikých swobod a práw, kněžstwu pak desátek. Geho kralowánj bylo plně nepokoge, nebo y syn geho proti němu powstal, odkudž y wálka s Rakausy znikla, až král umřel r. 1235. Po něm geho synowi

Belowi IV. strze Roberta, Arcybiskupa Ostrihomského, koruna Wheršká na hlavu wstawena byla. Za geho panowánj stala se ta ohavnost zpustčenj země Wheršké, strze **Tatary** neb (gak se prawěgi gmenugi) **Mong'oly**, národ převkrutný a přeslyný, kterjžto porazymše tohoto krále Belu a geho wogsko w Slané neb w Esajawy w Wemeršké stolicy, takže sám sotwa do Turčanské stolice a potom dále wšel, po celé kragině wssacko kazyli, pálili, mordowali staré mladé, pány y sedláky, ženy až y nemluwnátka; ženám prsy wyřezáwali, a gak neychutněgssi gjdlo gedli. Mnogo tishc také jagali a do otroctwí zamedli. Potom w zpustčenj tom wlcý tak se rozmohli, že w stádech y do osad wbjhali a lidé, zvláště pocestnj, bezpečni před nimi nebyli. Tentž wssak král Bela po odtazenj těch barbarů královstwí Wheršké, tak náramně zkajené,

zpuštěné a zlaupené k lepššmu stavu přivedl, a zase obnovil, takže se on může druhým zakladatelem a původem království Bherškého gmenovati. Vmřel roku 1270.

Štěpán V. Bely IV. syn, který proti Ottokarovi, králi Českému, nešťastně bogoval.

Ladislav IV. anebo **Kumán**, který hned s počátku panování svého proti královi Ottokarovi s Rudolfem císařem bogoval. W bogi tomto slavně sobě počínal Ladislav IV. Tataři zemi Bherškau znova hubiti a pléniti počali, takže gi o wšfecken dobytek připravili, a sami lidé wozy co howada táhnauti musyli. K posledku potom pro zlý život aukladně zabit gest Ladislav od Kumánů roku 1290.

Ondřej III. Benátský, který dosedna na královský trůn, hned musyl bogowati proti Karlovi Martellovi, synu Karla II. krále Šyčylského, zplozenému s seštrau předěšleho Ladislawa IV., genuž (Martellowi,) Papež římský království Bheršké gako darem dal a geg dwakrát korunowal, kterýž wšak wčasně vmřel. Tento Ondřej byl poslednj král z mužského rodu Arpadowa.

b) Králowé z rozličného Kmene.

Kteří byli mezy těmito neyznamenitěgšsi?

Karel Robert, syn dotčeného Karla Martella, zplozený s císařskou princzka. Geho 32tiletá panování bylo s prwu velmi nepokogné: **Matauš Trenčjnský** byl geho mocný odpůrce, a **Walachy** na hlavu ho porazyli; ale **Kazymir** král Polský byl geho přítel. Vmřel r. 1342.

Ludwjk I. syn předěšleho, geden z neywětšich, neyššťastněgšich a neymocněgšich králů Bheršských, kterýžto zbroj opanowal Sedmihradsko, Moldawu, Dalmácii, Bosny, **Walachyi** a království Neapolské; dědictwjm pak Polsko: král Polský **Kazymir** byl geho neylep-

ſj přítel. Tentýž křesťanského náboženství věrně hájil, a vysokou školu w Pěti = Kostelích založil. Turka *) porazil na hlavu roku 1365, mstil hrozně nad zamordowaným bratrem svého Ondřeje, čímž vlastní tohoto manželka, ta hanebná **Johanna**, nebyla newinna, potom od 4 Bheršských wogáků zasmrcená. Ludwík I. umřel r. 1382. w 65. roce věku svého, panowal 41 let. Pod nim Bhrý na nejvyšším stupni slávy se stkwěly.

Marya, dcera Ludwíka I. která hned po pohřbu otce svého korunována gest, roku totižto 1382. A poněwadž králowna tato pro swúg mladý wěk k zprawování Králowství způsobná nebyla, tedy gegj matka **Alžběta** za gegj poručnice (tutorku) byla ustanowena, a **Mikuláš G'ara** za rádce. Ale kdýž **Alžběta** tato některými Bhrý pohrdati a genom podle rady **G'aromy** wsecko činiti počala; tedy Bhrý rozhněwání gsauce, odrazylí se od ní, a zvolili sobě za krále **Karla Malého**, kterýž y r. 1385. skutečně korunován gest.

Karel Malý, který od **Blažega Forg'áce** o život y o korunu připraven gest. Po něm opět

Marya na trůn dosedla. Než brzy potom přátelé **Karlowi** velikau w **Dalmácii** ztropili bauřku, a **Ladislawa** syna **Karloma**, za krále wyhlásyli. Tomuto zlému chtěgje **Marya** a gegj matka **Alžběta** překaziti, cestu do **Dalmácie** s **G'arem**, **Forgáčem** a jinými **Magnátý** předsewzaly. **Jan Horwát** zwědew o této cestě, předessel ge s swými, a segda se s nimi, vdeřil na ně. **Forgáce** kopjm probnal, a hned tu stiti dal, **Palatýna G'aru** slyně bogugjeho zabil. **Králowny** pak, odegma jim wsecky poklady, do **Nowohradu** zawedl do zajeti, kdež **Alžběta** před očima dcery své stala byla.

*) **Wübec** o wálkách s **Turky** wedených dočteš se wíce dole w **Hystoryi** **Turecké**.

Zykmund, kterýž 16 Episkopů měst Polákům zastavil. R. 1395. 28 září v Nykople byl od Bajesyda žoldána Tureckého na hlavu poražen, pro wssetečnost Francauzů, když W hrům přednosti přijti nechťeli. Padlo Křesťanů 20,000, Turků 60,000. Wiž o Zykmundowi wíce wyš mezi cysari, y w Hystorii Turecké.

Ulbrecht Rakauský, Zykmunda cysare a krále zet, ani dvě léta zauplna nekralowal, vmřew ke koncy roku 1439. Wiž o něm wíce dolegi mezi králi českými

Wladislaw I. W henšky a Polšky král, mladý slowenský reť, genž bogowal s Amuratem neb Muradem Welikým, králem filozofickým Tureckým, z russia smlauwu, kterauž byl s nim předtim učinil a přisahau utwrdil. Ale tak neschastně s nim swedl bitwu, dne 10. listop. r. 1444. blíž Warny, v Černého moře, nedaleko Drynople, že w nj zahynul, y sám w 22. roce věku swého, y Julián kardinál na autěku, kterýž k té wogně a protřzenj smlauwy radil, y téměř celé wogsko, owšem proti Tureckému welmi malé. Jan Huňady (o němž hned zde wjc), wida nezbytj, a chťege raděgi některé zachowati, nežli wsscky ztratiti, s několika tisocy W hrůw a Walachům wtekl. S Poláků toliko dvě se domů nawrátili. Wladislaw I. žiw byl let 21. Kralowal w Polšku 10. w W hřich 4 léta. Jeho smrti pomstil teď po stoletjch giný mladý reť Slowenský, totiž Ruský cysar Mikuláš, w bogowanu mocně d. 11. října 1828. Warnu, a mnoho Turků v nj a w nj položiw, y Wladislawowi tomuto památku z 12. w nj dobytých Tureckých děl we Warssawě postawiti daw. Po něm následowal

Ladislaw Cohrobeť, který ale w 18. roce věku swého vmřel (wiž oněm dolegi mezi králi českými). Za geho času zprawowal W hry Huňady, o němž zde.

Matěg neb Matyáš Korwijn, syn Jana Huňadyho, přjgmjm Korwina, gináč Jankule, Sedmihradčana,

(otec jeho byl Malach Buthy, aneb gať některý psali, cysar Bohmund, vberský král. P. Frant. Kazyncy w Tudományos Gyűjt. 1718. wssakj dokazal, že to nepravda) toho wstěžného zpráwce neb gubernátora země Bhersté, bíce Turků, kterýchto Turcy tak se ho báli, že dětem swým řdně plakaly, neginál brozyli, než Huňadym, aby mlčely. Matyáš Korwijn byl geděn z neyznamenitégšsich králů negen Bherstých, ale y giných, kterýž Turkům odňal Bosny, opanowal také Slézsko, Lužice, Estyrsko, Korytany, Karnyolii ano y samu Wídeň oblehl a dobyl roku 1485. Tentyž w Budjně wysoké šskoly s krásnau knihownou, na kterauž přewelikau summu peněz wynaložil, a znamenitau knihotkární založil. Nebo w méněj welmi byl milowný, a žákům wdělil až posawad trwagicy swobody té, podle něj myta, cla a přjwožného platiti nemusegj. Při obědě, wečeři, dáwal sy z knih čítati, a w měl dobře y slowensky, gakož y geho prwnj manželka byla Cessa, Kateřina, krále Gírjho z Poděbrad dcera. Nádhernost a palerowanégšsji mrawy w Bhrjch pod nim se počali. Zwlastě ale přjiny byl w přislubowánj sprawedlnosti, a neodpustil ani welikým pánům, kteréž na wzdě držel. Ale byl přjliš popudliwý a prudký, a s tchánem swým, tjm pamatným králem českým Gírjm z Poděbrad, nesslerně zacházal, a s nim hogowal, y nadepsané kraginy mu odňal. Ten slowautný hystoryk Český Ud. D. z Weleslawjna pisse o něm mezy giným (w Kal. 5.): „Matyáš wpadw do Morawy a do Cech, přigel do Holomauce, a tam proti gistému přjměť s králem českým, od některých pánů českých, kteréž od krále Gírjho odstaupili, bez wědomj cysarstkeho, za krále českého w mági wyhlássen, a potom dne 15. zářj (1469) y korunowan. Roku pak 1474 dne 13. zářj tentyž Matyáš přigel do města Wratisslawi (Bresslau) w Slézjch, a brzo za nim pluk geho černý

(legio nigra), okolo 6 tisíc wogáků zkusených a starých. Tam ho oblehli dvě králové, Kazymir Polský (kterýž dceru swau Hedwiku Matyášowu za manželku dáti nechtěl), mage w swém wogsku do sšedesáti tisíc lidu wálečného, a mezy nimi Litwany a Zatory, a Wladislaw, Český, we-
 da dwadeceti tisíc lidu, na wětšim díle pěšsjo. To wog-
 sfo když král Matyáš w Bratislawě spatřil; prawj, že se
 hněpy rwał a zubami sšřipěl, powěděl, žeby chtěl pánem,
 wsšeho swěta býti, kdyby takowé a tak slyné wogsko měl.
 D smrti geho tentýž takto pišse (prawdiwě): „Léta 1490,
 w pondělj po neděli kwětné wmrł w Bjdni Matyáš B-
 heršský, a gaž se psal, podle některých postrannjho wole-
 nj, w český král. Pochowan w Břtjch na Bělehradě. Sšlak
 ho před tim dnem porazyl, z hněwu že mu dworané sšly
 čerstwé z Wlach přivezené pogešli: takže w hned na zem
 padw, wsšeku čitedlnost w hnutj potratil, a nemluwil,
 až w nazejtřj s weličym řwánjm dušsi wypustil. Žiw byl
 let 47., 1 měšc a 8 dnj. Kralowal od swěho wywolěnj
 32 let, 2 měšce a 13 dnj. Tak A. z Welleslamjna, wsš-
 ečo omšsem práwě, gen toho nedoložil: že tu kwětnau ne-
 děli ráno bez sšjdánj (na čtitrobu) Matyáš do kostela šsel,
 tu několik hodin pobyl, a na králownu (swau druhau man-
 želku Blaženu (Beatrix), Ferdynanda krále Neapolského
 dceru z lewého boku, welmi wčenau, krásnau a w gazy-
 ku latinském wýmłownau) teprw gessťe dlawho s gidlem
 čekati musyl, až z chrámu přišla: odtud ho mdloba na-
 padla, k čemuž ten hněw přištaupil. Také pišj ginj, že
 po tom nočnjm křičenj neb řwánj gessťe den žil, nic ne-
 mluwě, pozděgi vsnul tuze, a na třetj den wmrł. Dítěť
 giných nepožšťawil, gen syna z lewého boku, (neb postran-
 njho), audatného **Jana Korwina**, (ginál Hanzlika),
 narozeného 2. dubna 1473; podporu králowstwj a ochrán-
 ce geho proti Turkům. Toto gest ten Matyáš král, ge-

hož památka gesté v v obecného lidu v nás trvá, a po gehož smrti, kteréž nad mjru obywatelé Bherstj litowali, to příšlowj powstalo: umřel král Matyáš; zahynula spravedlnost, vherstj: meg-hólt Mátyás Király; oda van az igazság. Biz o něm v nje w Hystoryi krále Čestěho Girjho Poděbradského.

Welmi nerowný král pánował po něm, totiž

Wladislaw II. Kazymira, krále Polského a Mžběty, dcery Albrechta II. syn, král Bherstj a Čestj dobrý syce, ale trossku nedbalý a slegrzatyčj, kterýž ke wšsemu swé Polské neb čestě Dobře pomjdal, od kteréhožto slowa v Wladislawem Dobrže nazwán gest. Někdj ani dostatečného gjdla a nápoje na swé králofské tabuli neměl. A wšak předce tento rodem Slowenský král Maďarům prwnj psaná práwa neb zákony fraginské způsobil, wzněsa tu prácy na **Wrbického** (Verböczy), nepochybne též rodem Slowana, w práwjch nad giné zběhlého, a tjm zvlášttnj a pamatné dobrodinj Bhrům prokázal, nebo tauto knihau zákonů (Tripartitum) až posawad saudcowé w zemj Bherstě se řjdi. Papež ho pohnul proti Turkům, v sebral Křížáků (t. g. wogáků křížem znamenanych) proti nim do 40,000, ale wšseliká zlá zbeř to byla. Co s nj wůdce gegj Sedmihradčan **Girj Dóža** lotrowského předsewjal a gaké zbawenj proti pánům ztropil, v gak hrozně odprawen byl, k wštraze weliké lidu obecnému slaužiti může. Wšě zmjnený znamenitý čestj hystoryk **Ad D.** z **Weleslawjna** v o pomocy, kterau proti těm buřičům Wladislawowi Čechové poslali, pišse w tato slowa: „Léta 1514. w čerwency Pražané s ginými městy králofstwj čestěho nemalý počet lidu wálečného sebrawšse, poslali geg do Bher proti křížownjckům, králi Wladislawowi na pomoc. Při nichž také táhli knjže **Wiktorjw** **Minsterberský** a **Pan Boček** z **Kunštátu**. Tam v prostřed měsíce čerwence v Le-

inešváru královny, kteříž takmět za 3 měsíce vberškau zemi hubili a vssecky biskupy a pány vypléniti vsylowali, a kdež kterého dopadli, každého zamordowali, přemoženi a poraženi gsau od Jana (z Zápola) hraběte Epiského a wýwody Sedmihradského. Wúdce gegich Gířt Sečl Dóža) gat, a ne, prvé wogákům swým (gimž se dwa týdne nic gisti nedalo,) k hryzenj dán, potom rozpálenau železnau korunau korunován, naposledy štat a čtwtcen zč. Z tohoto wítěštwj drželi y na hradě Pražském tryumff téhož r. 6. srpna. Umřel Wladislaw II. roku 1516. Wíz o něm wjce w hystoryi české. Po něm následowal geho syn

Ludwjk II. který w té strassimé bitwě s Turky při Moháci, dne 29. srpna r. 1526. swedené, bjdně zahynul. Nebo když ze ztracené bitwy rychle přes bahnitý potok Gzelepatak řečený utjkal, kůň pod nim, chtěge přednjma nohama na břeh wyskočiti, zvrátil se znak, a tohoto mladého gestté gen 20tiletého krále pod sebau w bahně wdávil. Toto byla ta přehrozná porážka Wbrůw od Solymana Tureckého cysáře! tu padli dwa arcybiskupowé, 5 biskupů, 28 magnátů, přes 500 pánů, a přes 20,000 wogáků vberšských! — Po něm

Jan Zápola, hrabě Episké a wýwoda Sedmihradský došel se téměř poněkud na trůn, na kterýž dáwno gíž předtim byl čjhal, y přehroznóm bauřkám a neshťstj mlašti přjčinu dal, ale nedlauho kralowal. Nebo mnozy Magnátů a Prelátů na sněmě Presspurském Ferdynanda Rakauského za krále zwolili. Tento, aby králowstwj obdržel, do Wber rřigel a w Bělehradě korunován gest slawně, cti lakomy Zápola pak, který s Turkem byl smlaumu včinił, za nepřitele Wlasti byl wyhlášen. Tento Zápola měl za manželku Izabellu, dceru Zykunda I. krále Polského a bratra Wladislawa II. krále českého a vberšského, (otce nadešfaného neshťstného Ludwjka II.), kterauž Zyk-

mund zplodil s manželkou svou Barborou, sestrou téhož Jana z Zápoła.

c) Králové Vherští z Domu Habspurského.

Králové Vherští z Domu Habspurského jsou tito:

Ferdynand I. začal panovati roku 1527., zvláště s Janem z Zápoła vstavičné měl odpory. Potom umřel, pozůstaviv tři synů: Maxymiliána, Ferdynanda a Karla.

Maxymilián byl hned s počátku panování svého novou s Turky válkou nepokojen. Umřel v Řezně (Regenspurku) jakožto císar, zanechaje po sobě 6 synů.

Rudolff, císar Maxymiliána rodem nejstarší syn, pod nímž vheršká země velikou škodu a rozličné proměny od Turků snášeti musla.

Matěj II. bratr Rudolffův, panoval moudře a spravedlivě. Pod tímto králem trval vždy pokoj. Umřel bez dětí roku 1619.

Ferdynand II. od Karla, syna Ferdynanda Prvního posly. Tento král šel od Gabryele Betlena, knížete Sedmihradského přemožen, trojí pokoj s ním učinil, kterýmžto pokojem svoboda náboženství Protestantského vždy potvrzena jest. Dokonal život zemský roku 1637.

Ferdynand III. který skončil třicetiletou válku v Němcích. Za něho také Gíř Kákócy zemi vheršskou nepokojil.

Leopold I. Veliký, syn Ferdynanda III., kterýmžto dílem s Vhryy rozbroj činčými, (Sekelím, Frantíškem Kákócy), dílem s Turky v Francouzův bogoval. Pod ním dobyli vývodové z Lotryngu a z Bavor s 60,000 lidu válečného, r. 1686. 2. zářij, města a zámku Budynského a Turky z něho vyhnali, kteří ho od porážky Moháčské, a tak za 160 let drželi. Tentýž vývoda z Lotryngu roku

1687. za tu porážku Turkům hodně odplatil, nebo ge na témž místě v Moháče na hlavu porazyl, takže na přetot vtjkali, a celého svého ležení, pakáže, střelby zanechali. Srby, Bosny a Bulgary vydřel z moci Turecké Leopold. Zase r. 1696. pryne Eugen. (předtim opat) při městečku Zende, dole v Dunage, tak Turky porazyl, že gich za dvě hodiny 20,000 zbroji pobil a 10 tisíc se gich w Tise potopilo, takže sy cysar Turecký Mustafa II. wlasly z hlavy y z brady rval, hrozně zlořečil, plakal a vtjkal. — Leopold I. vmřel r. 1705., panowam 50 let.

Jozeff I. syn Leopoldůw, genž králowstwí domácy m zbawením strze Frantiffa Kátócyho nepokogéné obdržel roku 1705; ale ge šest toliko lét zprawowal, w mřew na sypanice w 33. roce wěku svého. Kátócy wšel do Polska, naposledy pak do Francouz, a geho sstaupency smjřili se s cysarem roku 1711. Wjz y dolegi konec Hystoryi Ahmeda III.

Karel III., syn Leopoldůw, který dwogj s Turky wedl wálku. W prwnj welmi šťastně bogowal, mage toho wyborného wůdce Eugena, proti Turkům. Druhá pak newelmi dobře mu se zdařila, nebo w Bělehradě, w Srbstku a Walachyi roku 1739. musyl wstaupiti Turkům. Tento král wstanowil králowstwu mjstodržjcy radu w Presspurku a tabuli Sedmipanskau w Pesti. Také dědictwí koruny y pro ženské pokolenj na sněmě zgednal. Po něm tedy králowstwí obdržela geho dcera

Marya Terezya, narožená 1717. dobrá, maudrá panj a gako matka swých poddaných, kteráž wálčila s Frydrychem Welikým králem Pruským, také, pro dědictwí koruny své, s Bawory, Sasy, Francouz, Španyely a Neapolitány. Při čemž gj audatnost Wherstá zpomohla. — Ona zabládila dědičnu a wstawičnu poddanost sedláků w

Whřich. Pod nj v řád Jezuitský zrušen byl. Léta 1736. wdala se za **Frantiffka Estěpána**, wývodu z Lotryngu a welikého wývodu Florencského, který 1765. vmřel. Ona vmřela roku 1780. po 40tiletém panování, wysoce ctěná a oplakaná, zvláště o své královstwj vherské nad mjru zasloužila, vměni milowná, přčiniwá, pracowitá (kteráž v sama předla), slowem, přklad dobré panownice a matky. Zanechala čtyř synů, totiž: **Jozefa II.**, **Leopolda II.**, **Arceknjzete Ferdynanda**, a **Marymiliána**, kurfiršta Koljnského.

Jozef II. Tento slawně paměti král, králi Matyášowí Korw. w mnohých ctnostech podobný, oswjcený, přčiniwý, welikomyslný a obecného dobrého horliwě milowný, Protestantům a Řekům nesgednoceným swobody náboženstwj wdělil, a mnohá dobrá wstanowenj obmyslel, ale ho smrt dřiwě času zachwátila, roku 1790. 20. vnora. Po něm dosedl na trůn

Leopold II., pán nad mjru dobrotiwý; ale giž r. 1792. 1. března žiwot zemský dořonaw, nedlauho panowal.

Nynj panujcý král vherský a český, cýsar Rakauský gest.

Frantiffek I., kterýž 1. března 1792. na trůn Wberský dosedl, a 6. čerwna téhož léta w Presspurku slawně korunowán gest. O geho znamenitých činech a maudrém panování potomkům wyprawowati zanecháváme.

Gakowý gest nyněgšši staw královstwj Vherského?

Královstwj Vherské, njmž Arcndům Rakauský dědičně wládne, gest obmezené mocnárstwj, genž ode krále a kragnských Stawů zprawowáno býwá. Králowé mají tytul: Aposstolská Gasnost, a Pryncezky právem dědictwj koruny Wberské také wládnu. W městě Presspurku a někdy w Budjné neb Pěšti držána býwá Dyeta anebo Sněm na njž každá stolice a swobodná královská města své De-

putaty wysylagi. Musy také každý Magnát buďto osobně na Dvetu přigiti, aneb místo sebe giného poslati neb ustanowiti. Každé stolicy představen gest hlavní špán (Špán) po něm dva Mjstosšpáni, řádný a geho náměstek; Služnj, mjstoslužnj; přísežnj, saudcowé při saudné stoličné Tabuli strže hlavního Špána wymolenj a t. d. kterjžto kdýkoli se sgezď stoličný drží, do Stolicy přicházegj a měcy zambáwagicý se rozsluzugj. Wšsecko pak co se we stolicy koná, to zapřáno býwá do knih od Pjšarů (notaryusů). Oštatně národowé w zemi Wheršké bydljch gřau rozličnj, totiž Wřj, Slowané a syce čtwerňasobnj: Slowácy, Rusňácy, Erbowé neb Rácy a Chorwáti, (š Slowany w Slawonyi), potom Němcy, Walassi neb Oláhy, Židé a Cykáni. Hlavnj a panugicý náboženstwj gest Katolické. Ale y Ewangelické náboženstwj obogjho wyznánj, Augšpuršského a Helwetského, zákonem od r. 1790. a gmenowité artykulem 26tým řádně přigato gest. Trpj se pak y giné wjry. Wzdělanost a wycwičenost obywatelů Wheršchých wůbec nikdy na tak wysokém stupni nebyla, na gakowém gest nynj, což se gednáť dobrým školám, gednáť mnohým dobrým knihám, kterých nikdy tolik w wherštem a slowenštem gazpku nemycházelo, gako za nassich časů, připsati má.

Hystorye země České.

Na kolik Peryodů rozdělití se může Hystorye Česká?

Hystorye země České, která nynj pět set padesát měst a městeček, též wesnic a menšich osad na čtrnácte tisíců, lidu pak na 3 miliony w sobě zdržuge, může se rozdělití na dwa Peryody, z nichž prwnj obsahuge w sobě staw země České neb Wojemské starý a pod knjžaty, a druhý pod králi.

I. Staw země České starý a pod Knjžaty.

Prwnj a nejstaršj obywatelé kraginy České byli tak

nazvanj **Boji** aneb **Bojowé**. Dni possli od **Keltů**, při-
 stěhowali se z **G'allie** do **Germanye**, a osadili se v pro-
 střed **Černého lesu**, (německy **Herzwald** aneb **Schwarz-**
wald, lat. **Hercynia sylva**, itom **Martiana**), genž byl
 nejmětšj les w Němcůch, kterž se od řeky **Reynu** až k
 horám **Karpatšlym** w **Polsku** wztahowal, a gmenowala se
 tato země obydlj gegich: wlast **Bojů**, odkud stajenjm ně-
 mecké slovo **Bojenheim**, **Beheim**, potom **Böhmen** anebo
Bohemia powstalo. Po těchto pak okolo času narozenj Pá-
 ně osadili se pod vůdcem swým **Markobudem** w **Rjzjmě**
 při dvoře cysare **Augusta** wychowaným **Markomanni** neb
Schwábi, (nebo w **Schwábské** zemi bydlili, a **Němcy** by-
 li), w **kraině** této. A když **Markomanni**, od **Rjzmanů**
 často poraženj a zemdenj, naposledy od **Gotům**, **Wan-**
dalům a **Lombardům** přemoženj, přinuceni byli s nimi do
Itálie táhnouti okolo léta 497.; za někdy čas potom
Frankowé a **Duryňcy** (**Thüringer**) o zem **Bojemskau** se
 swátili, a o ni wálčili, wšak gi žádným lidem neosadili.
 Tudy země tato opět zpusklá a téměř celá obywatelům tak
 dlouho zbawená zůstala, až se **Slowené** od řeky **Wisle**
 (z **Polška** a **Sléžska**) hnuwše, do nj přitáhli a gi osadi-
 li, což se okolo léta **Páně-pětistého** přihodilo. Tito potom
 od swého prwnjho vůdce **Čecha** (tak nazwaného, že to ta-
 ženj čel, to gest počal, aneb gač předtim říkali, že taje-
 uj to čech počech,) gmenowali se **Čessi** anebo **Čechowé**,
 gačoby řekl **Přednj** aneb **Prwnj**, že napřed šli, a ga-
 ko čelo ostatnjch **Slowenských** zemj proti **Němcům** se po-
 stawili. **Slowenský** tento národ bywše gesté **Pohané**, za
 drahny čas byli swobodni, wšickni sobě rowni, žádného
 nad sebau nemažice; potom wolili sobě neyprwé **Zprávce**
 a **Knížata**, kteržto gsau následugich, a neyprw syce k
 nim počten býti má **Čech**, potom **Sámo**, wznessentš
 muž, **Slowan**, z **krainy** **Erbské**, genž nynj **Meissen** (**Mei-**

šen) slowe a tenkrát Frankům náležela, protož také toho Sába někteří za Franka pokládají, kronikář Fredeg'ar pak ho obchodníkem neb kupcem nazývá, protože Čechům s gakhým počtem Srbů w té mogně z platu slaužil, a tudy s lidem gakhoby kupčil. Pod tímto Sámem Čechowé r. 614. Awary porazyli a z gich mocy se wymohli y z země ge vypudili. Těž s Dagobertem králem Frankým, Čechowé, je gim posel geho psů nadal, za 10. let wálčili, a Franky y r. 624. porazymsse, pokog s nimi věinili r. 634. Sámow wstěžytel slawny od toho času pokoge vjizwage, negen nad Sloweny w Čechách, ale také nad těmi, genž w Missni, Slezých, Morawě, Łuzických a Korytanech bydleli, panowal, ne syce gako král neb močnát, než gen gakožto wůdce nad wogskem za časů wálečných, nebo tenkráté gessťe Slowené žádného takowého panowání sněsti nemohli a nechťeli. D štěstí těchto Slowenů slyšice bratří gegich, ginj Slowené, hrnuli se do Čech od Srbů (Chrbů, t. g. Karpatských hor, neystaršj a půwodnj wlasti Slowenské w Europě, odkudž Chrbatj, Chrwatj, Chorwáti slauli, neb Hrb, srbšky Chreb, znamená kopce wrch,) od Wisse, z Slezská y z Polska. Těch se něco na horách českých položilo, a tu také Chrwaty neb Chorwáty nazymáni byli, ginj při obecném a starém swém gměnu žustawsse, Srbi slauli, a za řekau Labem seděli. Ginj pak we Franké kragině (Franconia) žustawsse, tam se osadili, rolj a dědin sobě nadělali, které gessťe podnes, ačkoli Němcy osazené, Slowenská gměna magj. Na wětšjím djle mezy Norberkem a Bamberkem, tež okolo Baraitu seděli. Gessťe w 8. stoletj slowenského gazyřka vjizwali, ale potom se zněmčili (Gerke et Heinze de Slavis in Franconia). Chrwatj (Chrbatj) pak neb Chorwáti wyžádawsse sobě na řeckém cysari Herakliowi zemj za Dunagem, tam se z Čech r. 640. a potom y čestj Srbowé stěhowali, ga-

kož o tom zřetelně píše Konstantýn Porfirogeneta de admin. imperii, c. 30—31. A to gest původ nynější Chorvatské země a Srbska, ano y Bosny a Slownska, ačkoli dle zdání některých novějších, již před Herodotem ti starí Tribali měli býti Srbi (Srbli, Sribali, řecky Tribali), též Korali (G'orali) Krowičich (Křiwíči) w Ilirsku, a tak Slowné. Gesté léta 1086., gať Rozmas píše, ostatky těch Chorvatů na půlnocy země české a w tom okolí bydleli, kdežto podnes městečko Charwatice řečené stoji. — Sám o vmřel okolo léta 658. dwa a dwadcet synů a patnácte dcer, které s dwadcti ženami zplodil, po sobě pozůstaviv. Tento pamatný muž navštívil Čechy bogowati, wyprostil ge ze gha Awarského, a způsobil, že pod moc králů Německých se nedostali, též že na země gegich, gaťožto powěstných bogownjů, přes 150. let žádný národ mocy sáhati se neopomázil.

Po Sámově smrti Čechy opět, gať s počátku, za čas bez zpráwce a pána byly. Potom Brok, možný, wtipný a spravedlivý muž, od r. 670. za mnoho let tuto zemi, gaťo saudce wymolený řídil, a Krokow zámek nedaleko wšy Stebna sobě wystawěl. Z geho 3. dcer Libusse zvláště nad mjru opatrná, w řeči smělá a wtipná, k každému přiwětivá okolo r. 690. zpráwu nad Čechy wzdla. Což arcy wšsecko o nj prawda gest, (ano wěřilo se o nj, žeby ducha prorockého měla,) ačkoli Saud Libuffin (několik listů psaných gaťo starým písmem o gegim saudu) podwřzený gest, gaťož důwodně dokázal P. O. Dobrowský, a nad odpůrcy swými swjtěžyl. Ona založila hrad Libuffin (nynj wesnice w Rakownickém kraji blíž Kladna), Rozkázala též mnoho nových dědin a wšy wystawěti. Potom s wůlj lidu wymolila sy za manžela a za knjze české Přemysla, bydljčeho we wšy Stádice řečené, kteréž on pán byl, ačkoli kdýž poslowé od Libusse pro něj přige-

li, právě ho na poli oraglycho našli, nebo se tehdy v páni, t. g. přednějši orati nestyděli a nezdráhali. Z té tedy vsy první knize české, gehož rod 584 let Čechy zpravomoval, vzat byl r. 695. Ležj při řece Bělé nazvané mezi Aultj a Teplicy. Pole velmi aurodné, na kterém Přemysl ty posly české přigal, podnes Králowo sluge, též v pramen z vrchu příkrého hned za vsy se prýstjch, Frálowská studnice se gmenuge. Tento ctný a opatrný muž s Libussj wydal a ustanovil práwa, kterých národ český dlouho vjíwal, založili Orahu, kde nynj zámek Pražský stoji, r. 700. Po několika letech Libusse vmřela, a Přemysl sám zemi zpravomoval. Tu se stalo to pamatné spuntování panen a žen proti mužům. Vlasta totiž, gedna ze služebnic Libussinych, vysoké myslí a hrdinského srdce, towarýstky své a giné přisahau zavázala, aby se mužskému pohlavj zprotivily, a gim po smrti Libussiné nad sebou panovati nedaly, rozkázala k tomu vssechněm, aby své manžely, otce, bratry, syny ve spánj zmordowaly, potom w zbroji (neb tu tehdy v ženské vměly na konjch jezdit a s zbroji zacházeti, střjleti a t. d.) na pole wytáhly. To se v stalo, ba v samého Přemysla w zámku Pražském oblehly, ale ho dobytí nemohauce, nedaleko odtud na vysokém vrchu hrad pemný sobě vstavěly, který Děwjn nazwali. Tak ten rozbrog trwal za čas okolo r. 710., až naposledy přjměť mezy sebou učinisse, na tom se smluwili, aby za tři dni počád zběhlé, zbraň odložisse, žádné škody sobě nečinili. Tu se stalo stkwostné hodoování na Děwjné. Skrze dwa dny českj gonácy na hrad se laudisse, s těmi děwkami weseli byli, hodně gedli a pili, v ginák se weselili. Třetjho dne pokog stály mezy sebou ustanowili, a po velikém hodoování spát se odebrali. Ráno pak ti mládency zmocniwse se toho hradu, geg zapálili, rozbořili a rozmetali, gehož zřjceniny se nad Sly-

Howem za Prahou proti **Wyšsehradu** (kterýž tehdyž wy-
staven a Chrašten gmenován byl), do dneška spatřuj. A
od té doby, praví **Kozmas**, opět ženy české mužům svým
gsau poddané. Přemysl umřel r. 750. On ustanovil po-
řádné panování w Čechách a Čechy gestě napoly diwoké,
mljdněgšjmi učinil.

Po něm následoval syn jeho **Mezamysl**, a potom-
to **Mnata**, **Wogen** a **Wnislaw**. Ale o těchto čtyřech
w Hystorii skoro nic se nenachází, aniž se wj, co se za
gegich panování w Čechách dalo: nepochybně pokog trwal.
Po těchto byli **Březomysl**, **Meclan** a **Hostiwit**, o nichž
také málo zpráv máme: sám **Kozmas** nic gistého o nich
newědel, ač **Sagek** wseligaké básně napsal. A wšak tato
knjzata až po **Boleslawu I.** celé země české w své mocy
neměli, jen krage okolo Prahy, byli **Pražská** knjzata,
ginde ginj mládlí. Za panování těchto posledních tří knjzat
okolo r. 805. (gak se w Německých kronykách čte), Čecho-
wé wálčili s Huny aneb **Uwary** pod wůdcem **Lechem**,
a zahrnali ge z **Rakaus** přes **Dunag**. Když pak tyto cysáře
Karla Welikého o pomoc požádali, ze třech stran na Če-
chy se hrnuli **Frankowé**, **Bawoři**, **Sasowé**, **Huni** y **Slo-
wané** od cysáře podmaněnj. Strhla se krvawá bitwa při
řece **Dhři** r. 805. w nīj ač y **Lech** padl, wšak **Čessj** zwj-
tězgli, aspoň z bogistě nevstaupili, Němcy pak hned po
bitwě přes hory domů se brali. Roku 806. opanowal
Karel Weliký celau kraginu **Srbkau** při **Labi**, a wysta-
wěl tam pevné hrady **Dobrosül** a **Děwjn** (**Halle**, **Magde-
burg**); potom wyprawil syna swého **Pipina** zase na Če-
chy, s trogim wogškem, kterjž syce též se do pole wypra-
wili, ale aby se jim snad tak neswedlo, gako **Srbům**,
raděgi o pokog rokowati počali. Y učiněna gest smlauwa
tak, že cysarowi a nástupcům jeho ročně 120. wolů a
pěk set hrīwen stějbra dawatí budau. A tak potom za 40

let od cýsarů Německých wálkau stiháni nebyli. Dále za **Neklana** bog wedli s **Lučany**, **Erby**, magjce wúdce **Tyra**, w njž tento **Tyro** **Wlastislawa**, knjže **Erbské**, muže pyssného a té wálky půwodce zabil, ale y sám tu padl. Potomek gediny **Wlastislawůw** pacholjž malý, tu gaty potom od **Duryňka** zrádně ze swěta sklizen byl, na čež **Neklan** knjzetstwj **Lučanské** neb **Z'atecké** k **Pražskému** připogil. —

R. 845. 14 pánůw neb knjzat českých w **Rjezně** (**Regensburg**), kamž geli, aby cýsaři **Ludwjkowi** čest prokázali, 13. ledna sewssemi swými sluzebnjky od biskupa **Rjezenského** pokřtění byli. To byl počátek křestanstwaj w **Čechách**, ač **P. J. Dobrowský** tomu chce, žeby se obrácenj gij r. 805. počalo, o čemž wssak se nic wrčitého newj. Ji z **Rjezna** s kněžjmi křestanskými se nawrátiwsse, od giných pánů českých byli z **Čech** wyhnáni. Proto cýsař **Ludwjf** wpád učinil do **Čech**, ale byl poražen, ano **Čechowé** táhnauti počali wálečně do **Němec**, o čemž wssak zwěděw časně **Ludwjf**, nenadále na ně wdětil, a ge porazyl roku 848., takže o pokog žádali, a daň mu snad odwedli, ale wěrnost gemu a křestanstwaj **Bohu** zasljbiti nechťeli. Z toho zas r. 849. wálka byla. **Ludwjf** welikým wogskem na lezenj české wdětil, ale tak nesiastně, že se **Němcy** před **Čechy** na autěf dáti musyli, a od nich w tábore swém obkljčeni byli. W musyli o pokog prosyti, gehož pod těmi wýminkami dosáhli, aby wjc žádné daně od **Čechů** neřádali, do **Čech** wjc newtrhowali, a aby zástawných osob po sobě nechali. Po tom slawném wjtěžstwaj **Čechowé** přes 50. let **Německým** cýsařům žádné daně neplatili. Ale wssak od nich wsseligaké nesnáže trpěti musyli, gačož pak od r. 856—874. čtyřikrát do **Čech** wpád učinili, a při **Wltawě** nad **Čechy** zwjtěžyli, tak že gim tito zase daň dáwiti přisljbili, ale že to, což od 50ti let zástaweno bylo, nynj pagednau zaplatiti odepřeli; powstaly zas newole, takže **Pražské**

kníže s gínými některými od Němcův docela se odtrhnau-
ti a s Moravany, kdež tehdáž ten velikomocný **Swa-**
topluk (viz wyšše,) panowal, spogiti se vmjnil r. 874.

Mezýmim Hostiwit, poslednj kníže Pohanské, vmřel,
po gehožto smrti syn geho **Bořiwog** prwnjm křesťanským
knížetem Pražským se stal, pokřtěn mezy lety 874 —
878. (omylně Kozmas položil 894), snad od samého bi-
škupa **Metudya** (gináč **Strachoty**), kterýž s bratrem svým
Cyrillem neb **Erhotau**, na žádost **Kastilawa**, **Swa-**
topluka a **Sezyla**, třj knížat Slownských, k lepššimu wy-
včománj w křesťanstwj lidu Slownského, než se to dotud
od německých kněžj dalo, od cysáře **Michala III.** Konstan-
tynopolského r. 863. do Morawy a Pannonye poslán byl.
Stálo si se to křtěnj v dworu **Swatopluka** na Morawě,
neb ginde, a bylili tu y **Lidmila** manželka **Bořiwogo-**
wa, též 30. pánů českých a dworanů od **Methodya** pokř-
těni, čemuž oběmu y **Kozmas**, a po něm **Petcel** chtěgj,
nenj gisté, gakož důwodně dokázal hluboký zpytatel sta-
rých letopisů a pisem **P. J. Dobrowský** (*Kritische Ver-*
suche — Pr. 1803). Smyšlené od legendárů, od **Kři-**
šřtana a **Hagka** věcy gsau: žeby **Bořiwog** tehdáž v **Swa-**
topluka pod stolem (!) byl obědwal, gakby ho **Metud**
zahánbil a zhaněl; žeby se potom Pražané proti **Bořiwog-**
owi byli zdvihli, též o **Strogmirowi**. — **Bořiwog** wy-
stawěl prwnj **kostel křesťanský w Čechách**, na swém hra-
dě **Lewém** hrady, i 1/2 míle od Prahy, na lewé stra-
ně **Wltawy**, blíž **B'alowá**, proti wšy **Hušyncy**, kdež až
posamad na věčnau památku **kosteljk sw. Kljmenta** stogj
(a tak ne w **Králowé** hrady, ani w Praze **kostel** ke cti
sw. **Marje**), a s manželkau swau **Lidmilau** po zemi české
wjru křesťanskau welmi rozšřřil. Vmřel věku seššlého a po
dlaubém panowánj, pozůstawiw z synů **Spitihněwa** a **Wra-**
tišlawá. — Od geho času, země **Česká** pod ochranau moc=

ného Swatopluka Morawského, s nimž Boriwog smlauwu učinil, do 20ti let a y potom, stálého pokoge vjíwala.

Nástupce geho byl Spitihněw, pod nimž, pro neswornost synů Swatoplukových Čechy od Morawy se odtrhly a k německému cysaři Arnulfowi se vtekli, gemuž daň ročnj přislibili. Z roztrhané potom říše Morawské y knížeti Spitihněwu díl se dostal. Vmřel okolo l. 921. Nejstaršj kostel w Praze ke cti P. Marne on wystawěl před Teynem (tehďáž swým zámkem), kterýž až podnes, ač ginác wystawěný, stogj, druhý ke cti sw Petra Ap. Po geho smrti obdržel knížetstwj geho mladšj bratr Wra-
tislaw, kterýž též křestanstwj rozšírowal, a syna swého Wáclawa do Budče na včenj dal. Geho wšak manželka Drahomira, pohanka, křestanům nepřála. Pročež vmřiti mage r. 921. nařjdl, aby matka geho Lidmila, pokudž by synové Wáclaw a Boleslaw k letům nepřisli; knížetstwj zprawowala. Ale gi Drahomira skrze neschetnjky Lumma a Romo řečené na zámku Letjné zardausyti dala, potom mezy mučednice a swětice počtenau. Drahomiru pak, že zle s křestany nakládala, Wáclaw syn gegj, za kníže české wyhlássen, že země, do Etodoran, nyněgšj země Brandeburské, odkudž byla, wyhnal r. 925.

W á c l a w tento byw w městě Budči na včenj w Klášternjku neb mnišků, gedjných tehďáž učitelů, přisliš nábožně sobě počjnal, gakoby w swatosti žiwota práwě Spasyteli wrownati se chtěl, zpráwy zemské nemnoho dbage. Neženil se, do kostela we dne w noci (a syce w noci bo-
šyma nohama y w zymě) chodjwal, sám pšenicu mlátil, brozny wytlačowal a oplatky pekł. Nehraděgi s kněžjmi a obecným lidem zacházel. Na holém těle pod šfatem knížetým jiněný oděw mjwal. Takowý způsob geho ani matce geho, ani pánům se neljbil, domnjwagjčým se, žeby na kníže neschuffel. Y domlawali mu; a on owšsem mjnil

knížetstwj se odřicy a do Řizma do kláštera se odebrati. Poněwadž ale s tjm odkládal, a r. 928. cysari Gindrichowi a wogstku geho neodolal, nybrž Prahu mu wzdal a roční daň, kteréž C'essj od několika let nedávali, plati- ti přisljbil, proto a ž náwodu zwláště Drahomiry, bra- tr geho Boleslaw, pozwaw ho na křtiny do Boleslawi, (města a hradu od sebe wystawěného), tu ho nazentřj, přede dvěma chrámovými, s swými nagatými wsmrtil r. 935. 8. zářj: kteréhožto ale neschetného skutku hned nazentřj welice litowal, a proto syna swého, genž mu se tehďaj narodil, Strachwasa, na kněžstwj poswětiti dal, poslaw ho do Řezna do kláštera, kdež Křisťtan nazwán byl. Wáclaw pak mezy mučedlnjky a swaté počten až po- dneš tak ctěn býwá.

Boleslaw I tedy wgam knížetstwj, aúdatně sobě počinal, knížata česká cysare se přjdržegjch, gmenowité B'atecké knjze, sobě podmanil a prwnj nad celau českau zemj panowal. Z toho wšak wálka znikla. Nebo tšar Otto I. gemuž Boleslaw daně platiti odepřel, a k němuž se ta knížata wtekli, zdwihl broznau wálku proti němu, která 14 let trwala, a do C'ech přitáhl s dwogim wog- skem r. 936. ale Boleslaw ge porazyl a sám wlastnj ru- kau wúdcce nepřátelského Wsyla zabil: naposledy wšak r. 950. dle rady wladyl a pánů s Ottem se smjřil, takže syce daň tu powinnau odwádeti přisljbil, ale též synu swé- mu Boleslawowi Gminu dceru bratra cysarowa. za man- želku zřskal, ano smlawu učinil, aby Otto a on sobě wespolek proti nepřátelům pomáhali. Y byl tento Boleslaw s swými C'echy w té slawné bitwě s Maďary w řeky Lecha, která za 3 dny trwala, a Ottowi přemocy ge pomáhal. Hned potom obořili se Wřj na C'echy, ale Boleslaw negen wogstko gegich potřel, nybrž y wúdcce gegich Leela zagal. Nedlauho na to rozřtenaw se umřel r. 967.

15. čerwence. Přináležej do počtu znamenitéjších knížat Čestých. O swobodu vlasti své 14 let s cysarem wálčil, byl dobrý křesťan, chrám sw. Wjta na hradě Pražském, od Wáclawa wystawěný, slawně poswětiti dal, a syce strze biskupa Řezenského, gehož schwálně k tomu do Prahy pozwal a králofský etil y obdarowal, a w témž chrámě tělo sw. Wáclawa z Boleslawi, kdež pochowáno bylo přivezené, s welikau poctiwostj pohřbiti dal. Byl také dobrý otec, a dítky své Boleslaw, Dobrawku (wdanau potom za Měčislawa, knize Polské, kteréhož, ano y mnohé Poláky k wjře křesťanské obrátila), a Mladu gináč Maryi, dobře wychowal. Byl wšak zlým bratrem, a zmláště zmládi býwal prchliwý a kwapný. Rozmas a ginš kronykári čestj vkrutným ho nazýwaji, a o geho wjtězstwých mlčej, wšak němečtj kronykári, gmenowité Witi-chynd, zpráw o nich zanechali. Rozmas práwě rjše: že byl bezbožný tyran, hroznější nad Nerona, Decya, Dyokleciana a t. d. Ud. D. z Weleslawjna gen vkrutných bratrobicců mu nadal. Drahomira, matka geho, kteráž mu nesměla se do řizenj zemského plésti, a ničjmž wladnauti, vmčela před nim okolo l. 935. Což rjšj Pulka-wa a zmláště Hagek, žeby před Pražským hradem od země poblčena byla, to gest fabule; staršj kronykári o tom nic nemědj, a prawdě odpornau památku toho cysar Jo-zeff II. r. 1788. rozmetati dal. Následowal geho syn

Boleslaw II., přigmjm Pobožný, owšsem muž dobrý, milostiwý, křesťan horliwý, panowal welmi chwálibně 33. let pořád zběhlých. On prwnj z knížat Čestých byl od cysare Otty pozwán na sněm Řzišský jakožto aud gegj, on prwnjho biskupa českého Ditmara (kaplana manželky své Emmy) ustanowil, a s schwálenjm cysare Otty od Mohučského arcybiskupa poswětiti dal r. 973. Po něm r. 983. byl biskupem Pražským sw. Wogtrěch (Udalbert), wywčeny w Děwjně (Magdebur-

ku), syn bohatého a vrozeného Čecha Slawnska, gegž y knížetem nazýwali, kterýžto Wogtěch dwakrát z Čech do Říjma wšel, horliw welice, wšak nadarmo, pro křesťanské ctnosti. A když na místo geho Strachkwas bratr Boleslawůw wolen byl, (genž krátce potom y oltáře sšlakem poražen umřel) bratrj geho, páni možnj, proti Boleslawowi se pozdwihi, ale w pewném swém městě Libických přemoženi y stjnáni byli. D čemž Wogtěch wšlyšew, wšc se do Čech nenawrátíl, nybrž šel Prussanům, tehďáž Pohanům, ewangelium kázat, ale geg ti gali, sedmi ššjry prostřelili a zamordowali r. 997. Potom tento přeslawný a wyborný biskup za mučedníka a swatého wyhlássen byl, a Čechowé ho až podnes welice ctj. On složil tu píseň, kterau gessťe podnes lid nábožný zpjwáwá: Hospodine pomilug ny (nás) a t. d. Roku 976. Boleslaw y Plzně porazyl na hlavu wogsko cysáře Otty II. kterýž byl Gindřicha tchána Boleslawowa gal, tento pak wšed, ochranu y Boleslawu nalezl. Roku pak 990. porazyl Měčislawa, kterýž wpád do Morawy byl učinil, a celau kráginu za Kladskem až k Odře y Krakow s okoljm až po Tatry Polákům odňal. Umřel r. 1000. 7. vnora, pán wyborný, wjtězptel slawný, k zagatým milostiwý, s swými přjmětiwé, s nepřáteli přjśně zacházjel. Měl také hognost zlata y stříbra, wšak y wálečných nástrogů. Po něm panowali geho 3. synowé: neyprw

Boleslaw III. ten pro wkrutnost, opilštwj a nedbalost (Polácj pod nim Krakow y giné od otce geho dobyté krage zas; ano y djl Morawy, opanowali) dwakrát z Čech wyhnán a naposledy od Boleslawu bratrance swého a knížete Polského, gehož y Čechowé za swé kniže přigali, oslepen byl r. 1002. Ale Polácj hned r. 1004. od Čechů a Gindřicha cys. z Čech wyhnáni a wybiti byli, a Jaromir, gehož bratr Boleslaw III. bezbožně byl wykřestiti dal, za kniže přigat, kterýž s Gindřichem dwakrát

na Poláky táhl, potom od něho rozhněwaného a od Oldřicha bratra, v Brřowcú z Čech v s Poláky, swými strážcy, wyhnán r. 1012. naposledy pak oslepen, a na přewěté zamordowan byl.

Oldřich, třetí a nejmladší bratr, mage manželku neplodnou, wzał sy k nj (dle obyčege pohanského) gestě ginau, a syce sedlákowu, ale překrásnou dceru, kterauž gsa na honbě widěl w chatrné dědince v studnice sstaty práti. V hned powěděl k swým, wšlysem gegi gměno: gisté prawjm wám, že tato Božena bude má žena. Za mu roku následugjchy porodila toho krásného a audatného **Břetislawa I.** nástupce geho. Oldřich spogen s cysarem wálčil o Morawu s mocným knížetem Polským Boleslawem Chrobrym (t. g. audatným,) ale newelmi šťastně, takže pokogem w Budyšjně r. 1017. zamřenyim Boleslaw wšfcky wybogowané země, totiž Lužice, Morawu a Brandenbursko obdržel, a potom sám králowskou korunu na hlavu sy wstawiw, stal se prwnjm králem Polským: když ale r. 1025. on wmrčel, synu geho Měškowi mladý reč dotčený **Břetislaw**, celau Morawu wálečným během odgal, a od otce Oldřicha knížetem a zpráwcem gegjm ustanowen byl, r. 1026. A od té doby až podnes Morawa s Čechy spogena gest. **Oldřich** z knížat českých prwnj k wolenj cysare r. 1024. na suém říššky powolan byl, když na místo Gindřicha II. zemřelého Konrád wolen byl; neb Čechy giž tehdaž cysare za swého Wřchnjho wznáwaly a k říšši patřily. Proti tomuto Konrádowi, genž w Čechách rozkazowati chtěl, Oldřich statečně swobod českých hágil. Naposledy syna swého gedinkého Břetislawa za ředitelē země české ustanowiw a gi spolu s nim řjdiw, wmrčel r. 1037. sllakem poražený. Nástupce tedy a gediny dědic geho byl

Břetislaw I. přjgmjm **Bogowný**, a Český **Achylles**, wšborný a slawný panownj, z gehož pamatných a welikých činů, pro krátkost, gen následugjch se zde při-

pomenau. Gesté r. 1030. k pomocy cysari Kunrádowi od otce s wogskem poslaný Whry přemohl, a fraginu až po Ostřihom poplénil. Předtim r. 1027. gsa mládenec asy w 20ti letech, krásné postawy, slyný, audatný, Judytu, gináč **Gitku**, dceru knížete z Swinfurtu Gindřicha, welmi krásnau, z kláстера Swinfurtského, kdež se literám a žaltári věila, že mu gi bratr gegi Otto, po smrti otcowě, dáti nechťel, mocy na koni wnesl, a gi za manželku sobě pogal. Roku 1038. táhl s walným wogskem na Poláky, že předtim Čechy sšuzowali, Prahy se lstiwě zmocnili, Morawu od nich odcyzpli. Krakow hned wzał, a wúbec gako negatá přenáramná bauřka wšsecko přemohl, mečem a ohněm kazyl, slowem Polsko, tehďáž bez ředitelē gsauch, sobě podmanil, a sewssemi poklady země Polské w tryumfě se nawrátíl. Přes sto wozůw kořístmi na zlatě a stříbře a giných předrahých wěch naplnili Čechowě, a s sebau, y s množstwjm zwonů, přivezli. Mezy giným w tom tryumfě 1. zářj 1039. neso dwa= náct slyných knězi krucyřir neb obraz božjho wmučenj z ryžho zlata tať težky, že geg sotwa wnesli: tež 3 tabule oltárnj zlaté, z nichž newětšj, drahým kamenjm ozdobe= ná tři centnyře wážila, tehďáž y těla sw. Wogtěcha a arcybiskupa Radima neb Gaudencya, geho bratra, z kostela Hnězdněnského (w Polsku) z hrobů wyzdwižena a slawně do Paby přivežena byla. — Hněd r. 1040. cysar **Gindřich III.** přigmjm Černý, Konradů syn, chtěl ty kořísti od Břetislawa mjeti a Polsko Kazymirowi nawrátiti. Y wypukla se hned wálka. Ale Břetislaw Gindřicha v Domazlic na horách w zásekách 22. a 23. srpna t. r. na hlavu porazyl, taťže sotwa sám wšsel: nikdy předtim Němcy tať poraženi nebyli: druhé wogsko (Easťe) v města Mostu (Bryr) přemohl a zabnal. Roku 1041. cysar wálku obnovil, a tu statečný Břetislaw pro zradu Prkofse wúdice swěho penězy od Sasů poruffeného, ano y biskupa

Slebje, genž se k cysari do leženj z Prahy w nocj wykradl, naklonil se k požádání pokoge, njmž zadrženu daň 1500. hřiwen střjbra t. g. 36,000 zl. r. cysari zaplatiti a Polsko Kazymirowi, tak wšak wrátiti přisljbil, aby Polacy knjžatům českým ročně 500. hřiwen střjbra a 30. hřiwen zlata platili. Roku 1051. opět jako cysare Gindricha, dle smlaowy pomocnjš, pustil se do Bher a přitáh wjtěžně až k Hronu, Ostřihoma také dobyl, takže král Ondřej cysare za pokog žádati musyl. Břetislaw nařjdl, aby každj gen gednu manželku a každá žena gen gednoho muže měla. Zwláště ale zřjdl poslaupnost knjžat českých, totiž, aby z geho synů a wnuků wjdycky nejstaršj wrchnj práwo a stolicy knjžetstwj obdržel, ginj wšickni z rodu knjžecyho aby gemu poddáni byli, což také páni a wladykowé tehdáž za práwo přigali; wšak pozděgi nedrželi. Od té doby knjžat swých některých wlastně newolili, nýbrž ge gen wyhlassowali. Břetislaw umřel r. 1055. 10. ledna w Chrudimi, na zymnicy, na cestě gsa, aby giž potřetj do Bher táhl, a to králowstwj mocj sobě podmanil. Odtud zase do Prahy wezen a w kostele S. Wjta na hradě Pražském slawně a s wělkyh pláčem pochowan. Pozůstawil po sobě pět synůw, Spitihněwa, Bratislawa, Kunráda, Ottu a Jaromjra. Božena goho giž ho byla r. 1052. do wěčnosti předessla, kterauž w Staré Boleslawi, w nowém kostele poctiwě pohřbiti dal. Tento panownjš wšsemi ctnostmi na nejwšš se stkwěl, y byl prawá ozdoba národu českého, a w znamenitých skutcích wšecky předky swé přewyššowal. Byl dobrotiwj, w saudech sprawedliwj, wdowám a syrotkům milostiwj, milownjš křestanstwa, jakož y klášterů k. p. Szawstj, Rayhradstj, prwnj w Morawě, (r. 1048.), a chrámů nastawěl y bohatě nadal. Panowal 18. let a 2. měšyce. Po něm

Spitihněw II., dosedna na stolicy knjžeckau, hned wšckh něm Němcům, že gich mnoho bylo a nad Če-

chy se vypínali, z Čech do třetího dne, pod hrdlem vyhostiti se rozkázal, ani vlastní matce své Vitce, že něm-
 kyně byla, neodpuští, kterouž až na pomezí vypromo-
 dil. Za se potom za bývalého a oslepeného krále Bher-
 ského Petra wdala. Byl pravý milovník národu a gazyka
 českého v své vlasti, velmi spravedlivý, a gestě za ži-
 wa otcem wdow a syrotkůw nazwán byl. W kostele někdy
 wstana šel k pulpitu, a s mnichy žalmy zpíwal, w postě
 w sukni kněžské a w pláští biskupském chodíwal. Umřel r.
 1061., w letech 31. panowaw toliko 6 let. Po něm kni-
 žetem učiněn bratr geho

Wratislaw II. ten Němce zase přigal, tak wšak,
 aby od Čechů odděleni bydlili. Počínal sobě v tento sla-
 vný panovník hrdiňský zvláště w bogi Gindřicha IV.
 cysare, Bawora s nímž držel, proti soku geho cysari (ga-
 lowému) Rudolfowi Saskému. W první bitvě v řeky
 Wnstraty w Duryných r. 1075. zwedené Čechové pod
 zprávou zmúžilého a srdnatého mladého Swatopluka, sy-
 na Otty knížete Morawského, spogeni s Gindřichem sla-
 vného wjtězstwí nad Sasý, a nešťislných křístí dosáhli,
 podobně w krátkém čase w Missni, při Fledenheimu, kte-
 raužto zemi Gindřich Wratislawowi na věčné časy ode-
 wzdal, ač gi následujícího roku zase Sasové opanowali.
 Roku 1080. w obnoveném bogi Wratislaw s Rudolfem
 tak dlouho se osobně potýkal, až gemu kopj z rukaw wy-
 trhl, kteréž potom při slavnostech před sebau nositi dal.
 Naposledy t. r. w Missni Gindřichůw Baworský lid w
 křowé bitvě při řece Elstře, přiw než s Čechy, genž
 wedeni od samého Wratislawa ginde w Missni s Sasý se
 tuze potkali, v zwítězili, se spogil, swedené nezwtězyl
 syce, wšak Rudolfa žiwota zbamil, který dostaw 2 smr-
 tedlných ran, na třetí den po swém wjtězstwí umřel. Po-
 podobně r. 1082. Wratislaw nad Rakussany k ruce Gindři-
 chové slavně zwítězyl, ba v Řím r. 1085. zvláště

českau pomocí dobyt byl a papež Řehoř vyhnán. Za ty a takové hrdinské skutky a platné říši v císari prokázané služby císar Vindrich IV. Bratislava r. 1086. na sněmě Mohuckém za prvního krále českého vyhlášen, a sám mu korunu Královskou zlatou na hlavu vstavil, a tak slavné a neykřesťanstvémší království České šťastně založil. V Praze potom korunován 15. června 1086. arcybiskup Treveršský Egbert přelavné vykonal. To vssak důstojenství gen geho osobě propřigčeno bylo; po něm gessťe za čas v Čechách knížata zemi zprawovali. — Roku 1087. vtrhl do Missně, a svjtzým, vssak krvavě nad Sasy, znovu sy gi podmanil v potom držel. Roku 1091. mezy nim a bratrem geho Kunradem, genž v Holomaucy vládl, byloby skoro k válce přisslo, byt ho žena Kunradova byla nevdočila. Podobně v s synem Břetislavem bez mála k bogi přisslo, ale ge Kunrad smjřil r. 1091. Předge vssak sebrav svych věrných rytjřů přes 2 tisíc, dobytka a giných nábytků, obrátil se Břetislav k Ladislavowi králi Vherškému, v něhož až do smrti otce v strepcu svého Kunrada žustal, a kterých těm rytjřům dal k obydlj Bánowce v Trencanské stolicy. Bratislav prvního biskupa Moravského ustanovil v Holomaucy gissťeho Jana, kterých nemolný od Jaromira biskupa Pražského, bratra krále Bratislava, vbitý, dlaho s nim rozepři měl, kterauž sotva Papež porovnati mohl. Založil též r. 1086. klášter Opatovický, r. 1088. kapitolu Vyšehradskou, a geho bratr Otto klášter Hradistský na Moravě r. 1078. Manželka Bratislavova první byla Sylva, Kěmkyňe, druhá Adleta dcera krále vherškého Ondřege, v něhož okolo r. 1057. žustávali. S ni žplodil Judytu, Lidmilu, Břetislava a Bratislava, kterýchto druhý nezletilý vmřel. Třetj byla Swatawa, Kazymira knížete Polského dcera a sestra Boleslava mocráte Polského, s niž měl 4 syny Boleslava, Borivoje, Bladi-

slawa a Soběslawa. Vmšel na honbě, spadw s koně 14 ledna 1092. Zemi Čechů zprawował jakožto knjze 26 let, a jakožto král bez mála 7 let panował. On wšechy své předky důstogenstwjm, mocy a bohatstwjm daleko přewyššował. Mysli se ho začastě sám cysar a giná knjzata čjsská obáwati. Po něm geho bratr

Kunrád na stolicy knjzecy došedna králem se nazýwal, a toliko půl osma měsíce Čechy zprawował. Ná sledował nadepsany

Břetislaw II. syn Wratislawů: r. 1093. wtrhl do Polska s wogstem, a přinutil Wladislawa Polského odwaděti Čechům daň, o nž wyšše. Mutinu, z rodu Wrsšowského bohateho a nádherného (pocházegjecného od gednoho z těch knjzat, gichž w Čechách s prwu mnoho bylo), knjzatům odporného, že proti němu něco tropili, gal a do Wjssně wypowěděl. Roku 1099. táhl do Morawy na protivjcy se gemu syny Kunradowy strejce svého, kterýž wšak řdyž Brno oblehl, wklauzli, potom 1100. se poddali, řdyž wzal hrad **Kafaus**, nynj **Kec** řečený, kamž byli wtekli. Téhož r. zrádně zamordowan gest Břetislaw od gistého Borka, gal některj myslili z náwodu Wrsšowských, zprawowaw knjzetstw 7 let dost pokogně, ale práwo poslaupnosti přerussil. Po něm wvázal se w knjzetstw

Bořiwog II. bezpráwně; dle práwa měw ná sledowati neystaršj, totiž Oldřich syn Kunradůw, kterýž newolný nadarmo v cysare a potom y brannau rukau práwa svého hledal, nebo Němcy k němu přystaupilj, w noc y leženj geho wtekli. Ale r. 1107. w mági **Swatopluk** žurimý, Holomaucké knjze, strýce svého Bořiwoge zwlášttnj lstj y zbrogj z Čech wyhnal. Gat gfa pať v cysare zase se nawrátíl a Čechy laupil, chtě cysari sljbené penjze sehnati. Potom geg Bořiwog s Poláký porazyl, proto že Mutina s swými nestatečně bogowal. Tu se stalo hrozně mordowanj a téměř wyhlazenj toho rodu

Brřfowſkého r. 1108. Nebo Swatopluk na hrade při Bratislawě powolaw wſſech radd a Heytmanůw ſwých, neyprwé ſtraſſimé wyčítky Mutinomi činil, že Brřfowcy gſau y byli aukladnj a diwocy nepřátelé rodu geho knjžecyho, že Brětiſlaw I. oni aukladně zamordowali, a že on ſám Bořimoge z gegich náwodu z knjžecy ſtolice wyſadil, čehož přjliſ lituge, y litowati bude až na wěky. Na to mage s katy ſrozuměnj, kteřj giž tu ſtáli, hlawau na ně pokynuw wen wyſſel, a oni hned ſe na Mutinu ne-nadále obořili, geg ſwázali, wen wymedli a ſtáli. A ta-ké rozkázal knjže wſſecky z toho rodu Brřfowſkého weliké y malé, y ty děti ſtjnati, a gich wſſecken rod wykoreniti. Dwa ſynowé Mutinomi, geho bratr Božeg a geho ſyn byli hned zmordowáni a těla gegich nahá bez truhly, bez zpjwánj, gačo howada do gámy gſau vmržena. Někteřj na ryňk wedeni, gačo howada byli zabiti, někteřj na Pe-tějně ſtjnáni, ginj zbiti byli w domjch, na ſtřechách y na plicích. Někteřj pak, kteřj ſe ſem y tam vkryli, rozwtj-kaſi ſe do Polſka a do Bher. Měſtanský rod Wrchow-ſkých w Bř. Skalicy, wroſtli, ſylnj a pěknj mužj y wti-pem nad giné předčjch, ale y pewných wmyſlů, — pokládá ſe za potomky gednoho z těch wteklych. Roku 1108. gačo pomocnjč cýſaře Gindřicha Swatopluk Břry od Trenčjna až po Dunag, y Preſſpurka dobywaw, a r. 1109. za Ko-lomana krále, v Nytry plénil y Nytru zapálil. Téhož r. 1109. poražen s cýſarem od Poláků v Hlohowa. byl aukladně zaſtřelen od rytjře Jana z rodu Brřfowſkého, genž potom r. 1110. w bitwě gatý oſlepen y noſ mu wřezán byl. Náſtupce Swatoplukůw byl

Wladislaw I., ſyn třetj krále Bratiſlawy. Y za tohoto domáčj rozbroge mezy pány z rodu knjžecyho znikli, z kteréhožto neyſtarſſj byli Oldřich (genž ſe knj-žetſtwj odřekl) a Bořimog wyhnánj. A tač ta poſlaupnoſt od Brětiſlawy I. nařjzená ač byla dobrá, předce přjležitost

Ďala veľikým a mnohým nepokoľom, pohromám v wál-
 kám domácym. Bořiwog staršj gsa, z Polska s swými
 tegně přigel a t. r. w nepřítomnosti Wladislawa, Pra-
 hu opanowal, v njž potom w bitwě Wladislaw zwjítězyl
 a gemu y od cysáře knížetstwj přisauzeno. Wsák měl kr-
 wawé rozepřě y s bratry swými Soběslawem a Ottjkem,
 gináč Ottem Černým, y s Ottjkem streycem swým, kni-
 žetem Morawským, až se smjřenj stalo r. 1115. a potom
 zas r. 1125. skrz Swatavu matku gegich na smrtešlném
 loži gegim. Roku 1111. Čechowé na rozkaz cysáře Gin-
 dřicha, Papeže že ho korunowati nechťel, w Rjzimě w kostele ga-
 li, kteréhož potom v wězenj na bljškém hradu Gindřich
 wytáh na něj meč a řka: hned tě nasfrze promrštjm!
 tak přestrassil, že ho potom korunowal. Tento Wladislaw
 první sněm obecny w Čechách držel we dvoře Sacka, r.
 1110. Umřel 12. dubna 1125. panowaw 16. let mau-
 dře a opatrně. Audatny také byl, a sám osobně do pole
 táhl. Za krále ani tento korunowan nebyl. Následowal

Soběslaw I. nejmladšj syn Bratislawa krále,
 od pánů za kniže přigatý. Ottjk, kniže Morawšké gsa nej-
 staršj z rodu, vshlowal se na stolicu knížecy brannau ru-
 kau a s pomocy cysáře Lotara posaditi, ale Soběslaw v
 Chlumce 18. vn. r. 1126. netoliko zwjítězyl, ale y Ot-
 tjk tu zabit byl, cysáře pak na gednom wrchu, na nějž
 vtekl, zamřeneho a zagateho držel Soběslaw, až se smj-
 řil. To bylo gedno z neznamenitégšjch wjítězstwj. Roku
 1133. pomáhage Bělowi králi Wberškému, swému šwa-
 growi (měl sestru Bělowu za manželku), hrđinsky sobě
 počnal a wjítězyl, gako y r. 1134. nesčjšlných koristj z
 Polska přivezl. Tak pomáhal začastě y cysarům Lotarowi
 a Kunradowi, a Wawory y Sasy, gegich protivnjky,
 mocy swau k poslussenstwj cysarowu přinutil. Lotar a král
 Běla W. nic bez geho rady nečinili. Byl muž wysoke
 postawy, audatny, opatrný a prawý otec vlasti své. Pra-

hu mnohými novými staveními okráštil. Ale proti právu poslaupnosti syna svého na knížecí stolici posaditi vshlo-
wal. Vmř. 14. vn. 1140. Nepochybně za jeho panování psán
gest **Kukopis Královorský**, zpěvy převtěšené nedá-
vno nalezené. Po něm hned na knížetství wolen gest od
pánů

Wladislaw II., syn Wladislawůw a wnuk Wra-
tislawa krále. Tohoto Kunrád, streyc jeho, kníže Zno-
gemské, s ginými knížaty Morawskými, chtěge sám českým
knížetem býti, blíž hory Kutné 15. dubna 1142. w v-
krutné bitvě, pro zářdu některých Čechů, na hlavu po-
razil a potom Prahy dobýwal, wšak že cysar Kunrád
šwagr Wladislawů s welkým wogškem naň táhl, všel teg-
ně w noc s wogška Morawského, kterěž také potom se
rozprchlo. Začej Wladislaw s wděčností k P. Bohu zalo-
žil kláštery na hoře Strahowě (od něho Syon nazwané),
též Doksanský a Sedlecký r. 1143. Těhož roku legát Pa-
pejský Kwido w Čechách y w Morawě přinutil kněžj
manželky své od sebe odstrčiti a w bezmanželství žiti, ale
každý toho nevcinil, a farári nic, kterjž se pořad ženili.
Roku 1147. táhl Wladislaw s cysarem k Geruzalému,
ale r. 1148. se wrátil, roku pak 1154. táhl s týmž na
Boleslawa Polského, kterjž v Hlohowa přestrafen wel-
kým wogškem, hledal mjrů, y předstaupil bosýmá noha-
ma před cysare a nesa nahý meč na své šjgi, nebo tak
mu to vloženo bylo, prosyl za sebe y za wšecky Poláky,
a krom giného, přjsahau přisljbil Wladislawa wyhnaneho
bratra svého (pro nějž to tazenj se stalo), w knížetství
jeho pustiti, kterjž ale brzo na to vmřel, a Boleslaw
nic nemwplnil. Roku 1158. cys. Frydrych w Řezně Wla-
dislawowi korunu zlatau na hlavu wstawil, a taž geg za
krále wyhlásyl, kterjž potom 3 krát proti oddbgným Me-
dulancánům s nim táhl, a gemu k zkrocenj gich s Čechy
swými zbláště pomocen byl, až r. 1162. Medulánstj s

města rozehnáni a Medulán zpálen byl. Po dvou letech požádán gsa Wladislaw od Bhrů bogowal w této zemi s Estěpánem starššm a Manuelem cys. Ržeckým pro krále Estěpána mladššho, syna Geyzowa, až y narownánj mezy nimi učinil. Okolo léta 1172. cysar Frydrych mu proto, že se Alexandra, a ne Kalista papeže, kterého on wystawil, přidržel, rozličná protiwenstwj přistrogil, nepamatomaw newděčný na to, žeby Medulanských nikdy nebyl bez Čechů zřotil. Umřel tento slawný a znamenitý král, y také bogownjř wdatný, 18. ledna r. 1174. panowaw gako knjže 33. let 7. měs. gako král 15. let. Požústawil synů z Redruty, sestry cysare Kunráda, Frydrycha, po Soběslawowi, knjžete českého, a Wogtěcha z Gityky němkyne, kteráž most Pražský wystawěla, Přemysla, potom krále, a Wladislawa.

Soběslaw II. Několi Wladislaw sám Frydrycha syna swěho na stolicy knjžecy posadil a zpráwy gemu w starosti swé postaupil; wšak cysari k vůli Soběslawa tohoto, syna někdy Soběslawa knjžete, z wězenj 13tiletého pustě, stolice knjžecy mu nechal, kterauž ale Frydrych opět zbrognau rukau a s pomocy téhož cysare Frydrycha, na Soběslawa proto že přičinau gednoho lesu Rakausy dwa krát poplénil, rozhněwaného, r. 1178. dosáhl: kdejto Soběslaw, gemuž, že na Primdě w tom 13tiletém wězenj byl zdiwočel a neyradšse s sedláky obcowal y gich hágil, knjže sedlák ržkali, na hradě Skale w Bolesl. kraji se zawřel, odkudž w nepřjtomnosti Frydrycha, na Prahu wdeřil, gj darmo dobýwal, ale Frydrycha v Lodenic porazyl syce, wšak od něho s Kunrádem Morawššým spojeného docela premožen byl w neytužšj zymě d. 27. ledna 1179. v Prahy, kde nynj Nowé město stoji. Dobyta byla y Skala, kdež se gestě bránil, z njež nočnjm časem wgdá, dal se do Němec, kdež 29. led. 1180. žiwot swůg bjdně dořonal, pozděgi na Wyšsehradě pochowan. Byl

zmláštnej milownej spravedlnosti, chudých lidí a sedláků, v řehol. Němcům, kteří odděleni na Pořjči bydlili, dal list swobodný, kterýmž jim gista práwa ustanovil.

Frydrych aneb Bedřich Čechy velikými daněmi obtěžoval, a cýsaři, kterýž mu k stolicy knížecké dopomohl, penjze dle slibu posýlal, v byl z Čech wyhnán; ale příjliš přísným způsobem a rozkazem cýsaře Frydrycha zase nawrácen. Tentž cýsař Kunrádowi Morawskému r. 1182. Morawu za léno dal, od Čech odtrhl a Markrabstwjm gmenowal, což ale potom, krom gména Markrabstého, zas se zginačilo. Nebo Bedřich Kunráda 10. pros. r. 1185. v Ludonic na hlavu porazyl, takže w té bitvě welmi krmawé wšech spolu padlo wjc než 4 tisíc. V pokoril se Kunrád a musyl přestati na drženj Morawy gen tak gako dotud. Umřel Frydrych 25. břez. 1189. právě když příprawy k taženj do Palestyny dělal. Byl člowěk příliš dobrý, wáhawý a nepilný. Po něm wgal neywyššj zpráwu newstaršj z kmene knížecyho

Kunrád Morawský, genž se také **Otto** gmenowal, syn Ditoltůw syna Kunrádowa, genž byl syn Břetislawa I. Ten wyslal křižáky do Palestyny, když ale tam w Armenyi cýsař Frydrych w potoku kaupage se wtonul, od meče a moru téměř wšickni zahynuli. Potom r. 1189. k žádosti Gindřicha cýsařowice Wisseň poplénil, a do 30 tisíc hríwen kováři s sebau přivezl. Na to založil klášter **Lucý** blíž Znogma r. 1190. Umřel r. 1191. na mor v Neapole, kteréhož města s cýsařem Gindřichem IV. dobywal, muž statečný a při tom opatrný. Když co počiti chtěl, radil se s pány na sněmě. Panowal toliko dvě léta a 6 měsíců. Následowal

Gindřich Břetislaw z knížat českých, biskup Pražský, a potom pomocý cýsařowau knjze České, proti Přemyslowi krále Wladislawa synu, kterýž s nim o to knjzectwj wálčil, ale r. 1196. v Prahy s swými Němcy

porazen byl, gichž prý 3200 padlo. Gindřich Břetislav ž ponuknutj cysáře, Mjissen také plénil a lid geho welmi zle rádil, takže toto biskupské knjze za ty hřjchy, klásterům a kostelům dobře činil. Potom w nemocy umřel 15. čerwna 1197. we Chbě, nepanowaw zaupna 4 léta. Za wínu se mu dáwá, že se přjlsš do swětských wěcy pletl. Po něm wgal zpráwu

Wladislaw III. krále Wladislawa syn, kterjž welmi sšlechetný skutek učinil. Nebo kdjž Přemysl bratr geho proti němu s wogskem v Prahy se položil, nechťel, ač měl slyné wogsko, s bratrem boge začjti, nybrž wygem k němu do leženj, dobrowolně gakožto starššimu knjžetšwj mu postaupil, sám s Morawau spokogen. A ačkoli na ten způsob toliko aš 5. měšců knjžetem českým byl, wšak wěcy welmi důležité ustanowil, aby totiž biskupowé Pražšstj budaucně ne od cysáře, ale od knjžete Českého potvrzení býwali, gakož on Danzele Miljka, swého kaplana za biskupa wyzdwihl a prwnj tak potwrdil. Druhé, aby se Markrabšwj Morawšké ne od cysáře, než toliko od knjžete českého za léno bralo, a tak aby Morawa wždy s Čechy spogena byla. W byl ten Wladislaw prwnj pořádný markrabě Morawšký. Za něho (r. 1197.) založil Hrozna Taaplanský klášter premonstrácký při potoku Teplé, bljž měščečka gménem, Teplého, genž až podnes žůstáwá.

Přemysl Ottokar I. přigmj Wytěžný a Starý, roku 1198. pomáhage s Čechy swými, genž tehdáj právem za welmi audatné, nepřestrafené a twrdé bogomjškj gmjní byli, cysáři Filipowi, proti druhému cysáři Ottowi, na cestě s nim do Mohuče, w městě **Bozpartu**, od Filipa za krále českého wyhlášen byl r. 1198. čehož potom Filip listy swými utwrdil, aby česká země na budaucý wěčné časy králowšwj bylo nezruffitedlné. Na to v Mosely cysář a zwláště Přemysl s Čechy pora-

byl Otta gednau y druhé, takže se do Sas vtecy mu-
 syl. Ale r. 1202. Přemysl k němu od Filipa přestaupil,
 že se tento w manželstwí geho mysly, když se s manžel-
 kau Missenškau Adelau rozvedl. Y s králowstwí ho Fi-
 lip šadil, ale Otta geg zas korunowal na sněmě w Mer-
 seburce r. 1203. a kardynál Kwido pomazal. A tu pry
 neyprw Ottokarem nazwán byl, že se Ottokara cele přj-
 držel (německy Otto gar, gakoby: celý Otta, aneb wše-
 čken a celý Ottůw), mimo to, gměna Přemysl Němcy
 wyslowiti nemohli; potom se y sám Ottokarem psal. T.
 r. nad Filipem swjtězyl w zemi Duryňské a, bylby ho gal,
 kdyby w nocí byl newtekl. Hrozně tu řádili Čessj a Mo-
 rawané, y ornáty z kostelů brali a do nich se oblékali,
 w albách, dalmatykách, štolách, komžich se procházeli,
 koně své oltárnjmi šaty přikrywali, mnijšky k třmenům
 konj swých přiwázané tak ge s sebau do zagetj wláceli, a
 s nimi swěwolně nakládali. Roku 1204. zase stál s wog-
 skem proti Filipowi v Orlamundy, ale odtrhl spēšně, že
 Soběslaw bratr Teobaldůw, kterého Filip králem českým
 učinil, s Morawany nepřátelsky do Čech wtrhl, kterěž
 ale Přemysl na hlavu porazyl a z Čech wyhnal. S po-
 čátku léta 1205. Filip se welmi zmocnil, y za dobré v-
 znal Přemysl, k němu zase přistaupiti, čehož Filip wdě-
 čen byl, ale po aukladném od Wittelsbacha zabitj Filipa
 opět, gako celá říše, k Ottowi se obrátil r. 1209, kte-
 réhož když Papež naň klátbu wydal zase opustil a w Řez-
 ně způsobil, že Frydrych král Sycylsky na cysarstwí wo-
 len byl. Otta pak rozhněwaw se naň, důst. králowského
 geg zhawil, a wálečně proti němu do země Duryňské wtr-
 hl. Přemysl nedal na se dlawho čekati, postawil se y s
 lidem Frydrychowým proti němu; on wšak nesměge se s
 nimi polem potkati, odtrhl rychle, a Čessj ho honili, ale
 nedohonili. Frydrych též Přemysla za krále ustanowil,
 a listem to ztwrdil, doloživ w něm: „králowstwí českého

šťědře a bez wšelikého placení a peněz dwořanům nasslin
 wdělowánj, gemu y nástupcům geho, na věčné časy pro-
 pugugeme. „Druhým listem mu darowal hrady Flos,
 Swarcpurk, krage Miljn a Reichenbach zc.“ Přemysl s
 přimolenjm stawů na sněmě r. 1216. práwo postaup-
 nosti nowé nařjdl, které až doswad trwá, aby wždy
 prworozený syn po otcy kralowal, a Wáclaw syn geho,
 na témž sněmě Pražském za krále českého budaucyho při-
 gat a wyhlássen, potom y slawně korunowan byl, čehož
 také cysar potwrdil. Roku 1117. a násled. měl Přemysl
 welikau nesnázy s biskupem Pražským Ondřegem, nebo
 když nařjdl, aby knězi ze statkůw swých a zbožj též jako
 páni, wladky a měšťtané králi platili; biskup ten wydal
 klátbu na zemi C'eskau, a obrátiw se do Řjzma, tu žu-
 stawage, newstupně při té klátbě setrwal, kteréž y papež
 dotwrdil, a welice se tomu nařjzenj králowskému protiwil.
 Po dlahých newolech a táhanicích musyl král, pro pokog
 země, kněžjm oswobozenj od daně y giných práw listy po-
 twrditi. Nebo chrámowé byli zawřjni, wšecky služby Boží
 přestaly, nebylo mše, ani křestu, ani pohřbu, ani zpo-
 wědi a wečeře Páně, ani w zwony se nikde nezwonilo; a
 giž sedlácy possetile prawili, že poněwadž biskupa a služeb
 Božjch nemagj, že gim také wrchnosti žádne, ani pánů,
 ani králůw potrebj nebude. Tak hle, král tim nařjzenjm
 chtěl gim polehčiti, aby tolik neplatili, a oni nesmyslnj
 nač to obrátili! Ale y duchowenstwo teprw potom r. 1229.
 když Papež klátbau klášttery k tomu přinutil, aby 10ty
 djl swých přjgmů gemu platili, tomu porozumělo, proč
 Papežowé před několiká lety tak sylně na to nastupowali,
 aby králům C'eským žádných danj nedáwalo. Y Ondřeg
 biskup neměw žádně přjzně w C'echách, odebral se do Řjz-
 ma, a tam brzo umřel. — Přemysl 32. let welmi slawně
 a maudře panowaw a rozjtonaw se umřel, slawně pocho-
 wán w kostele w sw. Wjta na Hradě Pražském, kdežto

nápis na stěně až podnes se čte: že tento třetí král Český umřel 15. pros. r. 1230. r. Mezy mnohými dítka-
mi geho byli, s Konstancý dcerau krále Bě. Bely zplo-
zenj, Wáclaw a Přemysl. Žeby pať we vyhnanstwj swém
byl nádenníkem w Řežně, gest wymyššlená básně; měl
žagisté wždy možné přátele.

II. Stav země České pod králi.

Na kolik tříd dělí se králové Českí?

Na tři třídy, z nichž první krále z Domu Přemyslowa, druhá krále z rozličných Domů, a třetí krále České z Domu Rakauského w sobě zavjrá.

a) Králové Českí z rodu Přemyslowa.

Kterí byli králové Českí z rodu Přemyslowa?

Wáclaw I. nazwán Sedmooký, protože gsa na
honbě wětřj sobě oko wybodl. Za geho panowánj léta
1241. Tataři (Mongoli), kteří w nesčíslném počtu do Europy
se wysuli, od wznesseného hrdiny Jaroslawa Ssternberka,
Heytmana w Holomaucy, v téhož města poraženi byli,
kterýž sám swau rukau wůdce Zatarského Balzaita (ně-
kterí ho Detau gmenugj) smrtně ranil, wšaw mu ru-
ku nad loktem v s šawlj, takže nazejtěj w Napogedljch
žcepeněl. Od tohoto hrdiny pocházejí nynějšj slavný hra-
běčj rod Ssternberský. Tento král Wáclaw cýsaře Fry-
drycha, s njmž se rozdmogil, a kterýž mu hrozil, že
ho zkroutj, vchopil za oboček a wyňaw dyku řekl: neb mne
bez aurazu do wlasti mé odgiti dopušť, nebo tě w tom
okamženi tau dykau promyšštim. V wčasw se cýsař, a roz-
kázal, aby mu a lidu geho nikdo odgiti nepřekážel, a žá-
dného přikotj nevcinil. Měl Wáclaw v s bratrem swým
Přemyslem, Markrabim Morawským rozpory, a Wberský
král Béla s swými pohany Kumány Morawu právě bar-

barsky plépil, ti v lidi na křij přibjeli. Vmřel 22. září 1253., královau 24. let a 8 mēš. mocně, opatrně, a slawně. On vládl v Rakausy a Estyrskem. Po něm následowal syn geho

Přemysl Ottokar II. přijmim Bogowný; slawný panowník, ano je wsech českých králů neyznameni-
tější, v zlatým králen nazwaný, ale ke koncy nestastný. W ssefnácti wálkách proti Němcům a Prussanům, které na wjru křesťanskau obrátil, též v proti Whrům zwjtěžyl. R. 1260. v Morawy, 2 mjele od Haynburka, slawného wjtěžstwj dosáhl nad Whry a gegich pomocniky, pod králem Belau, který s prudkostí wtkagice, w hromadu se stlačili a do řeky Morawy wbehše, padali, Čehowé pak ge mordowali, až se řeka ta wsecka gjmi naplnila, a přes lidská těla a ztopené koně gako přes wdělané mosty Čehowé ge hnali, a mnoho tisícůw ge pobili, gakož tak sám Přemysl Papežowi psal. Němečtj kronykáři pišj, že Bela měl w tom bogi dwakrát sto tisíc mužů bogowných, a že gich sotwa čtwrtý díl s jiwotem wšel, Přemysl pak že měl sto tisíc bogowníků. Ginj gistj, že 14.000 Whrů w řece se stopilo, a gestě wje že gich od meče zabynulo. Tudy na okolnj knjzata weliký strach přissel, neb se bála mocy Přemyslowsy. Bawoři hned počali města a hrady opravowati, a v král Tatarsky, gehož powěst o tom slawném wjtěžstwj dostla, poslaw Přemyslomi weliké a wzacné dary, wzkázal mu, že ho gako bratra swého miluge, a že mu we wšem powolný byti chce. Neywětšj zjst toho wjtěžstwj bylo wýwodstwj Estyrské, kterého mu král Béla v syn geho Estěpán při zawřenj pokoge celého postaupili. R. 1266. w Bawořich wjtěžně sobě počjnáge, a měšyce srpna dobyw v Chba (Eger), toto město v s kragem s korunau Čestau spogil, takže až podnes k zemi Česté patřj. Roku 1270. wálčil s Estěpánem králem Wherstým, Presspurka dobyl, zámek zdegšj zboril, mnoho po-

Kladu a klénotů zde nashromážděných pobral, potom přes Dunag se pustiv, v řeku Rábce Štěpána V. přemohl, takže do Budjna vtíkal. Na to však tchyně Přemysloma, genž byla sestra téhož krále Štěpána, přigdauc do leženi českého způsobila pokog, kterýž potom 14. čerwence w Presspurku zavřen byl. W tomto zajeni (gadž wyšše do- tčeno) byl s králem Českým Přemyslem maršsalek geho Rudolff, hrabě z Habšpurku (po letech cýsar římský), ga- kož tak poznamenal Weleslaw. w kal. h. na str. 502. pod 27. zářj.

Léta 1271. wolency Přemysla na cýsarstwj wywo- liwše slawným poselstwjim geg žádali, aby ho přigal, on pak nechťel, k neschťstj omšsem swému, y proto, že potom nadepsaný Rudolff, hrabě z Habšpurku, býwalý geho Maršsalek dvořský, za cýsare wywolen byl, gemuž se on welmi protiwil, a za cýsare geg vzuati nechťel. Y zni- kla z toho mezy nimi wálka náramná, a bitwa swedena gest hrozná a vkrutná v řeku Morawy na místě March- feld řečeném, při Sstyllfrýdě, Marcheku r. r. 1278. dne 26. srpna (ne 27. nebo w kalendáři na tentýž rof by- lo Ruffa 26ho; gakož vlájal P. J. Dobrowský, w Mo- natschrift des böhm. Museums 1828. Januar.) Ru- dolff, gemuž na pomoc přitáhli král Wheršský Ladislaw Kumán, gehož cýs. Rudolff přesnažně a s osvědčowanjm o pomoc žádal, též Tataři (Kumáni), Rakuffané, Šwá- bi, mage (dle Pulkawy) srozuměnj s Milotau z Rožm- berka, (dle Welesl. z Dědic) kterýž zástupy Morawské řjdl, a gemu wzkázal, že se mnoho Čechůw rozzelo na picowanj a na bránj po wsech, w ten pohodlný čas nena- dále vderil na wogsko Ottofarowo a obléřil ge. Dlauho w negistotě bylo, kterjby zwjtěziti měli; Čechowé bogo- wali gako lwowé, kterjžto sami bitwu medli, nebo Mo- rawané, gichž wūdce byl Milota zrádce, se nechybali, a Polácy to widauce, také tu stáli a Čechům nepomáhali.

Tito tedy, pro ty příčiny, přemoženi byli. Král Ottokar vtíkáti nechtěje, s svými rytíři českými nepřátelům velmi audatně a tak dlouho odpíral, až tu zahynul, a mezi svými rytíři zbitými mrtvý nalezen byl. Od koho zabit byl, žádný glistotně povědėti nevměl. Zěby ho byli z bratří Widowcy, potom Triny nazwanj, y Wermeš, Bhrj, s koně srazili a zabili, chtěli některj (y Kr. En- g'el) z dyplomů gegich vlázati; ale teď nedáwno w Ar- chymu Sormayerowu (viz 1826. nro. 100. a 1827. w lednu, y nro. 136.), k podimenj mnohých, z předložených gich zgenně se stalo, že w nich o tom nic nestogj. — Kro- nyka Zbraslawská dokládá, že gat byl, a proti cti a prá- wu králowskému — ba y proti rozkazu Rudolffowu, kte- rý prý byl poručil, aby krále vssetřili, — rychle zabit. Tělo geho dal cys. Rudolff do Wjdně wězti, kdežto w kláštěre Minorjtském y sw. kříže (proto prý, že z klátby propusštěn nebyl), třidecet neděl nepohřbeně leželo, aby se každý na ně podswati, a že Ottokarowo gest swědčiti mo- hl. Pochowáno bylo neyprw w Znomyě, a potom r. 1296. rozkazem Wáclawa syna geho, w Praze, w kostele sw. Wjta, kdežto w kapli sw. Doroty (řečené Esterberšské) nynějšjho chrámu toho, hrob geho s nápisem gest. — Tato bitwa, w kteréž prý Čechů padlo 14,000, krom zagatých, rozhodla osud králowstwj Českého na mnohá sto- letj, a až po naše časy; dím pak Habšpurfsko = Rakau- ský záložen. Rakaušy, gichž tento král Ottokar přes 22. let w drženj byl, též Estyrsko, Korytany, které také, y giné kraginy, k zemi České připogil,*) tudy od Čech od- trženy byly, (viz Poznám. P. J. Dobrowského k Hystor.

*) Tytul krále českého těch časů byl takowý: Ottogarus Dei gratia Rex Boëmiae, Marchio Moraviae, dux Austriae, Styriae, Carinthiae et Carniolae, do- minus Marchiae, Egrae, Portus Naonis etc.

Přemysla II. w nadepsaném spisu: Monatschrift zč.) Na České pak obyvatele strach náramný přišel, jakožto nebylo nikdy od toho času, jak ten národ Český wšel a přitáhl do té země. Nebo nepřátelští zástupové všickni wšili se do toho osyřalého království, a Čechové, ztratili se krále svého, jako owce bez pastýře, kam kdo wěděl, před nepřáteli vstíkali, a oni zemi hubili, domy a chalupy wybjeli, sedlákům dobytek a nábytky brali, vsy a města pálili: kláštery některé z kořene wymrátili, a tak zlaupili, že když odesli, ani jedna srst, ani jedno zrno obilí po nich nebylo nalezeno. Už potom Otta, Markrabě Brandenburský, wšel se poněkud té nešťastné země a krále mladého sedmiletého Wáclawa, syna Ottokarowa a sestřence svého, y narownánj učiněno gest tak s Rudolfem, kterýž y sám takové smrti krále Ottokara, a té zhauby vlasti České welmi litowal, aby on měl Morawu na pět let za austraty wálečné, (a zasnaužil dceru swau Gittku Wáclawowi, a potom synu swému Rudolfowi Aněžku dceru Ottokarowu); Markrabě pak Brandenburský aby byl poručníkem Wáclawowým, a aby do jeho zruštu království wšl. Ale y tento Otta Němcům wje přál, jakoby wšech Čechy ze země wytisknauti chtěl. Bramburcy, Sasové, Missřáci a jinj wšili jeho znamenawše, do Čech sgezdj činili, a tu zemi opět hubili laupezem, ohněm a rozličnými mordy. Obywatelé pak té země, a zvláště lid weský, opustiwše své přibytky s manželkami a dítkami w skalách a hustých lesích bydleti, a tak rolj žádný neoral, z čehož potom hlad weliký přišel na tu wšech zemi. Ten Otta zlaupil w kostele Pražském penžze, klenoty, které kněžj, páni a bohatšj měšťané w čas wogny, jako ná bezpečné místo tam byli swzeli, takž truhly, w nichž byly, wysekati kázal. Tu wje než za dwa-krátsotisíc hríwen stříbra pobral a do Bramburk poslal. Wáclawa malého y s matkau jeho králownou Kunhutau

dal tagné na Bezdězy jako do vězení vězti, odkud ona ale všla, Wáclaw pak do Bramburk vezen byl, kdež často y on, y kterjž tam s nim byli Čechové hlad trpěti musyli. Ani tomu pacholeti královskému kossile nedali, a tak oděw negaký wlučený na sobě nosyl, a w roztrhaných střemjcech chodil. W Čechách pak tu teprw neslýchaná bjda a strast powstala, když Otta r. 1280. powolaw do Prahy Ebrharda, biskupa Bramburského, učinil ho mocným poručníkem na swém místě nadewšš českau zemi: tento netoliko sám zlaupil lotrowsky kláštery a wsy, ale kázal swým Němcům, aby se w zástupjch po wššj zemi rozjssli a rozgeli, a wšsecky Čechy hubili. Tu bylo wtškáňj lidu s ženami a s dětmi y s dobytkem do hustých lešů, hor, skrejššj, kdež tak dlouho obýwali, až zyma přišla a sněhowé spadli. Tu ge teprw Němcy, jako sljdnj psy zwěť lesnj, wyhledáwali a gjmali, laupili, swláceli, mučili, chtěje od nich peníze mti; kterj nedali, s těch kabáty, kytle y kossile pobrali, a oni w pytljch a w rohojšch, a některj w sytěnných koliko zástěrách chodjce, tak swau hanbu přikrýwali. Některj byli w Labi ztopeni, ginj mečem mordowáni, páleni, hladem aneb zymau vmořeni. Tak to wšse wyprawuge Hystoryk, genž toho času na hradě Pražském mezy kanownjky žiw byl. Potom se předce páni pozdwišli a swých poddaných bránjce gjzdy činili, a ty zlošny, kdekoli zastihli, mordowali, y bylo mnoho cizozemcůw zahlazeno. Wšsak w tom nepokogi, že neorali a nesyli, powstal hlad y mor, a taká drahota, že wšsecky potravu stokráte dražšj než předtim byly. Sedlácy a řemeslnjcy žebrati chodili, a do Prahy puštěni gsauce, almužny prosyli, a měšťtanům gjbla od ohně kradli, aby hladem nezassli. Potom když brány městské zawřjny byly, ten lid hladomitý okolo Prahy narchy zdechlych konj, psůw a giných howad požíwali, a že čas zymnj nastal, mnozy před branami pomrzli. Některé matere syny

své zbilý a ge gedlý, we wšy Haraž řečené dcera wla-
stnj swau matku zabila, na kusy rozsekala, wařila, pe-
kla a snědla. Ginj oběšené s šibenic snawšse, gich žrání
sobě nezoffklimili. To bylo r. 1281. A tu také strhl se
weliký a náhlý mor: takže w Praze osm tak welikých gam
wykopati musyli, z nichžby se do každé as tisíc těl mrt-
wých klásti a zahrabati mohlo. U počítalo se, že na 20
tisíc měšťtanů w Praze od moru pomřelo, wenku pať po
kragich šestkrát stotisíců lidj. Taká bjda a těžkosti přichá-
zejí hle na země, kde krále není! — — Ten mor y to-
ho vkrutného biskupa Ebrharda ze země wypudil, a Če-
chowé naň v Otty žalowali, žádajce přesnažně, aby gim
Wáclawa wydal, y giné na swém místě postamil. Čehož
také oběho, ač těžko, posléz na něm se dožádali r. 1282.
ar. 1283. Wáclaw dědic do Prahy přigel. Následowal tedy

Wáclaw II. Za poručenstwj geho a zpráwu ze-
mě Otta Bramburský, wzaw giž prwé 15 tisíc hřiwen,
gestě 20,000 hřiwen štrjbrných, t. g. čtyřikrát stotisíc
zlatých nynějšjho rázu, od stawů Českých žádal, wkazowaw
listy, že mu to knjže (Wáclaw) připowěděl. Ale cysar
nálež wynesl, že mu se to zaplatiti nemá, že knjže moch
geho to slibowati přinucen byl. Potom Wáclaw Záwisse,
otějma swého, za přednjho rádce měl, kterýž wjc, než
on sám, zemi zprawowal. Tento Záwiš, z rodu zname-
nitěho Witkowcůw, ginž německy Rožmberkové říkali,
přiwiniul se k matce geho, králowně Kunhutě na Morawě,
a že byl krásné postawy y wždy wesel, tak se s nim se-
známila, že od něho y syna Jana (potom krížownjko a
pána Strakonického zákona Maltezského) porodila, nad
čimž ač se páni y lid horšili, wšak Wáclaw předce k to-
mu přiwolil, že tauž matku geho sobě za manželku po-
gal, ale naposledy pod zámkem Hluboká řečeném, (gináč
Frauenburg) štat byl, protože půwod byl spiknutj Gin-
dřicha Bratislawského a Wladislawa krále Bherského proti

králi Wáclawowi, swému pastorkowi, kterjžto spiknutj také oba téhož léta a w gednom měsícy zahynuli. A od té chwile počal w Cechách pokog růsti. — Wáclaw král mage Gittku dceru Rudolfa cysare za manželku, kteráž byla dobrotiwá panj, denně s swými pannami k práci se posadila, s nimi tkala, předla aneb ssila, a která těch pracj nevměla, tu ochotně wyběowala, — měl také sobě cysare, tchána swého, dosti přjznowého: on dosáhl Krakowa a Sandomiru, a potom w celého Polska, dle wolenj Polákůw, králem učiněn gest r. 1300. Když pak mu Gittka umřela, zasnaužil sobě Polskau kněžnu Keyčku r. 1303. Whřj pak wyžádali sy syna geho gedinkého Wáclawa za krále, kteréhož ale, obáwage se oň pro praktjku proti němu Albrechta cysare sswagra swého, a pro různice w Whřjch, y s korunau Bherstau a s klénoty r. 1304. gim wjal, a do Cech dowedl. A tak po takowém neskěstj otce swého a země Cestě, k podiwenj žkwetl, králem dwau králowstwj učiněn gsa, a třetjm také sfrze syna swého wladna. Téhož r. 1304. tentjž cys. Albrecht neprávě žádal od něho Polska, Chbu, Missně y hor Kuten na 6 let. Cehož neobdrzew, wpadl do Morawy y s Whry, Bulgary a pohany, kterjž tu hrozně lid mordowali: nemluwnátek hlavy na kopjch nosyli, a těla gich k sedlům přiwázawosse, tak na strach lidem gezdili. Ale na horách Kuztnách od vtreychu, kterjž hornjcy wařili a dolú potokem, z něhož ti neprátele y koňowé gegich pili, pausstěli, též od hladu a žymy, mnoho gich pokapalo, takže slyssice o přiblížugjeym se wogsku krále Wáclawa, w noci hanebně se prvě vkradli, a hornjcy ge honjce a tepagice až přes hranice ge wyprowázeli. Tak byl Albrecht z Cech wyhnán. Wáclaw pak brzo na to, totiž r. 1305. w 33. roce wěku swého na sauchotiny žiwot dořonal, potom galž wyborné napomenutj synu swému y pánům dal, a ge k zachowanj geho, a také křastu swého, přjsahau zawázal.

Požůstalo po něm y 4 dcer: Anna, Bětuffta, Marketa, Aněžka. — Ani tento Wáclaw nechtěl přigjti k sobě důstojenstwí cýsařského.

Wáclaw III. dosedl na trůn w 17. roce věku swého, a dotud byl gač krásný a spanilý, tak y dobrý, šlechetný a ctnostný y přemocný král. Nebo byl králem Českým, Polským a Wheršským, Markrabí Morawským: gemu náležela země Missenská y Chebská, též Lujice a Horní Slézska. Ale po smrti otce swého zapudil od sebe staré radby, gonákuw věku swého ke dworu swému powolal, gich rád následowal, s nimi pil, žral a smilnil. W opilstwí králowská města, twrze, panstwí, rozdáwal. Missenské a Chebské země dal cýsaři Albrechtowi, a wýwodowi Baworskému Ottowi koruny Wheršské, s právem k zemi té, postaupil, a t. d. Wšak se počal napravowati, napomenut horlivě od opata Zbraslawského. Potom táhna na Wladisl. Loketka, genž mu Polsko wýstí chtěl, zrádně byl zamordowan od gačehosy Duryňka, w Holomaucy, r. 1306. 4. srpna, pochowan na Zbraslawě. Tak zahynul kmen králůw Českých oo Přemysla Stadyčského posslý, genž w Čechách panowal 584 léta, a z kteréhožto posslo knjazat panujících trimechtma (23), a králů sedm.

b) Králowé z rozličných Domů.

Wyprawug o králsích z rozličných domů?

Rudolff I. syn cýsaře Albrechta wjc mocý (neb otec geho s gedné, on s druhé strany s wogskem do Čech wtrhl), než swobodným wolením stal se králem, gemuž někteří král kasse říkali, že rád kassi gjdal. Umřel na auplawicy hned r. 1307. we 22. letech věku swého.

Gindřich Korýtanský, totiž knjze Korýtanské a hrabě Tyrolské, genž měl sestru Wáclawa III. Annu za manželku. Tento zle kralowal, Němcům, gichž

mnoho přivedl, přál, do Korytan peníze posílal. Alžbětu kněžnu, manželky své sestru, do vězení dal, a s ním hož vsak vřla; laupežové až v boje s těmi Němci v je- mi se dáli, až potom k tomu přišlo, že k žádosti stavů Českých Gindrich III. císař Gindricha toho s říše a s krá- lowstwj Českého wypowieděl, kterýž se potom r. 1310. v rocy tagné z Prahy vykradl, a v s Annu vjel.

Jan Lucemburský (kteréhožto hrabstwj po ot- cy svém nápadníkem byl,) syn císaře Gindricha, gehož sobě Čechové za krále, a kněžně Alžbětě za manžela wy- žádali, byl w 15ti letech mládenec spanilý, když králo- wati počal, gedem s wybornějšich a slavnějšich králů Českých. Pokog a dobrý rád w Čechách v na Morawě v- wedl, a ačkoli v on Němcům, gichž mnoho přiwodil, přál, a peníze do Lucemburka posílal, vsak na představenj pá- nů Českých od toho oběho pustil, a sám býwaw často w Lucemburku, pánům Českým zprawowánj zemské poručil, ačkoli znou r. 1325. přes 2 miliony zl. nynějšich na nových dukátich (po 6 zl.) do Lucemburka odnesl. Odkudž bezmála bauře proti němu znikla. R. 1315. porazyl v Bělé na Bherstém a Morawském pomezj, Matausse s Trencjna, takže Bhrůw na dwatřice padlo; tehdaž v Bě- lusse a Wesělého dobyl, následugjcy pak roč s císařem Ludwjkem zwjtězyl v Nekaru nad wogfkem proticísaře Frydrycha Rakauského. Téhož r. 1316. w březnu Swwábi wtrhse do Čech, poraženi v Prahy na Bogišti, nedale- ko kostela sw. Jana, v swiüské brány, že gich noha nev- řla: takové bylo krve prolitj, že, galkž Pulkawa pisse, koni do kolenau brodili we krwi lidské. R. 1318. byl hlad v mor w Čechách, takže mnozy tráwu a listj bukové wa- řili a gedli, někteřj počestně a přichozy wábili do domů, tu ge tagné mordowali, pekli a gedli; lidu mnoho po- mřelo. V nepokog a pautky wnitřnj býwaly, nebo se mno- zy páni králi protiwili, takže ge v císař r. 1318. s nim

mjiřil, a r. 1319. král Jan Prahu oblehl (neb před nim brány zavřeli), ověřiv ovšem nepravým řečem a zlým radám některých o negatém spiknutí proti osobě své; však potom maudřejšij, pravjce králi, žeby on sám nepokog w zemi činil a své poddané na lecgatás lživá a posměšná obžalovánj hubil, — způsobili mjr a pokog. U sljbil král, tagne byw prossen a napomjnán, že wjc tak lehkomyšlnj a snadně věřjch nebude. R. 1322. w té slawné bitwě v Mildorsu s cysarem Ludwjkem Baworským, nad Frydrychem Rakauským proticysarem, na den sw. Wáclawa, opět zvíťězyl, w kterěz tento od purkrabě Normberského, bratr pař geho Gindřich od krále Jana vlastnj rukau gat byl. Jan byl ovšem bogownj a rytjřského ducha, takže se pletl y w czjy věcy a pūtky, a gezdil po czjch zemjch, marně penjze vtrácege, dluhy čině a berně wšeliké na Čechy vkladage. Táhl nekolikrát y na Rakussany, gaťo r. 1328., a téhož roku do Prus na pohany Litwanšké, řdej mnoho hrdinských kusů s swými Čechy promodil, a na něž zase r. 1337. a r. 1344. y s králem Bherškým se wypravil, genž ale pro měkku obogj tu zymu ničeho nepořjbili. R. 1331. oženil w Korytanech syna svého Jana Marketau (Maultasch), dcerau Gindřicha něřdy krále Českého, aby tař Korytan, Tyrol a t. d. dosáhl. S čehož potom r. 1336. po smrti Gindřichowě s wywodami Rakauskými, bližšj ř těm zemjm práwo se mjeti pravjchmi, a s newděčným cysarem Ludwjkem, genž gim pomáhal, wálečné newole znikly, a wogřka proti sobě dlaugo polem ležela, ř bitwě wšak nepřistlo, až y pokog sgednán tař, aby Rakussanům Korytany, Janowj ř Tyroly náležely; r. ale 1342. ta lživá Marketa (náwodem arcj a řibalřtwjm cysare Ludwika Baworského, genž potom s nj nepořádně řil), tohoto svého manžela Jana, pravjce, žeby mocen nebyl a že ona geřtě panna geřt y čepec swrhnauć, řdyž se s honby domů wracel, do jam=

Ku nepustila; a tak ž Throl vyhnán byl; ale že ona w hrdlo lhala, to se zgemilo, nebo Jan potom gsa rozwe- den a Markrabj Morawským, ž 2 manželež 3 syny a 3 dcery zplodil. Wida pak Jan, že některá mjsa Wlaská welikau ljbořt k němu mágj, a geho za pána mji žáda- gj, sebral něco lidu Německého, wtrhl do Lombardy a welikau část Wlach opanowal, syna swého Karla, naro- ženého 1316. dne 14. máge, a od 7 — 14. rokú w Pa- řiji, w dworu krále Karla, genž sestru otce geho Ma- ryi za manželku měl, wychowaného, a tu při birmowánj Karlem nazwaného, gessro prvé Wáclaw skul, — za wla- daře těchto zemj ustanowim, kterýžto princ Karel ač tu nad některými protiwnjky r. 1332. slawně zwítěžyl, wšak Jan král, nemage k doľšji wálce nákladu, o ty wlasté země pustil, a Karla Markrabj Morawským učinil. Roku 1330. vmřela králowna Alžběta, kteréž sy manžel gegi král Jan, ač se nj králem stal, nic newššmal a gj opau- řtěl, takže za 2 1/2 léta w zetě swého Gindřicha wywo- dy Baworského, y s dětmi přebýwala, trpjce zde někdy y nedostatek wěcy potřebných; nebo gj Jan ž Čech nic do- wážeti nedal. R. 1335. dle smlaowy, po smrti knjzete Bratislawského Gindřicha, Bratislaw y Kladsko na Ja- na připadlo, a tu y wšecká knjzata Sléžská a Polská poddali se panstwí Janowu wěčně. — Mezj tym pak ča- sem byli se sgeli třj králowé na Wyšehradě Wberřkém nad Dunagem, a tu prostředkowánjm Karla krále Wber- řkého, král Polřky Kazymjr postaupil králi Janowi wše- ho práwa k praweným Sléžským knjzectwjm, a Jan mu postaupil práwa k dolegššimu Polřku; a od té doby přestal se psáti králem Polřkým. Kazymjr wšak mu za to postau- penj y 6000 hřiměn řtjbra dáti se zawázal. Tu také učinil swazež proti wywodám Rakawřkým a cysari Ludwisko- wi. Wjž o tomto sgeždu wjce w **Palkowicowě Zná- mosti wlasti Wberřké**, na str. 52. — Téhož r. 1335.

vzal sy král Jan za manželku Bláženou, z rodu králů Francauzských. Potom r. 1345. cýsař Ludwiř Baworský, král Bheršský, Karel, král Polský, wýwoda Rakaušský, Markrabě Miřsenský a kníže Swidnický spuntowali se proti králi Janowi a synu geho Karlowi, gačo proti swému ahlawnjmu nepříteli. Blekl se toho ponečud Jan, wšak potom řekl: A gá přísahám sřrže P. Krysta, že kterýkoli z nich neyprávě se na mne vkwapj, na toho tať se obořim, že se wšickni ostatnj leknau. Y tať se stalo. Táhná rychle do Polska, Krakow s wielikým wogskem oblehl, a wielký byl země pohubil. Král Polský Kazymir mu wzká= jal, aby se s nim sám a sám w swětnicy zawřeně bil; odpowědel: Dobře; ale aby on se dřjwe tať oslepiti dal, nebo Jan r. 1321. honě w turnagi, vražen w oko, na ně oslepl, a r. 1340. sřrže nemoc, neb žlým hogenjm, přiššel y o druhé. Potom y bned k žádosti Kazymira přj= metř bylo vgednáno, a na to zawřen pokog, dle něhož Kazymir tať od 10,000 hřiwen sřjřbra, kterěž gemu Karel Markrabě dlužen byl, pustil. W tomto pokogi y ostatnj knížata byli přimjněni, krom cýsaře Ludwiřa Baworského, kterýž potom w aužkostech wielikých y s cýsařstwj složen byl, vsylowánjm neywjc krále Jana, genž proto y do Awiñonu k papeži Kljmentowi r. 1344. a jaš 1346. gel, a geho k té proměně a k dosazenj na cýsařský trůn Karla syna swěho naklonil, kterýž y skutečně d. 26. listopadu w Bunně za krále římského korunowan byl. Při tom prwněgšjm sřhledánj se s Papežem w Awiñoně r. 1344. Jan a syn geho Karel to tať zgednali w Papeže, že kostel Pražský, na ten čas kostela Mohučského Podbi= skupstwj, od této poddanosti wyňaw, hlawnjm kostelem na wěčnost geg, a biskupstwj Pražské na arcybiskupstwj, powyšsil, y byl Arznofft slawně za arcybiskupa Pražského (prwnjho) wyhlássen. Těhož r. 1346. oba, Jan a Karel, táhli na pomoc Šilipowi VI. králi Franskému, gehožto se=

stru **Blanku** (gako by řekl **Bilau**, vlastně **Marketu**) **Ka-**
rel za manželku měl, proti **Edwardovi III.** králi engli-
 ckému, kterýž již nedaleko **Paříže** byl se s **wogskem** polo-
 žil. V **swedená** gest ta památná bitwa v města **Bressléaku**
 (**Cressy**), w kteréž král **Jan** hrđinský život dokonal. Ne-
 bo řdyž mu rytířové geho oznámili, že již **Francauzové**
 causagi, a napomjnali ho, aby on také z bitwy vgel a
 život zachowal, odpowěděl: **Tohoť** bohďa nebude, aby
 král **Ceský** vtjkati měl, aneboť gá **dnes** zwtěžým, ane-
 bo gako král poctiwě a slawně padnu, protož tu mne
 wedte, kdež neywětšš bitwa gest, ale syná mého pilně sse-
 títe: pán **Bůh** s námi! Přiweden tam, zabod řuň swůg,
 ačkoli na obě oči slepy, mezy nepřátele wskočil, a tak
 dlauho okolo sebe sekal, až zraněný s koně spadl a ducha
 wypustil. To se stalo **26. srpna 1346.**, pochowán slawně
 w **Lucemburku**. Kralowal **36. let**, a rozmnožil králowstwí
Ceské **Kraginau** **Hebskau** (**Chebkau**), **Lužickau** a téměř ce-
 lým **Sléžskem**. **Práhu**, která předtím dřewená a blatiwá
 byla, kamennými stawenjmi a dlažbau okrásslil, a wúbec
 y králowskau nádhernost **Francauzskau** wwedl; dšky zem-
 ské zřídil. Ale začastě y weljkými berněmi lid šsuzowal,
 a peníze wen ze země nosyl, dluby činil, jámký, panstwí
 zastawowal. Sám syn geho **Karel**, řdyž do **Cech** r. **1333.**
 přigel, toto napsal: „králowstwí **Ceské** sme nalezli tak
 opustténé, že ani gednoho hrádu nenalezli sme swobodné-
 ho, kterýžby nebyl zastawen sewššim zbožjim králowškim,
 tak že sme neměli kde bydliťi, toliko w domjch městských,
 gako giný městěnjn.“ Pod nim **Cechové** w obyčegjch a
 w **Frogi** welikau proměnu na se wzali: dotud chodili
 gako **Polácy** w pěkném a poctiwém starodawním **Slo-**
wenštem oděwu: dlauhé a prostranné kabáty a noha-
 wice, čepice na hlavách, brady oholené, šforné až k
 leytkám na nohách měli: teš pochytili mody **Francauzské**
 a německé, počali nosyti kabáty a spodky welmi auzké,

klobačky vysoké a špičaté, vlasy v brady bílé, ano
frňausy a t. d. a německy také v městech více mluvili,
než česky. — Následoval

Karel I. a jakožto císař IV. rozený Čech, v Pa-
říži, gaž. wyšše dotčeno, wychovaný. O tomto se gaž. wy-
šše mezy císaři na str. 89 a 90 psalo, gaž. znamenitý král
on byl, otec vlasti nazvaný; zde gessťe toliko doložime,
že Nové město Pražské založil, wystawěl, wysadil, a ga-
ž. v Petřín, ždj obehnal, založil také a wystawěl hrad
přepewný a nádherný **Karlšteyn**; dal v nowau korunu
králowskou wybournau vdělati, Papeže Urbana r. 1568.
z Uwinonta přislěho ochránil, a v gaw kůň, na kterémž
Papež seděl, za vždu, gda pěšty wedlé něho, vwedl geg-
do Říma; zemi Brandenburskau od Markrabě Otty dj-
teř. nemagicyho kaupil, Písanských lotrowských aukladů a
obně r. 1355. šťastně znihl; řemeslníkům Pražským ko-
rauhwe dal; řdyž mu Blanka 1348. vmřela, pogal so-
bě za manželku Annu, hraběte Salského Rudolffa, swěho
hlawnjho nepřitele, genž spiknutý s ginými práwě wálku
proti němu začjti chtěl — dceru, kteráž mu Wáclawa,
r. 1349. porodila, (genž ale r. 1351. vmřel). Také Ka-
rel zemi Salskau až k ždém města Normberka a Bamber-
ka práwem dědičným k České koruně připogil. Řdyž mu
v tato Anna r. 1352. vmřela, wzal sobě ginou Annu,
Bernarda knjzete Swidnického dceru a gedinkau dědičku,
po niž dostal to knjzetstwí v Jaworské (w Slezych), kte-
rěž teprw za nassich časů, král Pruský mocně opanowal.
Porodila mu také Wáclawa 1361. potom krále Českého
a císaře, na čež brzo, t. r. 1362. vmřela. Po čtwté
oženil se r. 1363. s Alžbětou, wýwody Estetinského Wo-
lesslawu dcerau, krále Polského Kazymjra — wnučkau,
genž oba práwě wálku proti němu strogili, kterauž on ale
tak w swadbu proměnil. Tato Alžběta byla tak sylná, že
welikau tlustau nowau podkownu rozťáhla a zlamala, tak

gářeby z dřeva byla, tesáky rytjřské a nože kuchářské dosti tlusté svinula rukama, jako řepu, aneb přelomila, a t. d. Porodila r. 1368. Zykunda, genž potom strže manželku swau Marji, dceru Ludwika krále Uh. tohoto královstwí Bheršského dosáhl.

Pod Karlem Čechowé opět nový krog začali: nosyli sukničky krátké, kuse a welmi ohyzdné, neb se w nich nijádný nikterakž nemohl poctiwě sehnauti, a kdož se sehnul, tomu bylo zadek a stehna widěti. K tomu byly tak těsné, že gedwa mohl w nich dýchati, s předu na nich měli některj 5 y 6 kop knoflíků, a s zádu stauby welmi husté. Okolo krku nosyli obogky střjberné neb cihnowé, literami popsané, a tak měli hrdla obklíčena jako pastýřské psy okowy, aby gich wlcj nezdáwili, a t. d.

Naposledy y tu přechwalitebnau ctnost do něho připomenou, že ač we Francouzých wychován byl, a řeči České téměř zapomenul, wšak předce Čechem se býti pořád wšsudy a wždy dokazowal, národ a gajzyl swúg horlivě milowal, a řeči české dokonále se naučil, takže Česky mluwil a rozuměl jako giny Čech, w něm přitom do bře franšky, wlasty, německy y latinsky. Umřel ten přeslawný mocnár na hradě Pražském r. 1378. 24. listop. Po něm kralowal

Wáclaw IV. syn geho, o němž se již wyšse na str. 90. mezy cysari powědělo. Ten dal r. 1409. mistrům Českým w wčenj Pražském privilegium a magestát na 3. hlasy. Tau přjčinou Němcy z Prahy wytáhli, a nowé wčenj w Lipsku sobě zarazpli. Následowal

Zykund, bratr předesslého, o němž také wyšse mezy cysari psáno. Dal swau gedinau dceru a dědičku Alžbētu Albrechtowi (zde následujicému), aby mu proti Čechům (Husšytům) pomáhal. Nebo nemohl s ně býti, a porazpli geg několikrát, jako r. 1422. w sw. Pankrací za Wyšsehradem, kdež sotně sám wtekl, a nezastawil se

až w Gihlawi. U dne 16. čermna 1426. w wšy Předlice blíž Aultj, nad Labem, na Běhánj (místě tak řečeném) malé wogsto (25,000) Láborů, Syrotků, Pražan a Zyt. Korybuta, knížete Litewského, gať náramně porazyl wogsto (přes 70,000) Sasůw, Duryngůw, Missnarůw a Lužičanůw neb Srbů! Němcůw na poli y w městě na 50,000 pobili, z českého wogsta toliko 19 osob padlo, (podlé giných 5= neb 9= neb 12,000, Čechů 3000.) Bili se od 3 hod. rannj až do západu slunce. Welikých kořistj Čechowé tu dostali a samých wožůw nasspihovaných na 4 tisíc. Mnoho znamenitých pánůw a hrabat w tom bogi padlo, a ti pohřbeni byli pod něgakau planau hrusskau w cesty, kudy se gde k Teplicy, kterážto hrusska, gať rozprávěli, dokudž stála, každěbo roku kwetla, ale žádného owoce nenessla. Rozprawjwali starj, že něgakého knížete Němectkého blázen, když pán geho w ty časy mluwě o té bitwě, řekl: giž tam nássi někde tu Hus čisté opekagj; on mu zase odpowěděl: Werut gim Čechowé k nj perné horčice přidawagj. Kterj z pánůw Českých při té bitwě byli, w staré Pissničce tito se gmenowali: Wáclaw Černohorský, wůdce, Wáclaw z Krawat, Jaroslaw z Smitic, Hynek Krussina z Lichtemberka, Wiktorjw Boček z Kunstátu, otec krále Girjho, Hanuš z Kolowrat, kněz Frydr. Ruffský, a mnozy ginj. — Ani křjž a klátba Papežowa, ač nim weliká wogstka proti Husytům způsobil, nic proti nim nepomáhali; takowé wogsto 80,000 Prokop Holý roku 1427. w Strjbra, asy s 30,000 na hlavu porazyl, a zaš giné, sto a třidceti tisíc lidu bogowného z tisse a z giných národůw, při němž y kardyńál Julián, legát Papežůw byl, r. 1431. od města Táchowa, slyssic, že Čechowé na ně táhnau, tak náramně se zstrassili, že ač nepřitele ani newiděli, wtjkali co mohli, a Čechowé dostihse gich na lesých Baworských, wkrutně ge mordowali, děl 300. wožůw na dwa tisíc Němcům odgali, praporcůw,

stříbra, zlata, klenotův mnoho nabrali. Kardinál Julzán s předními vtekl.

Naposledy Husyté, kteříž se v **Táboři** neb **Táborsstí**, po smrti Žižkově, genž vmřel na blizu morowau, dne 12. října 1424. při Příbislavě, pochován w Čáslavě w kostele farním, — a díl gegich Syrotcy nazývali, r. 1434. 30. máge, od Pražanů a Plzenských, s nimiž byli Hynek Ptaček, Aleš z Šternberka a jiní, genž jim diwným Božím dopuštěním do vozů wskočili, pod **Lipany**, mezy Českým Brodem a Kaurjmem, na hlavu poraženi byli. Tu padli oba Prokopové, Holý a Menšš, ginák Prokúpek, wůdcové wogška Tábořského a Syrotčjho, pochowanj tam obadwa w sedlské zahradě, při gednom velikém smrku, kterýž gessťe nedáwno stál: Hrabě Fr. Šternberk a P. Jozeff Dobrowský za nassich dnů ho gessťe wídeli; nynj z něho několik mladých wyrostlo. Ten byl koc nec wálky Husytské, která 18 let trwala; ačkoli Táboři pořád k žbrogi se měli, a gessťe r. 1450. s Zdenkem z Konopistské bitwu swedli, w kteréž wšak ge porazyl, a wzal jim 45. vozů a 5. haufnic. **Wiz Staré letop. Česťe** (1829). str. 158. Následowal

Albrecht (gako cýsar II.): krátce cýsarowal a kralowal. R. 1437. dne 27. pros. byl na trůn Český, a téhož r. a měsíce y na Wberský wywolen. Čechům se zapsal před swým korunowáním: že 4 artykule Pražské y giné wěcy, podlé kompaktat, držeti a hágiti; o arcybiskupa, kterýžby žáky pod gednau y pod obogj na kněžstwí swětíl, pracowati; králowstwí Česťe při práwjch a swobodách zachowati; aurády a jámký w Čechách samým toliko Čechům, a ne Němcům, poraučeti chce a t. d. Vmřel k něšťestí křestanstwa 27. října, 1439. w Langendorfu (w Němjlí) w Wbrjch, w 41. letech, w padw z nemjrného gedenj dnj a z horka w auplawicy (čermenku) práwé když táhl na Turka. Alžběta, manželka geho, kteréž

Gisra pomáhal, — těhotná po něm zůstala, a porodila Ladislawa pohrobka. V Čechách proti Albrechtovi některý páni wolili Kazymira, Polského princce 13tiletého, ale do Čech ho nepřivedli. Předce wšak z toho wálečný nepokog poněkud znihl.

Po tomto, (gako y prvé někdy,) zpráwcowé neb gubernátorowé za 15 let českau zemi zprawowali, proto je následugjch král Ladislaw gessťe gen. dítě byl. Takowý zpráwce byl y **Alěš Wřesskowský**, gináč z Ryjemberka, milownjť prawdy slowa Božjho, kternjž umřel 4. čerwna 1442. Pod geho zprawau cšar Zymund r. 1435. na sněmě Pražském za krále českého těntěť odewšsčch přigat byl. Narownánj také stalo se tu mezy pány, a Táborj a Surotly po porážce pozůstaly. Roku 1452. 22. dub. wolen byl na sněmě Pražském za Zpráwce **Giřj z Poděbrad** (o němž hned wjce,) kteréhožto obecného wolenj potwrdil y král Ladislaw t. r. 12. Prosynce, we Wjdnj, a zůstal Giřj z Poděbrad tjm zpráwcem až do smrti těhož krále Ladislawa. — Tento

Ladislaw Pohrobek (Posthumus), král Český a Wherstý, narozený 22. vnora 1440. w 1. měsšcy a 25ti dnech po smrti otce swěho, cšate Albrechta II., byl na králowstwj české korunowan w Praze 28. řjgna, 1453. a zapřal se Čechům tak, gako otec geho. Ale nedlauho kralowal. We 36. hodinách byl zdráw, nemocen (nepochybně na koliku), y skonol w Praze d. 23. listop. 1457. Některj napsali, že mu se wymřhly mornj bolesti w rozkrokách, ginj že mu gedu dodáno w gablku. Žiw byl let 17. a 8. měsšců. On dal starému městu Pražskému garmark bromniěný. Po něm

Giřj hrabě Kladsťe, pán z Kunstátu a z **Poděbrad**, korauhemný pán Český z strany pod obogj (ewangeljst), narozený 6. dubna 1420. w Horowichěch, za Baraunem, wolen byl na králowstwj České d. 2. břez. 1458.

a korunován t. r. 7. máge ode 2 Vheršých biskupů, kteréž mu k té potřebě jeť geho král Matyáš Korwijn odešlal, (a kterýmž pryj Girj před korunovánjm tegně přjsahu učinil). Předkové geho possli od hrabat z Berneku a Nyddy, kterjžto od cys. Gindricha V. okolo r. 1127. z rjše vyhnanj, potom okolo r. 1250. do Cech se přestěhowali, z nichž Boček I. Hrabě z Berneku a Nyddy byl purkrabě Znogemský, a založil klášter cyster. we Zdiáru, w něm pochován r. 1255., geho syn Gerhart wystawěl zámeček Kunstát, a umřel 1291. Tohoto syn Smj pustil od tytule hrabského, a psal se toliko pán z Kunstátu. Tohoto pak wnuk Boček IV. prwnj z Poděbrad, byl saudecm zemským (w Cechách) r. 1411., a geho syn Wiktorj I. byl Hrabě Kladské (Glas) prwnj, tohoto wyborného, maudrého, přjčinniwého a slawného krále Girjho z Poděbrad otec. — Mnohé wálky wedl Girj w Missni, mstě wpádu nepřátelského, kdež y Gerowa mocně dobyl, w Morawě, w Slezých y doma s swými w Cechách. Nebo mu některj odpor činili. A tak hned r. 1458. w čerwnu, sebram sylné wogsko, zdwihl se do Morawy, a tam se mu poddala města Holomauc, Brno, Hradistě, Znojmo, Wnicow y některj páni. A Zdenka z Esternberka, purkrabi Pražského, s ginym wogskem poslal do Luzie, aby to markrabstwj též k geho ruce přigal. Potom na den sw. Markety město Gihlawu, sobě protivně oblehl, y téhož času táhna na Rakuffany k Wjdni, pro falešnau mincy, přinutil ge k učiněnj s nim smlauwy. A tu cysar Frydrych III. Gihlawským v krále milost zgednal. A tak pokog byl w Cechách za 5 let, až král Matyáš vheršý, potáhna po sobě některých Pánů a měst českých, wálku proti králi Girjmu, y z ponuknutj Papeže, zdwihl, a tak mu se zle za to dobrodinj odměnil, že geg wěžně swého (15tiletého) w Praze, kdýž w Wjřich za krále wolen, neb raděgi násylně od wogsta w Pessiti r. 1458. wyhlássen byl,

negen z wězenj, přigaw jawděk darem 80,000 dukátů, swobodně propustil, ale y neystaršj dceru swau Kateřinu (ginaš Kunegundu) tu, gegjž r. 1404. na sauchotiny zeměle, kosti w hrobě teš nedáwno 13. ledna 1827. w Budjně, tam kde někdy kostel český sw. Zykunda stál, nalezeny gsau, (wiž Tud. Gyjžt. 1827. 1. swaz.) za manželku dal, opanowaw také Slézsko, Lužice, kdež Bratysławstj a Nowomysłstj proti smlauwě krále Girjho se strhli a y giných po sobě potáhli. A wpadw newděčný zet tento, krom Morawy, y do Čech, a na mnoha místech zemi pohubiw, r. 1459. w Holomaucy, proti gistému přjměťj s králem tchánem a dobrodincem swým wčiněnému, práwě na králowstwj české, od některých pánů českých, genž od krále Girjho odstaupili, od legátůw Papežských, a od Bratysławanů se wyhlásyti a korunowati dal; **Wiktorýna** také syna krále Girjho, swěho swagřta, genž se r. 1468. na Třebčji rekowsky sřrže wogřko geho (Matyássowo) probil, téhož r. 1468. s pomocj Gindřicha z Lippeho, maršsalka králowstwj Českého, genž také geho swagř druhau dceru krále Girjho magjcy byl, a kterjž ho na Morawský Krumlow pozwal, zrádně gal, a w Budjně y wězenj za dvě léta chowal, teprwa po smrti otce geho, krále Girjho, geg propustiw. Wiž o tom wjc wyšse w Hystoryi Wberské. — Dychtěnj po wětšj wládě, cti a panstwj k takowému nectnému nepřátelstwj a newděčnosti přiwedlo Matyásse, ale y ponuknutj Papežowo. Giž r. 1462. srpna měsíce, tento král Girj Český gal geho legáta Jana Fantyna de Valle, a dal ho do wězenj na Poděbrady, protože konage poručené sobě poselstwj, krále newctil, a nenáležitě ho dotýkal. W tom wězenj ho y držel o chlebě a wodě až do dne Sim. a Jůdy, kdežto ho na přjmluwu cysare Frydrycha a Ludwika knjzete Baworského propustil. Proto, a že král Girj poslussenstwj cýrkwi římské wčiniti nechťel, **Pius II.** (Gueáš Sylwius) Papež Řjmský r. 1463.

klátbu na něho vydal, a smlauwy mezy nim a Bratislawskými učiněné wyzdwihl (zrušil), přigaw Bratislawské w swau ochranu, kteříž w té odpornosti proti králi až do smrti geho žůstali. W přítomnosti téhož legáta na sněmu obecném téhož r. 10. srpna, král Giříj wyznánj wjry své zgevně učinil, dokládage toho, že přigimánj swátosti welebně pod obogj způsobau, gest z potřeby spasenj, a že wice sluššj poslauchati Boha, než lidj: přidaw y to, že gaž se w té wjře zrodil a wychowán, tak s manžellau y dítkami swými setrwati w nj chce a minj. Psal také s počátku března 1463. k Papeži Piusowi list, w němž se wymlauwal a očisťowal, proč Fantyna do wězenj dal, a žádal, aby napomenul Bratislawských, aby mu náležitau a slišenaw prwě poddanost a wěrnost zachowali, a proti němu se nestawěli, (nebo Bratislawštíj r. 1459. na kolenách o milost krále Giříjho prosywšse gj dosáhli.) Ale netoliko toho neobdržel, nybrž Papež Pawel II. r. 1466. 23. prosynce w konsystoři své odsaudil krále Giříjho za kacíře, a s důstogenstwj králowského šwadim, wšsecky poddané geho z záwazku člowěčenstwj a poddanosti propustil. Za kterauž příčinau mnozj z stawů králowstwj českého odpadšse od krále, wolili sobě Matyáše krále Wheršského, krom toho k tomu náchylného. Nebo cysar Frydrych III. ani král Kazymir Polský, s kterýmž r. 1462. w Hlohowě za 9. dnj pobyw, přátelstwj až do smrti s nim wtwrdil, nechťeli králowstwj Českého proti králi Giříjmu k sobě přigiti. S počátku téhož r. 1466. byl y sněm gemu protivných pánu Českých w Bndřichowě Hradcy, k nimž také y města některá w Čechách, w Morawě a w Lužicích přistaupila. Ale král Giříj sebraw wogfko s Pražany, oblehl gim do 13. zámku, a některé y zdobýwal. Podobně ke koncy dubna měs. roku následugjycho 1467. oblehl zámek Raudnicy, a po 12. neděljch dobyl ho, město od obležených na hrádě wydrancowáno a wypáleno. Pánem Raudnice byl

toho času Zdeněk z Šternberka a na Konopišti, který proti Gířmu pomáhal králi Běhskému Matyášovi, a jehož v ostatních zámku Leszna, Kostelce z. brzo též král s Pražany dobyl, kromě Konopiště, v něhož více nežli půldruhého léta leželi, až ho v dobyli. A tak zmujile sobě vedl král Gíř proti tolikým a tak mocným odpůrcům a nepřátelům, kteříž ačkoli Matyáše proti němu volili, však ho až do smrti s trůnu jeho šaditi nemohli. Šlechetského srdce dokázal v l. císarí Frydr. III. když od mladšího bratra svého, onoho náruživého a nepokojného Albrechta, knížete Korýntského, a od Wídnanů na zámku Wídenském s manželkou a s synáčkem Marymiliánem obležen byl. Tohoto král Gíř, gsa od něho požádán, s syny svými, a s osmi tisíciy bogomířů, r. 1462. měsíce listopadu maudře, bez krveprolití, a však v tak opatrně retowal a wyswobodil, aby eni nezahynul, ani nezwmítězyl. Wíktorýn syn Gířho, tu na svých rukách císare z obležení wynesl, začez od něho dostal hrabstwí Kacenebogen, také geg a bratra jeho Wíndřicha za tu službu, za knízata říšská a Minsterberská w Slezých wyzdwihl. W tom obležení když Marymilián mládeneček císarowé matky své prosyl, aby mu někdy také koroptwu vpecy dala, poněwadž giž za několik dní samý toliko chléb a kraupy gečné gedl, odpowéděla matka s plácem: můg milý synu, deyz Bůh, abychom chleba dostatek měli. —

Roku 1460. zarazyl král Gíř nový žrvš podwognj, a nový penzj podwognj, na dobré zrno, což tehdaž welmi potřebné bylo, a ustanowil Měnu (weksl) w starém městě Pražském, a dal mu clo na mostě; Nowoměstským prymilegij potwrdil, a mnoho giného dobrého narjdl. Pamatně také gest, že chtěl a na tom pracowal, aby mocnáři křestansstj, l zachowánj mjru, ročnj sgezdy mjwali. Wmřel 22. břez. w noci 1471. „tento stálý milowník národu svého, a wdatný obhágece kalicha Páně, šťastný wj-

těžptel, a bogomně nepřemožený proti všelikým nepřátelům svým" — gsau slova Beleslawjnowa. W těle geho otemřeném nalezena w měchýři žluč spečená, twrdá jako kámen, kteráž žádným způsobem rozpustěna býti nemohla; spatřeno také, že w něm téměř polowice gater zřazených a sžnilých bylo. Ale Kromer polský kronikář napsal, žeby vmřjeti měl na otok noh, když se ten na horu do wšeho těla geho dal. Pochován w hrobch králů českých na hradě Pražském. Živ byl let 51. bez 15. dnů. Kralował od korunování swého let 13. bez 1 1/2 měsíce. Manželky geho byly Kunegunda aneb Kunka z Esternberka, chudých máti a milownice wšeho dobrého, a Johanna z Rožmitála, s nimiž zplodil 4ro synů: Bočka, Wiktoryna, Gindřicha starššho a mladššho, neb Synka: dcery Kateřinu, Zdenu, wdanau za Albrechta kníže Saské, Barboru a Lidmilu, wdanau za Frydrycha I. kníže Lehnické. Tito také dosti hogného potomstwa po sobě zanechali. Gindřicha starššho syn Karel, kníže Minsterberské, byl gubernátorem Králowstwj českého.

Wznesseného ducha mocnát tento wjce prohlédage k dobrému a spasytelnému vlasti své; nežli vlastnjho rodu swého, a nepřátw Králowstwj Českého tomu, kterýž ho hubiti nepřestával, totiž Matyášowí Kormjnowi, s pomínutím synů swých, sám stawům Českým radil, aby za nástupce geho wolili Wladislawa, nejstarššho syna Kazymira III. krále Polského, což se y stalo. Prawj gsau ti to dwa werše, které o králi Girjm Poděbradském napsal Manlius:

Nil aquilae, nil Roma minax, nil arma valebant
Pannonis: invito scepra vel orbe tuli.

Po něm tedy wolen byl po mnohých odporch na sněmě v hory Kuttny r. 1471. 27. máje

Wladislaw II. (w Břich přijmjm Dobrže,) ačkoli některj Čechowé Gindřichowi starššimu, knížeti Minsterber-

skému a hraběti Kladskému, koruny české podávali, ale y on tohoto Wladislawa za krále wolil, přigal y do země wvedl. Ten 1490. wázal se wedlé smlauwy, a wolen od některých Wbrů, po smrti Matyáše, y w králowstwí Wberské, odehnam Hanzlika (Jana syna krále Matyáše postranního) od Budjna, potom také porazym a gam w Wbřích y bratra swého Albrechta, a s Marymiliánem, arcyknížetem Rakauským, se smluwim, wzam také králowstvá (horní) Bělehrad, a tam korunau Sw. Estěpána korunowan r. 1491. 18 zátj. A tak se stalo, že Matyáš netoliko králowstwí českého, na kteréz welmi sáhage korunowati se dal w Holomaucy, proti tomuto Polskému Slowanu Wladislawowi nedosáhl, nýbrž tomuto gestě y geho Wberské králowstwí po smrti geho se dostalo, a to bezmála y s manželkau geho Blaženau, wdowau, genž Wladislawa milowala, giž ale sobě pro neplodnost gegi nepogal. Dtec geho Kazymjr tak se na něj, pro porazení a getí Albrechta, gemuž y sám w bogi pomáhal, rozhněwal, že ho wydědil gakžkoli prworozený syn geho byl. Ale ani Wladislaw po smrti otce swého na králowstwí Polské se nepotahowal; nýbrž mage na swém dwogjm dosti, bratřim mladšim, kteríž gedem po druhém tří poslaupně kralowali, dobrowolně ho postaupil, a w bratrské lásce a swornosti až do smrti s nimi zůstawal. On také podobný Albrechtowu a pamatný zápis na se Čechům před swým korunowáním učinil. R. 1475. w Praze (dle giných w Holomaucy,) mezy nim a Matyášem králem Wberským pokog zawřen, podle něhož, poněwadž ho Wladislaw přežil a na králowstwí Wberské wolen byl, wsecky země, kteréž Matyáš držel, gako Morawu, djl Slézska a g. zase bezewšj wyplaty k Čechům připogeny byly, gako kdy prvé. On dal w Presspurku stawům Českým milost (neb magestát) o neodczyzowánj statkůw zemských bez powolenj wšj země, Prážanům na winice a na sazení rady, Nowoměstským na wrch práwa; nařjdi

chorály na hradě Pražském, a mnoho jiného dobrého za svého dlouhého panování Čechům prokázal. Cesťj Hystoricy tak ho chválí: že byl pán dobrotivý, štědrý a milovník pokoje. Umřel w Budjné, r. 1516, ten čtvrtek před květnau neděl, ráno na svítě, žiw byl let 60 a 12. dnů, králowal w Čechách 44. léta 7. měsyců, w Whřích 24. léta, 7. měsyců a 6. dnů; pochován w králowském Bělehradě. Wiž o něm wice nahore w hyst. Wberské.

Po něm následowal geho gedinky dědic, zplozený s manželkau Annau, dcerau Jana hraběte Ang'olismenského, sestřenicý Ludwika XII. krále Franského.

Ludwik, kterýž tak bjdně zahynul w Moháče, a kterýž dříve času se narodil, dříve času byl korunován w Whřích y w Čechách, dříve času brada mu zrostla a sřediwěl, dříve času se oženil, a dříve času zahynul. Wiž w hystori Wberské. R. 1523. 18. ledna, na radnjm domě w Praze, pozván gsa od Pražanů obědwal, a po obědjch w turnagi a kolbách nad jiné rytjřsky sobě počjnal.

Kralowé Cesťj z rodu Rakauského.

Ferdynand I., arcykniže Rakauské, po nestastném zahynutj Ludwika, wolen byl za Cesťkého krále, od kteréhožto času země Cesťá s Rakauskými kráginami spogenná zůstává. Mnohé nesnáze y wálky měl s Janem Zápolá, s geho společnjkem žoldánem Tureckým Solymanem, s geho wdowau Izabellau, s gegjm minystrm a biskupem Martynuzym, člověkem velmi přewrhlým, (gehož naposledy generál Bastaldo w Sedmihradsku zamordowati dal,) y s Zápolowým synem Janem Žymundem, genž se na králowstwj Wberské potahowal. R. 1532. Solyman po druhé přitáhl k Wjdni s 300,000 wogsla, ale y tenkrát musyl odtud s hanbau zpátky causati; a wssak 30,000 zagatých obywatelů s sebau do otroctwj zamedl, prwnj-

Krát pak (roku 1529.) 60,000. Roku 1541. povolán
 gsa Solyman od wdowy téhož Jana Zápoly a od poruč-
 níkůw syna gegiho, přitáhl zase slyně do Wher, a odehnam
 lid krále Ferdynanda (pod vůdcem Rog'endorfem,) kterýž
 ge na Budjně oblehl, lftiwě a vkladně mladého Zápolu
 k sobě do leženj přinesti dal, a rozkázaw se matce y s
 synem do Sedmihradské země odebrati, sám město Budjn,
 proti wšj spravedlnosti a náležitosti, opanowal, a osadil
 dostatečně lidem swým, zase de leženj swého, a potom
 domůw se nawrátíl. Zahynulo v Budjna z wogfka křestan-
 ského do 3. tisíc lidí. R. 1543. wzal téntž žoldán
 y hořegšj Bělehrad a giná města. R. 1566 opět přitáhl
 do Wher s wogfem 200,000 a oblehl Syg'et, ale tu od
 hněwu, že ten slavný reť Mikuláš Zrjnský neb
 Zrjn (rodem Slowan Chorwatský, gehož rod prwé
 Dubičůw, potom od zámku gegich Zrjn, w pomořj
 Dalmatském, Zrjnských slaul,) 20. ssturmu odolal, dusse
 ž byl (vmřel). Zrjnský pak wida, že předce pewnosti té neo-
 bránj, gisté smrti vmjnil wšřjce giti: z pewnosti s hrstj
 swých pozůstalych, vdeřil na turecké leženj, a tu dotud
 okolo sebe řal, řekal, až třikrát postřelen a žabit byl. (Wiz y
 dolegi hyst. Tureckau za Solym. I.) Naposledy přinucen
 byl cysar a král Ferdynand, Turkům ročnj dar 30,000
 dukátů odwaděti. Gako král český gednotu Pražskau roztrhl,
 a z Prahy dvě města a práwa, gakož prwé býwalo, učinil.
 R. 1547. wyzdwihl apellacy na hradě Pražském, aby
 wjc ani do Prahy, ani do Děmjna (Magdeburka), ani
 kam ginam z země žádný neappellowal, ani na nawčenj
 a slepě ortle nepošylal. Pražanům Staroměstským potwrdil
 prywilegij a swobod, a dal jim roku 1562, w středu
 před melikonoch, na přjmluwu krále Marymiliána, wrch-
 nost a kollaturu nad statky k farám a žadussim náležitými
 gichž w drženj tehdáž byli, aneb budaucně obdržeti měli,
 a to dedičně a na wěčnost.

Vmítel Ferdynand I., ve Wjdni r. 1564, w čerwency. Před smrtj swau d 22. dubna, sám prý kazateli swému M. Cythardowi předpowěděl, že na den sw. Jakuba Ap. a patrona Hysspanského vmíte, což se y stalo. B'iw byl let. 61. měs. 4 1/2, kralowal w Bhrjch a w Čechách let 37. cysářem byl 6.

Marymilián II., prworozený syn Ferdynanda I. wolen za žiwobyty otce swého r. 1549. byl weliký přítel náboženstwj ewangelického. Wálčil s Turkem, za gehožto panowánj Solyman, gať sme připomenuli, k wůli mladěmu Zápolowi, do Bher wtrhl, a Syget oblehl, y tam skonál. S smrtj se potkal Marymilián w Rjezně na sněmě říšském r. 1576. B'iw byl 49 let, kralowal w Čechách s panem otcem swým od prwnjho wolenj swého 27 let, sám po smrti geho 12. let, cysářem byl též 12 let.

Rudolff II., nejstaršj syn předesslého Marymiliána II., narozený we Wjdni 18. Čerwence 1552. R. 1575., měsíce zářj, za krále Českého y přítomnosti otce swého wyhlášen, weliký milownjř vměnj, za něhož zlatý wěť české řeči a literatury se počal. Y on bogowal s Turkem 15 let. R. 1600. Perské poselstwj k němu do Prahy přigelo. R. 1609, položil zase sněm Stawum Českým w Praze, a brzo opět giný, gaťož se téměř přes roť o swobodu náboženstwj starali. Téhož r. 1609. wydal Rudolff onen powěstný a pamatný magestát (litteras Majestaticas) na swobodu náboženstwj pod obogi (ewangelického,) pro kterýž potom přes 30 let wálka w Čechách a w německé říšji trwala. Welikau měl rozepři s bratrem swým zlým Matyášem, genž mu potom y korunu Českau a Bherškau wydržel. Wykročil ze swěta Rudolff r. 1612. Prawj se, že tento král 17 milionů zlatých w komoře důchodnj po sobě zanechal. Po něm následowal geho nedobry bratr

Matyáš, cysář a král, ale gen za 7 roků téštil se s wydrženým bratru swému neprozřetedlnému korun. W

Cechách, zvláště při Němec. Brodu přemelitě škody zdelal. **W Břích** nebezpečné a záhubné zbaření požogem **Wjdenškm**, základem swobod **Evangelických** — r. 1606. vtjšil. **Wmél.** r. 1619.

Ferdynand II. mocný a neohrožený, **Ferdynanda I.** z neymladšjšo syna **Karla Štyrského** wnuk, byl r. 1619. we **Frankfurtě** za cysare a krále wymolen, za něhož dotčená třidcítiletá wálka, a syce w **Cechách** znikla, potom w tjši wedená, o niž aspoň toto: **Stawové** králowstwj **Ceského** za krále swého **Ferdynanda II.** nedáwno wymoleného se bogjce r. 1618. sněm obecnj wšech těj stawů králowstwj **Ceského**, též **Morawy**, **Slézska** a obogjch **Lužic** na hrad **Pražský** rozepsali, na kterémž obra=na y **konfederacy** nařjzena, a na němž některj páni, genž po straně cysarowě byli, gako **Wylém Slawata**, **Smečanský** zc. s hradu **Pražského** oknem do přjstupu po hlavě smetáni byli, (kterjž ale, na hromadu smětj padšše, při žiwotu žůstali.) A zawrhšše **Cechové** také krále swého **Ferdynanda II.**, zvolili sobě giného, totiž knjže **Frydrycha Falckrabě** při **Reynu**, gehož y r. 1619. w **Praze** na králowstwj **Ceské** korunowali, gako y manželku geho **Mžibětu**. **Ferdynand** proti tomu arcy srdnatě se postawiw, wyprawił wogško do **Cech**, pod wůdcy **Bukoyem** a g. genž **Lig'yštycké** slaulo (y pod hrab. **Dampjrem** giž r. 1618.) přes **Morawu** k **Něm. Brodu**, k **Čáslawi** a t d. Potom r. 1620. swedena byla ta hrozná a nad mjru pamatná bitwa na **Bjle hoře**, za **Prahau**, w kterěž wogško stawůw **Ceských** a **Frydrycha** nowého krále, od lidu cysaršského na hlavu poraženo bylo, takže, dle **Šsim. Lomnického** do půldešata tisíc z něho padlo. Že prv w něm před bitwau hráli, pili, nedbale se měli. Tato porážka učinila **Ferdynanda** pánem **Ceské země**, na kterauž wšak z nj mnoho zlého posslo: národ we wšem smyslu kšess, y wzdělanost y gazyp geho; y knihy ledabylo počaly se w něm, a to málo,

pfáti; následowalo hrozné pokutowání mnohých pánů w Praze, kdež r. 1621, na ryňku starého města stjání, a mnohých z nich hlavy na rožny dány byly, mezy nimiž y Doktor Jan Jessenyus neb Jessenský, rodem Turčan, zvláště hrozné odpravenj podstaupil. Potom dán Stawům y wšsem z strany po dobogj (Ewangeljům) termjn do posledního máge 1628, pokudžby k náboženstwj katolickému přistaupiti nechťeli, aby země prázdni byli; a tak množstwj panstwa a lidu z Čech, vlasti své, žalostně pryč gelo do Bher, do Polska a ginam. Frydrych také musyl se nawrátiti odkud přigel. Umřel Ferdynand II. r. 1637, w letech 59. Následowal syn jeho

Ferdynand III. genž r. 1637. na trůn dosedl, za něhož třidecítiletá wálka celých 17 let wedena byla; ale učiněn gest za něho také pokog, genž Westfalským neb Winsterským a Dsnabruckým pokogem slowe. Za téhož krále tři šwedští generálowé Banner, Torstenson a Kenygsmark w zemi České audatně a wjtěžně bogowali. Umřel dobrotwj tento Pán r. 1654.

O následugicých sme také giž wyšše mezy cysaři a králi Bherštwjmi psali, a tak zde gen toto připomeneme:

Leopold I. cysař a král chwalitebně zem zprawowal, a gednát s rozbrogným tehďáž lidem Bherštwým, gednát s Turky a Francauzy bogowal. Na wěčnost se odebral r. 1705.

Joseff I. nejstaršj syn Leopoldům nedlauho panowal. Za jeho času wálka o dědictwj koruny Espanyelské wedena byla.

Karel VI. pod nimž dotčená wálka konec wzala. Karel nemage syna, k tomu dowedl, že dědictwj koruny České y pro ženské pohlawj domu swého na sněmě přigato a wloženo bylo.

Marye Terezye počala panowati léta 1740. Gegj manžel Frantisek I. cysařem syce slaul, ale panowánj toliko gj bylo swěteno. Dějwe korunowánj této z

znameníte královnny, ze čtyř stran nepřátelé, totiž Prusové, Francouzové, Bawoři, Sasové, nepřávé a proti slibu na ni se obořili, a do Čech wpadli. Ale ona zvláště Bherstau zmužilostj zvjtězyla.

Józeff II. král slavný, kterýž sobě maudrým panowánjm, a wsselikými ginými ctnostmi nesmrtného a slavného gména na věčné časy dobyl. Panowal deset let. Po něm dosedl na trůn

Leopold II. pán dobrotivý, kterýž ale nedlouho panowal.

Nynj Česka zemj wládne Geho C. K. Gasnost **Frantissek II.** od léta 1804. **Frantissek I.** —

Gasowý gest nyněgssj staw králowstwj Českého?

Wiž za starodáwna slavný národ Český woljwal sobě krále. Z domu Rakauského **Albrecht III.** byl na králowstwj české wmwolen r. 1438. Od času **Ferdynanda I.** genž **Annu** sestru **Eudwija II.** nestřastného gedinau dědičku za manželku pogal, gest toto králowstwj při domě Rakauském. **Ferdynand II.** také, gaž sme teš widěli, zvjtězyl nad wolencem **Frydrychem.** W gest toto králowstwj nynj dědičné. Před časy Česká země mimo hlavní město **Prahu** a geho okolj, dělila se na 12 kragů, nynj se ale 16 kragů w nj počítá, poněwadž z některých wětššich dwa včineni byli. R. 1817. počítalo se w Čechách 3,236,142 obywatelů. **Wiž Krátké wypsánj králowstwj Českého od Bohuss. J. Dlabače, w Praze 1818.**

Země tato má zdrawé powětří, zdrawé studnice y teplíce, rybné y plavné řeky, a mnoho rybnjků; přinássi obilj, čmel, wjno, kowj, krátce: ona na wssem Božim požehnánj má weliký dostatek. Plátno české, sklo české, y hrách český gsau oblíbené a wzacné. Gegj obywatelé vřjwagi své wlastnj řeči; ač w některých městech y po německu se mluwj. Čessj gsau na wětššim djle pewnj, pracowitj lidé, a welice způsobjň k bogi. Gsau také gaž w liternjm

tať v w řemeslném umění, zvláště pak hudbě, zběhlí, a pro zvelebení své vlasti a národu svého milého ussě=cko možné činí. Gazyl swůg Česko = slowenský, gehož v my Slowácy w písniach vjímáme, tať wzdělali a wwpule=romali, že mezy neyznamenitégssj a neydoxonalegssj gazylky celého swěta právem počten býti může. Když gessťe něme=cký welmi drsnatý a surowý byl, giž tehďaž Česky na wy= sokém doxonlosti stupni se stkwěl, a mnoho wyborných a welikých knih wsselikého obsahu w něm psáno bylo: ke kon=cy 15. a od počátku 16ho stoletj, až asy do konce geho, byl řeči Česke zlatý wěk, kďež Česťj wzneseni spisowate=le kwetli, gako Weleslawjn, Sagek, Synterrod a mnoho ginj, gičž písem v nynj každy wčeny vlastenec wysoce sy wájj.

D S p a n y e l s k u.

Kterak se může rozdělití Hystorye Sspanyelská?

Sspanyelská Hystorye rozděluge se na rozličné Epo=chy. Prwnj obsahuge w sobě starý Staw Hysspanye pod Kartaginenškými a Řjmany. Druhá pod G'oty. Třetj pod Saraceny. Čwrtá pod Monarchy.

I. Staw Hysspanye starý pod Kartaginen=škými a Řjmany.

Hysspanye gsauc neyprwé na rozličné malé Repu=bliky rozdělená, přenásledowána byla od giných národů, kterjžto sábnauce na ni, gi nepokogili a w nj se osadili. Mezy těmito národy neyzwáštnegssj byli Keltowé, lid (Něm.) Francauzský, kterj spogiwssě se s Ibery, gméno dali Kel=tyberit. Brzy potom weliký Hysspanye byl opanowali Kar=taginenstj. Po těchto pak od Řjmanů přyc zapuzených, celá Hysspanye pod wládu Řjmskau se dostala, a zůstá=wala pod gegich panowánjm až do žkážy Západnjho cysářstwj.

II. Stav Hyspánie pod G'oty.

Za času ke koncy se nachylugjebho Mocnárstwj Rjmského, od Wandalů, Salingů, S'wábů a Alanů, naposledy pak od G'otů opanována byla Hyspánie. První G'otský král byl Marš, původce královstwj G'otského. Královstwj G'otské stálo nejlépe pod Řekáreďem, pod králem pak Wityza řečeným ku pádu se nachylowalo, protože G'otové od své staré etnosti odstoupivše, oddali se na rozkoss. Potom pod Roderjkem královstwj G'otské docela zahynulo. Nebo za jeho panování, Saracénové, lid břehy Afrýkanšské obhmagjch, do Hyspánie wpadli, kdej wogsto G'otské do gednoho spolu y s králem Roderjkem pomordowawše, celau téměř Hyspánie sobě podrobili, a královstwj G'otskému konec učinili, potom gáž tři sta let w Hyspánie stále trwalo. Stalo se to roku Páně 714.

III. Stav Hyspánie pod Saraceny.

Po opanování od Saracénů Hyspánie, ostatky G'otů do Asturie, Bysláge, a do gjných pti horách Pyrenejských ležjchch krajin se přestěhowali, tam pak; zapudivše odtud Saraceny, staré královstwj drželi, pod zprawováním knjzete Delágya, který panowal první nad Astury. Potom mnozí w Hyspánie z krajin a měst Saracénům odňatých, pod Sankejusem Starším, králem Namarským, Uragonským a Kastylským, w gedno se wwedli a spogili, takže wídelo se tehda, gakoby po wšem Saracénšém anebo Maurytanšém královstwj bylo. Ale po smrti tohoto Sankejusa Staršjho mezy čtyry jeho syny královstwj se rozděli, kteréžto rozdělení mnohé kruté zbudilo wálky. Nebo knjzata Křesťanšká gedem na druhého zbrogně táhli, a gednáf dobře, gednáf zle wedeni byli boge, až, pokud na dvě zwláštnj částky anebo na Wět-

ſſi královſtwj rozdělena byla křeſtánská Hyſpánie, totiž to na královſtwj Kaſtylské a Urag'onſké. Trvalo to rozdělení až do roku 1469. w němž Ferdynand Katolický, král Urag'onye, ſpogil ſe manželsky ſ Izabellau, kněžnau Kaſtylie. Nebo ſkrze tento ſtaſtný manželský ſnatek wſſecky téměř křeſtánské Prowincye ſe ſgednocowaly. A tak Ferdynand nabyl ſobě rozličných královſtwj, králem Spanyelským kázal ſe gmenowati, a ti ſtarj tytulowé: Kaſtylský, Legyonſký a Urag'onſký pontalu přeſtali.

Která byla příčina zmeňſſugjcy ſe mocnoſti Saracenské w tomto Peryodě?

Powſtali 1) mezy ſamými Saraceny anebo Maurytany neſwáry a domácý wálky, takže mnohá w Hyſpánii powſtala knížetſtwj téměř wzdychy ſobě odporná. 2) Od ſtaré wogenſké etnoſti a audatnoſti ſwé welmi ſe vchýlili Maurytanowé, kteřj zanechajice zbroj, oddali ſe na liternej uměnj. Mezy wčennými Maurytany znamenitý byl **Awerrocs**, kteřj knihy Arystotelesowy wſſudy zanedbané a neznámé w Arabſký gazyl přeložil. Nejwzláſtněgſſi králú Maurytánských ſydlo byla **Korduba** w Andaluzji, a potom kdýž od křeſtanů ſ poslednjm Hyſpánie končínám zapuzeni byli, **Granada**, genž tehdá mezy ta nejznamenitěgſſi celé Europy města přináležela. Mnohá za času trwagjcyho tohoto ſtawu, w Hyſpánii wſtawěna gſau města, kterážto geſſté až po dneš Arabſká ſwá gměna zadržuj. Nemálo také z řeči Arabſké wjala nyněgſſi Spanyelská.

IV. **Staw Hyſpánie pod Monarchy.**

1. Ferdynand Katolický, nejprwé král Urag'onye, a potom Monarcha celé Hyſpánie, ſkrze kteréhožto nejſtaſtněgſſi ſ Izabellau manželský ſnatek Hyſpánie tak weličeho ſtupně mocnoſti doſáhla, žeť gj celá Europa záwídelá. Geſſté Maurytanowé nebyli wyhnáni z Hyſpánie,

ale Ferdynand, spořádav království, na Granadské Maurytany válečně táhl roku 1481., a vybojovav některá gegich města, Granadu, obydlí králů Maurytanských, do takové tšně uvedl, že se mu Boabdyles, poslední Saracenský král, poddati musyl. A tak království Maurytanské, kteréžto se přes 700. let stkvělo, w Hyspánii zkaženo gest. Krom této, gestě y giné mnohé šťastně wedl Ferdynand války, až poslední ze světa vykročil r. 1516. Za panování Ferdynanda vynalezena byla západní Indye anebo Ameryka, roku totiž 1494. A syce ostrovy od Kristofa Kolumbuse, Suchá země pak od Ameryka Wespucya, který kráginu tuto Amerykau nazwal.

2. Karel I. Ferdynanda Katolického od deery wnuk, byl nymocnějši w Europě král, a chsař země Německé pod gmeném Karla Pátého. Tento panovník nymějši díl života svého w bogich a w putování do cizích krágin trávil. Umřel r. 1658.

3. Filip II. pod nimž vláda Espanyelská na nymějši stupeň wystaupila. Válčil s protivnými Belgy y s Engličany. Umřel roku 1598.

4. Filip III. který s protivnými Belgy nestřastně bogowal. Skonal roku 1621.

5. Filip IV. při gehožto počátku panování obnowena byla válka s Batamy anebo s gednotau Belgů, a trwala až do léta 1648. Nebo toho léta s Batamy pokog w Minstru učiněn gest, kterýmžto pokogem těch sedm spolených Belgických krágin swobodu a své vlastní práwa obdrželo. A totě počátek Hollandské Republiky, která se až po dnes pro welikau mocnost swau a bohatství mezy ty nymobzmláštnejši země Europegské počítuge. Za panování Filipa IV. Espanyelská moc zteněowati se počala, protože Katalaunye a Luzytanye od ni odstaupily. Katalaunye genom za ěedenácte let, Luzytanye pak žádnau mocy podmaněna byti nemohla, nybrž odtrhši se od Hyspá-

nye až po dnešní den pod svými vlastními králi Portugalskými stále prokvetá. Nesťastně také s Francouzy vedená byla válka, nebo pokogem na horách Pyrenejských učiněným, mnohá vyborná a znamenitá městečka, spolu s Ruscyonenským hrabstvím zanechána gsau Francouzům. Umřel Filip IV. roku 1665.

6. Karel II. byl kníže nestatečný a válkami náramně přenásledován. Odtrhlé Luzytany opět pod vládu Španělskou snazil se vvesti, ale ve wogně wáhawé sobě počínaje, s královstvím Luzytanským musil se rozvesti, a w bogích, které s Francouzy wedl, byl wždy nestátný, pustil o mnohá weliká a welmi mocná Belgyetá města. A gako geho život málo Šysspányi prospěl, tak geho smrt byla přjčinou welikého nepokoge. Nebo bez dědice je swěta wykročil roku 1700.

Když Karel II. bez dědice na wěčnošť se odebral, strastliwá a krvawá o dědictwí koruny Španělské wy-pukla se wálka mezy Ludwíkem XIV., králem Francouzským, a Leopoldem, cysarem Německým. Nebo když Filip IV. král Španělský dwau po sobě pozústawil dcer, z nichž rodem staršší, totiž Marya Terezya, wdala se za krále Francouzského; mladšší pak, totiž Margareta Terezya, za cysare Německého: tedy, po smrti Karla II. oba Domy o dědictwí koruny Španělské počali se zbrogně mezy sebou potýkati. W čas této wálky tegně panowali w Šysspányi dwá králowé, totižto Filip V. kníže Andegawské, gehožto králowské sydlo bylo město nazwané Madryt, a Karel III. arcykníže Rakauské, cysare Leopolda druhý syn, kteréhož králowské seděnj bylo Barcellona, až do 1711. r. w němž Karel po smrti bratra swěho, cysare Jozefa, zvolen gest za Německého cysare, a panowal pod gménem Karla VI. Po dlouhotrwalé wálce, nad kteraužto žádna kručějšší wedena nebyla, pokogem potom Utrechtským roku 1714. tato krvawá rozepře spokogena gest, a syce naten

způsob, aby kníže Francouzské, Filip, království Španělské a Ameriku udržel; ostatní pak království Španělskému poddané království, totiž Belghum Španělské, království Neapolské, Sardynie a knížetství Mediolánské, aby se Karlovi VI. a domu Rakauskému dostaly.

7. Filip V. kníže Andělské z domu Burbonského, kterýž — jakož teď povědno — těžkou a krvavou o dědictví koruny Španělské s domem Rakauským vedl válku, jenž potom pokogem Utrechtským skončena gest. Zatím království Španělské a Sardynské opanoval Filip, ale nedlouho v nich panoval, byv z nich Španělskou válkou vyhnán. V čas této války Filip V. složil s sebe království, oddal ge roku 1724. synu svému Ludwíkoví I. knížeti Asturskému, který za osm toliko měsíců královem, umřel. A proto Filip V. k vrchní zpravě opět přistoupil. Potom po mnohých válkách, které s Němci, Španěly a s jinými Europejskými národy o dědictví koruny Rakauské vedl, umřel r. 1746. nedoživ konce týchž válek.

8. Ferdynand VI. který dlouhotrvalou o dědictví koruny Rakauské vedenou válku, jenž tak dlouho Evropu nepokogila, pokogem Šáchským r. 1746. skončil. Umřel léta 1759.

9. Karel III., mladší syn Filipa V., kterýž Španělského království, nímž až posavad byl vládl, synu svému zanechal, zpravovánj Španělské země po smrti Ferdynanda vgal.

10. Ferdynand VII. narozený 14. číjna, 1784. odedne patnáctého máje, 1814. král Španělský, který nyní panuje. Veliké proměny a nepokoge stali se za jeho dnů v Španělsku pro novou konstituce, novj Kortesové (stavové) v moc svú geg měli, až tito od mogsta Francouzského přemoženi, a on vysvobozen byl. Také ztratili Španělské království veliké a bohaté v poslednj

Ameryce, gegichž obyvatelé zvláště pod vůdcem Šimónem Bolívarem, hrdinským mužem, s poddaností Španělské zbrogné a dlouhým bogem se wyprostiwšse, stali se swobodnými obcemi neb republikami, jako: Kolumbie, Peru zc.

Gakowý gest nyněgšji staw Šysspánye?

Králowštwj Španělské, které předtim slawo Iberyj a Šesperyjs, gest Monarchycké, a wšak nynj obmezené. Král má tento tytul: **Katolický Král**; kniže koruny gmenuge se: **Kniže Asturské**, přednj pak a wrchnj páni: **Grandes**. Panugich w něm náboženštwj gest Řijmsko-katolické. W této kragině, jako též w Portugallii, bylo gisté přisné cyrkewnj práwo, **Inkwizicy** nazwané, kteréž mělo w trestánj tak řečených Kachyřů welikau moc, nynj wšak tato moc geho, ano ono samo přestalo.—Powětj w kragině této, zvláště w létě, welmi gest horké. Dbilj málo se w nj rody, ale mnoho wjna, cytronů, a giněho podobného: má také hognost soli. Španělské koňe a owce, kteréž se w Španělsch y na rozmarynu pasau, a na nichž welmi tenká wlna, jako hedwáb, roste, magj nad giné přednost. Hlawnj a šydelné město králowštwj tohoto gest **Madrid**.

D P o r t u g a l s k u.

Kterak se může rozděliti Šystorye Portugalská?

W Šystoryi králowštwj Portugalského tři zvláštne znamenagj se Peryody. Prwnj Peryod obsahuge w sobě staw Portugalska pod vlastnjmi králi; druhý pod panowánjm Španělským; třetj pod vlastnjmi opět králi s domu Braganckého.

I. Staw Portugallie pod vlastnjmi králi.

Portugallie, ano ostatnj Šysspánye, po smrti poslednjho Šotského krále Roderjka, dostala se pod wládu

Mouryantskau; dlouho pak pod gegich panowáním vpěla, až pokud Alfonzowi VI. králi Kastylskému a Legyoniskému, přitáhl na pomoc Gindrich z královské Francauzské krve posslý. A poněwadž tento we válce proti Maurytanům vdatně bogowal, tedy Alfonzus chtěge mu se za to odplatiti, dceru swau Terezyi, gemu za manželku, a wšescko, což w Portugallii toho času Křestané drželi, v wěně dal, na ten wšak způsob, aby, gsa pod ochranau krále, léno od něho přigimal. Umřel Gindrich roku Páně 1112.

Mezy prwnjmi Portugalskými králi kterj byli znamenitěgšsi?

1. Alfonzus I., syn předoznameneho Gindricha, který dosáhna nad pěti Maurytanskými králi velikého wj-tězstwj, zwolen byl od wogška za krále. Mnohá v potom města, mezy nimiž v Lizabon, odňal Maurytanům. Umřel roku 1185.

2. Jan II. který Portugalským cestu po moři do wýchodnj Indye otewřel.

3. Emanuel, za něhož Brazylie w Ameryce wyna-ležena, a veliké kupectwj Indye přiwlastnili sobě Portugalli.

4. Gindrich Kardynál, kterjžto kdž bez ditek umřel, králowstwj Portugalské opanowali Spanyelowé.

W gakowém byla způsobu Portugallia pod tě-mito králi?

W dobrém. Ona za panowánj těchto králů na bohat-stwj a mocnosti přediwně rostla, zwláště pak za času Ja-na II. a Emanuele, kdž cesta po moři do wýchodnj In-dye wynaležena byla, a kupectwj wšelikého wonného ko-tenj Portugallowé k sobě přitahowati počali.

II. Staw Portugallie pod panowánim krá-lů Spanyelských.

Tito byli tři, totiž: Filip II., Filip III. a Filip IV. Portugallowé podrobeni byli Spanyelům 62 let, totižto

od roku 1578. až do roku 1640. w němž královstwj Portugalstě obdržel kníže Bragancký Jan IV.

Gakowý byl staw Portug'allie pod panowáním Španyelským?

Když král Šindřich Kardynál bez dítěte umřel roku 1578., veliká newole a rozbrog o poslaupnost a o dědičtwj koruny powstal. Mezy těmito rozbrognými nezvláště něgšši byl Filip II. král Španyelský, kterňž wyslal do Portugallie neščjlné wogsko své, s krze wůdce Albána hned potom celé královstwj opanowal. Mnohé pod tímto panowáním těžkosti podnikali Portugalli, nebo kromě gha Španyelského, gehož težce snáštěli, wšecky onyno nepřátele proti sobě ozbrogili, zvláště Belgy, kterjžto kdýž jim zapowědjno bylo s krze Filipa II. kupčeni Portugallstě, sami do wýchodnj Indye plawiti se počali. A tak s nenabytau škodau Portugallie přeneseno gest na Batawy kupectwj Indycké, kterjžto gestě až podnes dobře stogj a kwěsti nepřestáwá.

III. Staw Portug'alška pod wlastnjimi opět králi z domu Brag'ancského.

Králowé Portugallstj z domu Braganckého zname- nitěgšši gsau tito :

Jan IV. kníže Bragancké, gehož Suzotanowé aneb Portugallowé, zprošiwšse se gha Španyelského, za krále wyhláshli roku 1640. Za tohoto krále Portugalli ztratili wšecko, což we wýchodnj Indyi drželi, takže jim tam nezůstalo nic, kromě Goa, na břehu Kunkan. Umřel Jan IV. roku 1656., zanechaw po sobě w komoře důcho- dnj 56 millionů, ač wěmi nákladnau a dlawotrwalau še Španyely wálku wedl.

Alfonzus VI. za něhož dlawotrwalá mezy Špa- nyely a Portugally wálka pokogem roku 1668. učiněným

skončena gest. Ale wálkau tuto gsa zapleten Alfonzúš, pro vkrutnost od Stamú fraginských szazen byl s trůnu, a berla oddána geho bratrowi Petrowi.

Petr II. který třídceť let pokogně kralowal. Wmřel roku 1706.

Jan V. za gehožto panowánj vměnj liternj w králowstwj tomto kwěsti počalo. Tento knjze swau opatrnostj pokladnicj neb komoru důchodnj rozhhognil, a wogsko lehkau zbrogj opatřil. Tytul Keywěrněgššho od římského papeže Benedykta XIV. obdržel, protože Římsko-katolíckému náboženstwj zvláště oddán byl. Odebral se na wěčnost roku 1750.

Jozeff I. Emanuel, sprawedliwě kralowal. Za geho panowánj, léta totjž 1755. králowské, sýdelné město **Lizabon** téměř celé strassliwým zemětřesenjím zbořeno. Král tento wyprawěděl z králowstwj swěho Jezuity; dceru swau bratrowi swému za manželku dal, s papežem Klimentem XIII. rozepři měl, kterau Kliment XIV. spojil, a se co neypilněgi staral o wzdělánj rolj, a hospodářstwj polnjho, o rozššřenj wsselikého gať liternjho tak y temessného vměnj, w čemž mu pomocné ruky podával hrabě **Wylém Ssaumburk-Lippe,** a služebnjš **Pombal.**

Jan VI. gehož synowé dwá zde následugi.

Infantka Dona Marye da Glorya, která nynj zprawuge Portugallii, aneb zprawowatiby měla, nebo infant (prync) **Dom Mig'uel,** (Michal) strýc gegi, nedáwno w podobných Španyelským nepokogjch, w Portugalské králowstwj se wvázal. Totjžto Portugallie w naššich časých rozdwogena gest, takže w Brazýlii, pěkně, weliké přebrodné, ale gestě málo wzdělané kraginé Portugalské w Ameryce, cysaruge (neb se za cysare wyhlásyl) brate tohoto prynce **Miguela, Dom Pedro** (Petr); eož buďeli stalost mjtí, čili nic, čas wřáje.

Gakowý gest nyněgšsī staw Portug'allie ?

Portug'allie, ačkoli se mezy ta neymenšsī Europegštá králowštwj počítowati má, ž ohledu zbožj wšak a bohatštwj sotwa gest neymenšsī. Nebo gať weliké bohatštwj přinášsī kupčenj, které po wýchodnj Indyi, Brazylíi a po mnohých mjstech Afrky provozuji Portug'allowé, obtud wědomo, že, po smrti Jana IV. welmi nákladnau a dlouhotrwalau wálku se Espanyely wedauchyho, pozůstalo gestě w pokladnicy, gať se prawj, 56 millionů, čehož podobný příklad sotwa kde w hystoryi naležneš. Králowštwj toto gest dedičné, král, genž **Neywěrněgšsī** slowe, panowal w něm dosawad bez obmezenj swé mocy, až král Dom Pedro za nassich časů gistý tād zemšty neb konstytucy wweďl, kteráž wšak gestě wpewněna nenj. Pryncomé a pryncežky neb dítky králowštē slugj **Infanti** a **Infantky**. Portug'allsku za starodawnjch časů říkali: **Luzytanye**, a byla tato země, gakož wys dotčeno, až do roku 1640. se Espanyelskau spogena. Powětrj w nj gest mjrné, a oplývá medem, olegem, wjnem, woskem y wšelíkým owocem. Rowů také wšelíkých má dostatek. Náboženštwj panugjch gest římskokatolické. Portug'allowé držj y w giných swěta částkách **Kraginy**, t. pť: Brazylíi w Ameryce, odkud mnoho zlata a wšeliké kamenj drabé přiwážejj. Hlawnj město králowštwj Portug'allštého gest **Lizabon**.

D Weliké Brytanyi aneb Ang'lii.

Na kolik Peryodů může se rozdělití Hystorye Ang'lická ?

Rdňž téměř žádná kragina tolikým proměnám podrobena nebyla, kolikým Anglie, žádného národu Hystorye tolik Epoch a Peryodů nepostytuge, kolik ona. My pak oznámjme o Anglii: 1. Gakowá byla před a pod Řjzmany; 2. pod Sasšy; 3. pod Normanny; a po 4. pod obogjho wštrowu Monarchy.

I. Stav Brytanye anebo Anglie nejstarší a pod Římany.

Brytanye byla za starodávna na mnohé Republiky rozdělena. Julius César podmaniv sobě největší částku země Francouzské, první s pevné země do Brytanye vojsko své vyslal. Ale po šťastném skončení několik válek, a navracení císaře tohoto, svobodná opět zůstala Brytanye až do panování císaře Klaudya, kterýžto větší ostrova částku Římanům v moc uvedl. Pod Římským panováním, téměř čtyři sta let stála Brytanye, až pokud k obhagování svých vlastních zemí Římané z ostrova tohoto se vyhostili. Toho času, v němž Angličané podrobeni byli Římanům, rozdělena byla kraina tato na Brytani první, druhou a největší císařskou; a že přičiněna byla proti autokům Piktonským a Sotským.

II. Pod Sasí.

Sasí byl stav Anglie pod Sasí?

Do opuštěné od Římanů Brytanye Piktové a Sotové hned wpadli. Angličané nepřátelům těmto v moc nerovní gsaue a o pomoc se staragice, Anglo = Sasí, nyní tak řečených Holzátů a Cymbrů, lidí ve válečných věcech zvláště znamenitých, do Brytanye povolali. Tito pak, zapudivše Soty, a obljivše sobě rozkošnou a aurodnou zemi tuto, národ, genuž na pomoc přitáhli, sobě podmanili, a sedmero království vzdvihli, mezi kterýmižto první bylo království Kantské, druhé Sussecké, třetí západních Sasí, čtvrté Šesecké, paté Nortumbrycké, šesté Mercské a poslední východních Angličanů, kterážto potom mezi sebou rozličně vedli války, až se šescko dostalo Ěbertowj, králi západních Sasí, genž s potomky svými nikoli již Brytanským, nýbrž Anglickým

králem gmenován byl. Zakoný byl stav Anglie, když Denemarčané do ni neyprvé pod Swenonem, potom Kanutem velikým wpád učinili, a celé královstwj sobě podmanili. Poslednj z králů Denemarských, gimžto Anglia poddána byla, byl Harde Kanut, po gehožto smrti Eduard je starého rodu Sasšých králů panování toto obdržel. Geho nástupce byl Herald, který dewátého měsíce panování swého od Wyléma I. knjzete Normedského, přemožený zabit gest. A tak, po přesslém královstwj Anglickém na Normedský národ, nová w hystorii Anglické powstává Epocha.

III. Pod Normany.

Epocha králů Normanských obsahuje w sobě 537 let, počjnagjc se od panování Wyléma I. roku 1066. a skončugjc se s královnau Alžbétau roku 1603. zemřelau. Králové Normansstj dělji se na pět třjd, z nichž prwnj krále z rodu Normanského, druhá krále z domu Andegawského, třetj krále z domu Lankasterského, čtvertá krále z domu Eborackého, a pátá krále z domu Tudorského w sobě zahrá.

a) Králové Normansstj.

Wylém I. který když z Normannye do Anglie přessel a we wálce při Hastyngu městečku Sussecském swedene krále Heraldá zabil, roku 1066. celau Anglii opanowaw, podmaněnému lidu přissné zakony wydal, mezy gimnými: aby žbroge nenosyli, a aby, po veiněnj zwonem znamenj, okolo desáté hodině wečernj každý w přjbytku swém oheň a swětlo wyhasyl. Umřel roku 1087.

b) Králové z domu Andegawského.

Eduard I. kterýž, počten mezy nymocněgssj a neymaudřegssj krále, knjzetstwj Wallesté a zemi Šotstkau pod vládu Anglickau wwedl. Dokonal jiwot r. 1307.

Eduard II. který tuhé měl odpory s Filipem Walzeypusem o dědictví koruny Francouzské.

Rychard II. genž nešťastně s Francouzý bogowal. Umřel roku 1399.

c) Králowé z domu Lankasterského.

Gindřich neb **Henry IV.** za gehožto panowánj strassimá a nešťastná powstala rozepře o dědičnost koruny Anglické mezy rodinau Eboracskou a Lankasterskou, z nichž onano rúži bjla, tato pak rúži červenau za znamení swé měla. Umřel roku 1413.

Gindřich V. byl znamenitý hrdina swého času.

Gindřich VI. kterýž gsa desýtiměsíčné dítě, po smrti otce, hned za Franského a Anglického krále wyhlášen byl. Při počátku panowánj swého celau téměř Gallii Karlowi VII., králi Francouzskému, zbrogj šťastně odňal, ale potom od wyborných powah swých a rodu swého odstaupiw, brzo pro nedbalost a lhostegnost swau wsecko to, čehož prvé, on y otec geho, w Gallii (we Francouzých) byl dobyl, wtratil, a kromě Baleta (Calais) nezůstalo gemu tam nic. K posledku pro učiněné mezy rúži bjla a červenau zbawenij zbawen byl králowské hodnosti, roku 1461.

d) Králowé z domu Eboracského.

Eduard IV. za něhož mnohé ztropeny byly baučky. Na wěčnost se odebral roku 1483.

Eduard V. který, dwa toliko měsíce panowaw, hanebně zabit gest, roku 1483.

Rychard III. nevykrutnějšj tyran, který po dwau letech také zamordowán byl, roku 1485.

e) Králowé z domu Tudor.

Gindřich neb **Henry VII.** který dlawotrwalau mezy rúži bjla a červenau bauči a wálku snátkem

svým manželským šťastně upokojil. Nebo král tento gsá z domu Tudor, z matky pak z domu Lancasterského possly, dceru Eduarda IV. z Yorku neb Eboraku pogal sobě za manželku. Po spokojenij těchto domácích wálek, tak dlauho chwalitebrě kralowal, jet druhým Salomaynem gmenován byl. Udrhá se mu wssak přilissná žádost peněz. Wmřel r. 1509. Za geho panowánj zákony Anglické do Hibernye wvedeny byli; zemanstwu swoboda, statky prodati a odcyxti, dána; towarystwa neb cechy řemeslnické potwrženy; a suchá země w Ameryce wynalezena.

Gindřich VIII. knjze zarputilě a swéwolně, psal neyprwé proti Luterowi, a obdržel za to od papeže Ewa X. tytul: Zástupce wjry. Ale když mu Kljment VII., aby se s manželkau swau rozwesti mohl, powoliti nechťel, odpadl od papeže, a se za hlavu cýrkwe w králowstwj swém wyhlásyl, pětkrát se oženil, a prowodil vkrutnost gať nad swými manželkami, tak y nad katolickými a protestanskými křestany. Wmřel Gindřich VIII. r. 1547.

Eduard VI. syn Gindřicha VIII., gessťe neměw deset let, přigal wrchnj zprámu, a byl knjze znamenitých powah a nad swúg wěť věčný, kterýžto slawným poručenim mjsto wjry Kljmsko-katolické w králowstwj tomto protestantskau neb raděgi reformátskau wěregně wvedl; ale po smrti geho, léta 1553. giná se proměna stala.

Marye, náboženstwj řjmsko-katolické obndwivssi, protestanty mečem a ohněm přenásledowala. Žiwot dokonala roku 1558.

Alžběta, byla králowna opatrná a w liternjm wměnj welmi zběhlá, gegjžto gméno Angličanům welnti wjacně gest pro maudrost, dobrotiwost a giné wyressené ctnosti, njmž gsauc ozdobena, od swých poddaných welice byla wážena a milowána. Králowna tato konec věniwssi namjždy wjše K. katolické-w králowstwj swém, vpewnila obnowené náboženstwj skrže Eduarda VI. do Anglie wvedené.

Pod gegim panowanjm slabnauti počala moc Španyelská. Nebo ona armádu lodj Filipa II. Nepřemoženau nazwanau potřela. Naposledy pod tauto králownou založen gest grunt Anglické mocnosti pomorské, tež wšelikého kupectwj a plawby, genž až po dnes prokvetagj. Magje Alžběta je swěta toho se odebrati, Jakuba Šotského krále, za náměstka swěho zvolila. Potom život zemský dokonala r. 1603. panowawssi slawně čtyřidcet a pět let. Nikdy se newdala. Dočinila se pať toho zlého skutku, že Maryi Stuart, králownu Šotskau, ženu přewelice krásnau, swau pokrewnau (gegjž děd a otec Alžbětin vlastnj bratřj byli,) za 19 let v wězenj držela, a potom gj léta 1588 hlavu stiti dala w gegim 44. roku.

Gatowý byl staw cýrkewnj y politycký w tomto Peryodě?

Šindřich VIII. od cýrkwe Řjmsko-katolické do-cela odpadl, a králowna Alžběta náboženstwj rjmské weskrz podwrátila, w pewniwssi ewangelické-neb reformátské. Král englický gest sám hlawa cýrkwe w králowstwj swém, a gako nejwyššj biskup, takže může, hceli, y křtiti, zpowědati, wečeři Páně přisuhowati, kázati zě. Co se formy polityckého panowanj tyká, dosti anplně králowali prwnj králowé z rodu Norwedského, ale potom welmi wmenšsena byla moc králowská. W tomto Peryodě wčiněn gest počátek Parlamentu, gehož nynj w obecných wěcech tak weliká gest moc. Pisse se, že Šindřich I. měštanů na sněm powolal, gessťo předtim naň genom biskupi a zemané přicházeti směli. A totož gest přjčina rozdělenj Parlamentu na wyššj a nižšj.

IV. Pod obogjho ostrowu Monarchy.

Peryod monarchů weliké Brytanye počjná se od panowanj Jakuba I. Stuarta, a pokračuge až ku našsim časům. Tito monarchowé rozdělugj se na tři třjdy, z nichž

první monarchy z domu Stuartského, druhá z domu Oranienšského, třetí z domu Hannoveršského obsahuje.

a) Monarchové z domu Stuartského.

Jakub I. Stuart, Šotský král, jenž po zemřelí bez dětí Alžbětě, je z královského rodu Anglického poslí byl, jednomořným magnátů zvolením, za krále Anglického vyhlášen gest, a po spogení království Šotského s Anglickým, jméno krále **weliké Brytanye** na se vzal a od toho času Anglie, Škocya a Hybernya tímž králům byly a jsou poddané. Pod králem Jakubem učiněn gest podpal k rozličnému nepokojí, kterýchž geho náměstkwí Karlowi I. byl ku zkáze. Nebo kdýž práwa stáwu zlehčiti se snažil, a obnovené, totiž, reformátské náboženství w nenávisti měl, své poddané od sebe a od celého rodu královského odvrátil. W pokojí a zahálce tráwě život tento král, panowal na čas tisse, ale mežtím wstawičnau pro náboženství bauřkau Brytanye nepokojena byla. Manželka Jakuba I. byla **Anna**, dcera Frydrycha II. krále Denemaršského. Umřel Jakub I. roku 1625.

Karel I., syn Jakuba I., královské moci a wáznosti veliký obháge; byl náramně nešťastný. Swolané Parlamenty, a obecny lid, negen toliko svého krále w sprawedlivém geho předsawjetí a wšlowánj nenapomáhali, ale raděgi w posměchu měli, gemu we wšem odpjra-gje. Král rozžlobiw se nad tím, hledal prostředků, skrze kterěžtoby poddané své zkrotiti a dle své ljbosti kralowati mohl. Z té přjčiny wydáwal sám od sebe wšeliké zákony, a wkládal nové na poddané berně, čímž wšak lid swůg tím wíce gestté proti sobě popuzowal, takže se tito konečně neyprávě w Škocyi, potom také w Anglii žbrogi proti němu postawiwšše, geg, podle poručenj Olivera Cromwella, polapili, na smrt odsaudili, a wěrečné léta 1649 dne 30. ledna sřiti dali. Za panowánj Karla I. powstala setta Kwakerůw.

Oliver Kromwel. Po vsmrčenj krále Karla I. vrchnj zpráwau vládl wúdcce wogenský Oliver Kromwel, kterýž kdýž Šskočni a Hyberny opanowal, a prynce Karla, králowstwj otcowské sobě přimlastňugjchho, z Brytanye wypowěděl, za ochránce Anglie, Šskoče a Hyberny ustanowen byl. Tomu, pokudkoli žil, slepau posluffnostj poddáno bylo to tré králowstwj, takže nad nim králowské mocy wžíwal, ačkoli bez gména a tytule. Kromwel bogowal s Batawy; bogowal také na wodě s Španyely, gegich pak z Ameryky nawracugjch se Armádě náramně wštkodil, též **Jamaiku** a giná mjsta w Ameryce, w panstwj Anglické wwedl. On byl y wyzozemcům tak ku strachu, že ti neymocnějšj králowé wyslawše k němu swé legáty, geg o přátelstwj žádali. Pisse se, že y židě wšlyšlawše o powěstném geho gměně, legáty do Londýna wysylali, ptáti se po něm, ždaližby on byl Mesšyáš? Ale po smrti Kromwela léta 1658. kdýž paubým toliko obmyslem a předimným dary wtipu Engličany žkrocowal, a syn geho **Rychard** k zprawowánj tak welikého králowstwj dostatečný nebyl, přednj páni Angličtj vmjnili sobě z wlasti wypowěděného prynce Karla zpátky powolati.

Karel II. který, kdýž po násylné smrti otce swého dlawho w Gallii, Germányi a Hollandyi, z Anglie wypowěděný semotam blaudil, potom po smrti Kromwelowé do otcowského králowstwj roku 1660. powolán a slawně korunowán gest. Weliká tehdá stala se w Anglii proměna, nebo tento předešlaw formu králowstwj obnowiw, Biskupů potwrdil, a obogj Parlament w starý pořádek wwedl. Kupectwj také welmi rozmohl. Wmřel r. 1685.

Jakub II., bratr Karla II., oddal se zcela ku tjmště cýrkwi až k wžasnutj; ale kdýž grunt náboženstwj w Anglii založeného podwratiti a wlastenské zákony zrušiti se snažil, Angličané o swobodu swau a náboženstwj se staragice, **Wyléma**, knjzete Oranyenského, za nimž wdána by-

la Marya, téhož Jakuba dcera, do Anglie povolali. A tak Jakub zdešený a z vlasti vyhnaný do Gallie se vyhostil roku 1688.

b) Monarchové z domu Dranyenského.

Wylém III., kníže Dranyenské, s matkou svou Maryj spolu panoval, zbautenj domácímaudře vpočivil, a spuntowow se s některými Europejskými knížaty, proti Gallii zdwihl wálku, ale w čas této umřel roku 1702. Po tomto dosáhla trůnu

Anna, sestra Marye a krále Jakuba druhá dcera, za Girjho, Denemarské a Norwedské kníže wdaná. Tato králowna w počatě proti Francauzům wálce šťastně bogowala, Anglické pak a Šotské králowstwí w gedno spogila. Za gegjho panování hrozny nepokog domácí dwogj weřegnau řečj, z rozkazu Parlamentského strze šťastianta potom spálenau, učinil D. Gindrich Sachewerellius, chráme Anglické zpráwce. Dvě také pomstaly strany (sektj) politycké, totižto strana **Twardých** anebo Episkopálských, kteří se w **Torys** gmenugj, a gest wstawičná králowského práwa ochranitelkyně; a strana **Měkkych** anebo Presbyteriánů, kteří wúbec **Wyg'hs** slugi, a gest wstawičná stawů ochranitelkyně. Když pak králowna tato, bez wědomj spolčených knížat, pokog s Francauzy učinila, a potom strany tak řečené **Torys** přídržeti se počala, nové opět zbautenj Anglii hrozplo, ale mezytim umřela králowna tato léta 1714.

c) Monarchové z domu Hannoverského.

Giřj I. wolenec neb kurfiršt Hannoverský, který, poněwadž od Alžběty, dcery Jakuba, krále Anglického, possly byl, dle snessenj Stawů, korunu Anglickau wgal, a toho dne, genž Anně welmi neschastny byl, za krále wylássen gest. Tento se mezy ty neopatrnějšj Angli-

čtĕ panovníkŭ počítuge, kterŭžto šťastně spokojil rozličná zbaucenĭ w zemi Škotské ztropená od Pretendenta, genž přičinĕnjm Francauzŭ na královstvĭ Brytanská zbrognau rukau sáhal, a na trŭn se násylnĕ třel. Neopatrněgi takĕ královstvĭ swá zprawoval Giřj, starage se o to, aby přĭlissná Francauzŭ mocnost Angličanŭm nešfodila. Vmřel w Dsnabruku lĕta 1727.

Giřj II. dobrĕho swŭch poddaných vyhledáwal, kterŭ s cysárem Německým Karlem VI. zvláštnĭ smlauwu včĭnil, njžto gať spogenĭ Rakauských zemĭ, tak takĕ poslaupnost a dědičnost y pro ženskĕ pohlavĭ w Rakauských potvrzena gsau. Odtud, po smrti Karla VI. Maryi Terезy, královnĕ Bheršké y Cestĕ, dceri dotčenĕho Karla penĕzmi ku pomocy přispĕl Giřj, a w bogi těžkĕm, kterŭžto se nedaleko od Dettynghy byl začal, s velikau pochwalau osobně přĭstomen byl. Dále z pomezĭ královstvĭ Škotského povĕstněho toho **Jakuba Pretendenta**, Francauzštau pomocĭ opatřenĕho, šťastně zapudil. K posledku rozepřĕ o krage w půlnočnj Ameryce mezy Francauzy a Engličany powstala, z njžto skutečná wálka roku 1756. znikla. Ale před skončenĭm této vmřel Giřj II. lĕta 1760.

Giřj III., wnŭk Giřjho II., kterŭ pokojem s Francauzy roku 1762. včĭnĕnjm, celau Kanadu w půlnočnj Ameryce Anglii podmanil.

Giřj IV., kterŭ nynĭ vládne královstvĭm Angličkým.

Gakowŭ gest nynĕgšĭ staw Brytanye?

We formĕ kriginšĕho regimentu zvlášťĕ to poznamenánĭ hodně gest, žeť gistými zákony obmezena gest moc královská, takže se žádný zákon a práwo ustanowiti, žádná bernĕ na poddanĕ vložiti se nemŭže, leč s přĭwolenĭm Parlamentu. Dělj se tento na Parlament neb Dŭm wyššĭ a nižšĭ. Onoho audowĕ gsau biskupi a wrchnĭ osoby w kriginĕ. Tohoto pať audowĕ gsau městŭm a hrab-

stwmj představenj. Obadwa tyto domy v věcech repu-
 se tykajících, vvažujce, radj, wšsecka ale gegich rada nic
 neplatj, nenjli strje krále potwržena. Ku řemeslům a kup-
 čenj nezpůsobněgšj gšau Angličané. A proto se y za nej-
 bohatěgšj držj, ačkoli králowstwj Engličěho dluhy nesmj-
 ně gšau, wšsak wšsecky gen v domácých, takže gen auro-
 ky (interes) od nich platj, gštin (kapitálu) snad nikdy
 nezaplatj, (aniž zaplatiti hrubě potřebuge.) Kupecká spo-
 lečnost Engličá má weliké králowstwj w Indji wýchodnj,
 řdej tak panuge a kraluge, gako král, wogsko weliké držj,
 wálky weđe a t. d. Roku 1783. ztratili Angličané wšse-
 cky tykraginy, které w půlnočnj Ameryce drželi, a které
 pomocj Francauzskau, swobodnau obyč neb republikau se
 staly. O sektách náboženstwj nic nebudeme mluwiti, řdž
 gest gich nesčislnj počet. Pamatnj mezy nimi gšau **Kwa-**
kerowé, kteréj nepřisahajj, gen na swau poctiwost a swě-
 domj gštj, což tolik v nich platj, gako přisaha, každěmu
 tykajj, y králi, klobauku nesnjmagj před žádnym, ani w
 kostele, ani před králem, kromě gestli gim ho stráž krá-
 lowská s hlavy segme. Připomeneme toliko dvě politycké
 Sekty neb raděgi Strany, s nichž gednakaždá na mnohé
 giné Strany se děljj. Gedna, práw králowských a zákonů,
 giná pař práw Stawowských wždy hágj. Ale w obogj této
 Straně (gakž wšše dotčeno,) ginj gšau Měkkěgšj, a ginj
 opět **Lwrdšj**. **Lwrdj**, totiž **Torys**, wplně panowánjj wve-
 sti se snažujj. Měkkěgšj práw syce králowských welmi za-
 stáwagj, ale wšsak gim y meze kladau. **Lwrdšj Wjg'hs**,
 řdby w gegich mocj bylo, králowské panowánjj zahladili-
 by docela. Mjrněgšj pař, gestto se málo od měkkěgšjch
Torys řečených děljj, wšslugi se gednosteynost neb rownost
 mezy králem a Stawy wždy zachowáwati.

D F r a n c a u z ů ě .

Kterak se může Hystorye Francauzská rozděliti?
 W této Hystoryi tři zvláštnjj znamenagj se Epochy;

první epocha obsahuje w sobě nejstarší stav království; druhá stav pod Římany, jenž se počíná od císaře Julia, a jde až do vpádu Franků. Třetí zahrnuje w sobě stav pod králi Franskými.

I. Stav Gallie nejstarší.

Ze starých Francouzové anebo G'allowé mezy nebylo-govnějšší celého světa národy přináleželi, svědčí o tom Hystorie. Tito G'allowé zemi Řeckau a velikau Azie částku protáhše, osadili se w té Azjatské krajině, která od gegích gména G'alácie, anebo G'allo-Grécye nazvána jest. Itálii také častokráte nepokogili, pak samé město Řím ohněm zkazili. A proto k samému toliko gegích gménu trásl se někdy strachem Římané. G'allie na mnohé rozdělena byla republiky, kdýž Julius César válečně na ni táhnouti počal. Y nebylo nesnadné tak velikému a mocnému muži, gemuž žádný národ zbroji odolati nemohl, národ vstavičnou nesworností a domácými válkami ztenčený opanowati.

II. Stav Gallie pod Římany.

G'allowý byl G'allie stav pod Římany?

Pět set téměř let Římskému panství poddána byla G'allie, od času totiž Julia Césáře, až do západního císaře Honorya, za gehožto panování, pod vládu barbarského národu dostala se G'allie. Mezy těmito barbarskými na G'allii autoř činjými národy, neznamenítejšší byli Frankové, jenž podmaněnou krajinu od sebe Francýj nazvali, kteréhožto gména až po dnes užívá.

III. Stav Gallie pod králi Franskými.

Dlauhohli stála G'allie pod králi Franskými?

Okolo 1457. let od prvního krále Franského až do krále nynj panujecyho. Dělí se veliký tento čas na rozličné Epochy, a králové na rozličné familie.

Na kolik tříd, z ohledu na rod, dělí se králové
Franskí?

Na pět tříd, z nichž první krále Merovejské; dru-
há Karlovské; třetí Kapetovské; čtvrtá Walezpovské;
a pátá krále Burbonské v sobě obsahuje.

a) Králové Merovejské.

Která jest první franského království, anebo
králů Merovejských epocha?

První epocha počíná se od Faramunda, a pokračuje až ku Karlovi Velikému, to jest od léta 424. až do 761. První král franský slaul Faramund, jehož Frankové za krále ustanovili, strogice se na Gallii za panování císaře Honoria, ale však ani pod Faramundem, ani pod jeho náměstkem Klodvusem neosadili se v Gallii Franky, takže počátek království franského v Gallii má se připsovati raději Meroveovi, od jehožto jména následujících z jeho rodu králové nazváni jsou Merovejské. Mezi králi Merovejskými nejznamenitější byl Klodoveus, aneb Ludvík I. který celou téměř Gallii podmanil, a první ku křesťanskému náboženství přistoupil. Praví se, že při křtu tohoto krále spuštěna byla z nebe zlatá baňka (neb butelka) olegem svatým, nímž v on, v potom králové franskí mazáni bývali, naplněná. Poslední z králů Merovejských byl Chylderik III. kteréhož, totizto sprostého, Pipin, Karla velikého otec, do kláštera daného zjabil královské hodnosti. S tímto Chylderikem skončuje se rod Merovejský.

Gakový byl stav obecné zprávy pod králi Merovejskými?

Sned po Klodoveovi od předesských franských znamenitých povah odstupovati počali králové, takže potom Maršalkové (vůbec větší domy se gmenovali) královským vládlí. Nebo tento zpravování země roku 666.

bylo svěčeno, kdž sami králowé, zahálce a rozkošem od-
dání gsauce, králowstwí rjđiti wje nechťeli. K posledku Pi-
pju mladšj (gaž teđ řečeno), zamřel do klášttera Chylde-
rjka III. a taž w králowstwí Franském kmen Merowepšský
přestal roku 761.

b) Králowé Karlowštj.

Gaž dlaubo trwala epocha druhá, anebo králů
Karlowštých?

Epocha druhá obsahujcų krále Karlowšké, (od Kar-
la Welikého taž nazwané) počná se od Karla Welikého, sy-
na Pipjnowa, a skončuje se s Ludwjkem leniwým, to gest
od roku 761. až do roku 987.

Mezy králi Karlowštými krej byli znamenitj?

Karel Weliký, který přemoha Deždéria, po-
slednjho krále Longobardského, opanowal králowstwí Lon-
gobardské w Itálii. Se Sasų ja 32 let wálku wedl, kte-
rěžto sobě podmaniw a ku Krystowu náboženstwí nakloniw,
celé Germánye se zmocnil. Welikau tažě Hyspánye část-
ku odňal Saracenum. A potom, gsa w Rjžmě, od lidu
řjmského a papeže Lwa III. ja cýsaře wyhlássen byl roku
800. Taž králowstwí Franské na nemyššj sláwy a mocy
stupen nymocněgšj tento Monarcha přiwedw, že swěta
wykročil roku 814. Wje o něm, poznamenali sme wyšše
mezy cýsaři, na str. 83.

Ludwjk Pobožný, syn Karla welikého, byl
král a cýsař, pod njmž králowstwí Franské počalo se ku
pádu nachyłowati. Gsa pro swau měřkost a lhostegnošt po-
tupen, od synů swých do wazby dán byl, ale opět krá-
lowstwí dosáhl. Umřel roku 840.

Po smrti Ludwjka pobožného weliké králowstwí Fran-
ské rozděleno bylo mezy tři zemřelého syny, tažě Lotar,
rodem nymstaršj, cýsařskau hodnošt, Itálii, Burgundyi, a
Austrázi, Ludwjk, celau Germányi, a Karel lysý,

rodem neymladšij, královstwj Franské obdržel. Toto pak rozdělenj bylo příčinou a podpalem velikých nepokojům, njmž zemdljwati počalo královstwj Franské, od něhož potom na Germányi přeneseno bylo důstogenstwj cysařské.

Ludwjk lenivý byl poslední z rodu Karlovského král, po gehožto w žaláti zahynutj nový kmen, řečený Kapetowský od Hugona Kapeta, k zprávě královstwj Franského přistaupil.

c) Králové Kapetowsstj.

Čas dlanho trwala epocha králů Kapetowských?

Tato Epocha počíná se od Hugona Kapeta, a skončuje se s Karlem IV. to gest, od roku 987. až do 1328.

Kterj králové z familie Kapetowské gsau pamětihodnějšj?

Hug'o Kapet, od něhož kmen Kapetowský bere svůj počátek.

Filip I. za gehožto panowánj počalo se wálečné taženj křížovníků neb křížáků (wogáků křížem na rauceh znanených) do swaté země.

Filip August, syn Ludwjka krále Franského, kteréhož on gjž w šedesáti letech zplodil, r. 1165., a který s Rychardem, králem Anglickým, do swaté země wálečné táhl, ale pro neswáry mezy těmito dvěma králi powstale, nawracege se Filip, na mnohé, kterjž we Francyi kraje drželi Angličany, autoť učinil, a ge sobě podmanil. Krom toho také nad cysařem Ottau IV. při městěčku **Bozwinyum** řečeném slawně zwiťžyl.

Ludwjk IX. swatý, kterýž neshastně táhl do swaté země, a mezy swaté počten gest.

Filip III. smělý, za gehožto času, stawomé a obywatelé Sychie nemohauce pých a příšného panowánj Francauzů w Sychlii dělegi snášseti, spuntowali se s Petrem králem Arragonye, a 30. března w pondělj velikonoč-

nj r. 1282. když nepřítelové zvonili, vstoupili Francouzi, což
gich koli w Sycylii bylo, totiž do osmi tisícůw, žádného
owšem nepozůstawišše, we dwau hodinách zmrdovali.
Někdy y ženy těhotné, kterýchž se doptati mohli, že gsau
od Francouzů obtěžlány, wyluchali, a děti w nich nedo-
chodilé a nedokonalé zbili, aby w zemi gegich nic Fran-
cauzského nepozůstawalo. A powolawišše naděpsaného krále
Petra, kterýž za manželku měl Konstancý, Manfreda,
někdy obogý Sycylie krále dceru, gemu se poddali, a na
královstwý ho korunowali. Odtud slowau Vesperae Sicu-
lae, **Nespor Sycylský.**

Filip IV. přjgým Brásný, genž rád Templátů
(rytčů), s přiwolením papeže, zabladi. Umřel w Řijmē
1313.

Karel IV. Brásný, poslednj z rodu Kapetowa,
gehožto manželka Marie byla dcera cýsaře Gindřicha VII.
a krále Jana Čestého sestra. Umřel 1327.

Po smrti Karla IV. powstalo weliké zbautenj w G'ali-
lii. Nebo o královstwý brogili a swátřili se tuze mezy se-
bau **Filip (IV.) Walezýus,** Filipa krásného od dce-
ry wnuč, syn pak Karla Walezýa, gehožto sestru Blan-
ku cýsař Karel I. král Čestý, za manželku měl, a **Ed-
duard III. král Engličý,** zplozený z Edwarda II. krále
Engličého a Szabellý, naděpsaného Filipa Krásného dce-
ry, gehožto otce (Edwarda II.) tento Karel Krásný na ob-
žalowanj manželky geho a sestry swé, gal, a v wězenj v-
moril. Tento gest ten Edward III. proti němuž, pomáha-
ge Filipowi Jan král Čestý bogowal, — a w té weliké
bitwě v Kressťáku hrdinský padl, r. 1346. w srpnu; wiž
mezy králi Čestými. Ale w čas trwagjch rozepře této,
Magnáti Fransstj Filipa Walezýa za krále wuhlášili. S
Karlem IV. zahynul kmen královský Kapetowský, a kterj
následowali králowé, z familie Walezýowské possli.

d) Králové Walezjowští.

Epocha králů Walezjowských počíná se od Filipa Walezjy, a skončuje se s Gindrichem III. to gest, od roku 1329. až do roku 1588.

Králové z rodu Walezjowa znamenitéjší gsau tito :

Filip VI. Walezjow, který s Edwardem III. králem Anglickým o dědictví koruny wedl nevykruknéjší wálku. A tato wálka trwala y po geho smrti celých sto let.

Jan, genž we wálce proti Angličanům neshťastně bogowal. Nebo zagatý do Anglie zaweden byl, tak že se musyl postaupením wšelikých znamenitých kragin odtud wpmocy a wyplatiti. Umřel tento neshťastný král r. 1364.

Karel V. Maudrý, byl weliký napomáhátel a ctitel literního wmenj. Tento šťastně wálčil s Angličany. Umřel roku 1580.

Karel VI. za něhož G'allie w tom neybjdnéjší m stáwu byla. Umřel roku 1422.

Karel VII. předěšlého syn, gehož prabába Gitta cýsaře Karla IV., krále Čestého, sestra byla. Za geho panowánj byla G'allie téměř zcela od Angličanů oswobozena. Umřel Karel VII. roku 1461. On neyprwnéjší w Europě stálé neb wšawičné wogsto wwedl a držel.

Karel VIII. byl roku 1494. w Řijmě od papeže Alexandra VI. za cýsaře Konstantynopolského myhlášen, odkudž táhl mocně do Neapole a toho králowstwí se zmocnil, nebo král Alfonso wtekl před nim do Sycylie. Téhož roku také powstala nemoc Franská we Wlaskách y we Francouzých. Tomuto Karlowi otec geho, Ludwíj XI. král Franský, newj se z gatých přjcin, zapowědel, aby se la-tinskému gazpku newčil. Umřel Karel r. 1498.

Ludwíj XII. král dobrý a spráwedlivý, který otcem wlasti gmenowán byl. Umřel bez dědice mužského r. 1515. w letech 55. Na místo geho wštaupil

Frantisek I. Freyc a jeť geho, kterjž potom mnoho wálčil s císařem Německým Karlem V. gehož y wězném byl, a na auplawicy umřel r. 1547. Následoval

Henrich II. korunowaný r. 1547. a zemřelý na ránu w turnagi vhoneňau r. 1559. Po něm králowali synowé geho **Frantisek II.** a **Karel IX.** Pod tjmto druhým zběhla se ta krwawá swadba **Pařížská** r. 1572. na Bartoloměje (24. srpna) o swadbě krále Henrycha Nawarského, kdezto přes třidcet tisíc Hugonotůw obogihopohlawj w Paříži pro náboženstwj (ewang.) zmordowáno. Odtud kronostych: LVtella Mater natos sVos DeVoraVIit. Umřel Karel IX. 1574. na sw. Duchu. Prawili, že se krwj zalil.

Sindřich aneb **Henrich III.**, poslední z rodu Walezpowského, byl r. 1573. od Poláků za krále wywolen, a w městě Krakowě korunowan, ale následugjeho roku wgel tisse z Polska, a wgal korunu Franskau. Ten Hugonoty (ewangeljstj) r. 1585. ze země wypowěděl, potom 1589. od mnicha JakubaKlimenta nožem zamordowan, umřel bez dědice. Ten mnich hned tu od dworanů králowstych byl také zamordowan, potom mrtwý čtyřmi koňmi roztržen a w nehasseném wápně wpalen.

e) Králowé Burbonsstj.

Sindřich IV. prawý otec a rozkoš poddaných swých, král předobrotivý a příkladný, gehož památka až posawad požehnaná zůstává. On náboženstw reformátského wyrčením Nantestým potwrdil, swobody náboženstw Hugonotům wdělil, z nichž dobrotau přes 60,000 k wjře ř. katolické přiwedl, kteréby inkwisycy byla neb zpálila, neb ze země wyhnala, dj **Millot**. Potom rukau posetilého, bezbožného a na neuvysš požazeného lotrowského člověka **Frantiska Kawaláka**, snad y náwodem gistých spiknutých (wůbec na 50 spiknutj proti tomuto mocnáři se stalo!)

aukladné všmrčen gest roku 1610. genž ho we woze w Pa-
říži mezy sedmi s nim sedjchmi, proklal. Na Gindricho-
wo mjsto wstaupil geho syn.

Ludwjk XIII., pachole demjtilété. Tento prach a
ausyljm Kardynála **Kyffelia** vplné panowánj do Gallie v-
wedl, a moc Francauzskau předivně rozšřřil. Také y we
trřidcřtilété Německé wálce welmi audatně a a neohroženě
sobě wedl. Umřel 1643.

Ludwjk XIV. přjgmjm **Weličy**, proto tak
nazwán, poněwadž w těch bitwách, kterěž s celau téměř
Europau wedl, mnohých hrdinských skutků domedl. Ra-
dau kardynála **Mazarýna** zemi Francauzskau šťastně
zprawowal, Hugonoty pak z nj docela wyhnal. Z těchto
weliké množstwj do Němec, Belgium, Anglie, Helwěcy
a do giných Europegřských krajín wteklo. Za panowánj to-
hoto krále swobodně liternej uměnj na nevyššřj stupeň do-
konalosti w Gallii wstaupilo. Tak dobré gměno a wěc-
nau dobrau památku w wšech sobě zpřsobiw, a sedmdesáte
let kralowaw, umřel Ludwjk XIV. roku 1715.

Ludwjk XV., prawnuř Ludwjka XIV. Při po-
čátku panowánj tohoto krále nemalé zbautenj w Gallii
zbudila rozepře **Kweshelianřká**, a potom konstytucy **A-**
posstolřká, od papeže Klimenta wyhlášená. Tento král
od gistého mordyře **Koberta z Amiens** řečeného r. 1757.
nožem gedem napuřřtěným raněn, ale po wytaženém noži
brzy zhogen byl. S Angličany y Prusy neschastnau wedl
wálku, w čas kterěžto celé Kanady přinucen byl Angliča-
nům postaupiti. Po tomto následowal

Ludwjk XVI., wnuř předěšřého, genž začal pa-
nowati roku Páně 1774. Pod tjmto králem stalo se to stra-
šřlivé a záhubné zbautenj lidu Francauzřského, kterěž **Re-**
wolucyř sluge, o njž toto:

Kralowstwj Francauzřké giž pod Ludwjkem XIV.
a Ludwjkem XV. w dluzpých hluboce wřželo. Ludwjk XVI.

tedy na většim díle od svých předků dluhy zdědil, gesto je mnoha tisíc milionů záleželi. Aby pak tyto tak veliké dluhy, které gať geho samého, tak v celau kráginu, zvláště pak městský a sedlský stav, přjliš obtěžovali, šťastně splatiti mohl: předně sebe samého a svůg královský dvůr všemožně k skromnosti přivedl, své zbytečné služebnky a dvořenjny rozpustil, a rozepsal národnj sněm neb konvent do Paříže, žádage na něm od kráginských Stavů, aby toto břjmě nižšim Stavům v ostatnj dva vyššj, totiž kněžský a zemanský, nětki pomáhali. Ale, ach! potom k tomu přišlo, že se mnozj z těchto králi zprotiwisse, gemu w tom odepřeli. — Tu se oni svého krále zgemně strhli, broznau bauri ztropili, mordowali, plundrowali, pálili, všefcko na ruby zobraceli, v bořili, což někdy wystawěno bylo nákladně. Nejhlavnějšj buřičowé w čas této Rewoluce byli tak řečenj **Jakobjni**, kteří snazili se všefcken ostatnj lid Francouzský proti svému dobrotiwému králi popuditi. Gegich nejprwnějšj vsylowánj bylo, aby stav zemanský a kněžský docela potlačili. A kdjž se jim to šťastně zwedlo, potom v proti samému králi, smlaumu mezy sebau včiniwisse, spuntowali se. Králowská práwa a swobody wždy wjc a wjc obmezowali, ge k sobě přitahowali, a nowy řád zemský neb nowau konstitucy do kráginy wvesti chtěli. V tak stalo se potom, že, po podwrácenj králowské hodnosti, Gallie prohlášyla se za republiku; král pak Ludwjk XVI. roku 1793. mnysl hrdlem zaplatiti. Sklizen gest tedy ze swěta tento nejhlavnějšj křestanský monarcha 39. roku wěku svého s krze bezbožné a bohaprázdně poddané swě, a syce s krze ten národ, gemuž celý swět všefcku wzdělanost připisowati chce. Dhawná smrt a ztráta tohoto tak ctnostného krále každj křestanský královský a knjzecy dwůr velikau bolestj a žalostj naplnila. Měgž tedy v ty, o křestane! - žalost a lžtoť nad geho pádem a nestěstjím.

Za čas tedy byla země Francauzská republikau neb swobodnau obcý, gegý hesslo bylo: Liberté, Egalité, t. g. swoboda a rovnost wšech obywatelů! kterauž poně-
tud tak řečenj dyrektori zprawowali. Následowal

Napoleon Bonapart, adwokátůw syn z Korsyky, z lajtnanta generál, wůdce, na to konssel republiky Francauzské, a naposledy cýsar Francauzský a král Wlasty, gemuž roku 1799. téměř samému nehwyššj moc w zemi Francauzské dána, takže on roku 1804. y gméno cýsare na se přigal. W těch wáčkách, které s Frantisskem I. potom tchánem swým, nyněgšjim cýsarem Rakauským, králem Cestým a Wherským, ano s ginými mocnáři wedl, wjtěžně arcy sobě počinal, y přálo mu neslychaně štěstj, až pak w bitwě r. 1814. w města Paříže swedené přemoženy hodnost swau s sebe složiti, a na ostrow Elbu se zanechánjm sobě cýsaršského tytule poodstoupiti musyl. Geho manželka, Marya Ludwika, cýsare našeho Frantisska dcera, dostalo pro sebe a syna swého právem dědictwj Parmu, Piacency a Kwastalu. Roku pak 1815. Napoleon wklauzna z ostrowa Elby, přibral se do Francauz, wgel do Paříže a dosedl zase na trůn. Potom šhromáždil swé nescjšlné a nepřemožené pluky, nescjštným osudem vderil na Rusy; ale tu mu zabynulo gehu dotud wždy wjtěžné wogsko, a sám sotwa w zymě do Francauz se nawrátiti mohl. Wšak gessťe gednau s nowým wogškem wytáhl do pole, ale od spolčených mocnářů nepřw v Lipska, potom w Waterloo na hlavu poražen, gat a do věčného wězenj na smutný a předaleký ostrow sw. Heleny odsauzen a zawezen byl, kdež y život swúg dokonal tento štastný y nescjštný pán, roku totižto 1821. Po něm

Ludwjk XVIII. zase na stolicy obnoweného králowstwj Francauzského byl dosedl, roku totiž 1814.

Nynj pak panujcý král we Franšké zemi gest **Karel X.**

Gafowá byla politycká a cýrkewnj zpráwa pod tímto králi?

Ačkoli pod gménem králowstwj Francauzského prvé tytéž, které nynj obsahowaly se fraginy, ale wšak na wětšim díle knížata a hrabata gisti swobodnjcy raděgi, nežli poddanj byli. Nebo kolikrátkoli některá Prowincye buď knížeti z krwe králowské posslému, neb giněmu dobře zaslaužilému muži odewzdána byla, swobodné toto wzdánj negen toliko na gednu osobu, nýbrž y na potomky se wztahowalo, takže y ta neymenšj Gallie částka králům docela podrobena nebyla. Ale nynj knížetstwj a hrabstwj nic giněho stegau, než toliko gako dwory wrozených rodů wznesšeny m negakým tytulem od krále obdařené. Prvé též králowská moc byla zákony welmi obmezena. Ludwjk XI. prwnj otewřel cestu k vplněmu a neobmezenému panowánj, vžiwage rady chudých lidj we wěcech neywětšj platnosti. Nebo y bradyře často za wyslance (legáty) sobě swolil, ge s poručenstwjm wyslal. K posledku pod poslednjmi králi pánů a wládyk Francauzských moc a podstatnost, prach a vsyljm kardyňalů Kiffelya a Mazarýna tak ztenčena byla, že wšecky téměř wěcy od samého krále rozeznáwány a rozsuzowány býwaly. Předtim náboženstwj reformátské po celém Francauzsku tak se rozmohlo, že Hugonotské náboženstwj a ř. katolické též mocy a rowuosti bylo. Za času pak Ludwjka XIII. moc Hugonotů welmi klesla, a pod Ludwjkem XIV. docela byli z Francauz wyhnáni, takže nynj toliko náboženstwj Katolické w Gallii panuge, ačkoli y ewangelické obogihy wyznánj swobodu obdařeno gest, a konzystoř swau, ano kostely y w samém hlawnjm městě Parjži magi ewangeljcy, gichž ale w celé zemi Francauzské nenj weliký počet.

Tak weliká gest země Francauzské moc pro weliký počet fragin a fragů, pro množstwj obywatelů, pro nesčislne důchody králowské a zkusšenost národu tohoto we wěcech

wálečných, je ačkoli w nowějších wálkách welmi ztenceni byli Francouzové, brzy wšak šly nabýti a sausedům swým těžkost a zaneprázdněnj učiniti mohau. — Co se vměnj týká, Paříž za sydlu Muž gmjna býti zaslubuge.

D Ruských (aneb Moskwe).

Kterak se může Ruská Hystorye rozdělití?

Může se rozdělití na tři Epochy, totiž Hystorye nám představuge troji staw země Ruské: 1. Gakowá byla země Ruská (kterauž v nás y Moskwa, ale newelmi přepadne, nazývagi), před Janem, synem Bazylowicowým. 2. Od času Jana Bazylowice až do Petra Alekshowice Welikého. 3. A naposledy od Petra Alekshowice Welikého až do nassich pamětj.

Epocha První,

D stawu Rus před časj Jana Bazylowice ginác Iwana Basylowice.

Gakowý byl staw země této před Janem synem Bazylowicowým?

W půlnočních kraginách Slowensstj národové, tehdá gestté malj, s Eudy, Křiwici a Mery léta P. 865. w domácích newolech a různicích, powolali gednomyslne ze zámořských bogomných Wareg'ů, to gest Normani, gmenowitě Swedů, gimž tehdáž Koocy neb Kosy, Rusy, říkali (Wplandský břeh až podnes slowe Roslagen), Kurjka, ginác Erycha, za wůdce a saudce swého, kterýž y s zma bratřjma swýma a mnohau čeledj stěhowal se do Nowgorodu (hornjho,) nejstaršj osady Slowenů w těch zemjch, a zpráwu obecnu na se přigal. To byl počátek welikého a slawného cysarstwj Ruského, a od té doby ti Slowené nazwáni glau Rusy, gakož to wšse wážno Nestor w starých a wzácných swých ruských letopisých na-

psal. A vsak tito přichozj Swedy (neb Rusy) a gegich potomcy docela se w Slowěny obrátili a řeč Slowenskau za mateřskau měli. Kurjč, prwnj weliké knjze Ruské, porazym Wadyma, moc sobě potom gako mocnár osobil, a panował od r. 865 — 879.

Po něm následował Oleg (Olof, Olav, šwedské gesťte y nynj obhčegné gměno,) gemuž Kurjč mage vmřiti y Ig'ora (Iswar neb Ingwar, též šwedské gměno), swěho milěho sřráčka poručil. Tento Oleg, pokremnj Kurjčum, byl druhý zakladatel říše Ruské, kterauž welmi rozšřřil, a r. 882. sřdlo swě přeložil až do wybogowaněho Rygowo, potom welmi welikěho a slawněho města, od Nowgorodu okolo 200 mjl k poledni vzdáleněho; tak welicerozšřřil cārstwí swě tento Oleg! welmi mocny panovník, genž sobě mnohé národy podmanil, a r. 907. y na Carhrad neb Konstantynopoli wálečně táhl, a řeckěho cřsaře přinutil, že dle wýmínek Rusum prospěšnych počog s nsm zavřel. Panował Oleg 33. rokú.

Po Oleg'owi wládli w Rusyč giná inžjata a cārrowé (neb gim tak řřkali), audatnj, nepwjc wýborných powah, ačkoli ne wždy šřastně, nebo Ruská země na rozličná knjzectwí rozdělěna gšauc, w těch časých od Satarú (Mongolú) a Plawcúw (Polowcúw), národú žitwých a surowých, mnoho trpěla, a pod ghem gegich dlouho wřela. — Náboženstwí křestanské Řecké neb starowěřské přigali Rusowé pod knjzetem Wladimjrem, kterýžto Řeckěho cřsaře dceru, Annu, (giní prawí Helenu) wjal sobě za manželku, roku 1237. Gmenugeme také žde knjze Ig'ora Swatoslawiče, kterýž mocně, ale neshřastně táhl na Plawce, (Polowce, Kumány) nebo přemožen a gat byl, vsak vřel ž wězenj. Wýborný staroslowenský zpěw hrđinšský, podobný Ossyanowým, gest o tomto táženj ž 12ho stoletj, ž kterěhož kusy wjz me wěřšich kalendářich slow. na rof 1824. — 1825. od Prof. Palkowiče wydaných.

Epocha Druhá.

D stáwu Rus po časích Jana Bazylowice.

Gakowý byl staw Ruského cysářstwj po Janu synu Bazylowicowu?

Pod Janem, Bazylowice slepého synem, hlavy své paždwihowati počala Ruskye (Moskwa), zprostitwsi se gha Satarského a wvedšsi w pořádek knížata, gesso dotud w zemi Ruské wssudy rozličnými krági wládli a panowali. Mez zy těmito knížaty nymocněgšsi byl kníže welikého Nowogrodu, nebo dobyté nymbohatsšsio města tohoto poklady sotwa na 300. wožýččych odwezeni byti mohli. A odtud powstalo to přislowj: „Y kdo powstane proti Bohu a Nowohradu welikému?“ Tento Jan Bazylowic gho poddanosti Satarské prolomim, základ položil Ruského cysářstwj a wplně mocy, kteréž nyměgšsi cysarowé Russtj wjwagj; tento sobě také tytul panownjska wssěch Rusšu přiwlastnil. Po něm panowali následugičy:

Jan, aneb Iwan II. Bazylowic, wnuk Jana I. Bazylowice, ukrutný člowěk a hrozny tyran. Ten vlastního syna svého Jana, mládence we 20ti letech, a wssak třetj ženu magičyho, w hněwě zabil, wderim ho w židowiny čekanem, takže na pátý den wmtel. A wssak dvě Satarské kráginy, totiž Kazan a Astrachan, k Rusšum připogil; k půlnocy w Permii, Ingrii (Wry) a gině kráginy se wivázal, k poledni až k Tereku moc swau rozššitil a k východu weliké Syberye dosáhl, kteréžmu Jermak, nymprwé hejtmian Kozáčy, potom laupežnjš, s 6000mi muži byl dobyl. Wmtel Jan II. r. 1583. w březnu, jiw byl let 56., měsčů 7. Před smrtj swau radil synu swému následugičymu a 4. rádcům, které mu přidal, aby se přikladem geho kárali, a od wálky se zdrželi, s okolnjmi králi pokog zachowali. Poručil také, aby wssěchněm poddaným, kteréž strz ostawičné wálky welmi schudli, gisté

platy a daně za 10 let odpustili, a všecky zagané vězné svobodně propustili. O jeho neshýchaném vkrutenství knížka w gazyku Českém byla vydána.

Fedor, (t. g. Teodor) **Iwanowič**, syn předešlého, byl chaulostivý a mdlý panovník, jenž málo dbal o řízení obecné. Umřel 41. roku věku svého, a s ním také až potud panující rod Kurjskú 1598. zahynul, jimž Rusšce za 700 let vstavičně zprawována byla.

Borys Gudonow, za něhož domácí nepokoje znikli.

Bazylowič Zústý, pod nímž také domácí zbautenj trvalo.

Michal Fedorowič, z domu Romanowského poslý, jehož Rusšové léta 1613. cárem ustanowili, všem těmto, od Poláků a Šwedů ztropeným baučkám, konec učinil, a pokoj vpevnil.

Aleš neb **Alexyus Michalowič**, syn předesešlého, za něhož Kozáci poddali se Rusšům, a Smolensko Polákům odňato.

Fedor Alexyowič, syn dotčeného Alexya, který přemoha Turky, přinutil je pokoj učiniti. Umřel 25. léta věku svého.

Po smrti Fedora Alexyowiče byly různice o chřastství mezi jeho bratry **Iwanem** a **Petrem**. Nebo když Iwan, ač rodem starší, za nezpůsobného k obecné zprávě vžnán byl, hned potom^u samému Petrowi svěřena gest vrchní zpráva. Ale sestra jejich **Žofie**, těžce nesauc wyobcowání Iwana, pod jehožto gménem nadějí se činila, žeť ona panovati bude, s některými magnáty spolu y š wogškem w smiauwu. wessla; y ustanoweno bylo, aby oba bratrowé spolu gednosteynau mochy panowali. Trvalo pak dwogité toto panování až do r. 1688. když totižto po odkrytí nových na Petra aukladů, nadepsaná Žofie, sestra těch knížat do kláštera dána byla. Po čemž Iwan se dobro-

volné cárstwj odřekl, a oddána gest samému Petrowi zprá-
wa země.

**Gaký byl staw Ruské monarchye pod těmito kni-
žaty?**

Ruskye, ačkoli od času Jana Bazylowice pro swau
welikost byla tak mocná, jeť se gj sausedé strachowali, ma-
ly se wšak na weliké toto cysarstwj ohled bral před časů
Petra Alexyowice pro nemysličenost národu Ruského, pro
gegich nezbehlost w wnienj a zwláště we wěcech wálečných;
častým také nepokogem a zbautenjm domácjm sauzena byla
země Ruská. Ale pod panowánjm Petra Welikého Alex-
sowice we šťastněgšj způsob wwedena gest. — A wšak
předce y w staršjch časch měly Rusy wčené muže mezy
sebau. Ba žádný národ, ani Němcy, nemagj tolik pořad
bez přjtrže od 10ho stoletj psaných letopisů, tolik magj Ru-
sy w swé staroslowenské řeči: y přemnoho starých rukau
psaných knih (codices) y nich, y w Srbů, též y Dal-
matů, w Moldawě zc. se nalézá. Gakowé znamenité poetry
měli gjž za starodáwna, zgewné gest z nadepsaného zpě-
wu o Igoru Swatoslawiči. Řječ také Staroslowenská (a
Ruská) tak wzdělána byla, že gj ten slavný německý Ho-
storf Sšdcer téměř přechwáliti nemůže.

E p o c h a T r e t í .

D c h s a ř j c h z e m ě R u s k é .

Brečj gsau mocnáři Ruskej poslednjho Deryodu?

Petr I. Alexyowič, wignjm Weliký, pod
gehožto maudrym a mocným panowánjm dosáhla Ruskye
toho neymyššjho sláwy a mocnosti stupně. Weliký byl ten-
to mocnár w bogich, ale wětšj w pokogi. Nebo on wšfe-
líká wnienj, gako wogenské, řemeslné a liternj do Rus w-
wedl, zagisté těžká a podiwenj hodná wěc, an surowý a
powérny národ Rusky ku lepšjím mrawům a čistěgšjmu

náboženstwj přivedl, takže za původce a obnovitele národu Ruského gmjn býti zaslubuge. On ho jagisté docela proměnil a gako znovu zrodil. Z té přičiny v **Velikým** nazván gest tento velikého wtipu a až ku podivu znamenitých povah **Slowenský** mocnár, muž, ať tak djm, zážračný, ke všemu welice schopný: on vměl dokonále v několika remesel; tesar byl wyborný, a sám w **Hollandu** vše se lodj mořské dělali, tesar a pracowal gako giný tesar, až mozoly na rukau měl. Tudy on způsobil Rusy mocnost mořskou a plawbu po moři, k gegimu přewelikému prospěchu, genž se zvláště nynj spatruje. Bogowal s **Turky**, ginž neynewněgšš město **Azow** v řeky **Donu** odňal. Wálčil také se **Swedy** w kteréžto bitwě města **Sli-selburk** a **Derpt** wzali Rusowé, a wogsto **Swedského** krále **Karla XII.** v města **Pultawy** skoro do gedného pomordowawšse, cele potřeli. Po kteréžto obdrženém wítězstwj, cokoli gesté w **Liwony** drželi **Swedowé**, to všecko w krátkém čase pod vládu **Rusku** bylo přivedeno. Potom tato wálka roku 1721. pokogem **Nyestatským** skončena gest, po kteréžto učiněném pokogi tytul cysáře a samowládce **Ruského** na se wzal **Petr Alexhowič**. Wytawěl také nyněgšš hlawnj a sydelné město cysarstwj **Ruského**, od geho gměna **Petrow**, (**Petersburg**) nazwané; kteréžto mezy neynádherněgšš a neyhlawněgšš města celého swěta patj. Gest w něm šestero cysarstwsch nadmjru krásných a velikých paláců, 80 kostelů a giných weregnych stavenj, žbrognie, diwadel, kasáren zc. a wjc než 300 paláců prymátnjch: wšechy vlice gsau přjmé, wždy čisté a tak široke, že 4 v šest wozů podlé sebe geti mohau: po obau pať stranách vlic gsau stěžky (cesty) pro pěšš granýtem obrazené, po kterých 3 — 4 osoby wedlé sebe giti mohau. — Wmřel tento přeslawný mocnár **Petr Weliký**, roku 1725. w 53 letech wěku swěho, newstanowiw po sobě nástupce. Na ryňku w **Petrowé** gest

geho veliký obraz s nápisem ruskostowenským, gehož konec gest tento: **Pjotr dal nám bytje, Jekaterina dussu.**

Cýsařowna Katerina I. Alexowna, wdowa po Petrowi Belikém, která s neywětšj pochwalau slespězi Belikého cýsaře manžela swého následowala, takže se až podnes zákony a nařízenj velikého toho mocnáře stále zachowáwagi. Odebrala se na wěčnost r. 1727.

Petr II., wnuč Petra Alexrowiče Belikého, který tři léta panowaw, umřel na nestowice, roku 1730.

Anna Iwaowna, od bratra Petra Belikého zplozená, předtim Kurlandská kněžna, která s laupejnými Tatary šťastně bogowala. Tato cýsařowna magjc umřsti, dwauměšyčného wnuka (z Anny, manželky Antonya Oldřicha (Wrycha) knijete Brunswického narozeného), **Iwana třetjho** zvolila za swého nástupce. A poněwadž tento Iwan třetj gsa gestě nemluwnátko, panowati nemohl, tedy na Jana Arnossta, hrabě z Byron, knjze Kurlandské, cýsařstwj geho wložila. Umřela roku 1740.

Jan aneb Iwan III., knjze Brunswicko = Bemerenské, který byw gestě nemluwnátkem, po smrti Anny Iwanowny cýsařstwj obdržel. Ale po dwau letech zbawen gsa toho, do wězenj spolu y s matkau swau dán byl.

Alžběta Petrowna, dcera Petra Belikého, která za neschůdně saudiwssi, aby nad cýsařstwjm Iwana III. cych panowali, sama ge beze wšj mocy přediwným štěstjm sobě přiwlastnila roku 1742. Tato cýsařowna wnučka swého od sestry Karla Petra Oldřicha, pod gménem Petra Fedorowiče, knjze Holzátsko = Chylonenské, prohlásyla za swého náměstka. A když w Germánji roku 1756. strassliwá mezy cýsařownau a králownau Cěskau, a mezy králem Pruským znikla wálka, Alžběta spogiwssi se s Maryj Terezyj a s gegjmi pomocnjky, zastáwala gj, a krále

Pruského do veliké aužkosti vvrhla. Umřela pak císarowna Alžběta před skončením této války roku 1761.

Petr III. Fedorowič, který pokogem s králem Pruským učiněným, královstwj Pruské obnovil. A když na tom byl, aby proti Denemarcánům válku začal, života a císarstwj zbawen gest, panowaw půl léta. Po něm

Kateřina II. geho manželka z domu Zerbstského, císarstwj na se wjala, a s velikau pochwalau císarowala. Ona strassliwau válku o královstwj Polské s Turky wedenau r. 1774. tak šťastně skončila, žeť pro své poddané swobodu, plamiti se po moři černém, obdržela. Dále veliká tato císarowna Rusyi y Němcy osadila, obecnau zpráwu sporádala, o wychowávání mládeže zvláště a swědomitě pečowala, a mocnost swau po moři rozšířila; nowau knihu zákonů sama sepsala, a sláwu císarstwj swého na nevyšší stupeň přivedla. Z gegich nástupců paměti hodně gest zvláště

Aleksander Pawlowič, syn Pawlůw, slawný císar, který spravedlivě panowal. Umřel bez dětí w Taganrogu, kupeckém městě Ruska polednjho, roku 1725. dne 1. prof. Tento Francauzy a 20. s nimi spolčených národů, genž do Rus pod Napoleonem wpadli, neshýchaně potřel. Toho nepřemoženého Napoleona, genž giž skoro celau Europu pod se podkšal, moc a panownost zlomil, y docela ku pádu přivedl, hrdinským aumyslem zpálim sám přeweliké a hlavnj město své Moskww. Po něm

Mikuláš I., bratr geho, císarstkau stolicy zdědil, kteréž se starší bratr Konstantyn dobrowolně odřekl. Tento mladý Slownský císar a reť nynj přeaudatným wogstem swým na Turka welice dotjrá, a giž mu mnoho pewnosti w Europě y w Azji, gako teď Warnu, odňal.

Který gest nyněgší staw Ruského císarstwj?

Staw nyněgší císarstwj Ruského, genž sydlo w Europě ano w Azji má, gest tento: Předěšlj dáwnj Ru-

Stj regenti gmenovali se: **Veliká knjzata Ruská**, potom cáři; Petr pať prwnj přidál sobě cysaršty titul, a Rusšty monarcha nazývá se gjz nynj: cysar a samowládce rssi země Ruské. Panuge w Rusšch cysar bez obmezenj mocy své, a ženskě pohlawj právem dědictwj koruny také włádne. Mocnár může swěho nástupce sám woliti, a tento sluge, až pokud na trůn nepřicházy, **Velikým knjzetem**. Sném neb Rada kraginských Stawů gmenuge se: **zprawugjcy Senár**. Wlastně tak řečenj Rusšowé a Rozácy žnagi se ku Ržeckému (starowěštkému) náboženstwj; Kalmucy a ginj národowé Zataršstj dšlem glau Mahometáni, dšlem pohané. Litwané pať, Finni, Estowé a neywětššj částka Němců glau ewangeljcy, kterjšto, gačo též w reformáti a katoljcy, vjzwagi swobody náboženstwj. Wměnj wšseliká w Rusšch nynj až ku podímu kwetau. Wysoké a giné wšseliké šškoly bohatě nadané se stkwěgj, fabryky, čemšella zč we wyborném stawu glau. — Hlawnj města Ruská glau **Petrow** (Petersburg) a **Moskwa**.

D P o l š t u.

Na kolik Peryodů může se Hystorye Polška rozdělití?

Hystorye o Polštu může se rozdělití na dwa Peryody, z nichž prwnj zamjrá w sobě staw Polška starý a pod knjzaty, druhý pod králi.

1. Staw Polška starý a pod knjzaty.

S počátku tato Slowneská země gmenowala se **Sarmatšto** neb **Sarmaty**, kterjšto gméno, (dle nowěho domněnj) je gména Srb w mluwě řecké posslo. Prwnj Polšské knjže, o němž Hystorye zmjnknu činj, slaul **Lech** (od něhož ale gméno: **Polácy**, neposslo, nybrž od polj, (rowtu,) po kterých tento Slowneský žnamenitý národ by-

blil.) Po zahynutí rodu Lechowa ode dvanácti palatů
 nů anebo vývodů země Polská zpravována byla. A kdýž
 mezi těmito nesmáry povstali, nevyšší moc **Krakovi**,
 původcy města **Krakowa**, vzdána gest. Po Krakovi pa-
 nomali **Lech II. Wenda**, **Lesko I. Lesko II. Lesko III.**
Dopiel I. Dopiel II. Ciasť sedlák (dle Weleslawjna
 měšťtění) **Krusswichy**, umřel w letech věku svého 120.
 od gehožto gména **Piasty** anebo **Piastské** tu rodilé krále
 gmenovali **Polácy**, **Žemowit**, **Lesko IV. Žemomysl**,
 léta 921, **Mezek** potom **Měcislaw**, první křesťanské
 kníže Polské, kterýžto se pokřtiti dal. Umřel roku 999.
 Manželka geho byla **Dambrowka**, kněžna Česká.

II. Stav Polská pod Králi.

A) Králové Piastští.

Krej gsau neyobzvláštnejší králové Polští?

Boleslaw Chrobry, t. g. audatný, který od cýsa-
 ře **Otty III.** tytulem královským počten gest. Umřel léta
 1205.

Boleslaw Smělý, který šťastně wálčil s **Rusy** v
 s **Whry**. Ale bezvzdna geho přehliwost přivedla ho ku
 zkáze. Nebo kdýž **Stanislawa**, biskupa **Krakowského**, wla-
 stníj swau rukau v oltáre na kusy rozsekal, od římského
 papeže do klátby dán a královstwíj zbawen byl. Na to wy-
 hostiw se z královstwíj, života sobě vkrátil.

Lesko Bilý, za gehožto panování **Tataři** země **Pol-**
skau neyprvé hubiti počali. Proti autoům **Pruským** kři-
 žáci rytířowé ze **Syrre** skrze **Saraceny** wyhnani, pomoz-
 lání byli na pomoc. A tato wěc byla potom přjcinou mno-
 hých wálek w **Polsku**.

Wladislaw Lokteř bogowal s králem **Če-**
ským **Wáclawem II.** kterýž také od **Poláků** za krále wo-
 len byl, a **Krakow** město, v mnohé krage **Polské** w mo-

cy své měl. Tento Wladislaw r. 1331. na den přenesení sv. Stanislawa, dědice (patrona) Polského, nedaleko městečka Radzjegowa, křižovníky Pruské na hlavu porazil. Trvala bitwa od východu slunce až do hodiny 9té na noc, a padlo z moga křižovníckého do čtyřicet tisíc lidu. Polákům nemnoho zbito, což oni přimluvě sv. Stanislawa připisovali. Umřel r. 1333. kralowal 12 let. Syn jeho byl následugjcy

Kazymjr III. přigmjm **Weliký**, kteržto menší Rusňi pod vládu Polskou přivedl. Ze swěta vykročil r. 1370. A s njm y mužský kmen Piastský přestal.

B) Kralowé Jag'ellonssti, aneb z rodu knížat Litewských.

Jag'ello (Jagule) aneb **Wladislaw V.** (dle Beleslawjna IIh), veliké kníže Litewské, žádage králem Polským býti, a pannu Hedwiku, dědičku téhož kralowstwí a dceru krále Ludwíka Wberského a Polského (gegžto sestru Maryi cýsar Zykmond měl, a s nj kralowstwí Wberského dostal,) za manželku pogiti, sljbil Polákům, že sám s bratřimi swými, s pány a seusssemi poddanými, křestanem býti, wsecky wězně z Polska jagaté propustiti, a země své dědičné, Litwu, Samogithi a djl Rusſhe k Polské koruně na wěčné časy připogiti chce; což wsse y wykonal, pokřtěn s bratřimi, pány zc. w Krakowě, roku 1384. 14. vnora, s Hedwikau oddán, a w neděli na kralowstwí korunován. Strassliwé s křižáky wálky wedl, kralowaw 48 let. Umřel r. 1434. Následowal jeho syn

Wladislaw VI. který w bitwě s Turky v Warňý swedené r. 1445. zahynul: starý gancar hlavu mu vřezal. Wjz wyſse mezy králi Wberskými. Po něm na trůn wstaužil jeho bratr

Kazymjr IV. genž také měl tuhé odpory s křižáky neb křižovníky Němcy (rytjři), kteržto se ale k jeho pro-

spěchu skončili. Nebo pokogem r. 1466. w Turyni smlu-
weným postaupili a nawrátili mu křížownjcy wsecku Po-
merani, Chelmenstý a Michalowský krage, o něž za 150
k mezy Poláký a křížownjky téměř wstawičně wálky byly,
a k tomu poddanost králi Kazymjrowi sljbili. — Umřel r.
1492. Na mjesto geho wolen byl pátý syn geho

Zykmund I. genuž Wladislaw, bratr geho, král
Čestý a Wberský, dobrowolně postaupil práwa swěho pr-
worozeného. Pod nim wálky s křížáky obnoweny byly. U-
mřel r. 1548. na den hodu welikonočnjho, postlauchage ká-
zanj. Kralowal 41 let, 2 měsíce, 7 dnů; žiw byl 81.
let a 3 měsíce. Po něm kralowal syn geho

Zykmund II. Aug'ust. Pod tímto králem Liwon-
wé, bywšse od Rusů potlačeni, poddali se Polákům. Li-
wonyi (Liffland) rytjři řádu Německého až do toho času
drželi. Ale kdýž se Polákům w moc dali, poslednj mistr
téhož řádu Gotbard Ketler, za knjze Kurlandské od
Poláků zwolen byl. A toto gest počátek knjzat Kurland-
stých. Než proměna tato byla přjčinau mnohých wálek.
Umřel Zykmund August w Litwě, r. 1571. bez dědice,
a s njm konec wzał kralowský rod Jagellonský, genž w
Polsku bez mála dvě stě let kralowal.

c) Králowé z cizých kmenů.

Gindřich neb **Henrik Walézyus**, po přede-
šlém byl za krále Polského zwolen. Tento byl bratr Kar-
la IX. krále Francauzského, kterýžto kdýž bez djetek ze-
mřel, Gindřich z Polska do země Francauzské teyně wšel.
Wiz wšse w Hystoryi Francauzské, na str. 203.

Stěpan Bátorý, knjze Sedmihradské, genuž
kralowstwj Polské, od Gindřicha Walézya opuštěně swěreno
bylo. Měl za-manželku Annu, Zykmunda I. krále Pol-
ského dceru, a Zykmundo Augusta sestru. Tento Sedmi-
hradčan počtá se mezy neyznamenitěgšj panownjky Polské.

Ona totiž mnohých dobrých zákonů ustanovitel, a původce wogsta gždného, osadil místa země Tatarské se dotýkajících (věčnými) vstavičnými gezdci, vůbec nazvanými **Čtvertníky**, protože jim z čtvrté částky fraginských důchodů plat dáván byl. Z té příčiny v Ofragna potom, kteráž pro časté vpády Tatarů pustá stála, městy a vesnicemi počala se ozdobiti. **Kozáky** také, až dotud divoký a nezkrocený národ, w řád wvedl, v lidskému způsobu ohnul a přiwedl, gegich také pěšj wogsko sporádal. **Wmřel** wzneseň král tento w Grodné, r. 1586. 12. pros. **Šlak** ho porazyl. Kralowal w Polště 10 let, 7 měsíců, 11 dnů.

Zykmund III., syn Jana III. krále Šwedského, byl na králowstwj Polště wolen r. 1587. kterýž poněwadžnáboženstwj Říjm. katolického byl, w otcowstém králowstwj Šwedsčém strýcowi swému wstaupiti musyl. A proto tuhé wedl wálky s Šwedsčými králi Karlem IX. a Gustáwem (Augustynem) Abdolffem, gako též s Rusy a s Turky. **Wmřel** r. 1636.

Wladislaw VII. Za gehe panowánj Kozácy od zemanstwa Polského potlačeni, nepřátelé Polška učiněni gsau, a nikdy potom předešlému ghu Polskému podrobeni býti nemohli. **Wmřel** r. 1647.

Frydrych August, wolenec Šastý. — **Stanislaw Lesčinský**, rodem Polák.

Jan III. Soběšský, též rozený Polák. Tento hrabinský král zvláště v Wjdné nesmrtečného gměna sobě dobyl. Nebo kdýž za Leopolda r. 1683. weličj wezýr **Lurečj Kara-Musstafa** s 200,000 Turků (dleginých 270,000) Wjdné slyně dobýwal, takže mu Němečké wogsto giž téměř odolati nemohlo; tehdy král Jan Soběšský, genž giž v předtim ginde nad Turky zwítěžyl, s swými slynými Poláky na pomoc přitáhna, wderil tak srdnatě a tuze na Turky, že Polštj gezdci swými dlaubými a též

tymi kopjmi nepřevé slyšný šit Turkům rozrazili, ge w zmatek wwedli, a tak ostatnjmu cysarštkému a pomocnému wogšku cestu k auplnému wjtěžstwj otewřeli. Takowá byla porážka, že Turcy, a sám Kara = Mustafa, celého swého leženj s nesčjsslau kotřstj zanechagice, na překot wtřkali, a Polácy s cysarštkým wogškem ge honjce, pořád ge mordowali. Gesté toho dne král tento Jan Soběšský w nádherném stanu Kara = Mustafy, kterjž sewšši drahou přjprawau opanowal, psal naspěch list o tomto slawném wjtěžstwj králowně manželce swé. Tak tehdáž tento Slowněšský král s swými audatnými Poláky tu slawnau stolicy Německého cysarštwj retowal, gáčž o tom wšickni Hystorycy wjssj. Zoldán Turecký pač Kara = Mustafu pro tu porážku zardausyti dal.

Frydrych Aug'ust II wolencec Saský, který nešťastně wálčil s králem Pruským. Skonal r. 1763.

Stanislaw Aug'ust, Polák, z domu Poňatowského byl přjznej a přičiněnjm cysarowny Ruské Kateriny za krále ustanowen.

Nikuláš I. cysar Ruský, nyněššj král Polský. Totižto pokogem po Francauzské dlabé wogné zawřeným země Polská za nassich časů spogena gest s Rusy, neb raděgi gim se dostala.

Gaký gest nyněššj staw Polška?

Zákony tak mnohými obmezena gest moc králů Polských, že gménem prawdivěgi, než skutkem, gsau králowé, forma pač obecné zpráwy wjce gest arystokratycká, nežli monarchycká. Stawowé kraginšstj, gestto na wětšjím dyle zprawugj králowstwj, záležejj z biskupů, palatůnů (wůbec wywodů) a kastelánů. Moc pač a podstata králowstwj tohoto záležj nepřwjce na zemanstwu. Neboť gsau, kteřj za to magj, žeby se gen ze samého zemanstwa dvě stě tisíc gezdů zebriti mohlo. — Ale nedáwno, a za nassich časů to weliké králowstwj roztrháno a rozděleno bylo na

wětšším díle mezi sousední mocnosti, Ruskou, Rakouskou, a Pruskou.

D Prusůch (Brandenburku).

Na kolik Peryodů nejlépe rozdělit se může Pruská Historie?

Na čtyři, z nichž první obsahuje v sobě stav země Pruské před časem rytířů (řízovníků) řádu Německého; druhé pod rytíři těmito; třetí pod knížaty, a čtvrté pod králi.

P e r y o d P r w n j.

D stavu Prus nejstarším před časem řízovníků řádu Německého.

Čakový byl stav tento?

Giž dávno před narozením Krista P. tato krajina známa byla světu, gegižto nejstarší obyvatelé pohanstému moudlárstwu oddáni byli. Těchto první král a zákonodárce slaul Waidemut.

P e r y o d D r u h ý.

D Prusůch před časem rytířů řádu Německého.

Který gest počátek rytířů řádu Německého?

Za času řízovníké války ustanomeni byli w Geruzalémě tři Řádové swatých Rytířů, totižto: 1. Řád **Jo-**
hannytů; 2. **Templářů** a 3. řád Německých řízovníků (gegichž první mistr byl Henryk z Walpoldu), gestto sydlo své měli w Ptolomaidě, a odtud wyhnani w celé zaslíbené zemi (Palestyně) bezpečni negsauce, Johannytové na ostrowě Rodyž řečeném se osadili, od kteréhožto času

gmenovali se Rytířové Kodyzstj, opustivše pak onen ostrow, a na giném Malta řečeném se osadivše, Maltezstj nazváni gsau. Němečtj (Deutonstj), kteří v Křižovnícy slugj, do Němec, kdež svého gessťe Mistra magj, se nawrátili, a w Prusých sydla sobě hledali, chtějce tam budaucně věcy křestanské, ano statky své rozmnožovati. — Ostatně w Prusých gjž byli Markrabi w starších časých, jako k. p. Albrecht přignjm Medwěd, genž gat byl w bogi od Soběslawa, knjzete Ceského, r. 1127. Veliký pak djl Prusých zemj drželi za starodávna Sloweně, a gessťe kwetaucy knjzecy rod Meklenburk-Strělický, gest geděn z těch starých Slowenských rodů. Ano samého hlawnjho a sydelného města Pruského Berlina, gměno gest, podle některých, Slowenské. Tento Albrecht Medwěd, kurfist Brandenburgský, wjal 11. čerwna, roku 1157. zámeč a město Brandenburg, kteréž prvě přináleželo knjzátům Slowenským, z nichžto poslednj Přemysl, Buthy syn, Mistibogůw prawnuč, na křtu Gindřich nazwaný, nemage žádných dědicůw, wjal sobě za syna tohoto Albrechta Medwěda.

Tito rytířové řádu Německého w bogowánj znamenitj, neytužšj (gat wyše dotčeno) s Poláky, zvláště pak s Polským králem Wladislawem Jagellonským, wedli wálky. Potom Polácy a Křižovnícy tito, gsauce mnohými porázkami ztenčeni, pokog za panowánj Kazymjra IV. krále Polského, s tau wýminkau učinili, aby gednu Prusye částku drželi Křižovnícy, gegich pak Mistr aby spolu byl tak řečený Beneficjář králowstwj Polského. Rytířové pak Templátstj od samých křestanů gsau zablazeni, wyž pro opustěné náboženstwj w podezřetenj byli wpadli. Panowánj rytířů řádu německého w Prusých trwalo 300 let, totiž to od r. 1226. až do r. 1525. Prwnj mistr gegich (gatž wyše dotčeno) byl Gindřich Walpold, poslednj pak Veliký mistr gegich slaul Albrecht Markrabě Brandenburgský,

kteřý od Polského Krále Zykunda I. r. 1525. Knížetem Pruským a manem koruny polské ustanoven byl, na ten způsob, aby s titulem poručníka aneb dědice gednu Pruske částku držel do času. Dal mu také Zykund v manželku. Od té doby Pruske na dvě rozdělenat byla částky, z nichž gedna se gmenovala Pruske Polská, druhá pak Pruske Brandenburšká.

P e r y o d T ř e t í .

O Stawu země Pruské pod Knížaty.

Který gsau znamenitéjšj z knížat Pruských?

We Pruských panowalo osmero knížat, mezy nimiž nejzmláštnejšj byli :

Albrecht I. markrabě a Kurfiršt Brandenburšký, pro swau audatnost a hrdinšté skutky v rozumnau wýmlownost, Germanicus Achilles a Ulysses nazwaný. B'ím byl let 71. měsíctů 7, kralowal 45. Z geho mnohých dětj Worssili wzal sy za manželku Gindřich, kn. Ministerberské, krále Gitjho z Poděbrad syn. Umřel Albrecht r. 1486.

Albrecht V. markrabě Brandenburšký (o němž sme teď zmjníli,) předtjm Weliký mistr rytířů řádu Německého, aneb nejwyššj mistr Pruský, potom pak prwnj Pruské kníže, od Polského Krále Zykunda zvolený. Nemoha totiž tomuto wgcj swému Zykundowi (byl syn geho sestry,) sám odolati ani pomocy od řísse se dowolati, poddal se mu r. 1525, a postaupiw mu některých zámků a měst, jako G'dánska, Luryně, Maryeburku a Elbinku, ostatek země Pruské od něho dědičně přigal, a wzał sobě manželku Dorotu, Frydrycha I. krále Denemarského dceru, prwnjm knížetem Pruským učiněn. Tento čisté o wjše wčenj do Prus wwedl, a wysoké školy w Brálowcy (Kenysberku) založil. Umřel roku 1568, žil let 78, panowal 58.

Albrecht Kládský, Kazymírův syn, narozený w Dnospachu 1522. Tento poražen byl w Salsch r. 1553. 9. čerwence od Maurice, wolence Saského (kterýž wšak v sám na třetí den od rány umřel,) a vtečením život zachoval. W té tuhé bitvě padlo 4038, z knížat hrabat a pánůw do 250. Přigem pak do Hannoveru, pravil: že přewrátíl káru, protož je se musy postarati, aby sobě zase na to místo celý muž zprawił. Ale od Henricha, knížete Brunswického, v podruhé poražen byl. Roku pak 1553. protože neyprwé s wolencem tímto Mauricem wálku proti císaři Karlowi V. zdwihl, potom proti tomuto wátel, a weliké štoby onde v onde po říssi činil, od komory říšské do achtu dán byl, w němž až do smrti zůstal, totiž do r. 1557, kteréhož v šwag'ra swého, knížete Bádenského w Pforcheimu, w 35. roce wěku swého umřel, a gažž někteřj poznamenali, čerwy se rozlezl.

Frydrych Wylém, neymorněgšj wolencec Brandenburský, a poslednj kníže Pruské, kterýž předtím Poručníkem byl do času země Polské. Tento auplně panowánj do Pruska wvedl. Umřel roku 1688.

P e r y o d Č t w r t ě .

D Stawu králowstwj Pruského pod Králi.

Wypočíteg slawněgšj krále země Pruské?

Frydrych I. Wolencec Brandenburský, a potom prwnj král Pruský. Za geho panowánj rozmohly so Prusy: nebo po smrti Wyléma III. krále Anglického, knížetstwj D-ranyenské, a potom Neoburské k Pruské zemi přiwtělena byla. Tento král gest zakladatel wysokých škol Salských. Umřel roku 1713.

Frydrych Wylém II. kterýžto duchodý a moc fraginškau neywjc rozššřil. Také Salsburských swobody náboženstwj zbawených, a listě přenásledowaných, negen do

svěho království pozval, ale jim také statků pozemských vdělil. Život dokonal roku 1740.

Frydriich II. přjmim **Veliký a Sedmý**, nepověstnějšj a w skutku veliký panovník, velikého ducha, velikých darů a vlastností. Tento hrđina, při neztužšjích a neystrasslivějšjích wálkách, kteréž rozličného času s Cysarownau Králownou C'eskau, se Sashy, Rusy, Francouzj a Swedy šťastně wedl, wždycky sám s velikau zmužilostj a neohrozenostj přjtomen byl, a wměnj wogenšké na neywšš přivedl. Maudře a otcowsky království své zprawomal, byw sám wysoce věcný, sepsal y wydal mnohé znamenité knihy. Žil také dlauho, život dokonaw w 75. letech věku svého.

Wy Lém III. nynj panujicý, nad nimž Francouzové zwjtězylj; ale potom w společenství giných mocnátů a zmužilostj wůdce svého **Blychera** on nad nimi šťastně zwjtězyl.

Hystorye Turecká neb cýsařstwí Osmanšského.

Na kolik Peryodů může se rozdělitj Hystorye Turecká?

Na dwa wětšj Peryody: I.) Od počátku cýsařstwí Osmanšského (s připomenutjím staršjích Příběhů Tureckých), až do wybogowánj Carhradu (Konstantynopole), II. Od té doby až do naššich časů.

P e r y o d P r w n j.

Turecký národ giž několik stoletj před narozenjm **Krysta P.** znám byl, *) a záležel z pastýřů neb nomádů, genž

*) Za to magj někteřj (y P. Hammer,) žeby **Tapyrtacos** y Herodota (IV., 5.) nic giného nebylo, leč Turk, Tu-

že stad a z laupežj žili. Bydlili za Kaspičým mořem, a za pověstnau řekau Oxus (jináč Gihon (Džihon) a Amudarja) nazwanau, w prostranných kraginách východnj Uzbe a dělili se na mnohá pokolenj. Byli totiž půwodnj Turcy východnj tam, kde až po dnes Turkestan, weliké králowstwj, žústáwá, 2. **Turkmani**, rusky **Truchmency** (Bjowé, G'uzowé?) genž z místa na místo táhli v východnjho břehu moře Kaspičého. 3. **Tataři**, neb půwodnj Turcy, gako **Kyrg'yssy**, **Karakalpacy**, **Basskýři** (Zatarstá a Zurecká řeč gen tať gsau rozdjlné, gako Šwedstá a Dánstá,) zč. Do těchto kragin wtrhl nejprwé s wogkem král Perský **Cyrus** r. 520. před Nar. K. P. a podmanil sy **Masfagety**, genž ti gsau, kteréž **Mogjjsš** a potom **Arabowé** **Mag'og'** (arabsky **Mačuč**) gmenowati. **Baktry** také pod swau moc přiwedl. Potom asy 327. let před naroz. Páně **Alexander Weliký** přeplawil se přes Oxus řeku, tam kraginu **Sog'd**, opanowal, a kolonye osadil. Jiná tamnj kragina **Zurecká Chowaresm**, nynj **Chywa** (*Herodotowi* *Χαπαρωίαι*) měla swého wlastnjho krále. Po smrti **Alexandra W.** byly tyto kraginy dšly nowého **Syrského** králowstwj. Ale r. 234. před naroz. P. gistý wládař mocnáři swému se zprotiwil, založil slawné **Baktryanské** králowstwj, kteréž wššak r. 140. nomádowné půwodnj, totiž západnj Turcy aneb **Turkmani** zřazyli. Potom okolo r. 400. po nar. K. P. wygewil se tam mocný národ **Zurecký** pod gménem **Sajotalitů** (od některých y **Hunni**, bšlj **Hunni**, **Kydaryststj Hunni** nazwaných,) to byli prawj Turcy, a spce wzdělanj. A wššak y tito nedlauho kwetli, totiž gen do r. 565. když **Turkestan**

reš (aneb snad radšse **Turkestan**? persky **Turan**, **Tyran**). **Tyrančan**, (totíž **Zurek**) t. g. surowý, barbar; y v samých **Dsmanstých** (**Turků**) nynj gméno **Zurek** gest to co **barbar**.

stj Turcy ge opanowali. O těchto Turkestanih slyšáno bylo neyprvé w Europě, a gmenowitě w Konstantynopoli, v prostřed 6ho stoletj, pod gmény: *Synni, Bermichyoni, Bermichyoni, Sácy a Massag'eti*. Totiž Sog'di národ tēm Turkům poddaný, hledali prodage swému hebdávu neyprvé w Persyi, a dále až w Konstantynopoli, odkudž potom cýsař k tēm vzdělaným Turkům posla swěho Zemarcha poslal, kteraužto cestu wypsal Menander. K vžasnutj gest, gakowau slávu a nádhernost Zemarch v Chakana, t. g. krále toho Tureckého nalezl. Ale to dobré srozuměnj mezy tēmi zma dwory, nedlauho trwalo. R. 650. stáli Arabowé v řeky Oxus, a od té doby až do r. 707. opanowali turecké krajiny a města Samarkand Sog'd, bohatý Chowaresm a Bocharu. Tu počaly tyto země kvěsti, nebo Arabowé, wyborný, vzdělaný národ, wssudy, kam přitáhli, gako Rjzmané, vzdělávali a wводili vměnj, stawěli weliká města, takže některá z nich y po 100,000 obywatelů měla. — Z hlawnjho města Samarkandu wedli kupectwj až do Syny (Čjny). Y vměnj z Bagdadu přestěhowala se tam: mnohých slawných Arabštych spisowatelů wlast byla tu v řeky Oxus. Arabštká řeč y nynj gest v Turků wčená a oblíbená řeč, gako v náš latinská (před časj byla v dworu Tureckého a předněgšjch Turků Slowenská t. g. Erbštká obyčegná, kterau my ráckau nazywáme.) Wstěžnj Arabowé nalezli na wnowě poznáném tomto národu Tureckém znamenité pokolenj, spanilého a sylného zřustu, nad mjru audatné a otrlé, a tak neylepšj mogáky na swětě. Pročež wzali ge do swěho wogška, brali swé generály z nich. Ale tito cýtjce moc swau, zpronewěřili a zprotiwili se pánům swým neb panownjkům Arabštkým, řečeným Kalifům, a založili pro sebe w Azji a w Afryce rozličná králowstwj. Přigali wstat Mahamedowo náboženstwj, kterýž též z rodu Arabštkého byl. Totiž Mahomed, ten falešný, lstiwý, a rau-

hamý prorok, zakladatel Tureckého náboženství, muž gináče velikého wtípu, narodil se w Mekce, w Arabii r. Páně 570. 5. máge, a byw prvé kupec až do roku swého 40, potom žádostj cti a panování weden, wyhlásyl se za proroka, a náboženství swé, smyšlné ze židovství, křesťanství, pohanství mečem a ohněm, neyprw gen s swými přjbužnými a otroky, rozšířowal. U wšak musl se po zbautení lidu z Mekky do Medyny wstěhowati, což se turecky gmenuge Sedžra (Hegra), prawěgi Hydžret, a od té Turcy swé roky počtaji, gako my od narož. Páně. (Ten čas začíná se w Turku w pátek 16ho čerwence r. 622. a proto pátek swětswagj, gako židé sobotu). Rozšířil wšak přede swau bludnau a neprawau wjru, po mnoha zemích, až ku podímu, kterauž Islam, t. g. prawau wjru, a sami se Muselmani gmenugj. Sepsal a wydal Mahomed tureckau biblj, genž se Alkorán, aneb zkrátka, Korán gmenuge, a wčeni té wjry, též y práwa a giné wěcy w sobě zamjrá. To mu pry wšsecko Gabriel Archangel dyktowal, aneb podle giných, že kapitoly gedna po druhé rozličného času z nebe přišly, gake ge lidu oznamowal. Mezy ginými w tom Koránu wy-psal rá g tělesnými barwami, do něhož wšickni geho následownjcy, kteřj wjru geho přigmau, po smrti se dostati magj, a tam pry budau wěčné těch neyškowněgšjch a ney-auprawněgšjch gidel požíwati, neykladšj a neychutněgšj nápoje piti, wůbec w radosti, w kratochwilech a rozkosech bezewšj práce, starosti a wnamenj plynauti, nade wšsecko pať že ty neykrásněgšj panenky černoooké budau gim kwůli a k rozkossi na wybor. Wčil také, že každému člověku w-ložen gest gistý způsob smrti, kterémuž nevgde, tať že kdo od zbroge zahynauti má, ten od nj zahyne, byť nikdy do hoge nessel, komu pať ginau smrtj vsauzeno gest s toho swěta sgiti, ten byť y wždychy na wognách býwal, od zbroge nezahyne, ani od kule, ani od meče: máli toho mor wmoriti, toho gisté wmořj, byť se ho gať warowal

aneb před nim vstlkal. Tak v giná neshťestj člowěka je gsau předvložena. To se gmenuge **Osud Turecký** (fatum Turcicum). Proto mor tak často býwá w Turcích, neb mu náležite nepřekážej, ba ani ohně nehasňwagi s přislussným a potřebným auslym. Z'en tolik pogjti dowolil, kolik kdo vchowati může, čtyry wssat gsau gako zákonnj počet, a k tomu y sauloznice miji smj. Wjno zapowědel, ač ho zwláště potegně, Turcy dost pjgegj. Také zapowědel, aby se žádný Muselman s křestanem, ani s kým giným o wjře nehádal. Pana Krysta za welikého proroka vyznává, ale přý tento Krystus na křiji nevmřel, než giný kdos, kterého on tak přetwáčil, že se zdál Krystus býti. Mezy mnohými pletichami toho koránu, a gako mezy plewau gsau předce y některá dobrá zrna: tak poraučj a welmi příkazuje milosrdenstwj, dobročinnost, dobré skutky; prawj také, že žádný panownjk a pán, který poddané swé zle zprawuge, do ráge nepřigde zc.

Tyrkestan, předaleká, stará a půwodnj wlast Turků, byla přes 400 let gako zmizela z Hystorie a Geografie: teprw po r. 1030. zase přisla w powěst strže **Seldsuky**. Tito byli zástup Turků, genž odtud se wstěhowali, kteréž wznessenj Hystorie arabský **Abulfaradā** **G'uzeystými** Turky, syrský pak gen **G'uzeystými**, y **Turkmány** nazývá. Tento zástup měl znamenitého emira t. g. wývodu neb wůdce, gménem **Seldsuka**. Z neprozřetelnosti panownjk **G'aznanský**, y sám gla **Turek**, wpuští ho do **Chorasánu** (Persis interior); geho maudřegšj syn chtěl ge odtud wyhnati, ale **Mikail**, syn **Seldsukůw**, bránil se a wjstězyl, a tohoto syn **Tog'rubek**, tak šťastně hogowal, že založil to přeweliké cýsarstwj **Seldsucké**, kteréž se za některý čas od **Indye** až po černé a prostředzemnj moře wztahowalo, potom ale strže swáry a ruznice nástupců geho se rozpadlo. S těmito (ginác **Saraceny**) křestanskij křizownjcy wálčili. **Seldsuckj** cýsar-

wé, genž w Persyi sydlo swé měli, drželi wládate swé w Chowaresmu, púlnočnj swé kragině. Tito wládatowé stali se brzo dědičny, po roce 1127. Geden ž nich docela wytáhl se ž poddanosti, a okolo r. 1215. powstalo tu přemocné a strassliwe králowstwí, gehož panowník **Mohamed Chowaresmský** šachem (králem) se gmenowal. Ale weliká pohroma přišla na tohoto Mohammeda: ten hrozny Činkys-Chán, ta ohawa lidstá, tygr w podobě lidsté, s swými Mong'oly (kterýmž nižádný národ pod sluncem odolati nemohl, genž y Bhrý, okolo téhož času, tak hrozně žkazyli a poplénili, a kteréž my omyslně **Tatary** nazýváme), přitáhl na něg r. 1219. a porazyl ho, genž potom na ostrowě kasspickeho moře, odewsseho swěta opustěný, r. 1220. umřel. Geho syn **Dšsal-Kedyn** wdržel se gessťe 10 let w neypodivněgšich proměnách, obracege se ž wýchodu na poledne, ž poledne na západ, kdež žoldána (Sultána) Škonškeho nadarmo ž spolku proti žuťčým Mongolům namlawal. W žaufánj nepřátelstwí začal a wderil r. 1229. na **Šchat**, byl ale nasledugiccho roku žabit. Geho patero emirů neb knjaz (wůdců) s 10,000 muži nagali se w službu žoldánu Škonškeho, pod geho šynem ale gačo buřiči byli odehnáni, a potom promodili laupeže, až ge Frankowé spolu s Turky r. 1246. docela žahladili. To gsau ti Chowaresmský Emirowé, mezy nimiž někteří bezewsseho žruntu, předky Osmanowy (o němž hned wjce) nagiti chtěli.

Bylo totiž gessťe gině **Seldsucké** (Turecké) mocné králowstwí w těchto zemích (w Malé Azji, Rum, Regio Jonan,) totiž Škonšcké, gehož král neb žoldán **Maed-dyn Kajkobad** (Aladin, Elladin,) hodny muž, od r. 1219—1235. kralowal, a ač ža geho času Mongoli Chowaresm žkazyli, gemu wšak se nic nestalo, neb Činkys-Chán na to dále ž západu netáhl, nybrž bral se zpátky a umřel r. 1227. w 66. letech. (R. 1223. žwjtěžyl

w té strasslivé bitvě v **Balky** nad **Rusy**, genj se **Plawcú** byli vgalí. R. 1221. wjal přeweliké město **Balch** (v prostřed **Chorasánu**), které 1200. welikých kostelů **Eureckých** a 200. weřegných kaupelj mělo: chtělo se poddati, ale ten barbar dal ge ssturmem wžyti, a wsecky obywatele postjnati. R. 1225. wpadl do **Tangutu** neb **Tybetu**, a zmordowal w gedné bitvě třikrát stotisíc lidj!) Ale geho nástupce poslal wogška do **Armenye**, a cytowal **Kajkobada** k slihowánj mu člowěčenstwj a poddanosti do **Kareforum**, swěho sydla cysářského, kam wšsať nessel, a wšel na to brzo.

Geho syn a nástupce **G'ajat** = eddyn **Kajchosru** nebyl tak šťastný. **Mongoli** (kterjž ostatně pod **Kublajem** w 13. stol. neyprw papsrowé penjze wymyslili a wjžwali —) přitáhli wjckrát, a r. 1242. porazili tohoto žoldána **Kajchosra** walně, tak že se na wjškánj dal, semotam se poklaukal, hledal pomocy w **Konstantynopoli**, chtěl křesťanskau wjru přigjti, a francauzskau princzku za manželku pogjti, a wšel v wyhnanstwj r. 1244. Geho hystorye gest welmi pronikawá. — Přehrozný čas byl w **Wenssj** **Uzji** pořád od r. 1244. — 1294. hroznégssj gestě, nežli w **Rusých**, kde také práwě tehdáž giné **Mongolské** wogško strassně hospodářilo; hroznégssj než w **Bag's** **šadu**, kde **Sulaku** = **Chán**, swau krwežžnimost předce zmordowánjm gednoho milionu a šestkrát sto tisíc lidj wšahyl. — **Mongoli** měli **Skonyum** w swé mocy, **Kajchosrowy** syny wšázeli na trůn y šázeli, a naposledy ge zmordowali, poslednj z nich **Musud** zabynul w bitvě r. 1294. Ale zwláště přemnoho zlého trpěla tato krásná země od těch wůdců (emirů, satrap) **Kajchosrowých**, kterjž po té weliké porážce s swými wogáky, zběh wšseligatých národů, ano y s některými rody, do nepřjstupných hor před **Mongoly** wstaučili. Z těch potom se stali laupežnicy, kterjž zwláště od r. 1269. na rowiny wybjhagjce, wšsecko, **Mongoly** y **Ržeky**, mordowali, laupili, pářili, k nimž se

připogili v mnohých z pospolitého lidu, kteříž též pro sebe laupili! A mezi těmito hle Emiry byl jeden **Osman**, **O t s m a n** (řecky **Arman**, jinak **O t m a n**, **O t t o m a n** — Arabi mají čtveré s, z nichž některé zní asy jako t, th), ten pamatný a pověstný muž, který nynější veliké cysářství Turecké, genž od něho **O s m a n s k é** neb **O s m a n s k o - T u r e c k é** slowe, založil, v Řecké (křesťanské) cysářství kazyl a k zemdlení přivedl. A tak

Osman I. — Potomakž se on a potomcy jeho podmaniteli a pány stali; spisovatelé turečtj z pochlebnství psali, že possel je starého slavného rodu, a vymyslili jeho genealogii, ba právě gítili, že za starých časů **Mong'ol** a **Turk** byli dva bratři, a že se gen na čas byli pohodli, a proti sobě wálčili (rádiby se byli za pokrewné těch wjtěžných Mongolů, od nichž v sami tolik porážek podnikli, přiznali,) a že království **Skonycké** po smrti **Masudowé** ti emiri rozdělili, ba že **Osman** a otec jeho s žoldány **Skonyckými** gakešy přátelské smlauwy s stranou trůnu a panování učinili. To wssacko ale gsau paubé básně a fabule. Podlé **Byzantských** neb řeckých a arabských (těm básnjm gednosworné odporugických) též giných hodnowěrných zpráv, gest toliko následugjch gístá prawda. Otec **Osmanůw** byl **Ertoğrul** a děd **Sulejman**, který snad gíž r. 1228. wůdcem nějakého zástupu **Tureckého** byl. Otec **Osmanůw** **Ertoğrul** měl 400 (dle giných 500.) stanů, totiž tolik set žbrogných mužů aneb rodů. To gest wssacko! A sám **Saad = Eddyn**, neyznamenitější **Turecký** hystoryk, (byl učitel cysáře **Murada III.** v **Achmeda I.** a potom **Muffty**, wmtel r. 1599.) pišse, že tito byli newolnj poběhlcy a pobudowé, genž se tu v tam potlaukali, a z gedné fraginy do druhé wtjkali, aby se **Mongolům** a hladu obránili. Nebo r. 1219. wtekl před nimi **Sulejman** (tak pišse **Saad = Eddyn**) s haufem swým do **Weliké Armenye** (kam gíž od polowice **IXho** stoletj **Turkma-**

ni částěgi táhli,) až k **Iblatu**, odkudž počali wpády činiti do **Azjatských Ržekých krajín**, a protáhli až k **Amasji**. Ale y odtud vjel před **Mongoly** zpátky k **Erzendsfanu** do **Arménye** r. 1220. a po několiká letech zapudili ho hlad a bjda y odtudto, y chtěl přes **Aleppo** domů (do **Chorasánu**), vtopil se ale r. 1233. gať chtěl strž řeku **Eufkrat** na koni přegjti. Geho dva synové geli domů, třetj **Ertoğrul** táhl zas do **Arménye**, odkudž poslam syna svého k žoldánovi **Skonyckému Kajkobadowi**, nabjdl mu swau (wogenskau) službu, kterauž žoldán přigal, a **Ertoğrul** mu přisahu člowěčenstwj a wěrnosti učinil, na čej dostal černau horu v **Ankry** k táboru pro swüg haušj. **Mongoli** wpadli zase a **Kajkobud** potkal se s hrozňau pohromau. **Ertoğrul** w tom neštěstj pána svého, wvázal se w **Ankry**. Od té doby (asy od r. 1236.) a odtud činil šťastné wpády do blízké byzantské (řecké) **Menšji Azje**. Umřel r. 1281. w stárij 90. let, a byl hejmanem (emirem, wůdcem) svého haušu 52 létě. To wšsecko **Sád = Eddyn** pišse. Totiž kdýž **Kajkobud** na východu od **Mongolů** poražen byl, **Ertoğrul** nercyliž aby mu byl dle powinnosti své pomáhal, zpronewěřil se mu nešlechetně (gako prwé y těch nadešpaných 5. **Chowaresemských** emirů), a obrátiw zbrog swau proti němu, rebellowal, y **Ankry**, do něj se žoldán zaměřiti chtěl, zrádně opanowal, odkudž geg wyhnati, a gako oněchno emirů potrestati, žoldáni **Skoničtj** w těch zlych časých mocni nebýli. Přes to on, gako y syn geho **Osman**, chytře pořád daleko **Mongolů**, gichž se welmi báli, zůstáwali, a raděgi do slabšjch sebe **Ržeků** se dáwali, kteréž z potupy ženami nazýwali. Y tak se stalo, že **Ertoğrulowa** a geho nástupců zběř z krajín **Ržeckého** císařstwj w malé **Azji** w méně než 40. letech wšsecko až po řeku **Sangar** poplénila a podmanila. Ale to turečtj hystorycy gináč oznamugj (neprawdiwě), ať wšickni gsau nowj, a žádný s **gistotau** ne-

ni znám, gesttoby byl před r. 1500. psal, a před r. 1300 není žádná Turecká kniha psána. Osmanowa zběť (colluvies gentium) byla velmi surová, ač giž wjry mahometanské. Giž o Sulejmanowi pišše hystoryk Turecký **Sadssi Kalffa** (syn sekretárůw a sekretáře zemského autědně w Carhradě; umřel r. 1657. a umřel y latinský, francouzský a wlašský), gehož r. 1655. sepsané kronologické tabule, geog'rafie **Uzje a Dary wywýsseným**, gsau prwnj w Carhradě r. 1728—1733. turecký od **Ibrahyma Muteferryka**, rozeného **Whra**, tlačené knihy, — žeby r. 1226. od králowské famílie žoldánů **Ikonycckých** obdržel zpráwu nad **Azjatskými Ržeky**, což nic giněho w pravdě není, než že tam do těch fragů sausednjch a západnjch předsobrával tazenj k laupezům, a že mu se to dařilo.

Sluší také poznamenati, že tito Turcy (**Osmanstj**) nebyli (gakž ge z pochlebenstwj někteřj Tureckj pozdněgšj hystorycy, k. p. y **Neschri** w 16tem stoletj, do tohoto rozhlášeněho tureckěho pokolenj wstjipiti chtěli) — **Og'uzency** neb **Og'uzstj** Turcy, za gakěž gmjni byli **Seldsučtj**, kterýmžto gměnem tito od přemnohých Tureckých pokolenj se rozeznávali; nebo **Abulfeda**, wyborný hystoryk, narozený z rodu žoldánskěho w **Damassku** 1273. a tak wrstewnjš (spoluwěky) **Osmanům**, nazývá tyto **Osmance** neb **Osmanské** Turky prostě tjm obecnjm gměnem **Turkmani**. Podobně y **Sadssi = Chalffa**, a sám (prawy) **Saad-eddyn** newj nic o **Oguzských** **Osmancých**. Tjm méně nebyli **Mong'oli**, nebo **Mongoli** byli docela rozdjlný národ od **Turků**.

Které byly příčiny, že se tak šťastně zemj cýsařstwj byzantského (Konstanrynopolského neb Carhradského), totiž řeckěho w mensšj Uzji zmocňowali tito Turcy?

Bogownost, křwežžniwost a dramost těchto, a žženšplost, rozmarilost, lhostegnost Ržeků, wúbec; ale obzwlá=

ště náramné chyby, kterých se císařové byzantský při rychlém vzrůstu Seldsuckého císařství v XI. století (v gehož městech **Jaspahanu**, **Balchu**, **Meru**, **Bag'dadu** v akademie kvetly přízní slavného Melekssacha a vzneseného velikého **Bezira Nysamulmylka**, nejměšťského matematyka a poety Peršského,) dopouštěli, takových chyb, o nichžby žádný newěřil, byť o nich sami řečtí hystoricy obšírně a místněgi nepsali. Nadepsaný **Zogrul = Bek** wedl krwawé války s císařem **Konstantynem**, a podle byzantských spisowatelů, nepřevněšší půtky s **Turky** císaři ti to měli r. 1047. a mocný **Alparlsan** r. 1072. v tuhé bitvě gal **Romána Dyožena**, wložil mu nohu na šíji a nepropustil ho, než za 1 milion výplaty, a roční daně 160,000 funtů zlata. **Lastarys** též poražen v **Amurium** r. 1208. a postaupil na to v mnohých měst a zámků. — Potom neswornost **Ržeků**, a gmenowitě **dwau Andronyků**, genž se o císařský trůn swátili. K tomu to, co **Nykefor Greg'oras**, wyborný hystorik řecký, narozený r. 1295. v **Heraklei Pontské**, císařský archiwár, připomíná, že totiž tamních hraničných pevností řeckých pasádky (wogáčy) krátce předtím proto zanechaly, že jim císařové (gmenowitě **Michal Paleolog**) ročního žoldu platiti přestali. **Tentyš** hystorik, genž wypsál příběhy od r. 1204. až do 1359. praví, že šestero **Tureckých** vůdců (hejtmanů **laupežnických**), kterých z **Paslagonye** a **Pamfilie** do císařských řeckých **kragin** w **Asyi** menšji (wůbec **Matolii**), často w pády w spolku činwali, wšecky tyto **kraginy** mezy sebe rozdělili. Mezy nimi gmenuge **Osmana**, v němž tedž řeč gest, kterých prý dostal velikého dílu **Bytynne** (ale gestě gen jako **Wrchnj** neb **Hejtman** své roty neb **žběti** ze **wšelikých** národů, a nikoli **žoldán**. **Giří Pachymeres**, též znamenitý hystorik řecký, císařský auředník nad prámy, narozený w **Nycei** r. 1242. právě 11. takových vůdců neb hejtmanů nad **laupežnický** gmenuge, a mezy nimi také gest **Osman**,

ale též gesté (okolo r. 1302.) nad ostatnj newywššeny. Ba hystoryk Turecký **Makareschy** (vmřel r. 1348. w Marokko), genž i 4. malých ž wyvráčeného cřsarřtwj Ikoněkého powstalých králowřtwj a králjřů wypočřtá, gmenuge čtyři ž nich, kteřj mnohem mocněgřřj byli než Osman, neb **Orchan** syn geho, genž přj 25,000 drábů do pole wymesti může, a gehož přj v hory Olympu, w němž gest hlawnj měřto **Bruska**, až ř auřině mořřtě v Konstantynopole se wřtahuge. Ž těch třj mohli přj dwa, **Hadhor** w Anadolii a **Ibrahim** w Kastamonu po 40,000, třetj pař, král **Bessarřky**, práwě 70,000. wogáků do pole powřtawiti. Přes to **Abulfeda**, genž swau' wřseobecnj geogřafii r. 1321. dořonal, a prawj, že Osman (a Osmanowcy) na horách **Kerman** (Elyckých) pářli (bydlřli), a že frag geho od **Tarřy** až ř hranicem cřsarřtwj byřantského gde, nic o něm, žeby nad gině přědčřl, nepřipomřná, ba gmenuge wedlé něho gině 4. gemu rowně, ř. p. **Homaida** (de gente **Bani l'Homaid**). A tař Osmanůw rod gesté v roku 1321. byl nepřatřnj, a on, ž nřžkého rodu, gest podobnj onomu knjžeti **Wernerowi**, ředlákowi ž **Kontynňole Sforzowi**, a ginřm, gen že byl mnohem řřastněgřřj. Tentřž **Pachymeres**, kteřjž nemůže dosti wřkrutenřtwj, žřřiwost, lotrowřtwj a laupeřnost těch wůdčů a gegich laupeřnjch rot (haufů) wypsati, (gřž **Turkeřtanská** pěknost a laupeřnost, byla přřřlowřm po celě **Ařyji**), nazřwage ge **ductores furialium turmarum** (t. g. wůdce wřřteřřých žběřj neb rot), a že gařo wěřrem puřeny prudký plamen wřřecko žachwacowali a řazpli, (řřla: *diriori etiam quam vulgo vel barbarum pectus capit, planeque ex orco afflata instincti audacia et ferocia, ritu vento impulsu vehementis incendii, cuncta corripiebant, consumebantque obvia, mari solo, ne ultra tenderent, retenti* —), přřře: že tito laupeřnj **Turcy** (kteřé **Persřany** gmenuge, že nepřpw ž **Persře** do těch zemj

wtrhli), od r. 1269. byli mocnj, obdržejm wjtěžstwjm dosáhli celé krainy až po řeku Sangar. Leprw r. 1294. byl proti nim poněkud šťastnj cysářskj wůdce Filantropenus. R. 1299. zmocnil se **Osman** zámku **Belokomy**, (gináč **Biledschyk**) takowau lstj, že prý, při přiležitosti swadby pána z Belokomy, s 39. swými neyaudatněgšsji bogownjšy, gako staré ženy přeoblečenými, sám 40tý gfa gako wůdce konj, genž ne poklady, gajž prawil, než samu žbrog nesi, do zámku wessel. A hned na to dobyl y giných dwau blížkých zámku, nedaleko **Brussy**, gmenowaných **Jarhysar** a **Ulineg'ól**. Ljm, a že právě tehďáž y králowstwji **Seldsucké** s smrtj poslednjho panownjka geho **Allaeddyna** (gehož prý syn otráwil), konec wzalo, a **Mon-goli** brzo přeč odtáhli; vpewněno bylo panstwji **Osmanowo**, a od toho r. 1299. počítá se obyčegně panowánj rodu **Osmanowa**. **Osman** na to ustanowil syna swěha **Orchana** ředitelw **Karadshahysaru** (**Melangena**), kde dotud geho sydlo bylo, potom pať bydlil w **Jenysseru** (nowém městě), a tchánu swému **Edebalimu**, sšeychowi z **Karamanu** (**Cylice**) přislěmu, (šeych slowe **Brchnj** derwissü, t. g. tureckých mnichů), gehož dceru **Malchatuni** za manželku měl (a s nīj **Orchana** zplodil,) dal k obydlj **Biledschyk**. Lento celý kraj v **Olympu**, počátek welikého cysářstwji **Osmanského**, nebyl wětšj, než coby za den progiti mohl, a dnes gest toliko gedem z těch 17. sandšaků (krajů tureckých), na které menšj **Uzje** rozdělenu gest. Brzo potom zastřelil **Osman** swěho wge **Dyndara**, asy 90tiletého, gen proto, že mu radil, aby zámku **Köprihysaru** nedobýwal, gehož wšak dobyl.

R. 1301. táhl na nadepsané **Turky** laupežné, genžto y částky wyvráceného cysářstwji **Ikonyckého** sobě osobili, cysář **Michal** mladšj; ale wogsto geho neywjc z **Asanů** záležegjch nechťelo bogowati; y musyl zpátky, a potom právě z **Magnesye** do **Pergamu** wtekl. Za nim běželo wšse-

čko, jako báglivé omce, k břehu mořskému, aneb právě až do Evropy, a za nimi Turcy. Mezy třemi vůdci těchto gmenuge Pachymer **Osmana**.

Potom Osman, maje již několik tisíc drábu pod sebou, činil šťastné vpády až k Nyci, pokaušse se v krage toho zámky Dymusf, Kujunhysar a Marmara, a odtudto přepadl cysarského generála **Muzala**. Tjm se stal srdnatějším, a jeho zástupu vždy wjc a wjc přibýwalo. Bezmalá wsecky obywatele Paslagonské dílem otroky, dílem wogáky swými učinil. Muzal sotwa 2000 wogůka měl, mezy nimiž krom toho dílem zženklých, dílem nespokogenných bylo. Osman ge porazyl v Kujunhysar (Bapheum,) blíž Nykomedye r. 1301. Řeku Sangar, dotud ochranu Řžeků, byl giný hauf pod vůdcem **Ali** (kteréhož v příklad šťastj Osmanowa podpalowal,) tehdy přessel, když rozwodniwšsi se, dosawadnj řečiště své opustila, a když se nawrátila, byla tať málká, že gi přebřjsti mohli; proto wsecken cysaršský lid služebný, genž w pemnostech v té řeky ležel, přeč wtekl. Také Turcy (wšak ne Osmanšstj, než pomoršstj,) zprawiwšse sobě lodj, wyplundrowali y Cykladské ostrowy, od bosporu až do Gýbraltaru: Chyos, Rhodus, Sámos, Mitylenu, Kandji, Maltu a t. d. Na Chyos, kam na 20ti lodjch připlauli, zmordowali wsecko. Nemožný cysar žžškal gednoho z gegich vůdců tjm, že mu dal dceru swau za manželku, ale když tento lidu svého wjc na laupež newodil, odběhli od něho k **Alimu**. R. 1307. zase zwjštěžyl Osman nad spolčenými řediteli hradů řeckých, Bruspy, E-drenu, Madenu, Rete (Katoideja) a Kestelu. Po roce pať opanowal y ostrow **Galios**, (Kalolimne) v zátoky mořské Modanye (Ryanské.) Na to dobýwal y zdobýwal hraničnjch pemnostj byzantských v řeky Sangaru (Sakarja), jako **Baradsebeš**, **Tekurbinari** (cysaršská studnice), **Leste**, **Ukhysar** a g. Jeho syn **Orchan** mezytjm s pomocj **Michala Róse**, křestana, a potom Turka, velikého

přítele Osmanowa, hauf Mongolů v Karadssahyšsaru porazym, od otce poručení k dalššmu dobytí kraje mezy Sangarem a mořem, genž nyni sandšak Kodssa- Ili slove dostal. Připogil mu Osman rádce a towarysse nadešpaného Michala Kóse, Ug'dsse Kodsse, (po němž onen kraj gmenován gest,) a giné. Tito také zmocnili se ostatku toho kraje s jámký, mezy nimiž Karatokyn a Trykoka, bliž Nhyce, nejwětššj hraničnj pevnosti cysarštwj byzantského, kterěz tudy mnoho trpělo. Brusu také na ten způsob dal Osman obkljčiti skrze swěho hejtmána Balabána, genž dwa jámký před bránami toho města dal wydělati. Deset let šsuzowali Turcy w nich to obkljčené město, až potom Osman sebraw wšsecken swüg lid, a že sám podagrú měl, wrchnj zpráwu nad nim Wrchanowi s oněmi rádce swětřiw, mocně ho dobýwal, y dobyl, když se prwé Wrchan kljče k němu, totiž Sedrenu (města v spodku Olympa) zmocnil, a wšsecko w něm wydrancowal, a zdi zboril. Račez Brusu se poddala, takže zaplacenjm summy 30,000 dukátů, (gakowauž summu potom přes 300 let Turcy, při každém přjměj, a ročně, dokud trwalo, bráwali,) obywatelě s gměnjm swým odstěhowati se mohli. Tak opanowali Turcy toto wynešené, dle Plynya od Sanybala wystawěné, weliké, Bytynye hlawnj, a od toho času šydelné Osmanowců město. Osman wšsak nedlauho se z toho radowal, nebo brzo na to umřel w Sögüdu, r. 1326. wěku swěho w 70., zprawowaw 27. let. Krátce před tjm umřeli geho tchán, pobožnj Šdebali, w 120 roce a manželka geho Malchatuné (gináč Kameryse, t. g. měšc Krášj,) a sám Osman, byl na gegich pohřbu, w Biledššiku. Pochován gest Osman, dle swé žádošti, w Bruse, kdej hrob geho wtať řečeném štjbrném šlepu t. g. w starém kostele jámeckém, až posawad widěti. Byl muž černých wlasů, očj, owočj, bradý, y počerné twáře, odkudž mu y Kara Osman (t. g. černý Osman) tjkali, rukau dlahých, kterěz

až pod kolena sáhaly. Nezanedchal žlata ani stříbra, toliko lžycy, solníčku, opremovaný kabát, a nový turbán z plátna, chlév plný pěkných konj, několik spleženj volů k orbě, výborné ovce a červené praporce.

Orchan, jakožto emir neb beg (kníže panugjch) bratra svého Alledyna učiniv prvním vezýrem (což vlastně znamená nosyče břemena,) dále pokračoval v dobývání. V podmanil sobě hned Aidos a Semendru skrze hentmana svého Kodsse (odkudž, jakž dotčeno, to okolí Kodssa = Ili slowe), též Galowu, Heret a znamenité město Nykomydi (Isnykmid), někdy sydlo Dyoeklecyána po složení koruny. Orchan dal prvnj turecké peníze s gménem svým bít, až dotud byly v běhu Seldssucké.

Břídil také, neb raděgi geho bratr vezýr, krom potádku v rauchu, zvlášt z ohledu klobauků, neb raděgi čepic, které byly bílé, plstěnné (následugjch cýsařové velmi rozličné čepice, turbány a oděv uvedli,) wogsko Osmancké, a ustanovil stálé neb vstawičné žoldnéře s platem, (o celé stoletj dějwe, než Karel VII. král Francouzský,) **Piade** (v **Taja**, t. g. pěšj) nazwané. Na gegich ale místo, že byli rozpustilj, podle owšsem velmi ostrowtipné, ale pekelné a křesťanstwu nezáhubněgšj, Muselmanům pak nehyprospěšněgšj rady swagra svého a saudce wogenského, **Chalil = Cendereliho**, ustanovil ginj zástup (pluk) pěšj z Turkmanských a křesťanských zagatých synků, takže tito musyli se svých rodičů, své vlasti, a své wjry násylně odčítati. K tomu brali křesťanské děti rodičům přeč po městech a dědinách, kteréž opanowali. Záležela tato péchota ze samých takových odtrženců od wjry křesťanské až po cýsaře Mahomeda IV. Toto gsau ti powěstnj **Jeničari** (t. g. nový pluk neb zástup), gádro wogška Tureckého a podpora žoldánů Tureckých až po nasse časy, kdežto nedáwno od nyněgšjho cýsaře Tureckého, pro gegich nezbednost a výstupky, mečem v ohněm zahlazeni, a v gmé-

no gegich proklete gest. **Piady** pak vložil **Brchan** k tomu, aby cesty, mosty z. wogsku táhnaucymu pripravowali (odtud **Pionyrři**). Zřídil v **Asaby**, t. g. záštkodnj chasu, pýchotu, bez žoldu, genž w leženjch wálečnjch na laupezj (šštráfy) wybjhali, a pozděgi při obleženjch mosty přes přjstopy dětali, aneb sami předkem do nich musyli, aby ge swými mrtwými těly naplnili. Gezdcy řádnj. (regulárnj) byli **Sypaby** (Spaby, t. g. gezdcy), a **Mosfelimani** (od dané oswobozenj), podobnj pěššim **Piadům**. Neřádnj byli **Alfyndčj**, laupezj hledjcy, někdy strach celé **Europy**. Wstanomil k tomu v **Caufe**, (poslů zemššjch) cestu táhnaucymu wogsku vřazugjcy, a zemi nepřátelskau prohlédagjcy. Zoto takowé žjzenj a spořádanj wogška, s některými proměnami, w **Turčjch** až po dnes trwá. —

R. 1330. cysar **Andronyfus** wytáhl proti **Brchanowi** : bitwa swedena v **Filokreny** (**Taussadssik**), w kteréž **Brchan** s swými osmi tisjcy, ač težce, wšak naposledy předce zwjtěžyl, na čež táhl k **Nyeei** (**Isnyk**), a to slawné město také na ten způsob, jako **Brusu**, k weskému neshšštěstj a zármutku křestanstwa, r. 1233. wzał, a tam křestanský kostel w turecký proměnil, šštolu také a kuchyni chudjch založil. Potom sobě podmanil v **Nyysi**, gegjž dědicowé dwá bratřj proti sobě brogili. **Brchan** wgal se o mladššjho **Tursuna**, kterýž v něho wychowan byl, a táhl zbrogně na starššjho **Karasy** wládnaučjho. Smřil ge wšak předce; ale starššj mladššjho brzo potom zabil. **Brchan** pomšššé ho, vdeřil naň, a gatému pod tau wýminkau žiwot darowal, aby mu pewného **Perg'amu** postawpil. Na ten způsob zmocnil se tohoto slawného města, někdy řydlu krále **Utrala**, města powěšššného šštrže vměnj a náležel perg'amentu, a s njm dosáhl v celé **Wysye**. Dnes gest toliko wes, kde asy 2000 **Turků** a **Ržeků** w chalupách mezy žjrceninami starjch nádhernjch stawenj bwdlegj. Na to za 20 let v dalššjch podmanowanj mlčj tu-

rečtj hystorycy, w kterémžto čase Brchan rozličnými wsta-
 nomenjmi panstwj swé wtwrdil, klášttery zvláště na slaw-
 ném Olympu křesťanské, w turecké (tekyje) obracel,
 školy zakládal, gako ty powěšné wysoké školy w Bruse,
 genž od Lala-Sahyna, wüdce Brchanowa, slowau Lala-
 Sahynye, w kterémžto (nynj třetjm welikém Tureckém)
 městě turečtj žoldáni s swými, též mnozy wezyrowé a ginj
 wznessenj mužj, pochowanj ležj. Na pěkném Olympu ži-
 wi byli netoliko turečtj mnissi (derwissowé), ale y pauste-
 wnjcy (Sahyd), z nichž pobožněgšj babi, t. g. papi neb
 otcowé a dede t. g. tati, tatjkwé, aneb y Abdali (ginác
 Santoni, t. g. swatj, (gakých prj wždycky gen 40. gest
 w celém Mahametánstwü) slowau, ano y slawnj turečtj
 spisowatelé tu psali, gako weliký poeta Mola Chostrew,
 Wasy-Alli, slowautný překladaťel bágeť Bilpage; Chya-
 li, Albestami, Allfenari, giný Chostrew a Chyali,
 známostí práw wznessenj rč R. 1346. Brchan, w pokogi
 s byzantskými gsa, práwě prynczku cysářskau, dceru cý-
 saře křesťanského (byzantského) Kantakuzena Teodoru,
 dostal za druhau manželku w swém 60. r. (s prvni, genž
 byla mocý wzatá Ržecká slečna Kenufara, turecky Nytu-
 fera (kwět lotosowý), dcera pána zámku Jarhyšsar, zplo-
 dil syny Sulejmana, Murada rč.) Towssať předce těch-
 to Osmanských nezdrželo od dalššjch laupežj w řeckých ze-
 mjch, hned w následugjchm roce, přessel 1. gegich zástup
 Hellepont, (gij často předtim ho přecházeli), a laupili,
 kazyli Trácká města. Ale zvláště gegich 16té přegitj přes
 tžj Hellepont do Europy r. 1356. bylo křesťanstwü zá-
 hubné, když totiž Sulejman basse (paiššach, peršté
 slowo, t. g. noby králowy, totiž k wedenj málký a giných
 pracj), weliký wezyr a syn Brchanůw, poslaw prvé přes
 tu aužinu mořskau dwa ze swých na zwědy, druhau noc
 sám s 39ti swými nehsylněgššjmi na plěch se přeplaww,
 nočnjm časem we znách, když lidé po poli byli, záměť

Tzympe, nyní Tšiny aneb Dšemenšik nazwaný, stekl a opanoval, po nichž hned přitáhlo 300 gíných, a ve 3 dnech bylo 3000 Turků přeplaweno. Cysar Kantakuzen nabídl Sulejmanowi 10,000 dukátů za nawrácení mu toho zámku, k čemuž Sulejman svolil, a již tento komissare k nawrácení, Kantakuzen pak ty peníze poslal, když w tom přebrožné zemětřesení se stáhlo w Europě, takže w městech domy y zdi městské se bořily, a obyvatelé y strážnj z nich vtíkali. Turcy se y hned do nich hrnuli (r. 1357.) a ge opanowali, mezy nimiž neppředněgšj bylo **Kallipole**, kljé Hellepontu, též Konur, Kalakonya, Bulajr, Malgara, Ipsala, (Kypsele), Rodosto (Resyftoa. kde **Κάβορυ**, s ostatkem swých, život dokonal.) Už nyní Sulejman o nawrácení Tzympe nic slyšeti nechtěl, nybrž naproti tomu wvedl do oprawených měst mnoho Turků a Arabů, a tu ge osadil. Cysar Kantakuzen wedl stížnost v swého zetě Brchana nad tjunto bezprawím Sulejmana syna geho, žádage ta města a zámky zpátky a chtěge za ně položit 40,000 dukátů, ale ten o tom nic slyšeti nechtěl; naposledy předce mu wzkázal, aby prodlel, je chce s ním o to sám w vloženém městě a čase rozmlawati. Ale když den vložený k tomu sgeždu přišel, wzkázal mu Brchan, že ge nemocný, a že přijiti nemůže. Tak cysar nepojdiw nic, nawrátil se do Gargradu, města pak ta a ty krage zůstali w rukau Tureckých, a gsau v nich až po dnešnj den. Na ten způsob dostali se Turcy do Europy, a tu se pewnau nohau postavili, y pořád wjce tu se zmáhali a rozširowali, widauc slabost cysarstwj Řeckého a neswornost mocnátů geho, gako y tohoto Kantakuzena, který s Paleologem, swým zetěm, o panování bohowal. Ale nedlauho se radowal Sulejman z toho opanování: r. 1358. v Bulajru běžew na koni za sokolem husy lowjčym, tak wpadl s koněm, že hnedky dussi wwpustil, pohřbený prwnj z tureckých knížat w Europě, kdež geho

pamatný row (hrob) v břehu Hellespontu, od mnoha Turků navštěvován bývá. Hned po roce 1359. umřel v jeho otec Brchan w 75. roce věku, 35. panování svého, owssem audatný, a podle některých v spravedlivý muž, jako zákonodárce **Numa Osmanů**, v věcných lidj sy wá-
 zjch. Byl vysoké postavy, prsů širokých, pěsti silných, vlasů pobělavých, okrauhlé a červené twáři, bílého a přj-
 wětivého obličjege. Po něm následowal druhý syn jeho

Murad (Amurad) I. emir (neb geště v tento, jako otec a děd jeho, za žiwobytj svého gen tak gmenován byl, následugich dali sobě wětšj titul, totiž **žoldánů** neb **sul-
 tánů**, t. g. králů neb cysarů). Tento následowaw krwa-
 wých sšlepěj předků swých, panstwj Osmanské gak w Eu-
 ropě, tak w Azji s swými žuriwými pluky welice rozšš-
 ťil. Nejprwé odgal znamenité, od přirozenj pemné, Bu-
 djnu Bherškému podobné město **Ang'oru** (Ankuru Engu-
 rije) tēm Achům, genž se ho známowdu Karamanského knj-
 žete nedáwno byli zmocnili. Na to se obrátiw do Europy
 a ždobýwaw mnoho zámkůw, jako **Nebeta** bljž Kallipo-
 le, **Tzurulum**, gehož komendanta s postřeleným okem před
 Murada přiwedeného, tento stjti dal, a ždi žboril, **Bur-
 gas**, **Kessan** a t. d., táhl k **Drynopoli** (**Aldrianopolis**),
 slawnému, krásnému, w tytuli žoldánů tureckých druhému,
 od poetů Tureckých zpěwy oslawenému městu, w němž ně-
 kterj z nich narozeni a pohřbeni gsau. Řjeditel **Drynopo-
 le** wytáhl wšřjce generálowi **Muradowu Balassahynowi**, ale
 od něho poražen wgel w noc, a tak přišla w moc Tur-
 kům tato newětšj pemnost byzantská w Europě r. 1361.
 sřrže zrádu a žženkylost gegjch obránců. Na to opanowal
 skoro celau **Trácii** až po horu **Hámus** (**Balkan**) a **Fili-
 powu** (**Filippopolis**). Když pak se tohoto města ředitel k
Srbškému králi **Brossowi V.** wtekl, odtud žnikl nový bog,
 w kterém zase **Hadssi** **Ibeky**, wůdce **Muradůw**, r. 1363.
 v **Morazzy** řeky nad **Srby** a **Whry** (nejprw tehdáž s Tur-

ky bogugfými), přepad ge w noč, porazyl, takže Lu-
 dwojř král Wberský je předce s životem vtekl, powěstny
 kostel Maryecelský wystawěl a nadal. Murad pak také sta-
 wěl s wděčnosti za toto wjtěžstwí kostely, messity, klá-
 sstery. R. 1365. dal Murad Raguzanům pismo, že za
 500. dukátů ročnjho daru mohau pod geho ochranau w
 Lewantě kupectwí promoditi. A poněwadž psáti neměl,
 místo podpisu, omočil ruku swau w černidle, přitiskl dlan
 s prsty na pergament toho písma, odtud tug'ra, t. g. pod-
 pis žoldánůw, až po dnes tu formu má. Téhož r. založil
 Murad w Drynopoli weliký palác, w němž bydlil, a tak
 to město bylo sydlo tureckých žoldánů až do dobyti Car-
 hradu (Konstantynowa). Na to dobywal pořád w Trácii,
 a r. 1371. ustanovil wejšem nadepsaného Cendereliho
 (kterž nedaleko 100 let žil.) Potom wybogowal Tessal-
 ská města pomorřská, Burlu Iřkem, Marulu Kawalu a t.
 d. gegichž také knížata (Slovenská) Drag'eže a Bohda-
 na žagal, ale s nimi pry dobře zacházel. R. 1375. táhl
 do Nysse, a tu se obořil na Lazara Erbského, a Sys-
 mana Bulgatského krále, genž byli sausedé a w smlauwě
 přátelské. Po 25tidennjm obleženj wzał Nysse (kde se
 Konstantyn Wel. narodil) autokem (šturmem). Na to
 žádali Lazar a Sysman o pokog, y obdrželi ho téhož roku
 1375. tak že onen 1000 gezdů, a 1000 funtů střibra
 Turkům ročně dáwati šřbil, tento Muradowi dceru swau
 za manželku dal. R. 1381. syna swého Bajeshda oženil
 Murad s dcerau bohatého knížete Kermianského, s kte-
 rauž nehpěknějši dšl geho panstwí dostal, nebo mu při-
 nesla kljče od měst a jámků Egriğöf, Saussanlı, Symar
 a Kutahye (Cotyaeum, Xenoph. in exped. Cyri), v
 řeky Pursaku (Thymbris), hlavnjho města Anatolie,
 gehož wyborná gabika a hrusky powěstně gsau. Swadba
 byla šřkwostná, y král Syrský a Egypťský poslali mu k
 nj drahé dary od zlata, střibra zč. Šned potom od knj-

žete Hamidského, w susedstwj krajiny Kermianské, při-
 laupil k tomu Murad hodný krag s 6ti městy, kterýž k
 prodagi tomu, gaž sami turečtj Hystorocy píšj, od Mu-
 rada přinucen byl. Tak tedy Karasj, Kermian a Hamid,
 těj knížectwj z bývalého Seldsuccého královstwj, Osma-
 nowcy giž pohltili. R. 1385. spuntowal se proti Mura-
 dowi syn geho Saudssi, kterémuž proto neyprw dal oči
 wylaupiti, potom ho zamordowati, ostatnj winné Ržeky
 po dwau a třech s městskych walů (náspů) do řeky shážeti,
 čemuž se sám s chutj djwal. Potom rozkázal, aby každý
 otec sám syna swého winného zamordowal. Dwa nechtěli
 toho tyranského rozkazu wposlechnauti, y dal ge s syny
 gegich spolu wsmrtiti. Potom opanowal město Seluň
 (Thessalonyku), kteréž cysářskj princ Manuel obrániti ne-
 daufage, z něho wšel. Toho ale potom Ržekowé zpátky do-
 sáhli. Manuel y něgakého spiknutj snowánjm byl proti so-
 bě Murada popudil, a cysář otec geho ani geg do Car-
 hradu pustiti nechtěl, bože se aby Murad nemyslil, že
 snad y sám s synem w srozuměnj byl (tak mdlj giž teh-
 dáž byli cysářowé Konstantynopolsstj!) ba ani Genuesstj
 na Lesbos Manuele přigiti nechtěli. Obrátil se tedy smě-
 le k samému Muradowi, a daw se winen, proshl za od-
 pustěnj. Y byl Murad tenkrátě předce tak welikomyslnj,
 že mu odpustil, a poslal geg k otcowi, s tjm napome-
 nutjm, aby se napravil, a budaucně lepšj byl. Wálka Mu-
 radowa s knížetem Karamanským, zetěm swým, gehož
 přemohl, skončila se pokogem, prostředkowánjm dcery ge-
 ho zgednaným, tak, že ho w pokogném drženj Konye
 a toho celého kragu nechal. Při této wálce se stalo, že
 Murad z 2000 Srbů, genž mu w tom bogi pomáhali,
 několik proti geho přjsné zápowědi obywatele laupicich,
 postjnati dal. To byla přjčina nové wálky mezy Erby a
 Muradem, a té welmi pamatné bitwy na Kosowě neb
 Kosowém poli (campus merularum) w Srbku. S 30,000

táhl tam z Njze Murad, wjav s sebou y dva syny své Bajesyda a Jakuba, neyprvé ale pogal jim z cýsaršké princely za manželky w Carhradě, a sobě třetj. Po weselj tedy táhl na Erby, a na cestě zmocnil se Paramady, Summy, Trnowé, Hrsowé; přemohl krále Bulgaršeho Sysmana od něho odpadlého, a wvázal se w geho ceslau fraginu Bulgarii. Na to wtrhl na Kosowo, strže kteréz Sytnice teče, a blíž kteréhož ho giž geho spolčenj očekawali. **Lazar**, král Erbský, spogen s knjazp Bosnye, Hercegowiny a Albánye (y s některými Whry a Poláky), měl wětšj wogsto, než Murad. Strhla se hrozná bitwa, dne 15. čerwna, 1389 a giž na lewém boku Turcy počali caufati. Bajesyd wšak letj jim ku pomocy, jelezným buzygánem hlavy nepřátelů roztlaukage. Mezitim zdwihna se z prostřed padlých na bogissji **Miloš Obilič** (ne Kobylowic), přednj a hrdinský Erb, jet Lazarůw, tlačj se strže Tureckau stráž cýsarškau, wolage, že chce žoldánowi Muradowi tagnost oznámiti. Předstaupiw a sehna se, gakoby Muradowi dle obyčeege nohy poljbiti chtěl, w tom okamženj wytrhl dyku (tulich) a probodl ho, takže gestě toho dne umřel. Miloš pak gat a také tu vsmrčen byl. Nynj Turcy tjm žůřiwěgi se obotili na Erby, kterýmž krom toho giž srdce proto klesati počalo, že nenadále powstal powyk (snad Istině od Turků způsobený), gakoby Bosňacy byli k Turkům přestaupili a žbrog swau proti křesťanům (Erbům) obrátili. Y byli tito poráženi, král Lazar s předněgšsji gat a před Murada přiweden. A tu teprw žwědel, co hrdina Obilič domedl. Y sepna ruce k nebi, žwolal Erbsko-slowenským gazykem: **Weliký, mocný Bože!** wezmi dussi mau k sobě, poněwadžs mi ráčil dáti spatřiti smrt nepřjtele mého od ruky wěrného mého bogownjka! Na to byl y s těmi předněgšsji před očima vmjragiccho Murada vsmrčen. Tak padl poslednj král tohoto audatného Slowenského národu, a tak

byl podroben Turkům. Skutek ten Milossůw na dotčený způsob oznamuji gednosworně Osmansstj hystorycy; řečtj pak a srbstj prawj, že přišel jako vstok (poběhlec) do táboru Tureckého a Murada zamordowal proto, aby se z obwinění, gačoby vlast swau Turkům zraditi chtěl, wymedel. Gméno tohoto Slowenského hrdiny, gačožto mstitele swobody vlasti své, oslawuji až po dnes Srbi (v nás Kácy gmenowanj) w písničkách swých slowenských, nedávno od P. D. Wlka Sstěffanowiče Karadžiče y w tisku wydanych, a geho žbrog a oděnj až posawad w Turecké žbrognicy se nalézá. Od té také doby při audyencych se zachowává, že před žoldána předstupujiccho bez žbroge w wodj komornicy, kterjžto mu ruce držj. Muradowo tělo, genž přijmjm Pánem a wstěžytelem slaul, zavezeno do Brusy, a tam pochowáno. Nástupce geho byl syn geho

Ba je syd (chybně Bajazet) **Jildyrim**, to gest blest hromový. Tento gač náhle Murad dussi wypustil, hned dal gedinkého bratra svého Jakuba wsmrtiti, nebo pry gačo Bůh na nebi bezpečně a bez bázně možných aukladů panuge, tak y geho stjn na zemi bezpečně panowati má. Od té doby zákon ten se zachowává v Turků, že nowého cysáře bratřj zmordowáni býwaji, (ač se to wždycky neděge, zawřjmi wšak býwaji do háremu.) Na to učinil pokog s **Sstěpánem** synem Bazarowým pod těmi wýminkami, aby mu gačo společnj w wšech wálkách lidem swým nápomocen byl, sestru swau mu za manželku dal a od dolů (banj) dan ročnj mu platil. Na to pozwán přitáhl do Carhradu s 6000. gezdcy a 4000. pěšsmi, a tu wsadil na trůn proti otcowi do wězenj danému Andronyfa, s njmž smlauwu učinil. W tom položenj bylo giž tehďáž Kjecké cysářstwj! Potom táhl do menšj Azye, a tu gesttě gedinké město řecké Filadelfii (Alasser) sám Kjecký a Srbstý pomocný lid (od samého cysáře Jana a geho syna wedený, — ó hanba! ó mdloba!) ssturmem wzał, ne pro sebe, ale aby

to město Bajesydomi do hřtánu vvrhl. V též menšj Uzpi vřázal se Bajesyhd zas w giná knížectwj z rumu říše Seldssucké powstalá, takže gich gij sedmero pohltil. Roku 1391. obrátil se zas do Evropy, poplénil Attyku, obkličil gij právě Carhrad, a r. 1392. wpadl v do Bher pod Zykmundem, ač tu tehdáž mnoho neporjdl. Zase táhl do Uzpe, kdež nepokognau hlavu kniže z Karamanu zdvihl, a až k Angore a Bruse protáhl, ale k swému neštěstj, nebo byl oběšen od Bajesydoma beglerbega Tymurasse; Konja, Atffer zc. a wúbec celá země geho Karamanská k řiši Osmanšké přivtělena, gako též hned nato v kraginy Kasy, Kastamuny (stará Paslogonye) s hlawnjm městem Samsunem (Amiasus od Mitridata vzdobeny), v slowautné město Amasyi (Bag'dadem Rumu nazwané), Bajesyhd opanowal. A tu knížecy synové z Mantesse a Aidynu vtekli k tomu weleslawnému Tymuromi, o němž hned wice, a kterýž brzo Amashe (w něj Mizi hri, Safo Osmanšká, pohřbena gest,) 7 měsíců, ale nadarmo, dobywal. O Bajesydomu wítězstwí nad Zykmundem v Nykopole, 28. zátj r. 1396. gij sme wysse psali: zde dokládáme, že v Sylistryi, Widjn zc. tehdáž (gak se pisse, Istj) opanowal, že od gedu a pomsty plákal, kdž v Nykopole 60,000 swých zbitých spatřil, a přísáhl, že proto nad newěřjcmi hrozně se pomstj. V dal hned wsecky zagaté křestany na promazých přivesti a stj-nati, aneb gim kygmi hlavy roztlaukati, načež se hrabě Newes a 24. pánů křestanských djwati musylo. To mordowanj trwalo od rána až do 4 hod. s poledne. Tu padli Bajesydomi k nohaum geho wúdcové, prosyče, aby ge gij přestal dáti mordowati, v učinil tak, potom gakž gij 10,000 křestanů zmordowáno bylo, ostatnj zagaté dal gako otroky těm, kdo ge zagali, wybraw sobě z nich páty djl, a ti potom byli za 200,000 dukátů propustěni. Na to Bajesyhd wpadna do Bher v Sawy a Drawy, až

v do Estyrska a do Walachye, mnoho tisíc křesťanů do věčného otroctví zavedl.

Carhrad již od 5ti let obklíčeny vojáků svými dr-
žev, potom ho předce osvobodil, takže v něm 1. saude-
turecký (kady) ustanoven a kostel turecký vystaven byl.
Mezitim geho vůdce Tymurtas v Azji protáhl wjtěžně
až k řece Eufratu, sám pak dobýval v Ržecké zemi,
kdež Utěny neyprw r. 1397. wybogoval, přeláwné mě-
sto, které v sám neylepsší hystoryk Turecký Saadeddyn
městem mudrců gmenuge. Právě poslal pýšně poselství
Bajeshd cysari řeckému Janowi, aby se z Carhradu kři-
žil, že ho ustanowj svým místedržjícím v kterékoli fragi-
ně bude chytiti; pakli nic, že oblehne Carhrad a pomordu-
ge wšefko, — když slyšel, že Tymur wybogoval geho
Krsendšán v Azji. V hned letěl tam jako hromový
blesk, ale wjce se newrátíl. —

Tymur (t. g. železo), někdy Tymurlenk, t. g.
kulhawý Tymur (odkudž chybně Tamerlan) nazwaný,
nebo od rány při dobývání hlavního města Systanského
okulhawěl, neywětšj, neymocněšj a neyšlawněšj ze wšech
potentátů na světě, narodil se r. 1335. v městě Keschy v
Zadžihonstu (Transoxiana) v Azji, z otce nepatrského
Mongola, (Mogola) gmenem Tarag'ai. W mladosti hon-
bu a laupež provozowal, byw, podle některých, pastýřem,
potom zbojníkem, hentmanem, naposledy podmanitelem
swěta a zakladatelem stálého panství swěta; wětšjím nežli
byl Aleksander weliký, Attyla a sám Č'inkyschán. Nebo
v wjce fragin sobě podmanil, nežli který z těchto, v děle
ge držel on a rod geho. W Indji kralowal geho potom-
cy za 300 let, téměř až do nassich časů. Geho panství
obsahowalo 27. fragin welikých, a sáhalo od weliké ždi
Č'inské až do prostředka Rusšye (nebo v Moskwu r. 1395.
poplénil), od prostředzemního moře a Eghyta až do ney-
žadněšj Azye, Turkestanu s Indij, kdež až k prame-

nům G'angesu, swatě řeky, protáhl. Wedl 18. wálek, a to s bogownými a mocnými národy, kteréž wšsecky přemohl, a panował 36 let, mage za sydelné město Samarkand. Nebyl takový barbar, jako Čingys-Chán, ačkoli též přišel ukrutný, nebo w Sebsewáru pro spiknutí, 2000 obywatelů žiwých dal w hromadu wysokau klásti, na každou wrstwu bláta a wápna nakydati, a tak z nich wěže, jako z kamenj wystawěti. W Ispahanu, též pro spiknutí, 70,000 lidj dal zmordowati, ale věcných, kteréj w zvláštěnjm djele města tohoto bydlili, wšsetřil. W Indyi 100,000 Indjanských otroků w armádě své, pro bezpečnost gegj, dal pobiti, přisně pod welikau pokutau přikázaw, aby každý své otroky pomordowal; tamž w gednom městě dal wšsecky obywatele za žiwa odřiti, w giných hrozně mordowati, neywjce gen proto, že byli modláři a obni se klaněli, gináč řisj, dobřj lidé. Tymur wážil sobě věcných lidj, a přestěhowal gich mnoho ze wšsech zemj do swého sydelného města, ba y při wogsku swém, gehož počet obyčegně gedem milion bogownjků byl, mjwal poetů, věcných, soffů, (mudrců) muzyklantů. Sám také čítawal knihy, wněw persky, turecky a mongolsky, zvláště historycké knihy a wypsánj žiwotů welikých wůdců a wzněssených mužů, wždycky gač w čas pokoge, tak w čas wálky při boju swém mjwal, a w geho tufukatu, t. g. knize zákonů, nalézá se hluboká maudrost. Mjrnost a středmost wždy zachowával, y w tom neywětšjm štěstj a wjtězstwjch, nimiž se nikdy nepopnul. Prawdy weliký milownjk, lji nenáwistnjk, žertů ani her nemilowal, toliko w šfacy rád hrával, w čemž weliký mistr byl. Moc a wýwodstwj geho záleželo zvláště w mistrném žtjzenj špehěřstwj. Wšseho se dowědel, co w které zemi gest, a co se děge, a to škrze počestné pod wšselikau podobau, ale zvláště škrze derwisse neb mnichy, a co tak zwědel, to wšsecko do obššjrných registrů a na mappy wřaděti dal, což wšse wždy před oči=

ma mjal. Z ohledu těla byl vysoké postavy, zvláště veliké hlavy, širokého čela, pěkné pleti (bármy v tváři) bílé a červené, vlasů dlouhých, a od přirozenj bílých. Devět slavných princůž za manželky měl, z nichž poslední v svém šestm roce pogal, a mnoho synů, wnučků, prawnuků pozůstavil. Pjssj také některj (nowěgssj), že při obleženj města některého, dne prvního rozkazowal rozbiti stan bílý, druhého červený, třetího černý. Kdož se mu poddali sedjchmu w bílém stanu, docházeli milosti, červený stan znamenal, že obywatelé wssični a hospodáři zmordowáni budau, černý wprácenj a zkázu města, y wssého wssudy w popel obrácenj.

Na geho žádost, aby Bajesyd (gehož ostatně y mrawy již poruffeni byli, pil wjno a se ožrjal, y s swým wejřrem Ali-bassetem, samcoložstwj páchal, nad mjru skaupý a skrbný byl, takže ani žoldů wogákům swým náležitě neplatil,) Karajusuffa, Turkmanské knjze, buď wsmrtil, aneb do wězenj dal, aneb aspoň že země wppowěděl, poslal Bajesyd Tymurowi welmi pyssnau, nesslernau a potupnau odpowěd, mezy giným: Aby se Tymur před nim wstanowil! a w tom psánj ani obyčejného způsobu (dyplomatyčského) nezachowal, své gméno zlatými literami na wrchu postawiti daw, Tymurowo pať pod njm gen černými. Wida a čta to Tymur, rozhněwal se náramně a zwolal před posly: Syn Muradůw rozumu pozbyl! Y přiffllo to k wálce, a táhla obě wogška proti sobě k Angoře. Bajesyd neměl toliko sto dwadcet tisíců, Tymur sedmkrát tolik. Bajesydowi wůdcowé geho ausylně předstawowali, aby aspoň nynj poklady své otewra, žoldem a dary wogšku swému chuti k zmužilému potýkánj se dodal, a aby na wssěcken způsob bitwě na rowině s malým wogškem swým wyhýbal, a hor a lesů se držel; ale on nedal sobě nic řícy. Gessťe z tábora swého wytáhl na honbu k horám, kde nebylo ani wody, w neywětšjím horku, od

něhož a od žjznc mnozy w wogsku geho poradali v pomřeli. A když se zpátky nawrátíl, giž mįsto swěho táboru od Tymura zawgaté nassel. Y položil se ginde, kde toliko geděň pramen wody byl, ale y tento dal Tymur w nocu žkazyti a žanečisiti, takže Turcy ani wody neměli. Žsikowali wšak oba wogška swá na rowině, na které někdy Pompejus krále Mitridata poražyl, — a Tymur 9. swých princů při sobě měl, Bajesyd 5. swých synů, kteříž pod otcy swými zpráwu nad částkami wogška wědli. Y swedena gest ta přewelmi pamatná bitwa v Angore y dne 20. čerwence, r. 1402. kteráž se hned ráno o 6. hod. s hrozným křikem Mongolů: *Sürün!* to gest, *wedre!* počala, genž y ten hřmotný třeskot bubnů welikých a žwuk wysoký trub přewyššil, když také křik Turků *Allah!* w powětří se rozléhal. Na lewém křjidle Turků bylo 10,000 Slowenských bogownjků, totiž Srbů: na tyto se obořil syn Tymurůw *Miransah*; ale žkusch audatnosti slowenské: tito Serbi (tak pišij hystorycy) bogowali gako lwové, a diwy žmužilosti činili, takže gim Mongolové giž vstupowati počali. Tu křekl *Mirsa Mohammed Sul-tan* před Tymurem, prose, aby domolil, těmto vstupujcým na pomoc přispěti. Erbowé wšak pořád wjtěžně sobě počjnali; w tom ale na pravém křjidle žástupové *Azhatstj* přěšli ž pronewěřile k Mongolům, a Erbowé giž byli od Bajesyda odraženi, ale wůdce gegich *Stěpán*, šwagr geho, hrdinsty se probil skrzě nepřátely, a Bajesydowi radil, aby wstaupe, zpátky táhl. To wida Tymur, sám pochwálil hrdinstwį těchto Slowenských bogownjků, gakož tak pišse turecký hystoryk *Neschri*. Bajesydowa twrdosšignost nedala se k wtkánj nakloniti: nevstupowal s wršštu, na kterémž se s 10,000 genčary bránil: *Stěpán* pak wida nejbntj, připogil se k vstupujcým s swým žástupem princowi *Sulejmanowi*, a chránil ho pozadu před dogjžděgjcými nepřáteli. Dali se na autěk y ostatnj syno-

wé Bajesydowi s pluky swými. Du pak na onom kopcy, kdež geho genčati gednák od nesnesytedlného horka a žizně, geduák od zbroge nepřátelské padali, vdržel se předce, a dohrwal až do noci, až naposledy wida y sám nezbytj, dal se w noci na autěť, ale kůň geho vpadl s njm, y byl gat od gednoho z potomků Čingysowych, a před Tymura přiveden, kterýž tehdaž s synem swým w šsachy hrál, a Bajesyda dost wšjdně přigal, y kázal mu aby sobě sedl, wida, an gest welice vnawen a zemden. Wgisti ho také hned, že se o život nemá báti, wykázal mu také tři stany k geho obydlj. Potom wšsal příjnegi ostrýhán byl, když Turcy podzemnj průchod ze sausednjho stanu k němu kopali, aby ho tak wyswobodili, což ale se wčasně zwědělo. Tu giž wětšj stráž ho obkljčila, w noci pak y okowy na nohy mu dávali. Z'ebh ho pak Tymur do železné neb zlaté klece (čletky) gako ptáka byl dal zamčjti, a tak s sebau na diwadlo po Azji wozyti, a mage na koně wšednauti, mjesto podnože žebh ho byl vžjwal, to gsau wymyššlené wěcy, o nichž Persstj, turečtj a řečtj hystorichy nic newědj, a toliko gedem šyrský, kterýž wšsal Tymura pořád hanj, to napsal, a po něm powjdfkáři Turečtj opětowali. Powstala ta pleticha nepochybně z toho, že to Turecké slowo Kafes netoliko klecy ptáčj, ale y zamřežowané talawassky neb noscey stolicy (Sänfte), w gakowych se turecké panj nosyti dáwagj, znamená. A Meschri wššlowně pišše: že ho Tymur na takowé zamřežowané stolicy neb lůžku, mezy dwěma koňmi nosyti dal, kterážto wššal slowa zle rozumjna byla. W tom zagetj Bajesyd, šlakem poražen, y umřel w Akšcheru r. 1403. 8 března, pochowan w Bruse; a dwa roky po něm, totiž 12. vnora 1405. škonal y Tymur w Orbaru, když táhl k dobywánj Čjny (Čhny), wšplniw 71. let wěku swého, a pozůšstawiw 30 synů a wnuků a 17 wnuček. To

pať se rozumj, že byl Mohamedánského náboženství. Přj-
gmj jeho bylo v Gurg'an, t. g. veliký wolf.

Toto byla ta veliká porážka Turků, po níž se zdá-
lo, že se nebudou moci zotaviti. Po nj zástup 30,000
Mongolských jezdců rychle pospíchal k Bruse, tu císařské
poklady vssecky pobral, měšťany vydrancoval, a potom
město vypálil. Ginj ginde v Osmanských Uzyatských zemích
podobně hospodářil. Mnohá knížata tu, od Osmanů pod-
maněná, zase v své kráginy (ačkoli jen na čas) se vřáza-
li, některých vsšak popřál Tymur synům Bajesydovým,
ale rozděleně, mezi nimiž roztržitosti polityka jeho zdržo-
wala. Následowalo v Osmanském tomto welmi kleslém
módnářství bezkrálovství 10tileté. Nebo synové Bajesy-
dowi bogowali mezi sebou o trůn, zvláště **Musa** a **Su-
lejman** v Europě, v kterémžto čase r. 1408. Sulejma-
nowi v do Kránska wpadli, až po Mödling, Musa pať
vkrutně, z Walachye, kde se poněkud potulowal, Sulej-
mana ožralství, rozkošem a lhostegnosti oddaného přepadw
nenadále, docela přemohl (na to od 3. bratrj Turkma-
nů, nedaleko Carhradu na cestě zástřeleného): potom
oblehl Carhrad, a Erby plénil, až ten barbar na tělch
zbitých Srbů, daw na ně nastawěti stolů, v hodowal. Po-
sléz Mohamed, neymladšj bratr, kterýž dotud v Uzyi
panowal, tam některých krágu zpátky dobyl, a gehož za
skutečného nástupce Bajesydwora Turcy a turečtj hystory-
cy pokládaji, po konečném přemožení svého bratra Mu-
sy na rowině Camurli, kdež o prawau ruku přišel, a po
zahynutj geho wgačěmsy plese neb kažuži na autěku do
Walachye, na trůn Osmanský wstoupil; a tak

Mahomed I. dobrý mocnár, v císařum byzant-
ským přjznuwý, s nimiž smilowu wtwrdil, a gin r. 1425.
v pomoršské a Tezsalské zámky nawrátíl, táhl do Uzye na
Karamanského, s njmž po dobytj Konye r. 1414. pokog
wčiněn, ale newěrau onoho zrusšen, v zas po novém do-

byti konce, s jeho synem zgednán. Tu v gdná města a krage v Smirnu wybogowal Mahomed. R. 1416. 29. máge porazyl geg Benátčané na moři v Kallipole, jagawisse mu 27. lodj, na čež zgednali mezy sebau pokog. Téhož r. pro Walachy s králem Wherstým Zykmundem pútku měl, w kteréz Loffoncy padl, a Turcy za Dunagem též, v Estyrsko, plénili, kdež gich 20,000 v Radkersburku od Chorwátů a od Estyrských Němců porazeno, a v wúdce gegich Beg Ahmed zabit. W Whtých Péterfi wúdce Tureckého sám kopjm probnaného s koné swalil a zabil, ostatnj rozehnal, a zas v podruhé s pomocj sedlaků ge porazyl. Potom v Zykmund král r. 1419. 4. rjgna v Nysy a Nykopole nad nimi zwjtěžyl. Splyné a rozššřené zbaurenj skrze nowau sektu Mahometanskau wálkau a mnohých, zwláště mnichů tureckých, odprawnjm Mahomed přemohl, a geho wúdce Mustafu Bóreffidse wkrizowati dal. Zwjtěžyl w bogi v nad druhým tař řečeným falešným Mustafem, genž se za geho starššho bratra w bitwé v Angory zmizlém wydával (wjře podobno ge, že on w prawdě ten byl,) a genž potom v cýsaře byzantského, kterýž ho wydati nechťel, pod strážj chorwán byl. Medlauho potom, dwařrát sflakem porazený w mřel Mahomed, gehož smrti wúbec před wogskem zwlášttnj chytrostj wezpřowé geho, pro pokog, za 40. dnj wtagili. Byl mocnát dobrý, wljdný, křestanu nepřenasledugich, kterýž cýsaře Carhradského otcem swým nazýwal, v tař ctil a nawšštwil. Geho přjgmj bylo Celebi, t. g. wzdělaný, sšlechtný, čackých (pěkných) mrawů a způsobů pán. Za geho panowanj giž sobě Turcy počali literaturu (liternj vměnj) a poezji oblibowati. Panowal 8. let.

Murad (Amurad) II., předesslého Mahomeda nejstarššj syn 18tiletý, počal cýsařowati r. 1421, aniž dal bratrj swých nezletilých pordausyti, nechťel gich ale ani čekému cýsaři Manuelowi, gehož otec Mahomed poruč-

níkem (tutorem) gegich ustanovil, vydati. Tento vyzá=
 jal Muradowi, že niewydáti mu gich, Mustafu swobod=
 něho propustí; což se ystalo. Tento trůnu dosáhnutí chtě=
 ge, měl s počátku štěstí proti Muradowi, takže od to=
 hoto y díl wogfá k němu přestaupili; ale naposledy ne=
 splnil, co sljbil, Manuelowi, v řeku Blubadu (Rhynda=
 eus), nedaleko Olympu w Azji, v něhož se oba s lidem
 swým položili, Mustafu neyprw gjzdy své z částky nočním
 předpadnutím při přecházení řeky, z částky Michalogliho
 w noci přes řeku k nim woláním, aby k Muradowi pře=
 šli, skoro docela, — potom pak y Dssuneida, dusse wog=
 fka swého, takowauto zvláštnej chytrosti zbawen, že Nus=
 basse, strž tegny gménem Muradowým psaný list, Dssu=
 neidowi celý frag Midyn sljbil, gestli od Mustafy odpa=
 dne, Mustafowi pak giným listem radil, aby se Dssunei=
 da warowal, že ho chce zrádně Muradowi vydati. Dssu=
 neid w noci tegně s 70. swými vgel, (tento zrádce a bu=
 řič potom r. 1425. s celým swým rodem we spánj od 4
 řatů zardausfen byl), což když se ráno zvědělo, wogfko
 Mustafowo se rozprchlo, on sám rychlým během dostal se
 do Samsaku, do Kallipole, a potom do Drynropole, od=
 tud pak vřikal do Balachye, ale na cestě od swých wla=
 stnjch gat, swázán a do Drynropole přiveden byl, kdež
 geg Murad na gedné věži oběšiti dal. Příčinau geho
 Murad pomstě se nad Manuelem, oblehl Konstantynopo=
 li (Carhrad) r. 1422. w čerwnu, a welmi tuze gj dobý=
 wal, welmi mnohým lidem, nebo pro wčiněnou naděgi
 kořisti wseligatá zběr se k wogákům připogila a gim po=
 máhala. Wseligakých příprav a nástrogů k dobývání Tur=
 cy nadělali: wěže z dřjwj tak wysoké, gako městské, kte=
 ré na železem obitých kolešách ke zdém městským táhli, wo=
 zy s kosami, tak řečené želwy (korytnačky,) malé y weli=
 ké káry ič. náspy také dlouhé wedlé a blíž městských zdi,
 kterěžto zdi podkopávali. Už potom o 1 hod. s poledne

dne 24. srpna, 1422. šlech (Šuardhán) Sulcán, veliký muž, jako obr, genž den v hodinu, v kterau zdi městské padnau, předpovídal, vsedna na velikého koně, k všeobecnému ssturmu, v čele 500 mnichů tureckých, kterij sobě mnijší křesťanské za korist od Murada vyžádali, s velikým křikem Allah! a Mahomed! wedl, po těch wogfko na všech stranách se zdém slylně ssturmovalo. Alle křesťané zmužile a všemožně se bránili. Oblak střel ztměl slunce, celé město bylo v zbrogi, ženy a děti, které neměli mečů a štítů, ozbrojili se kosami, a místo štítů, dny je sudů. V mnijší a knězi křesťanstji bogowali, a s křikem Turků Allah! a Mahomed! mysl se křik křesťanů Chrystos! a Panag'ya! (nejsvětější Marya). Gij slunce zapadalo, a gestě bogowali Ržekowé (křesťané) nevstupně, kdž ay nenadále Turcy na autěk se dali, nástroge k dobývání zapálili, a jako negakým zázrakem předděsenj causali. Totij Murad nenadálau zprávu dostal, že Mustafa bratr geho proti němu powstal, a gij v Nucei wybogowal. To se stalo z návodu cysáře Ržeckého, čimž Carhrad owšem nagednau oswobozen byl. Nebo Murad proto náhle od Carhradu odtrhna, pospichal do Azye, kdež tento třetj Mustafa zradau gat a k Muradowi přiweden byl, kterjž ho na sřkomy strom oběsiti, ostatně v Bru-se poctiwě pochowati dal.

W Europě potom wjal Sacedemon a giná města, a v Sawie 5. čerwna 1423. zwjstěžyw nad Albanskými, z hlaw 800. zagatých obelíst wystawěl. R. 1424. s nástupcem Manuele zemřelého Janem pokog učinil, takže mezy ginym tento mu ročně 30,000 dukátů platiti sľibil. Přjměj také učinil tehďaz na 2 roky s králem Wherstým Bjkmundem, a poslal mu dary. R. 1426. s Karamanskými se potýkal, na to pak knjze z Kermian nawstjwil Murada w Drynopolu, a potom fraginu swau křastem mu odkázal. R. 1428. wjal Kolumbač, genž měl W-

hrum přináležeti, a Zykmond ho dobýval, ale Murad ho odbil, nově pak kníže Erbské Gij Branković musyl se zamázati, Muradowi ročně 50,000 dukátů platiti. Následovalo pamatné dobytí a poplénění slavného města **Tes-salonyky**, do kteréhož se Turcy posléz při příležitosti velikého zemětřesení r. 1431. dostali, go poplénili, wšecky obyvatele zlaupili, a y s dítkami za otroky zjímali a prodávali, smjchy sobě strojce z toho, když paustewnjka neb mnicha s pěknou mladicí swázali. W Tessalonyky přineseni mu také kljče od **Janiny**, dle smlauby, že bude pá-nem gegim, chce swobody gegi a krage toho chrániti. 18 turků posláno k přigetí toho města, kterýmž, je po do-brotě žen od obywatelů dostati nemohli, Murad domolil, aby sobě manželek mocj nalapali, což y učinili, když we swátek z chrámu neypěknějši panny se hrnuly. Zmocnil se y půlnoční Albánye po smrti Jana **Bastroyoty**, gehož sy-ny od 18. let w zástawě y sebe držel. Tehdáž strhl se w Turcých veliký mor, kterýž tři princy cysárské a tři we-zýry života zřabil Roku 1433. zasnoubena byla Mura-dowi **Mara**, nadepsaného Brankoviče dcera. Potom ná-sledowala druhá wálka Karamanská, kterau Murad pro-gednoho koně Turkmanškému knížeti, kterýž Muradowi to žalowal, z nánodu Karamanského knížete **Ibrahimbeğa** vkradeného, zdwihl; spokogena wšak byla brzo prostřed-kowánjm manželly tohoto, sestry Muradowy. Než této wálky pry byli tagnj strúgcowé Zykmond král Wheršky a Branković. Y wpadli Turcy r. 1438. do země Sedmi-hradské, a pléniwšse gi 45 dnj, 70,000 zagatých kře-stanů do wěčné poroby s sebau gako howada hnali. Do-byli téhož roku y Semendrye. Tu tolik lidj zagali Tur-cy, že neypěknějši panna, za gednu botu k dostání byla. Ale r. 1442. ten slavný **Jan Suňady** potlaukl Tur-ky v Hermanowa, takže gich 20,000 padlo, a wůdce ge-gich **Mesyhbeğ** y s synem swým na autěku rozsefán byl.

K pomstě nad tou porážkou přitáhl giný basse s 80,000 Turky r. 1442, ale Hunady, ač jen 15,000 lidu měl, y tyto walně porazyl: 200 praporců gin odgal, 5000 zagal, wůdce gegich s mnohými předněgššimi zabil, a r. 1443 z. listop. w společnosti Poláků, zase v Nyšy 2000 zagal, 4000 zmordowal. Na to přessed právě na středečný den, w neytužšj zymě, hory Šamus, cestau od Turků zatarasowanau a osazenau, opět w Bulgáryi, v Galowce porazyl Murada, takže tento potom do Bher kanceléře swého o pokog gednati poslal, genž s mnohým postaupenjm s strany geho, na 10 roků y zgednán a wysokými přisahami ztwrzen byl. To gest ten pokog a smlauwa, kterauž král **Wladislaw**, z náwodou Papeže a giných, prw než 10. dnj minulo, z ruffiw, neskastnau wálku započal, o něj wyšse, a hned gestě y zde něco. — Murad hluboce zarmaucen sfrze smrt swého neystarššho syna Maeddyna, a učiniw pokog s Bhrý a s ginými, ač gestě teprw 40. let měl, odtekl se důstogenštwj cýsaršského a odewzdamge swému 14tiletému synowi **Mahomedowi**, w pokogi a filozofické samotnosti žil w **Magnesy**, podržew neyspěkněgšj částky Karye, M'bonne a Jonne. Ale když Wladislaw přisahu z ruffiw, na Turky táhl, tu Murad nemohl prosbám swých wezprů odepřiti a wedl zas wogsko swé proti Bhrům k **Warne**, kdež ta pamatná bitwa swedena byla, o něj sme wyš w hystoryi Bheršké zmjnilí, a w něj Wladislaw, když kůň sekerau w nohu raněný pod nim padl, zahynul, ač giž wjtězštwj Bhrj téměř w rukau měli, takže Murad giž koně swého k wtjkánj byl obrátil, ale Karadscha beglerbeg wchopiw koně geho za vždu, zdržel ho zpátky. Po tomto wjtězštwj Murad sstaupiw zase s trůnu, žil w **Magnesy**; wstaupil ale brzo zas naň pro zbaučení genčarů (genž zlepsšenjm žoldu brzo spokogeni byli), a že widěl syna swého k zpráwě gestě slabého. Ted táhl r. 1440. w prosyncy na Konstantýna do Peloponesu, s 60.

tíšcey, dobyl ssturmem tlustého a pevného náspu w aužině přístup do tohoto poloostrova zamezujícího, zmocnil se říče geho přirozeného, slavného města Korintu, a vypálil ge. Poplénil y Patras město (kteréhož y Sloweně, genž s počátku 8ho stoletj po Peloponesu se rozmnožili, s Saraceny Afrýkanskými dobývali), a 60,000 lidj do otroctwj zavedl. Na to smluwen s Konstantýnem pokog, dle něhož celý Pelopones Turkům poplatný se stal.

Murad obrátil se odtud do Albánie, odkudž wšak později sfrze Huňadyho vytáhnauti musyl, a zas se tam nawrátil. Neypwé tedy o tomto. Huňady s newelikým, ale dobrým wogskem (w němž 8000 Walachů), wtrhl do Erbska, poněwadž knjze geho, pro smlawu s Turkem, Whrům pomocy odeptel. Murad táhl proti němu s 150,000, a poslal k němu posly s podáním pokoge, Huňady wšak o tom slyšeti, ale ani Skanderbeg'a, (o němž zde následuge) dočkati nechtěl. Y swedena bitwa na nadepsaném Kosowě lehčegšj 17ho, hlavníj 18ho řjna 1448. Bogowáno celý tento den tuze a nevstupně, w noci vderili křesťané na Turky, ale ti přistrogeni byli a potýkali se zmužile. Nazejtřj bitwa obnowena, a tu částup Turků obegda W hry, pozadu na ně vderili, ale zvláště je Wallassi přestaupili k Turkům, byl Huňady poražen, takže se na autěk dal, a 17,000 křesťanů (mezy nimiž y Čechowé a Němcy), Turků dwakrát tolik padlo.

Giřj Kastrioty, ginác Skanderbeg' neb Iskenderbeg', t. g. knjze Alexander, slavný hrdina swého času (gako Huňady w W hrčjch), neymladšj z nadepsaných třj synů J. Kastrioty, pána Ematye, wychowaný gako Muselman y žoldána Murada, audatný a sylný 19tiletý bogownjč, genž giž tehdaž w bitwách y w dwaubogjch wstěžyl, pamětliv na wlast swau Epirus, přinutil pohroženjm gistého zamordowanj, zemského sekretáre Muradowa k napsánj mu rozkazu k řediteli Krojanskému (Alhys-

far), aby pevné toto město vřazateli tohoto rozkazu, ga-
 kožto jeho nástupcy, odewzdal. Mage ten rozkaz, sekre-
 táře zamordowal, z wogška Tureckého (r. 1443.) tegně v-
 gel, na cestě neyprw 300 mužů, a hned dále tolikéž Dy-
 branů k sobě zřskal, kterýchž přiblížiw se ke Kroje, w lese
 nechal, sám k řediteli s tjm rozkazem šsel, w nocy pak
 oněch 600 do města wpustil, s kterýmiž Turky pomordo-
 wal. To také bylo heslo k zmordowánj Turků po wšech
 wesnicích k městu patřících, krom těch, kteří se k Skan-
 derbegowi wtekli, gimž žiwot darowal. Na to w dolnj Dy-
 bře držel radu s pokremnjimi swými a s kragany o dalššj
 oswobozenj wlasti, a na 12,000 mužů šběhlo se k němu
 se wšech stran, s nimiž neyprw pevnost Petrellu wzał,
 šlibiw posádec Turecké pod přjsahau swobodně odgiti, což
 gim netoliko splnil, ale přes to koně, potravu a giné da-
 ry gim dal; tjm způsobil, že giné pevnosti Turcy mu
 lehčegi wzdali, a w 30. dnech stal se pánem Epiru. Na
 gině sněm neb sgezd w Lisfu, pozwal y okolnjch pánů
 křestanských y Štěpána Černowiče, wýwody Černohor-
 ského, kteříž wšickni Skanderbega za swěho wůdce wznali,
 a gemu plat šlibili, takže ročnjch přjgmů měl dvěšstě ti-
 šíc dukátů, mimo to přjgmy z solnjch dolů Kampupesskup-
 ských. Počet wogška pak od týchž spolčených pánů Epiru
 gemu zwoleného byl 8,000 jezdců a 7,000 pěššich. Mu-
 rad poslal proti němu Ali-basse s 40,000, gehož Skan-
 derbeg w dolnj Dybře čekal, kdež krawawau bitwu s nim
 swedl. Piššj některj (což wjše podobno nenj), že w nj po-
 ložil (žbil) Turků 22,000, 2000 žagal, 24 proporců
 wzał, Albánských pak že gen něco přes sto padlo. Poslal
 pozděgi naň Mustafu, ale y tohoto tak porazyl, že 10,000
 Turků padlo, žagato pak toliko 72. a 15. praporců wza-
 to. Mezy žagatými byl sám Mustafa s 12. přednjmi,
 kteříž se za 25,000 dukátů wykauřili. Potom r. 1449.
 táhl sám Murad nař s celým swým wogškem, a wyboga-

mal ovšem Smatýgrad a Dybru, ač mu Skanderbeg vel-
 mi mogsko hubil, a basse Firusa vlastnj rukau w dwaubo-
 gi jabil. Třidcet tisíc mogáků ztratil pry Murad w této
 expedyci. R. 1450. z gara opět přitáhna z Drynopole,
 dobýval Kroje, w kteréž Skanderbeg ředitelem wyborného
 Drafonta (genž se ani velikých peněz sljbenjm od Mura-
 da porussiti nedal,) ustanovil, sám s swými na horu Lu-
 menyštoz wstoupil, a částymi autoky Turky hubil, takže
 gich w gedinké bitvě 8000 pobil. Murad nadarmo y z
 děl do města střjel, y ždi podkopával. Naposledy poslal
 k Skanderbegowi, aby se poddal, a gestli ne 10,000,
 aspon 5000 dukátů ročnj daně sljbil. Ale ten odepřel do-
 cela. Načež Murad pro mrzutost a nemoc odtrhl, a wrá-
 til se do Drynopole. Sem k němu se vtekl po smrti cysa-
 ře byzantského, Jana, genž dědiců nezanechal, Kon-
 stantyn Dragoses, proti Demetryowi, genž též
 chtěl cysářem býti. Z'oldán milostiwě sljssel prosby o vde-
 lenj trůnu byzantského (!!) a tak milostj geho (!!) wstau-
 pil naň Konstantyn, tento nestřastnj poslednj cysář. W
 témž roku oženil Murad syna swého Mahomeda s Sul-
 kaderškau princyškau. Swadba w Drynopoli trwala tři
 měsíce — slawena y werši. Na to Murad při weselém o-
 bědu, sšlakem poražen vmřel w Drynopoli léta 1450. w 49. ro-
 ce wěku swého, panowaw 30 let slawně a sprawedliwě;
 pohřben w Bruse. Chwálj ho y řečtj spisowatelé, že byl
 muž dobrého a čitedlného srdce, nezůrimý, proseb neosly-
 chajicý, slow a smluw zdrželimý, pokogného žiwobytj mi-
 lomný, gakož owšem téměř příkladu w hystorii nenj dwo-
 gjho tak dobrowolného, a w takowém wěku, odčěknutj se
 panowánj, gako bylo geho. On také wystawěl pamatná až
 po dnes trwajicý stawění, k. p. kostel Zurečtý s třemi gal-
 leryemi w Drynopoli, též veliké mosty, k. p. w Tesalony-
 ky, kteréž gest ždélj čtvrti hodiny cesty, genčary také w lep-
 ši kád wvedl, pročez některj (ale omylně) prawj geho býti

původcem gegich. Za jeho času již v věcních Turků bylo, k. p. Molla Jekán, profesor (Muderris) v Bruse, v právních velmi zbehlý, poeta znamenitý, Nesymi, genž turecky, persky a arabsky psal, Ahmed Bidšhan, kterýž psal Světla milugických, knihu vlastně z Arabského o-rvžynálu bratra jeho přeloženau, a t. d.

Po něm zdědil trůn syn jeho (z otrokyně narozený)

Mahomed II., v 21. roce věku svého, kterýž hned dal bratra svého Ahmeda (z princezky narozeného) v kaupeli zardausyti. Na to učinil a ztverdil pokog s okol-njmi panovníky v Azji v v Evropě (v s Vhry), aby tím snadněgi aumysl svůj záhubný s strany Carhradu vykonal, ačkoli Konstantynowi přičkl, že mu za stravování neb chování pokremnjho jeho Brchana, Osmanstého prince, genž v Carhradě byl, ročně 300,000 asprů platiti chce. A vsať toto brzo dalo příčinu k roztržitosti mezy nimi. Nebo cysar Konstantyn, newčasné owšem, poslal posla k Mahomedowi do Azje s tau stížností, že oněch 300,000 asprů slojeno není, a že Brchana, genž sobě právo k trů-nu tureckému osobj, swobodně propustj, nedostaneli za jeho chování dwakrát tolik, totiž 600,000 asprů. Mahomed vtagim svůj hněv, odbyl posly tjm slibem, že brzo do Drynople přigde, tam aby mu potom vssecko předložili, že mjnj žádost gegich vyplniti. Když do Brusy přigel, vytáhli mu wstřjc genčati s hlukem, žádajice od něho daru. Mr-zelo ho to welice, dal jim vsať předce 10 měščů dukátů, ale U'gu (Brchnjho) gegich notně wypošičkował v wy-karabáčował, že gich w lepšj lázni nedrži, s auradu ho také swrhl, a na jeho mjsto Mustafu beg'a ustanowil ag'em. Gať náhle do Kallipole přigel, obstaril důchodky z měst v-ložené k platu za chování Brchana, a potom s počátku zymy rozessal po vssech zemích svých europegských roztaž o tisíc jednjků, tesarů a potřebné k nim dělňky, gako těž o-lamenj k wystawění zámku na europegském břehu bospo-

ru. Tato novina naplnila velikým strachem gať cysare Konstantyna, tak v město geho sýdelné Carhrad. Misto žádani oněch 300,000 aneb 600,000 asprů, prosyli nynj poslowé cysarstwj o nestawěnj toho zámku, a o přigetj od cysare daně (trybutu)! Ale s hněvem odpowědel Mahomed: že Ržekowé gsau zproneměřili, že před bitwau v **Warny**, držjce s Whry, geho otce s wogskem nechtěli do Europy přeplawiti, kterjž je giž tehdaž přísáhl, že dá tam zámek wystawěti; w čemž poněwadž překazen byl, že on syn geho aumysl wywede, že kdo mu zabrání, na geho g'runtě stawěti! A kdo pry opowáži se o to gessťe ke mně přigjti, toho dám za žiwa odřjti. To bylo na gate, a w létě giž stál tu zámek přepewnj, gehož zdi tlaussťka byla neobyčegná, a třj wěži pewnych byla gessťe sylněgssj. Sám Mahomed při tom stawenj byl, a krom mnoha tisěců děl-njšků, nosyli kamenj y ginj Turcy, a někdy y předněgssj. W tom Konstantyn, giž welmi chaulostiwě sobě počnaje, poslal k Mahomedowi s tau žádostj, aby nedopustil Turkům teš we žnách obilj Ržekům kazyti, posylaw mu také každy den neyauprawněgssj gidla. On pak toho sy nic newáže, gessťe wyhlásyl, že Turcy s koňmi a welblaudy swými swobodně mohau do osetj Ržeků. Y stalo se brzo, že když příslěho z Azye syna Isfandyara, kterjž sestru žoldánowu za manželku měl, howádka osenj a zahrady města Epibata (nynj Bivados) kazply, turecký sluha bil gednoho Ržeka, kteremuž geho kragané pomáhali, odkudž powstala pranice, w njž několik Ržeků a Turků padlo. O tom když Kpajabeg' (minystr w domácích důležitostech,) Mahomeda zprawil, tento mu rozkázal obywatelē Epibat-ské na kusy rozsekati. Tak se počala w měsěcy čerwency poslednj wálka byzantského cysarstwj. Cysar Konstantyn welel brány města pozawjрати, a Turky w něm do wězenj wsaditi, Mahomedowi pak wzkázal, že brány městské teprw po zruszenj pokoge zawřel, a že neodwratjli žoldán myslj

svě ob války k mjeu, města s pomocí Boží všemožně brániti chce. Mahomed pak mimo všecku výmluvu neb zámysl zpřijma válku opověděl, kterau již dávno v umyslu měl, pořád gen na dobytí Konstantynopole (Carhradu) myslé. Nedalo mu to ani v noci pokoge. Gednau, dal nočnjm časem velikého wejhra Chalil=basse (kterýž přál Ržekům, gsa tiššjho přirození a darů žádostivý, gichž mu Ržekové hogně dávali,) že spánj wzbuzeného k sobě zawolati, genž ho nalezl, an na posteli sedj oblečený. Gednoho prý od tebe žádám Chalil=basse! totiž abys mi k dobytí Carhradu nápomocen byl. Hle popatř tu na mé ložce, w němž se celau noc s gednoho боку na druhý obracým, bez spánj, wstawičně myslé na ono dobytí. Napomjňám tě, abys se nedal zlatem a stříbrem přelstiti. Slyně budem s Ržeky bogowati, a s důwěrau w Boha a proroka, město to wyhogugeme. Wečer chodjwal nepoznaný, gen sám třetj, okolo města, aby řeči měšťanů a wogáků slyšel. Dpowá=žilli se kdo, geg poznati a obyčegný winš, gakožto žoldán=wi: žiw buď dlauho! powědjti, toho vlastnj rukau tulinchem probodl a žabil. Aby Demeter a Tomáš, páni Peloponesu, bratru swému Konstantynowi na pomoc přispěti nemohli, poslal tam beglerbega s wogskem, kterýž tu zemi poplěnil, a některých zámků ždobywal. Sám žoldán mež=stjm dal strže Whra Orbana, puskáče, genž pro malý plat z Carhradu přěšel k Mahomedowi, dary nad dary mu dáwagjčmu, přeweliká děla lji, gakowěž gedno do toho nowého zámku postawil, k boření pak ždj, krom giných menšjch, takowé slil, z kteréhož 12 centnyřů těžké kamenné kaulé střjleli, a které sotwa 50 pářů wolů w=wežti mohli.

Magé již Mahomed všecko k dobytí po zemi y po moři přistrogené, přitáhl s wogskem swým pod Carhrad d. 6. dubna 1453. a obkljčil město po zemi od dřevěnné brány palácowé až do žlaté brány. Zo veliké dělo,

neyvětšj, o němž historie zmjnu činj, gjž s počátku v nora t. r. 1453. počali wéztj z Drynopole do Carhradu, a ačkoli ta cesta gen zdálj 36. hodin gest, wšak dwau měšců k dowezení ho před Carhrad potřebowali. Táhlo ge 50 párů wolů, dvěstě mužů šlo po obau geho stranách, aby se nezvrátilo, na před 50 kolárů a 200 pionýrů (mostárů), kterjž cestu a mosty pripravowali. Mezjtim **Baradssabeg** města a wšy okolo Carhradu podrobwal a plénil, gako Mesembryi (Misymri), Byzon (Wisfa) a g.; kdo se hned nepoddali, tém hlavy vřezány byly. — W městě Carhradu (Konstantynopoli) byla tehdy nešťastná roztržitost pro náboženstwj, mezy Řjžky a Latinskj, neb cirkwj rjmsko-katolickau. Byli se syce 12. pros. předěšlého roku spogili; ale gen na oko: cysar a dworské duchowenstwo swornost zachowal s Latinskj, ale opatowé, archymandryté a mnissi protiwili se jim, drjžce s patrjarchem **Gennadym**. W weliký admirál **Lukáš Notaras** hněwal se na katoljky, a powěděl, žeby raděgi widěl turecký turbán w městě panowati, nežli latinský klobauk, gestto lid obecný zgewně prawili, žeby raděgi se Latinskj, genž w Krysta a P. Maryi wětj, wzdali, nežli bezbožným Turkům. — Wšelická také marná proroctwj o dobývání a pádu Carhradu w cysaršského rodu v lidu byla se rozněsla a zakořenila, k. p. že národ střelců z lucifř přjstau (port) městskj opanuge, a města se zmocnj. Těž že nepřjtel až do prostředku ryńku bykowého se probige, a obymatele požene, že ale tu tito se obrátj, nepřjtele porazj, a město zadrjži. Také: že P. Marye z nebezpečenswj město wytrhne a nepřátele zajene. W v Turků též byla proroctwj, k. p. od samého proroka Mahomeda: že to město, po gehož dwau stranách moře, po třetj země gest (t. g. Carhrad), wybogugi pomocj těch slow (koránu): krom Boha není Boha, a Bůh gest weliký. (Ale magj Turcy až po dnes y to proroctwj, že nepřátele, totiž kře-

šťané, zlatau branau w tryumfě wegdu, když zase Carhrad wyboguǵj, a Turka z něho wyženau).

K tomu: ždi městské (dwogj ždj y přjškopy byl Carhrad obehnán a ohrazen,) w čas náležité opraveny nebyly. Nebo těch peněz, které cysař Konstantyn dvěma mnichům na opravu ždj dal, ti na to niewynalozili, ale ge jako-pali, takže po dobytj a pléněnj města 70,000 žl. zakopaných od cysaře k opravě daných, Turcy našli. Ostatně wšak wšeliké přjprawy k bráněnj města cysař wčiniti dal: děla, syce nemnohá, a některá přjliš weliká, z nichž kau-le půl druhu centnóře těžké střjleli se ždj, která ale ždmi škodlivě žtrásala; y wšelikau ginau střelbu; tak řečenj řeckj oheň, který y w wodě hořel, kamenj a t. d. W přjstamu lodj sylné, ačkoli nemnohé, totiž gen 14.; w wcho-du přjstamu řetěz přetlustj přetaženy přjstupu nepřátel-ským lodjm bránil. Wogška ale owšem k bráněnj města ne-bylo mnoho, totiž Kžeků wšech ašy 6000, přes to 2000 cyzých, mezy nimiž tři sta aneb pět set Genuesckých, pod zpráwau Longa, gináč Giustynyán. Benátčané také s lodjmi swými Kžekům pomáhali. Wibeč pak z 12ti mjest, po kterých obránce města rozloženi byi, gen dvě byla pod zpráwau Kžeků, w ostatních komundowali Genuesckj, Španyelé, Ruskj kardyńál Izydor, geden Dalmata a geden Němec. Mezy wogáky byli wzděleni y mnissi a kně-žj. Naproti tomu Mahomedowo wogško bylo dwakrát sto a padesát tisíc mužů, (podlé některých právě 400,000, až y 1. milion); z těch stálo stotisyč gezdů pozadu tábo-ru, stotisyč mužů na pravém křjdlu až po zlatau bránu, a 50,000 na lewém až k palácy Blachernskému, w pro-šředku žoldán s 15,000 genčary. A tak proti gednomu Kžeku (křestanu) stálo 20 Turků. Lodstwo geho, kteréž wůdce geho Baltaoghli, poturčení Bulgar, w žymě, w žátoce bosporu, kteráž až podnei přjstam Baltaoghlium slowe, přjstrogil, záleželo s 18. třetadnjch a 28. dwau-

řadných lodj, z 25. transportních, a z více než 300 glavných menších, spolu z 420. lodj. Ono veliké dělo zasahovalo proti swatorománské bráně, kteráž až podnes gméno od něho má. K nabití jeho potřebovali dvou hodin, a gen 7krát za den z něho vystřelili. Ale brzo se rozpuklo, a Orbana roztrhlo, kterýž ge šil. Předce wšak ge zpravili, takže opět 7krát denně z něho střelili, ale nezpůsobně. V pověil ge galkyš Wber, genž w poselstwj od Huňadyho tam byl přišel, aby nejprw po dvou stranách, a potom teprw do prostředku střelili, ktržto prostřednj kus ždi tjm snadněji se zbojí. A tak se y stalo. Mezjer do ždi nastřelili, které ale Řekowé w noci zase zaprawili. Krom toho velikého děla měli Turcy gestě y giná střednj a menšj, a z 12. pateryj střelili do města z děl, z praků a z luků. K podkopáwání ždi potřebowáni byli Srbsstj kowkopi z Nowého brda (Nowé hory), kterýj veliké škody Řekům činili, až ge ohněm z děr podzemnjch (min) zahnali. Wystawěli čtyři věže na kolešách, a ždělali náramny nástrog neb machynu přewelikau na mnohých kolách (kolešách) pohnutedlnau, wnitř y žemnitě trognásob wolowými kožemi potaženau, na vrchu věžemi a zábradljm opatřenau, aby tak dohynogých wogáků kryla a háčila, kterauž w noci Turcy věž sm. Romána zbořili. Ale druhau noc Řekowé gi ohněm Řekům žpálili, a Mahomed přísahal sřrže wšecky proroky, eby nikdy byl něwěřil, aby ti bezbožnj gednu noc tak maliké wěcy dowesti mohl.

Dne 15. dubna Turecké lodstwo přištálo k europegšlému břehu y dwogišo slaupu (nynj Bessiktas), a poněwadž w krátce y cysarcké a 5. Geneyštých lodj (velikých) tam připlauly, chtěje k něstu; tedy 150 tureckých lodj do přjstawu gim wběhnauti překazyti minulo. Y sřhla se bitwa mezy nimi, na kterauž se žoldán s břehu Europegšlého, sedě na koni, djal, a gistého wstěžstwj, pro množstwj lodj swých, očekáwal. Ždi také plně byly dwagicých

se lidu. Welmi zmužile se měli křesťané: s gegich wyso-
kých lodj padali hustě jako krupobitj ššpy a oheň na njež-
ké Turecké, které se wšak cysaršské lodj zmocniti wšlowali:
hrnky plné tekutého ohně a weliké kameny na ně me-
tanj pohřžili a zpálili ge. *Fletranella*, cysaršský kapitán,
bogowal na předku lodj jako lew, tak y genuessstj kapi-
táni. Moře bylo přikryto ššpy, kterjž Turkům w wesslo-
wánj překáželi. Mnohé Turecké galege gedna o druhau se
ztróskotaly, dvě oheň zpálil. Tu Mahomed giž nebyl se-
be mocen: rozwytekleny až mu se z wst pěnílo, a šštrjpa-
ge zubami, skočj na koni do moře, aby se k lodjm swým
dostal, gen asy coby kamenem dohodil wzdáleným, a Rže-
kům wjtěžstwj wydřel. Geho předněgššj postkácj též na ko-
njch do moře, následugjce ho. Bitwa byla obnowena; ale na-
darmo: gehu nevmělja nezpůsobnj Turcy nemošli odolati au-
datnosti a wmešlosti křesťanů, a lodj gegich prostředkem Ture-
ckých wběhly do přjstawu, za nimiž ho řetězem od rybho
ryňku *G'alaty*, k rybimu ryňku *Carhradškému* přetaže-
ným zase zamřeli. Weliká byla ztráta Turků, a gestě wět-
ššj hanba. Mahomed šápaga se hněwy, chtěl dáti wůdce
lodstwa swého *Baltaoglišho*, gehož nestatečnosti bitwu ztra-
cenau připisowal, za žiwa na kůl wštrčiti; na prosbu wšak
genčarů žiwot mu darowal; ale sám osobně nad njm se
wymstřil. Čtyřj otrocy drželi ho roztaženého na zemi, a
Mahomed sám swým těžkým palcátem (*buzygánem*) geg
tlaukl a dal mu sto ran. Geden z wogáků *Asabů* rozdrtil
mu kamenem ljece a oko. Tak ten žůrimec wšplnil prosbu
genčarů! —

Když se to Ržekům šťastně zwedlo, *Chalil-basse*, z té
přjležitosti, potáhna y giných po sobě, chtěl k wčiněnj po-
kože raditi. Y měli šhromážděnj, w němž syce wětššj po-
čet k dalššjmu dobývánj radili; když se gich wšak Maho-
med ptal, kterač. přes onen řetěz lodstwo přepraviti? Tu
wššickni oněměli. On ale sám dowtřpil se nenadalého a diw-

ného způsobu, ačkoli ginde ne známého. Dal lodj své po zemi do přístavu přepraviti. Snad věděl, že se to za starodávna někde tak stalo, aneb nedávno od Benátčanů v řeku Eč. Cestu malých dvou hodin, po nerovné syce a kopcovité zemi, od břehu bosporu, kde lodj Turecké v Dnylonkyon (nynj Bessiktas) stály, až po přístav neb port, dal Mahomed tlustými prkny (deskami) wyděláti, a gi logem neb mastj wolowau a beranj natřiti a namastiti. Po této cestě 70. dvouřadných lodj, a několik větších, w jednu noc od onoho břehu do přístavu přepraveno bylo, kteréz obležené, když ge ráno spatřili, velikým strachem naplnily. Předsevzali sy wšak hned, ge w nocj zpáliti; ale se jim to nepodařilo, ba raději 150 vybraných plámců gegich přitom zahynulo. Nebo Turcy, jimž to předsevzetj předkem prozrazeno bylo, stráž tu w nocj dobrau držice, když se ti palíci přibližowali, vystřelili na ně z velikého děla, a tož gegich ztroskotali, takže z nich 150 utonulo. Dal také Mahomed hned most přes přístav 5. loktů zřítj, sto zdělj zdelati: mjsto lodj potřebowal sudů železnými háky spogených, na které prkna nakládli. Po pěti wedlé sebe mohli wogácy tjm mostem k městu giti, na kterých také veliké dělo zasadili. V tento syce chtěli Řekové w nocj zpáliti, ale ani to se jim nepodařilo, ba mnozj na ztroskotaných lodjch w při tom zahynuli, ginj zagati, a ráno, an na to obleženj hledj, zmordowáni.

A giž sedm týdnů pořád dobýváno bylo města po zemi, nynj pak v po wodě dobývati ho počali. Turcy giž stáli w přikopjch městských, na druhé pak straně, gegich lodstwo w přístavu pod samými zdmi města. Po zemi giž byli 4 věže střelbau zbořili, v brány pak Romanské velikau mezeru we zdi prostřileli, a přikop rumem zdi vyplnili. Tehdá poslal žoldán do města swagra svého, wšak ne gako svého posla, než toliko gako Řekům dobrau radu dáti žádajcých, aby poddánjm města sebe a své od

stroctwoj ochrániti. Ale cýsat odpowědi, že města až do smrti brániti bude, pod daň že se podwolj.

Na tuto odpowěd dal Mahomed d. 24. máge (1453.) w tábore wyhlásyti, že d. 29. wsseobecnj ssturm po zemi w po wodě na město pustj, že se wssecko gménj, penjze y lidé w městě wogfsku za kotist dostanau, sám sobě gen stawenj a ždi zanechá, též je kdo prwnj na zed wstauj, ti se wládati nad celými krági stanau; naproti pak tomu wskokowé a na autěš se dagjch je neomylně hlavu sekerau katowau ztratj. Dermisowé (mnissi) běhali a křevěili po tábore, k audatnosti proti newěřejčym napomjnjagje. Wrbh nj genčarů sljbili za wybogowánj města: a potom rozléhalo se plésánj a weselé prokřikowánj po celém tábore Tureckém pro tu kotist; w noč wsseobecné oswjcenj w něm, y na lodjch bylo rozkázáno, a tu celau noc nepřestávalo wolánj: Nenj Boha kromě Boha, a Mahomed gest geho prorok; Bůh gest gediny, nenj mu rowen giny! Obleženj pak, žwěděwssě, proč se to děže, wolali se slzami: Kyrreelýson! Pane smilug se! žwlášťě že se předce nenadáli, žeby k ssturmú přigjti mělo. Tu noc opramowali ždi městské, a žwlášťě wůdce Giustiniani, kterýž y negednoho Turka sám swau rukau se ždi dolů strčil, s newěťšim ausylim pokajená a rozbořená mjsta y na swůg náklad a s swými towarýšsi opramowati dal. To wssak předce wssecko nebylo dostatečné, nebo ždi byly staré a mjsty slabé.

Mezým gij se počali žázačné pomocy P. Marye Hodeg'etrye, t. g. cestu wklazugjch, gegjž obraz od počátku obleženj w kostele gména gegjho na hradě (akropolis) wyložen byl, radowati, nebo w tábore Tureckém (snad půwodem Chalil-bassete) rozness se powyk, o přibljugjch se pomocy Bhersté a Wlasté, (óby to bylo prawda! nebyliby potom křestané a žwlášťě my w Bhersté zemi od těch Tureckých barbarů tolik trpěli!) Tři dny pořád chatloštimé a báglimé sobě počjnali Turcy, a sám žoldán ž oble-

du ssturmu giž na rozpacích byl. Ale večer dne třetího zablefflo se světlo púlnočnj w powětrj nad městem: to pčwěra Turecká za znamenj hněwu a pomsty Božj magic, wzkříšyla zase srdnatost a naděgi w nich. A tak Mahomed w pondělj d. 28. máge zšifkował k autoku (ssturmu) wogffo swě okolo celého města, a při západu slunce giž bylo w zbrogi a w oděnj k ssturmu pohotowě. Křik La ilah Illalah! a **Byryeclayson!** též hluk zbroge a zmuč trub rozléhal se w powětrj. Zoldán y cysar drželi řeči k swým, důkladně gich k zmužilosti napomjnagje. Cysar bral se do toho přewelebného kostela **Uja Sofie**, a přigjmal welebnau swátost. Totěž učinili mnozy dwořané. Po celém palácy bylo nařjkánj a kwjlenj. Na to wsedna na koně, obgel zdi, napomjnage strážj k bedlivosti; wčasné ráno pak giž byl na místě swém obyčegněm v brány sw. Romána.

Při druhém europěnj ráno dne 29. máge (1453.), den sw. Teodozje, počal se bog. Mahomed k vnawenj Ržeků poslat neyprwé inwakidy a refruty, z kterých mnoho padlo. Když se rozjednilo, bylo celé město od Turků gako prowazem, genž ge jardausyti hrozyl, obkličeno; powstal náramny hřmot a hluk rohů, trub a bubnů, s wálečným řwánjm: wšfecky patrye Turků nagednau děla wšfřelily, a spolu začal se autok po zemi y po moři. Dvě hodiny pořád ssturmowali beze wšeho prospěchů. Gausowé stáli pozadu ssturmugjch, železnými pruty a býkowcy (poseky) k předu ge ženauce. Sám žoldán hned pěknými slowy, hned pohrůžkami gich pobjzel, někdy pak ge y swým palcátem (buzogánem) tlaufk. Kamenj metáno se zdi sráželo dolů ssturmugjch, řečy oheň tekl se zdjna druhé straně do moře a hořel w něm, řebrjky lámání gedni po druhých, kause roztrjškaly se o kause, černý dým šfrelby zastřel město y slunce. Bohumil Paláolog a Demeter Kantakuzen odehnali ssturmugjch, cysar Konstantyn sedel na koni, a pobjzel swých slowem y skutkem. W tom raněn

byl Giustiniani kuli neb šípem, aťe lehee, v prošyl cýsare, aby dotrwal, až sy ránu obwázati dá; cýsar ho napomenul, aby na tať lehkaú ránu nedbal; on aťe nedal se zdržeti. Kam pať, kam? tážal se cýsar. Giustiniani odpowědel: kam Bůh sám Turkům cestu otwírá, a wgel do Galaty, zapomenuw se nad předešlau swau slowautnostj a budauch hanbau. Weho odgítjm klesla sednatost bogownjku, a Saġanos basse, kterých zmateť mezy nimi znamenal, podněcowal znouu swé genčary. Hasan, muž weliký gaťo obr, s 30ti ginými slezl zed, ale obleženj šjpy a kamenjm bránili gim zmužile: 18 genčarů padlo hned se ždi, po nich y ginj; sám Hasan whozem kamenem klesl, wšak gestě se šjtjem zamjtal, až y ten mu ž ruky wypražen, a on šjpy zabit.

Mezjtím neť brána sw. Romána, na kterau neysohlněgi nepřátele doráželi, tať zmužile bráněna byla, Turcy na giném mjstě giž se byli do města wedrali, a syce podzemnj bránau dřewěnnau (xylokerku), kteráž na to nestěstj předešlého dne, k wýpadu nenadalému do táboru Tureckého, byl dal cýsar odežditi, nebo až potud byla y záworami pewně zamčena a zatarasowána, protože proroctwj bylo, že sťrže ni nepřátele do Carhradu se dostanau. Padesát Turků tau branau dobylo se do města, a obořili se požadu na obránce. Tu zawzněl hlas v brány Romanů od přjstawu, že město giž dobyto gest, a naplnt nomým strachem ztenčené giž rády okolo cýsare. Ginili syce diwy zmužilosti Bohumil Paláolog, Espanel-Toledo a Jan Dalmata; ale cýsar widěl, že odpor proti hrnaučým se Turkům daremnj gest. Woljm vmřiti, neť žiw býti (Ἐλεο θανεiv μαλλον η ζήν.) zwolal, podaw se sám šsturmuġcým; a wida se od swých opusttěného, kterj se rozprchli, zwolal těmi žalostiwými slowy: henjsti tu žádnehō křestana, gesttoby mi hlavu sňal! To powědew, padl pod šfawlemi dwau Turků, ž kterých ho geden do

tváře, druhý požadu do ramen řal, nepoznaný mezi zbitými, sedmý Paláolog, Konstantyn Dragose, poslední z Řeckých císařů, při bránění od Konstantyna Velikého vystavených zdi hlavního města od tohoto založeného tisíciletého císařství Byzantského! Turcy již v branau Charvas neb Kaligarya řečenau se vsuli, a mordovali pořad obránce, domnívajice se gich býti aspoň 50 tisíc, až zvěděli, gať málo gich ge. Tak gich pobili do 2000, ostatnj zjimanj za otroky foristj gegich byli. Z Turků, že se gim ti newolnj giž ani nebránili, sotwa 2 neb tři padli. Některým z obywatelů postěstilo se z města k přístavu vtecy, a s lodj Řeckých plné lidu a zbožj vplauly z něho šťastně. Ale neymjce lidu hrnulo se do slavného chrámu Nja Sofie, půvěrciwé wětjce proroctwj, že prv než se Turcy až k tomuto chrámu dostanau, angel s nebe sstaupj, a chudému, malému muži dobytý meč s těmi slovy dá: wezmi tento meč, a pomsti lidu Božjho. Na čez že Turcy hned vtiřati budau a Řekowé ge netoliko z města, ale v z Menssj Njze až k hranicem Perstým zajenau. Tu do toho chrámu w laupez a gaťo do pazaurů Turkům se zběhli, kterj dweře chrámové sekerami wsekawsse a wylámawsse, ty newolné gjmali a do otroctwj wlekli. Muže wázali prowazy, ženské po dwau gegich pasy, bez ohledu wěku neb stawu: archymandryta s wrátným geho, panj s gegj služkau, autlau mnjřku s mnichem, ne k gegich, než lotra Turka zwůli neb službě. Cely chrám byl velikau ohawností: obrazy swatých ti pabauchowé zlaupili z ozdob, a roztrjřkali, nádobj zlaté a stříbrné rozchwátali, messnj raucha na zakrytj konj (šabradj) obraceli, křižowánj obnowili, a obraz Krysta Pana, wstawiwsse mu na hlavu čepicy genčarskaw, s posměchem a rauhánjm položenj nosyli, křičjce: toto hle gest Bůh křestianů! Na ostárjch aneb sami gjdali, aneb koňům swým s nich žráti dali, aneb na nich s žagatými dweřaty smilnili. W giném

Kostele obraz nadešvané Hodegetrye (P. Marye) za nepřesvětéjší, a jako za palladium drženy a ctěny, čtvrtili (jako zločince)! Všechy domy vybijeli a plundrowali. Bůdce Lukáš Notaras byl gat, gda se zdj do domu svého. Brchan ale, pryne Osmanšty, njmž císař Mahomeda strassil, skočil raděgi s wěže a zabil se, nežby se byl Turkům chytiti dal.

• Na tento způsob toto přěslavné sedmera gmen, sedmera pahrbků, a sedmera wějí město, Byzant, Antojna, Nowý Řjim, Konstantynow neb Carhrad, Dělička djlů swěta, Plnost Islanu, Marka swěta, léta 1125. po geho zwětsšenj a založenj pod Konstantynem Welikým, dne 29. máge, 1453. w 29tém (y Slowensstj národowé čtyřikrát ho dobýwali) od geho založenj wystalém třj a padesátidennjm obleženj Turkům do rukau padlo!

Ta byla odměna císařům Paläologům, že k Turkům wtočístě své brali, v nich we wogenské službě byli, a jako Turčtj žoldněti Řjckých měst dobýwali!

Mahomed do města teprw o polednách, otočen swými wěžjry a tělesnau strážj, wšel, když gjž cele opanowáno bylo (ne pať teprw čtvrtěho dne), a bral se přímo do přewelikého a nadewšsecko wyplánj welebného chrámu sw. Zofie (Aja Sophia). Skočim s koně, wšel do něho pěšj (newstaupil tedu na koni na oltář, gať někteřj psali), s welikým podiwenjm djwal se na těch sto a 7 slaupů z porfiru, granytu (žuly), serpentynu a z mramoru rozmanitých barew, z růžowého Synadského, zeleného Lakonského, modrého z Libie, černého celtyského, z egyptského hwězdnatého granytu; mezy nimi 8. slaupů porfirových z chrámu slunce Bálbeckého, 8. zelených z chrámu Dyanu Efezského a t. d. S wjasnutjm hleděl na powětrnj (wisuté) galerye (pawláce) a ktenuti, na welikanské obrazy ewangelistů, aposstolů žě. Potom dal skrže hlásné-

ho, dle Tureckého obyčeje, wolati Turků do tohoto chrámu k modlení, a sám modlitbu svou vykonal, ne v oltáře, ale na oltáři. Tak ten převelebný a slavný křesťanský kostel, swatyni netoliko hlavního města, nýbrž celého císařství, ten až dotud w celém křesťanstwu neymistreněgi wystawěný chrám, proměnil w Turecký kostel, gako wyž gest bohuzel! až po dnes.

Wyšsed z chrámu Mahomed, dal sobě Lukáše Notara zawolati, a ptal se ho mezy jiným: kde gest císař? odpowěděl, že nemj. W tom hned se hlásyli dwa genčari, že ho oni zabili. Z'oldán dal hlavu geho s náramnau potupau, na ryňku zámeckém (Augusteon) k tomu porfírovému sloupu přibiti, na němž obraz měděný císaře Justynhána I. hrozýchých východu pravých, stál. Tu byla až do večera, potom staženau s nj kautzi dal wycpati, a po městech Azjatských gakožto znamenj wjstězství, sláti. Notara neyprw ochlácholil sliby a dánjm 1000 asprů každěmu geho synu. Tjm podwedený dal mu poznamenánj wšech neywyššich Řeckých dvořenjnů a auřednjků, a Mahomed daw ge wyhledati, odkaučil každau hlavu těch archontů za tisíce asprů od těch, jimž se w korist dostali.—

Galata, předměstj Carhradské, ohraženě pemnými zdmi, njmž tehdaž Genuessstj, přemocnj na moři, wládli, podawšši kljče žoldánowi, prošyla o milost, y dosáhla gj, a nebyla pléněna, nýbrž ostatek lidu Carhradského, genž se gestě w otroctwj neoctl, přeweden do Galaty, kdež při swobodě žůstali. Sám toliko Notaras dostal dowolenj w městě, w palácj swém, pořád přebýwati (což ale gen několik hodin trwalo).

Razentj 30. máge, gel Mahomed do města a přijmo k palácj Notarowu, kterýž mu k nohaum padl, a syny své mu předstawil, y powěděl, že gměnj své pro něho dodržel; ale mu Mahomed odpowěděl, že mu to město Bůh dal, a s njm y geho penjze. Nawšstjwil wšak předce

y nemocnau panj Notarowu, tššil gj, a napomenul, aby
 o zdrowj swé pečowala (kteréž ale hned sám mordem pod-
 kopal). Na to gezdil po městě pustém, prázdném, poplé-
 něném, zkaženém, a naposledy gel dd paláce cysařského
 zpusťténého. Následowalo nedaleko něho stkwostné hodowá-
 nj, při kterémž Murad wjnem nemjrné pítym rozpálen,
 poslal po mladšjho 14tiletého krásného syna Notarowa,
 k obawné chlupnosti. Otec mu ale odepřel. Tyran Maho-
 med poslal kata pro něho a pro geho syny. Mladšj byl
 neyprwé k němu k rozkossi weden. Potom oba před očima
 otcowýma štati, kterých gich napomenul, aby gako křesta-
 né vmřeli. Po nich štát byl on, a tělo geho padlo na těla
 synů geho: wššcka tři byla obmažena a nepohřbená přeč
 zahozena; hlavy pač žoldánomi, negen wjna, ale y krwe
 žjzniwému, na stůl mezy kofšjky pokladeny. Mahomedo-
 wa přirozená vkrutnost byla gessťe skrze gistého cizozemce
 podnjcena, gehož deuru ten tyran nesmjrné milowal, a ge-
 muž k wůli wššcky Ržeky žmordowati dal, gimž přede-
 ššlého dne žiwot byl darowal. Benátský Bajlo s synem a
 šspanyelský konssel s dwěma syny tu smrt podnikli. Ginj
 někteřj za 7000 dukátů od Sačanabassete teyné žiwot sy
 odkaupili. Kardynál Jzydor byl za otroka do Galaty pro-
 dán, odkudž ale mu se posťtěstilo přchnauti, Franza, hy-
 storyk a wyššj cysařský auřednik, s ženau swau h s dětmi
 též se w otroctwj octl, wššak s ženau wgel do Pelopone-
 su, ale syn a deera pro žoldána do haremu wžati, pro
 něhož ty neykráššj panny a pacholcy wybráni, a ostatnj
 do Azje a Drynopole wlečeni. Ten byl los mužů, kteřj se
 ličnowali w bráněnj města vmřiti, gessťo mnohem lépe gest
 smrt w bogi podniknauti, nežli takowým krawým tyra-
 nům w ruce se dostati. Tak hrđinský padli tu, bogugjce
 na ždech, Bohumil wčeny Paláolog, Jan, audatný Dal-
 mata, Frantissek z Toleda a ginj. Giustiniani, genž pr-

wyj chřáste odděhl, brzo nechtan smrti sešel, buď z hoře, aneb na rány.

Ten byl smutný konec chřastwí Řeckého (křesťanského) na východu, a Tureckého v w Evropě v pemeň, k velikému žlému v k hanbě wesserého křesťanstwa a křesťanských knížat.

Mahomed hned na třetj den poslal přeč wogsko své v lodstvo naplněné kořisti nesmjrnau: předrahým rauchem, nádobjm zlatým, stříbrným, měděným, cínovým, nešišlnými duchownjmi v swětškými, mnjškami v mnichy. Též v wsecky stany byli plni zagatých a kořisti; ze swatých nádob gedli gako z mís, z kalichů pili wjno, obrazy zpálili wsecky, a warili sy při nich maso, a t. d. Na čtvrtý den Mahomed gjž počal prostředky činiti k opravě, k nowému sporádanj a osazenj města Tureckými obywateli. Wystawěl také w něm veliky a nádherny, až po dnes trwagjch palác chřastský, a od té doby Carhrad (turecky **J**-stambol neb **S**tambul) gest sydlo žoldánů neb chřastů Osmanškých.

Některé pať z nadepsaných wčej gjnj gináce wypruwgj; zde ale tak se d nich psalo podlé neylepššjch starššjch tureckých v řeckých hystorjů a nowěgššjho gegich bedliwého krytyckého sromnánj.

W tomto Peryodě chřastwí Osmanšké z chatrného počátku rostlo gako od dětinstwí až do wěku mládeneckého neb mužského welmi spěšně násylj a vkrutenstwím, duchténjím po veliké wládě a panowánj moenátů geho žúrjwých a dle wůle své swobodně panugjckých. Neb žoldán gest sám pán, ostatnj gsau wsecko geho otrocy. — Slawnj powazha národu tohoto a geho panownjů (wngmauc gjch snad pár), byla a gest vkrutnost, lidu sluzebného a obecného surowost, barbarstwí a některých zhomadilost. Potom wšak wyššj stam počal se v s oměnjm objrati.

P e r y o d II.

Od wybogování Konstantynowa až do našich časů.

Založení, zruš a vpevnění říše Turecké v činy dosavadních žoldánů Osmanských obšírněji vysvětlíme, nyní již, krátkostí střídaje, jen některých pamatnějších věcí a činů žoldánů následujících podotkneme.

Mahomed II. po dobytí Carhradu pořádk války vedá, podmaňoval sobě krájin a města, kde mohl. Dstřomicy smluvau vzal, ale od Semendrye utíkal až do Bosie, vstýsem, že Huňady s Erby naň táhne, kterýž 32,000 Turků, gichž, žoldán pod zpravau Ferysbeye tuž dobytí Rascye nechal, porazym, Widjnu v Piroty se zmocnil. R. 1456. učinil Mahomed vpád do Erb, a 14. července oblehl velikým vojskem dolní Bělehrad. Ale s hanbau musyl zase před Huňadym a Františkánským mnichem Kapistránem vtecy, ztratim celé své ležení, a 42,000 vojáků. Brzo vsak umřel hrđinský Huňady v Zemljně, totiž 11. srpna 1456. a tak Turcy vzali Semendryi, a podrobili sobě Erby, krom Bělehradu a Zabace. Na to se zmocnil Trebisondského cýsařstvj, neb raději stjnu cýsařstvj, a poslednjho geho cýsaře Dawida do Carhradu přestěhowal, kdež pry v nauzy umřel r. 1461. S Wladem výmodau Walaským, měl také wognu, ale nic hrubě proti němu, magjchmu ku pomocy Matyáše Korwjna, dowesti nemohl, jen že Drakulu bratra geho výmodem gmenowal. Král Matyáš porazyl potom Turky v Sawy, skrze svého vůdce Sokola. Ale Mahomed zmocnil se Bosnye, kterauž mu vsak Korwjn brzo odňal, utjka-gjchmu před ním velmi rychle. Mahomed zjaven byl r. 1467. mocného nepřjtele, totiž Skanderbeg'a, genž toho r. umřel, a gehož Mahomed docela přemocy nemohl,

ač mu mnohá města odgal. Tento slavný reť, pán newelike kraginky Epiru, sám swau rukau na 2000 Turků pobil. R. 1468. zmocnil se Mahomed Karamanye, a přiwtelil gi k chřářstwj swému. R. 1470. bogowal s Perssany a podmanil sy města Perská. R. 1472. a 74. zase wtrhl do Moldawy proti wywodowi Estěpánowi. Ale Blazeg **Madar**, na pomoc od Matyáša Korwjna poslaný, 17. ledna, 1475. v gejera Rakowice Turky tak porazyl, že gich téměř 120,000 zahynulo, a gen málo gich přes Dunag wteklo. Na to Matyáš zmocnil se Z'abače, Senderowa a welikého djsu Erbska. R. 1476. chtěl se Mahomed pomstiti na Estěpánowi; ale ten zase zwjtězpw, 30,000 Turků pobil. A ačkoli Turcy hned na to zas Moldawu poplénili, wšak sy gi Mahomed konečně podmaniti nemohl. Potom se obrátil na Benátčany, kteříž brzo pokog s njm učinili; Apulii také plénil, o ostrow Rhodýž nadarmo se pokusyl, kteréhož weliký mistr Johannytů Dubusson tak audatně bránil, že Mahomedům wůdce **Me-sy** 40 000 Turkům ztratiw, odplawiti se musyl. W Lemnu pak oslawila se Slowenská totiž Erbská hrdinská panna **Marule**, kterážto po zabiti otce swého při bráněnj města, gehož ředitelém byl, proti Turkům, wzawšsi na sebe geho oděnj a zbrog, tak sylně na ně wdeřila, že přestrassenj wogácj, nad tau srdnatostj a smělostj děwčj se wžasnauce, zmužili se, a Turky od města odbili a zahnali, r. 1475. Naposledy řdyž se Mohamed zas na Perssany strogil, umřel na podagrú, a s nj spogené gině žlé, po krátké, ale welmi bolestné nemocy, r. 1481. w 51. roce wěku swého, panowaw pořád 30, let a 3. měsíce. Píšj o něm, že 12. králowstwj a 200 měst wybogowal, někteřj y geho přjcinliwost, maudrost, wčenost (že uměl persky a arabsky), až y sprawedlnost chwálj; ale gakowý tyran a žútiwec byl, gakowých barbarstwj se dočinil, ž na-

depšaného patrné gest, ba že v syna svého Mustafu zahr-
daufyti dal. Po něm následoval syn jeho

B a j e s y d II. Newelikau chuť mage k panování, sy-
nu svému zprávu odemždal, wšak gi předce, nutkán, zpát-
ky od něho (genž mu gi rád nawrátí,) wzal. Dšem bratr
geho, wšborný, wzdělaný princ, na trůn se potahugjch,
dwakrát od něho poražen, právě do Rjzma se vtekl, ale
tu otráwen umřel, aneb dle **Kantemira**, aukladně zamor-
dován byl. Za Bajesyda porazyl Turky Pamel **Rynyš** v
Marusse (v ginde, ale ginj Turcy brzo na to až po **Ráb**
a **Bysěk** přitáhli. Wšak předce Bajesyd krále **Matpásse** žá-
dal o přjměří na 5. let, v obdržel ge r. 1484. Ale je zapo-
menutj Moldawa a Walachy w tom písmě wynechány byly. V
wtrhli tam Turcy; ale po dorozuměnj bylo zaš pokogně, a
Bajesyd swědomitě držel přjměří. Wálčil Bajesyd v s **Benat-**
čany, ale newelmi šťastně, ačkoli po hrdinské smrti **Loverdá-**
na r. 1498. v **Sapiency** nad niwu zwítězyl, wšak gich ne-
mohl z **Archypelagu** wyhnati, ano dosáhli **Zante**, **Cefalonye**
v **Cypru**. R. 1493. chtěl **mamelukům** **Egypt** wžyti, wogsto
wšak geho 80,000 bylo poraženo. Ale **Oszerbedssan**, po
6tileté wálce s **Gjerkaskými**, opanowal. R. 1501. přessli
Erbssij Turcy **Samu**; ale ge **Jan Korwijn** hnal až domů, a
w **Bulgáry** zřazyl **Widjn** a **Kladowu**.

Bajesyd pro podagru a stárj odemždal trůn svému sy-
nu **Selimowi** r. 1512, na čej brzo na cestě do **Demotyky** otrá-
wen (od syna **Selima** pry) aneb zamordován byl w 62. roce
wěku svého, panowaw 42. let. On byl geden z neylepšich
mocnářů **Osmanšich**: nad sprawedlností a náboženstwjm ru-
ku držel, chudých sám wyhledáwal a jim pomáhal, byl wčeny
a wčenyh meliků dobrodince, tak že každému 771 tolarů ročně
platil, a giné potřebně dáwal. Daň poddaným swým wmen-
ssil, pracowitý, audatný, stálý byl, a newětil slepě ani w osud.
Kostelů a **obecných** stawěnj v **mostů** **pewných** nastawěl, ždi
městské oprawil.

Seltm I. přigmjm **Súřiwý**, dva bratři své hned zarbaušyti dal. Potom s Peršany šťastně bogowal, a Egypt s swatau zemj a Geruzalemem sobě podmanil, zwiťězow v Dabiku nad Kaušu=G'aurem, žoldánem mameluků, a 1517, y nad nowým žoldánem **Tumanbeyem**, gehož oběšyti, a 30,000 zagatyh před swýma očima postjnatí a do Nylu pohájeti dal. Dostal tu y něco z Arabie. Vmřel r. 1519. 21. žárj, w 54. letech, na gedowaty nežít (wřed) na cestě do Drynopolé, panowaw 9 let 8 měšyců. Ginj prami, že vmřel na broznau nerwowau žymnicy právě na tom místě, kde otce swého Bajeshda otráwiti dal. Byl ostrowtipný, newstaly, weliký hrdina, panstwí Osmanské rozšřtil, winné káral přisně, wšseho se dowěděl skrže své špěhěře. Zbrognicy w Petě on žaložil. Oštatně byl puměřimý a přjliš wkrutný. Následowal

Solyman neb **Sulejman I.** přigmjm **Kanuni**, t. g. žakonodárce, narožený (Whrům na neshťěšty) r. 1485, slawný žoldán, pod njmj Turky welmi se škwěly, a kterýž w 3. dšlech swěta Turecké mocnárštwj rozšřtil. Bělehradu dolnjho žradau ředitěle opowrženěho **Moro** dobyl r. 1521. a ostrowu Rodýzu r. 1522. též žradau, ač ho to dobytj 40,000 wogáků štálo. R. 1525. swedl tu Whrům přezalostnau bitwu v **Moháče**, o njž wjz wyšše na str. 113., a po njž Budjn a weliký dšl země Wheršké w moc Turkům na dlauhy čas se dostal. Solyman w smlawě s Zápolau y Sajcy, dšl Bosnye a Dalmácie r. 1528. Whrům žbrogně odgal. Wše r. 1529. Wjdně nadarmo dobywal, gjž **Kog'endorf**, hrabě **Mil. Salm** rč. štatně bránili; s žtratau 30,000 genčarů musyl odtrhnauti. Moldawny wšřak t. r. 1529. dosáhl (y Walachye) od wýmody **Petra**, gehož potwrdil, y drauhau kuku (čepicy) na hlavu mu dáti kážal. R. 1533. žase wtrhl do Wher s 300,000 wogškem, a wšřak mnoho newyřonal, nebyw ani s to malé měšto **Kysek**, gehož **Miku-láš Juríčič**, rodem Slowan, proti mnohým Turkům a gegič dšlům, 28. dnj nad mjru žmužile bránil y obránil. W

jítj přitáhl Solyman pod Hradec (G'rác), ale w Rakauských
 19. jítj jástup geho 20,000, byl poražen, a joldánowi takov
 wý strach nahnán, že na překot (y skrze Drawu, na koni w
 celém oděnj, s nebezpečenswjm žiwota,) vtiškal; a aby bezpeč-
 něgi s mogškem swým causati mohl, dal Ostrihoma dobýwati.
 R. 1533. wjal poměstnau pewnost Perskau Wan, a r. 1534.
 Bag'dad w Syryi, býwalé sydlo Kalifů, brzo pak na to wvá-
 jal se y. w Alg'yr a Tunys, kteréhož wšak potom, ač od zpřáw-
 ce Barbarošy statně bráněného, cýsař Barel V. zpátky do-
 byl, a Spannělským lénem učinil. Barbarošsa opanowal k
 ruce Solymanowi y Tripoli, a potom 14 ostrowů na archype-
 lu: Cyro, Patmos a t. d., r. pak 1538. y Ymen neb Arabii
 sšastnau. R. 1536. po krvawých bitwách skrze Mehmedchá-
 na zmocnil se Sulejman Georgie, a r. 1541. zase byl w B-
 hých, o čemž wíž wš na str. 170. 171. Téhož roku učinil
 smlawu s Francauzy; Karla cýsaře pak weliká armáda bau-
 řij mořskau zkažená, Barbarošsowi Alg'yru wžyti nemohla.
 R. 1543. a 44. Solyman opět plénil Bhrn, a wjal Pét ko-
 stelů, hornj Bělehrad, Tatu, Ostrihom, Wysssehrad, Non-
 g'rad, Hatwan ic. Kázal hroby králů Bheršských zotwřati,
 a klénoty tam nalezené do Carhradu poslati. Potom r. 1547.
 7. rjg. pokog na 5. let mezy nim a králem Ferdynandem
 smluwen w Carhradě. Na to jas měl Solymán bog s Perssa-
 ny a r. 1549. Georgii docela přimtělil k říšši Osmanské. R.
 1552. opět Turcy wtrhli do Bher a Wesprým wžali. Lo-
 ssoncy nemage wjc střelima a potrawy, wzdal jim Temeš-
 wár smlawau. Wžali y Ganad, D'armoty, Drag'lany.
 Ale Jag'er, ač 125,000 Turků poděh přitáhl, a dmadrát
 sšturm naň pustili, obštal, tak hrdinsky ho bránil Oštěpán
 Dobó z Rusky. Turcy ztratili tu 40,000 bogownjků,
 musyli s hanbau odtrhnauti. R. 1553. a 54. wálčil Soly-
 man s Perssany, kterjž wúdce geho s prwu porazili, pak on
 sám tam dobyl slawného města Kewanu, a giná zkažol; na
 čej r. 1554. pokog s Perssany učinil, dle něhož města Wan

a **Musul** za hranice vložená byla. Týmž časem **Mustafu** syna svého pro zpronewěřilost dal **Sulejman** zardausyti. R. 1555. basse **Budjnský** **Log'un** wybogowal **Baboči** a **Kapošwár**, o **Syhoť** se ale nadarmo pokusyl. R. 1562. smluwen pokog na 8. let mezy **Ferdynandem** (genž 1564. vmřel) a **Solymanem**, dle něhož tento podržel wšseho; co byl osadil, a onen mu 30,000 ročně platiti musyl. R. 1565. **Turky**, genž do **Chorwat** wpadli, **Petr Prdody** s hrstkau swých (4500) na hlavu porazyl. Podobně poraženi byli v **Malty** od rytjřů **Johannytů**, kteréhož ostrowa **Sulejman** slyně, ale nadarmo dobýwal, ztratij mnoho lidu. Poslednj geho (giž 74tiletého) wřád byl do **Wher** r. 1566. při němž v **Syhoťi** od hněmu, že gi hrdina **Mik. Trjnšť**, rodem **Slowan**, šrewdatně bránil, a on gi dobyti nemohl (o čemž wiž wyšse na str. 171.) vmřel (panowaw od r. 1520.) **Weliký** wezyr za několik dnj tagil smrt geho, daw lékaře, kteříž ho hogili, possřtiti, zámku pak pořád slyně dobýwati, až ho y dobyl. **Solyman** **Turky** na nehwyššj stupeň welikosti a sláwy přivedl, stupně a rozdjly hodnostj ustanowil, w poetckém a filologickém wměnj zběhlý, doma skrowný a hospodářský, ostatně wšak půwěřcimý, y wkrutný byl. Těla byl pemného a zdrawého, kteréž mrtwé až do **Carhradu** wezeno a tam slawně pohřbeno. Následowal geho syn

Selim II. přjgmj **Opilec** (Mest): obnowil pokog s **Ferdynandem** na 8. let, w bogi **Araby** přemohl, most weliký kamenný přes gezero **B. Szekjimedšse** bljž **Carhradu**, 2000 kročegů zdělj, dostawěl, mřnil r. 1568. y **Wolgu** a **Don** s **Meotyckým** gezeťem aužlebjm spogiti dáti. R. 1570. za 7. dnj **Carhrad** pořád hořel, až skoro celý popelem lehl. **Neypamatněšj** příběh za **Selima** gest dobyti ostrowu **Cyp-ru** sřrže lodstwo turecké, ale skoro gestě pamatněššj gest porážka gegich na moři v **Cefalonye** 7. řjgna 1571. sřrže lodstwo křestanské pod slawným wůdcem **Janem de Austria** (postrannjm synem **Karla V.**) **Tu** ztratili **Turcy** 153. lodj

a 30,000 mužů, y bylo téměř po vši gegich mořské macno-
sti, přišli tudy y o ostrow Cypr, gehož však potom poko-
gem Benátským zpět dosáhli. Ztráta křesťanů byla nepátr-
ná. Selim umřel po štitýdennj prudké bolesti žaludka a ner-
wové zymnicy, r. 1574, w 52. letech, panowaw 8 1/2 rp-
ku, člověk opilstwý a sseredným wystupkům oddaný, a přitom
půwěřimý. Dneň wysšlý w geho kuchynjch měl za gisté zna-
menj smrti své: y upadl do melancholie, počal se modljiwa-
ti, wjna se warowati, k smrti se připravowati, při čemž nic
neprosněla maudrá předstawovánj lékařů geho. Wtom
upadl do oné zymnice a skonál. Dstatně byl pry sprawedliwý,
dobročinný a nepyšný.

S njm se začala mdloba a nestatečnost žoldánů, genž
giž nebyli tať bogownj, pracowitj, newstalj, nybrž wje lho-
stegného, rozmarilého žiwobytj hledjch. Tudy počalo y cysar-
stwý Turecké klesati. Po něm cysarowal syn geho

Murad III. kterýž hned dal 8 bratřj swých po-
rdausytj, byl ničemný, rozmarilý, lenimý (w bogi nikdy nebyl),
rozkošný, skaupý, ukrutný a půwěřimý člověk, hměždihá-
tům, snů wykladačům, pokladačům wšsecko wětjch. S W hry
prodlaužil pokoge; ale geho bassata hraničnj ho nemždy dr-
želi. S Persany wálku dlawau newelmi šťastně wěsti dal,
zwláště strže swého welmi milého wůdce Osmana (o němž
hystorie negistá), a weliého wežyra Synan = basse, který
chtěl pokog s W hry zrusšiti. Potom Murad rozbrogi gen-
čarů, kteřj se byli proti němu r. 1590. zbauřili, mocně se
opřel, a mnohé, zwlášt půwddy, odprawiti, některé do mo-
ře pometati dal. R. 1593. basse Bosnyšský oblehl Susek, o
swé wgmě; y přišlo skutečně k bitwě mezy nim a W hry.
Bán Chorwátský Erdody s Egenbergem tať ge v Kulpy
12. čerwna porazyl, že gich 12,000 na bogišti zůstalo, a
mezy nimi 52 begů, Hassan basse Bosnyšský a Mehmed Herce-
gowinský: celé bohaté leženj y střelbu dostali Chorwáti a
W hrj za kořist. Slawy Mehmeda a Hassana dal bán odřiti,

wyepati, a tak po turecku na rojných okolo nosyli. Na to Murad, nabádán od matky své, počog protrhna, w Běhých bog začal, wšak newelmi šťastně, nebo cysařský a Bheršský lid wálečný odňal mu Fílekow, Sabadku, Hajnáčku, Dimjn, Modrý kámen, Palánku ic. a na gate 1594. Nongrad, Březnicy ic. y dole Petryny, G'oru, Syset ic. ačkoli weliký wejhr Syran téhož léta Káb, Martinůw wrch, Pápu, Komárno ic. ztratitw wšak mnoho wogška, wybogowal. Půwěřicivý Murad wzał sy do hlavy gísty sen a giné přibodny, gakožto gisté znamenj své blížké smrti, vpadl do melancholie, takže wzdychal a plakal, že giž musy vmřiti; y vmřel skutečně w 54. (dle giných w 50.) letech, cysařowaw 20 let 8. měsyců. Následowal geho syn

M a h o m e d III. Přehrozný byl počátek geho panowánj. Dal hnedky, aby bezpečněgi cysařowal, dematenáct swých brattj zmordowati, a 10. téhotných manželek otce swého do moře wmetati. Poněwadž lid geho neschastně wálčil w Běhých, sám tam táhl r. 1596. s swými ženami, psy a sokoly, od nichž se nemohl odtrhnauti. Jag'er syce wybogowal, a že genčari posádku Bherškau pryc táhnaucy rozsekali, pro tu ukrutnost dal (div v Turka!) generálowi genčarů hlavu stjti. Ale ho porazyli tam v Kerestesse 26. řjgna archknjze Marymilián a Bátory, takže s jofy, na něj leze bitwé se djwal, rychle se wzhopim a na kůň sedna, wtikal co mohl. R. 1597. přitáhl weliký wejhr Mehmed, a dobnl zpátky Taty, kterau byl Pálsí wzał, a osadil y Wacow. Ale r. 1598. Adolf hrabě Szwarcenberg a Pálsí Káb Turkům, přepadšse ge, wžali, a na to y Paletu a Wespřym opanowali, ba y Budjn město Pálsí wybogowal, a 7000 zagatých křesťanů oswobodil, ale zámku dobytí nemohl. Tatu zas Turcy wžali, ale r. 1600. Nádaždy gim gi zas odňal. Tak y hornj Bělehrad od cysařských byl dobyt, ale opět od Hasšana r. 1602. ssturnem wybogowan. Tehož r. Zykmond Bátory, po porážce wůdce

svěho Mogg. Šetela strze gen. Girjka Bassu, vzdal konečné Sedmihradsko cysari Rudolfsowi za 50,000 dukátů ročního platu. Turcy tehdáž v Georgii ztratili strze auctné Perssany pod šachem Abbasem, kteříž až do Arménye a Mezopotamie pronikli. Protož Mohamed nařjdl veřejné modlenj, aby nebe říssi Turecké bylo milostivé; řdyž pak to neprospělo, káral nepravosti, zvlášt opilstwj, dal wšsecky krčmy zkazyti, winným sudům dna zvyražeti, a wšsecky newěstky (kurwy) do moře pometati. Stalo pak se r. 1603. že Mohamedowi wrácejčjmu se gednau do paláce, tu gahs prostý mnich zwolal: aby se měl na pozor, že se w 56. dnech něco welikého přihodj. To püwěřiwého Mohameda tak znepokogilo, že do nemocy vpadl, a potom náhodau w 56ty den (ginj pišs, že na mor) vmřel w 35. letech. Za geho času byl odprawen Abdyr Raman effendy, turecký Ateista neb neznaboh, který prawdy náboženstwj tureckého v křesťanského za básně pokládal, z nich se smálř. muž gináč welmi včeny z řjdy Wlemů. — Po Mohamedowi dostal se na trůn syn geho

Ahmed I. zženkylš mocnár, genž neyradsse s ženami kratochwjřil, zpráwu wje wežrowé geho wedli, ale newelmi šťastně bogowali w Whřřch v w Persyi. Bočkay geho pomocy vžil. S cysatem Matěgem obnovil l. 1615. pokog na 18. roků. Nemjrnostj swau vhonil sobě potuteďlnau zymnicy, a vmřel r. 1627. w 29. letech. Po něm následowal geho mladšj bratr

Mustafa I. kterýž pro nezpůsobnost hned r. 1618. šfazen a do wězenj sedmi wěžj dán byl (na čas). Na geho místo se dostal

Osman II. osmileté pachole; zpráwu wedl wčitel geho Dylawer, dobrý muž, Musty a potom weliký Wežyr. Osman dal svěho mladšjho bratra, miláčka genčarů, zamordowati. Tito v proto, v že ge (gať wětřili) rozpustiti, a giný Arabšř plůř ustanowiti mjnil, zbaučili se

strassně proti němu, a žádali ssest hlav nepředněgšich auřadněgš osob. Dylawera, genž ge pokogiti chtěl, hned rozsekali, Mustafu I. z wězenj wywedli, a Osmana, welami y wětegně pohaněného, doň wstrčili, kdež po gedně hodině zamordowan. byl r. 1622. Tak tedy opět

M u s t a f a I. Genčari pořád gessťe bauřili (ačkoli Mustafa gednu gegich ordu (částku) wyzdwihl a wěčně proklel), což příležitostj bylo Syrskému a Mezopotamskému basseti, y Perškým k powstánj, takže Abaza basse z Erzerum r. 1623. s welikým wogškem na Carhrad táhl. Bagdad, Aleppo, Damasset a Trypole na rozkazy Mustafowy nic nedbali. Y sauzen od rady zemské za nezpůsobného k zprávě, dán byl do 7. wězj, a tu brzo zassrcen. Následowal tohoto syn

M u r a d IV. přjgmjím Audatný (Gasi): byl owšem zmujily bogownjř y syný w těle, a sprawedliwý saudec, něž také pūwěřčiwý, a nedlauho žil. Sám osobně táhl dwařrát na Perřany, a audatně sobě počjal. Abazu přemohl. Neypamatněgšj skutek geho gest wybogowanj Bagdadu roku 1637. po tuhém zotidennjím dobywánj. Zwlastnj gest, že dowolil wětegně Turkům mjno prodawati a piti, y sám ge rád pil, někdy y mnoho. On také pūwěřčiwý gsa, přestřassen byl hromem, genž wedlé něho do pokoge vderil, a zase y zatměnjm slunce, též w Enize gakěsť tagně domnjwal se že nalezl což o bljžké smrti swé. To wsse tak mu hlavu zmátlo, že přistaupenjím k tomu opilstwj, do nemocy wpadl, a w 32. roce wěku swého skonal, léta 1640. Po něm wstauřil na trůn bratr geho

I b r a h ý m, gedinky gessťe pozůstaly pryne z rodu Osmanowa, ale mdly na duchu y těle, opowřžený rozkossnjř, rozmazánek, gakowý gessťe na trůnu Osmanškém neseděl, takže matka geho zpráwu medla. On se oddal mrškým wystupkům chliphosti, až práwě y Mustyho dceru zprnjil, a takowau otcy domů poslal. Ale to bylo geho

žahynutj: nebo Musti, w čele žbrožných 30,000. vyhlá-
sbl geg za nehodného trůnu (dle Spítlera, rádným
nálezem Blemů sřazen), na čej do wězenj dán a zasskr-
cen byl. Následowal

Mohamed IV. genž děle a lépe esřatowal. —
Byl weliký zmatek a rozbrog s počátku geho panowánj,
nebo y bába y matka geho chtěly panowati: ona genčary,
tato spahy wedlé sebe měla. Y bylo křeweprolitj, až bá-
bu zassřtřili. Mohamed proti bauřliwým genčarům, genž
ho s trůnu swrcy chtěli, dal sw. praporec Mohamedům
wůkol nosyti, na čej každý Muselman wšse 7. let státi
powinen gest k žbroji sáhnuti. Tak pogednau žkrotil
genčary. R. 1650. lodstwo Turecké nadarmo dobýwalo
Kandye, ale pozděgi wůdce geho Kjúprili zmoenil se Te-
nedu, Stalimene, a r. 1659. y Janowy. R. 1660 bo-
gowali Turcy s Gírjm Kákócym, a r. 1661. weliký we-
žyr Kjúprili wtrhl do Bher s 140,000. Sr. Adam For-
g'áč musyl Nowých zámků, kterých sám wežyr dobý-
wal, a 15,000 ž gádra wogřka swěho přitom žtratil,
posléž 6. žátj 1663. postaupiti; dobýhali až po Presspu-
rel a 40,000 lidj žagali. Ale Mikuláš a Petr Šrjnřky,
na Turky tuže dorážegjce, mnohé šřkody gim činili. Teh-
dáž y v Lewic, ale žwláště y sw. Gotharda byla pa-
matná bitwa. Tuto d. 1. srpna weliký wežyr od Monte-
kufuliho a Boliniho, wůdce Francouzů, na hlavu po-
ražen, 16,000 žtratil. Na to smluwen pokog na 20 let.
R. 1668. dobýwal dlauho Kjúprili Kandye, wšřj močy,
až gj y dobyl, ale přy 114,000 wogáků přitom žtratil,
a 56krát šřřarmowal. Benátčané žtratili 31,000. a wy-
pad wčinili 96krát. R. 1670. bogowal Mohamed s Po-
láký, pro Kozáký, kterj se byli gemu poddali a od Po-
láků odpadli. Wžal tehdáž y Kamjneř, a protáhl až k
Lwowu; potom byl pokog sgednán, ale y brzo žrussen;
a tu slawný Jan Soběřky r. 1673. poražyl 60,000

zaffancovaných Turků v Chotjmu: 8,000 genčarů a 12,000 giných pobit. Chotjm a giná města wzal, a w leženj Tureckém milion tolarů za kořist dostal. Potom r. 1670. opět pokog smluwen: Kamjnet a Podolii Turcy zdrželi. Okolo téhož času bogowali pro Kozáky s Rusy, ale ač Cerin wzali, wšak gich 20,000 padlo; na čež r. 1680. pokogem učiněným žoldán cárowi Alexyowi celé fraginy wedlé Dněpru postaupiti musyl. R. 1683. přitáhl Kara Mustafa pod Widen s přewelikým wogskem, o gehož náramně porážce wjz wšse na str. 220. 221. Ztratili po nj Turcy hned y Ostrihom, Párkán, Nongrad, r. 1685. Kossice, Pressow, Essek a g. až potom r. 1686. wýwoda z Lortyng'u, slawný hrdina, y Budjnu, oblehna ho po druhé s 60,000. sšurmem dobyl, a pořád wybogowali nássi Seg'edjn, Pětkostelů, Sisklůš a t. d. Následowala r. 1687. ta pamatná bitwa y Moháče, w njž tentýž wýwoda wogskem swým 64,000 welikého wežyra na hlavu porazyl, takže 8000 Turků položil, 2000 žagal a 3000 w Drawě se potopilo. Y Munkáč, kdež se manželka Tekeliho s poklady byla zawřela (on Tekeli byl swázaný do Drynropole poslán, ale potom geg weliký wežyr Sulejman swobodně propustil, ba y bohatě obdarowal,) byl r. 1688. dobyt, takže naposledy Turkům w Běhých nepozůstal gen banát (Temešsky); y Slawonye a Sedmihradsko padli w ruce cysaršským. Téhož času wálčili Turcy s Poláky, též newelmi sšastné, a neschastnégi s Benátčany, kteří gim hlawnj město Dalmácie a celau Morei wzali. Odtud nepokog w Konstantynopoli; genčari se zase zbaurili, y proto že gim žold rádně placen nebyl, nebo peněz w pokladnicy cysaršské nebylo, a bezedné lakomstwj genčarů nemělo konce. Y skončilo se to tjm, že Mohamed r. 1689. sfrze wogsko a wlemy (w práwjch zběhlé) sšazen, a do wězenj dán byl, w němž gestě 5 let žil. Byl nedbaly, honby přjliš milowný, k bratřim vkrut-

ny, ostatné k poddaným svým spravedlivý, a v wolenj minystrů ne neschastný. Lepšj taktj Evropejská bylo geho neschťstj w wálkách. Po něm byl cysářem bratr geho

Solyman II. (ne III., neb předesslého Solymana Turcy za žoldána nepokládajj). Gen z přinucenj wstoupil na trůn, nebyw omšsem k panowánj způsobný. Genčati zase se zbaurili, aniž mohli spokogeni býti, než strz wstawenj praporce Mohamedowa, na čej 13. přednjch z nich odpraweno bylo. Za geho času Giřj Brankowič, knjze Bosňské a Srbšké, s srozuměnjm cysáře Leopolda celé Srbško chtěl proti Turkům ozbrojiti, což ale tak tegně se konalo, že o tom ani cysářskj wůdce Ludwjf markrabě Bádenskj nic newěda, Brankowiče z podezřenj gal, a do Widně poslal, kdež ho aby se nepomstil, pod strážj zadrželi. Toho také času generál Dikolominy, gehož chytrost způsobila, že se Erbi, Bosňáci, haufně pod geho praporce hrnuli, 37,000 Srbšch a Albanschch familij, s přjzňj patryarchy Topeckého, do Wber přewedl a tu osadil. (To gsau ti Rácy v nás). Solyman chtěl pokog s cysářem učiniti, ale tento nad mjru mnoho žádal, a tak Turcy k bogi se chystali. Wšak baworskj wolenec r. 1688. dobyl Bělehradu, při čemž mnoho Turků proti vůli geho postjnano. W Semendrie nássi se zmocnili, w celého Srbška. Šchastněšj byli Turcy proti Benátčanům a Polákům. Pozděgi Turcy, ač král Franc. Ludwjf XIV. s nimi držel, ztratili w Widnj a Zofii, kterěz Ludwjf Bádenskj wybogowal, takže giž na lewém břehu Dunage neměli nic gen Temešwár a Welikj Waradjn. Ale řdyž na to Bšupřili Mustafa welikým wejřrem se stal, hned gináče bylo. Tento welikého wtipy wyborný muž Turky zas gačo znouwu zrodil. Wzbudil gegich národnj hrdost a lásku k wlasti a k wjře Mohamedanské. Dobrowolně hrnuli se pod geho praporce, wjce než gich potřebowal, gessťo dotud musyli na wognu lapáni býti. Wměl w nedostatku

peněz zpomocny. Tak vytáhl do pole, a hned w Bosnyi cysarstvé porazyl, a Erbska ge wyhnal, Nysu, Widsjn wjal. Geho seraskyr a knjze sedmihradské Tekeli (gehoj zoldán potvrdil), porazyli w této Fraginé generála Saissera a gali ho. W Bělehradu se zmocnil Kjúprili (kde hrabě Aspremont komandoval), ač zradau.

R. 1691. 11. Čerwna vmřel Solyman na wodnotednost w 52. letech, panowaw 3 roky, 9 měsíců. Byl wždy neduživý, tlustý a nizký, barwy bledé. Poněwadž y duch gehu mdlý byl, mohli ho dwořané gehu kloniti, k čemu chtěli.

Ahmed II. bratr gehu, byl též mdlého ducha; gehu zábywka byla skladánj weršů a muzyka; Kjúprili wedl zpráwu, ale nedlauho, nebo wyprawiw se do pole, swedl hlawnj welmi pamatnau bitwu v Slankamene (chybně Salankamene) d. 19. srpna 1691. s Ludwjkem Bádenským, genž měl 66,000 wogška, w kterěz on kulj ž ručnice do hlavy zastřelen a aga genčarů také zabit byl. Tjm přeštrassenj Turcy ztratili bitwu: padlo gich okolo 25 000, mezy nimi 10,000 genčarů a téměř wšickni oficyři. Křesťané krom gednoho celého regymentu ztratili 3200, a 4130 gich bylo poraněno. Dostali celé artylerie a bohaté naplněného tábora Tureckého. R. 1694. Arabské knjze Emir Mohamed oblehl právě to swaté Turecké město Mekku, wšak předce wsmyslil sy, pokogné od táhl, porazyw prvé proti němu poslaný zástup Turecký. Ahmed vmřel r. 1695. w 50. letech, cysarowaw 4 léta. Následowal

Mustafa II. syn Mohameda IV. Gebhardy ho gmenuge pánem welikého ducha, a měl owšsem chwalitebné vlastnosti do sebe. Domácý nepokoge panowali y pod nim, weliké wežyry gednoho po druhém šázjel. Do wogny sám šfel, a hned w prwnjm taženj na cysarstvé (owšsem gen hrstku) celým swým wogškem v Lug'osse se obořiw,

zvíťězil, kdež vůdce cýsařský **Weterány** padl. **Eugoš**, **Karasssebeš** v **Zytel** wjal **Mustafa**. Podobně zvíťězil r. 1696. v **Dlasse**, kdež generál **Saister** padl. **Petr Weliký**, cýsař **Ruský** wšak porazyl geho loďstvo na černém moři, a tudy se zmocnil města **Azowu**. Ale neypamatněgšj příběh toho času gest bitwa v **Zenty** za cýsaře **Leopolda**. Sám **Mustafa** položil se tu polem s wogškem 140,000, ten slawný hrdina prync **Eugen** neměl gen 45,000 lidu cýsařského, a gať slawného wjtězstwí nad **Mustafem** zde dosáhl, giž wyšše na str. 117. sme oznámili. Zde gen dokládáme, že 22,000 **Turků** žbito, 10,000 se gich w **Tise** potopilo: celá střelba a pakáž osmitisíc wozů, 6 tisíc naložených welblaudů, wogenská kassa a nesmjrná zásoba potravy padly do rukau zvíťězylých. Z těchto se načtlo žbitých a raněných spolu toliko 3 tisíc. Ná sledowal pokog podepsaný w **Karlowicy**, 26. ledna, 1699. dle něhož podržel **Turek Temešwár** a krag mezy **Dunagem** a **Marussj**, a postaupil cýsaři okolsi mezy **Dunagem** a **Tisau**, **Benátčanům** **Peloponesu** a některých **Dalmatských** míst a ostrowů. **Rusy** zůstali w držení **Azowu**, **Polákům** wráceno wšsecko, co **Mohamed IV.** w **Podolii** a **ginde** byl wybogowal.

Mustafa potom byl strže weliké spiknutí—neb 80,000 insurgentů, mezy nimiž neywjc zencářj a wogáčy, prone wyplaceni žoldu byli, — wšak předce bez krmeprolitj šsazeni, a geho bratr **Ahmed** za cýsaře wyhlášen. Po 6ti měsýchch w nemocy, následku hoře geho, wmrěl. S počátku byl přjcinliwý, pilný, potom nedbalý, honbě přjliš oddaný, ostatně sprawedliwý, a ani mrhač, ani lakomec. Giž on chtěl genčary po europegsku w žbrogi cwičiti, ale nemohl s nimi nic zprawiti. Postawy byl prostřednj, twáři okrauhlé, bílé a čerwené, očí modrých. **Wšickni** synové geho před nim pomřeli. —

Ahmed III. počal w 36 létě věku svého panovati. Nád knihy čítal a byl velmi věcný. Nad oněmi buřiči, genž bratra geho svrhli, přísne mstil, a w 5. měsících na 14,000 genčarů vtopiti aneb zmordowati (nočným časem) dal. Ti buřiči starého Mustyho (neyvyššeho kněze) posadili na ossa, twář k zadku, a ocas osslowy musel w ruce držeti: tak ho po městě, vzdu chudému židowi do ruky dawšse, wodili, wologice: Toto gest ten člověk, který žoldánowi zla radu dal, zákony přetračowal, nad nimiž měl ruku držeti, a z obecné pokladnice se obohatil; djwogte se na toho kachře! Potom ho na wšim ryňku štali, a tělo s hlavau do řeky vvrhli. Ahmed Frantiffka Káčyho poněkud napomáhal, ostatně pokogně se měl. Měsíc r. 1709. ten nepokogný Karel XII. král Šwedstý, po porážce w Pultawě do Bendera se vtekl, a tu příjznowě přigat byl, nepřestal ho proti Rusům podněcowati, až gim a Polákům r. 1710. wálku opowěděl. Tehdáž Petr veliký mezy Prutem a Syredem tak od 50,000 Turků a gegich 300. děl s newelikým swým haufem obléščen byl, že buď sewšim lidem swým do zajetj se dostati, aneb gistau smrt podstaupiti měl. Geho manželka Kateřina wšak z té pasti mu pomohla, wplatiwšsi velikého wežyra wšsemi klénoty, co gich w seženj nalezeno býti mohlo, takže se k wčiněnj přjměj nakloniti dal, genž 13. čerwence, 1711. podepsáno, a potom y od Ahmeda potvrzeno bylo, dle něhož Petr Wzowu, s některými nowými jámký w černého moře, postaupil.

Potom Ahmed, aneb raděgi geho wežyr (neb on sám málo co činil), wálku wedl s Benátčany, pro Morei, kterauž y opanowal, ale Karel VI. dle pokoge Karlowického, wgam se Benátčanů, zbrog swau obrátil proti Turkům, a poslal na ně prynce Eugenya, kterýž veliké wogsto gegich opét r. 1713. 5. srpna w Petrwaradjnu na hlavu porážpl: 30,000 Turků, mezy nimiž sám wůdce we-

líky vezír a geho čelnější bášata a beğowé, pobíl, celý Osmanšký tábor, kasu wogenskau (3 miliony zlatých) a střelbu za kořist dostal, neztratím sám toliko 4000 zbitých a raněných: na to wybogowal y Temešvár a s tjm celý banát, Gradisku, Brod it.

R. 1717. kardynál a minystr Španyelšký **Alberony** poslal Frantiska Rákócého, genj od r. 1713. y s manželkau w Paríži žil, do Carhradu, aby turecké minystry proti Karlowi podněcował. Y přišlo zas k wálce. Princ Eugen wůdce wogfka 140,000. opět slavně zvjtežyl y Bělehradu dolnjho, gehož 30,000 Turků bránilo, na kteréž hr. **Pálfi** předkem vderil. Bitwa velmi tuhá d. 16. srpna 1718. dlouho trwala, až gjzda Turecká vstúpowati počala, a za nj ostatnj wogfko. Deset tisíc Turků a asy 5000 cysaršských padlo, kteréž zase welikau kořist dostali. Na to se gim wzdal Bělehrad, Semendrye, Orssowa a g. Benátčané mezptim odňali Turkům w Bosyni některá mjsta. Nowý vezír **Ibrahim** žádal o pokog, kterýžto, ač proti wůli prince Eugena Turky z Evropy wyhnati žádašjceho, předce 21. čerwence 1718. w Erbškém městečku **Passarowicy**, na 24 let sgednán byl, dle něhož cysarowi nassemu dostal se Banát, Bělehrad, Erbsko až po řeku Tymok, hory Bujukdaš, kraj Bosynšský y Sawy, s pewnostj Nowým, swoboda plawby po Dunagi a kupčenj po wšech Turcých dle mjrného cla třj ze sta. Frant. **Rákócy** obdržel zámky y penjze, a bydlel blíž Carhradu w Genyfwé a Radosté až do smrti své r. 1719. Benátčané přišli o Morei.

Potomně wálčili Turcy s Peršany wjc šťastně než neschastně, až pokog učinili, který wšak gen 3. roky trwal. Tehdáž y Petr weliký co mohl z Persye opanowal. Ale šach **Tamašp** strže swého wyborného wůdce **T. Kuli = Chána**, r. 1729. netoliko některé krage, ale y celé králowstwj Peršké zase obdržel. Ahmed náwodem Ibra-

hyma zeté svého, válku mu opověděl, ale wogsko Turecké Kuli = Chán zase v Hamadanu valně porazil, a Tauryi opět opanoval. Z toho povstalo v Turku veliké zbauření a revoluce. Nebo kdýž w Persyi wálčejcy wogsko y pro velikau skaupost žoldána Ahmeta, nedostatek peněz a giných potřeb trpělo, a Ibrahym chtěge pomocy, nowau daň na kramáře, mezy nimiž mnoho genčarů bylo, vložil; **Datrona Balil**, geden z těchto kramářů a genčar, takowau bauři ztropil d. 28. a násl. zářj 1730. že (y pro nepřjtomnost žoldána, a že ministry geho kned w zničku gi vduštyi zanedbali,) žoldán w palácy swém od buřičů obležený netoliko svého miláčka wezýra Ibrahyma, kapudána basse, a giné předněgšj gim k vůli vsmrтитi, ale naposledy y sám trůnu odřjcy se musyl. Byl mdlý, rozkošem a honbě oddaný a skaupý mocnát, y geho wezýrowé objrali se raděgi kwitjm w swých zahrádách, nežli zpráwau řísse, kteráž tedy wždy wjc klesala. Ale pamatný a welmi chwáliběný skutek předce učinil Ahmed: wwedl a wyzdwihl prwnj typog'rafii w říssi Osmansté znamenitau, rozkazem cysaršjým ode d. 5. čerweince, 1727. kterýž oswjcenosti geho čest činj. W něm prawj: že gať mnohé rukau psané knihy wsselikého vměnj w říssi Osmansté sřrže wálky, zřázu měst a oheň zahynuly, a gať také mnoho bibliotek velikých a znamenitých, zwláště pry pod Tymurem, na zřázu přišlo, k veliké vgmě a škodě vměnj a známosti lidských. Potom wychwaluge kunst typografický a t. d. Weliký wezýr, Musti a ginj oswjcenj a vmělj Turcy schwáľili a napomáhali tu wěc. Ibrahym, prwé křestan, byl ten prwnj knihlaciitel s towaryšem swým, audem kanceláře, Turkem Saidem, kterýžto Ibrahym měl od žoldána denně 99. asprů a wogenské léno. A wssak ta typografie gen až do smrti geho, t. g. 18 let trwala, w kterých 15 knih wětšjch wytisřil; potom y pro předšudky Turecké byla zanedbána až do času Abdulhamida.

Po Ahmedowi, kterýž naposledy otráven byl, wstau-
pil na trůn

M o h a m e d V. syn Ahmeda II. (něktej, k. p. **Spitler**, gmenugj ho **Mahmudem**, a tak toho gména **Injm**). Pod tjmto pro auskoly a praktky dwojské, byly wstawičné proměny welikých wezýrů, takže gich až do konce panowánj geho 16 bylo. **Patrona** pak, mage gj welikau moc, chtěl násylně w bohatswj msti. Z té přičiny přigda do zemské rady, nezbedně toho žádal. **Zoldán** wytáhl naň meč swúg, po něm w ginj: a tak **Patrona** y s 6ti swými, ktej s njm tam wkročili, byl rozsekán.

R. 1732. žádal **Kuli = Chán** nawrácenj wšech **Per-
ských** kragů. Y znikla wálka, w kteréž tento r. 1733. tak **Turky** porazyl, že gich 40,000 y s wúdcem **Lopal = Os-
manem** na bogistti zůstalo. Y potom wjtězpli **Perššané**, takže **Turcy** muspli r. 1736. w **Erserum** městě **Arménye** pokog wčiniti, ale něhož ztratili wšefko, tjm dotud w **Per-
špi** wládli. (Tento **Kuli = Chán** byl ten slawný **Sach Nadyr**.)

Laupeže **Krymských** **Tatarů** w **Rusých** dali cysarowně **Ruské** **Anně** přičinu wálky s **Turky**, w kteréž wúdcowé **Russtj** **Gr. Mynych** a **Lacy** wybogowali r. 1737. **Dčakow**, **Perekop**, **Azow**. **Hrdina** **Dedybeker**, wúdce au-
datných **Bosňákůw** a **Arnautů**, w bráněni **Dčakowa** prwé 14 **grenadýrů** **Ruských** rukau swau položil zabil), než sám přemožen, dussi wypustil. O **Krymsko** wšak tehďáž **Lacy** nadarmo se pokauffel. **Ostatně** poněwadž cýs. **Karel VI.** w smlauwě s **Annau** stál, a na předloženj geho, prostředkowati chtěgcyho, **Turek** gj **Waláchye** a **Moldawy** postau-
piti nechtěl; začal y **Karel** wálku s njm; ale **Eugeny** (vmřel 27. dub. 1736.) gjž nebylo; a tak r. 1737. **Ra-
kaustj** ani **Widjnu** dobyti nemohli, a **Ryžsu** zas ztratili, r. pak 1738. pod **wýwodau** z **Lotryngu**, ačkoli w březnu v **Korneje** a **Mehadye** **Turky** porazyli, wšak přissedse o **Nowau**, **Orřowu**, **Semendryi** ic., až po **Bělehrad** ja-

hnáni byli. R. 1739. pod polujm maršalkem Olwierem z Wallis poraženi byli v srbského města Krocky 23. čerwence, od velik. wezyra, takže giž 10,000 padlo. Me téhož r. 1739. dne 28. srpna v Stawučan, blíž Chotjma, Slowené Russtj, pod vůdcem Mynychem porazili Turky, a zmocnili se hned Chotjma, (potom ztraceného), 12. pak zářj giž w Jasny byli, odkudž wýwoda G'hyka na překot vtjkal. Lacy také giž se w Krymsku vdržel, a Azowa Turcy nadarmo dobýwali. Následowal pokog smluwný w Bělehradě 18. zářj 1740. kterýž nepřiznivým působením markýsa Willenewa, francauzského wyslance w Carhradě, pro Rakausky w Rusky dwůr zle wypadl: ten ztratil celé Srby, Walachy a ostrow Drffowu, tento Chotjm, w wsecko dobyté, též plambu po černém a chwalenském moři na vlastnjch lodjch; Azow s okoljm měl zkážen býti

Sach Nadyr, genž gessťe wje kragin zpátky a nábrady též wálečných autrat žádage, opět wognu s Turky, wssak s nestálým štěstjm wedl, předce potom r. 1747. pokog učinil, a od Mohameda za mocnáře Perského wznán byl.

Potom w Carhradě několikrát zbautenj genčarů a giných bylo, takže žoldán některé předněgšj, a mezy těmi y swěho nejstaršsjo a maudrého rádce Kyslar = Ažu musyl dáti zamordowati. Duch wogensky Turků byl tehďáž y skrže hrozně zemětřesenj, mor, a giná nestěstj potlačen. R. 1754. 16. a násl. zářj veliké zemětřesenj náramných štůd zdelalo, a w Carhradě tři wěže zborilo, k velikému strachu lidu, to za znamenj zkázy tjsse magicjho. Pod Mohamedem y strassliwý oheň tři tydne pořad trwagicj Carhrad zkazyl. R. 1543. bylo 22. audů zemské rady do wyhnanstwj proto wypořádjno, že k wálce rádiši. —

Wmčel Mohamed náhle, sflakem poražen téhož roku 1754. 13. pros. geden z neydobrotiwěgšjch a neyšťastněg-

řích žoldánů Osmanských; milovný pokoge, ale y štkovostnosti a drahých kamenů, perel, takže tudy y zprávy obecně zanedbával, a gi svým ministřům poněkud svěřoval. Po něm následoval bratr geho

Osman III. též jako předěšlý pokoge milovný, ale y mdlého ducha. Za geho krátkého panování skoro nic pamatného se nestalo. Umřel 28. října 1757. Po něm geho bratr

Mustafa III. dostal se na trůn, pod nímž, k žádosti geho a vezhrů, cvičil wogsto Turecké w žbrogi a artyleryi, kterauž gim způsobil, po europějsku báro **Tott** (Toht), francauzský oficír y spisowatel. Včil též matematicce Turky y celau školu matematickau Tureckau, kteráž prvé byla.

Za něho vznikla wálka proti cysarowé Ruské **Kateřině**, kteráž se protestantů Polských přenásledovaných w gála, a žádala, aby měli gednosteyná práwa a swobodu s katoliky, potřebujíc přitom y žbroge. Ale **Krasynský** způsobil spuntování neb konfederacy, kteráž pluky Ruské rozehnala. Hlavy této konfederacy wtekli se do Turek, kdež ge žoldán, zášti mage proti rostauch mocy Ruské, přiznivě přigal, Rusy pak ge až do zemj Tureckých přenásledowali, a gmenovitě až do **Balty**, kdež Poláci a Turcy bez rozdjlu pobiti byli. Měli y tagné srozumění s **Walachy** škrze **Igumena** neb zpráwce tamního kláštera (**Rjeckého**) w **Urdssiffi**. Giž s počátku r. 1769. přěšel Ruský wůdce kníže **G'allicyn Dněster**, a zas po druhé w létě, kdežto porazyl Turky a hnal ge až po **Ghotjm**, kterauž to pevnost oblehl. Na to porazyl několikrát y **Tatary**. Ke koncy járj giž byl w **Jassy**, a Turcy wtkali až k **J-sakci**. **Moldawa** na to poddala se **Kateřině**, a šlibowala gi člowěčenstwj a wěrnost. Téhož času obdržel zpráwu nad wogstem Ruským místo **G'allicyna Rumancow**, kterýž wybogowal **Ghotjm** a **Bukarest**, a potom r. 1770. pora-

zpl velikého wezýra v Prutu, takže až k Dunagi causal, a Rusové dostali celé Turecké lejenj, wšsecky jásobny, 143 děla a sedm tisíc spjzj naložených vozů. Na moři Archypelu porazyli Turky Orlow, Spiriton, a englický Elsingston. Téhož času Egyptský Ali-basse osobil sy Egypt, a w Morei bogownj Mainoti také powstali proti Turkům. Zwláště pak 7. čerwence v Sevo Orlow a Elsingston nad lodstwem Tureckým negen zwjtěžyli, ale ge y docela zpálili. A zas y nové Turecké lodstwo v Andros porazyli. Rumancow pak téhož času G'hyraye, chána Krimských Tatarů v řeky Kargy přemohl, a v řeky Kagule y nad velikým wezýrem Halil-bassetem, ač ho tento cele byl obléžil, a 150,000 wogška měl, hlawnjho wjtěžstwj s 15. tisíců Rusy dořáhl, takže Turek až za Dunag causal. W zářj wjal generál Ruský Panin y Bender: tentýž los podniel Bělgorod a Brailow, Beszarabii také osadil Rusové. R. 1771. ač Turcy opět 150,000 mužů do pole postawili, wšsak, Rusové pořád wjtěžyli, a mezy giným 27. čerwna knje Dolgoruký, Krymsko Ruské koruně podmanil. Chán G'hyray utekl do Carhradu. Posléz toho r. generál Esen zahnal Turky z Walachye za Dunag, a audatný generál Waisman d. 29. řjg. vderiw v Babagu na zakopaně wogško mel. wezýra, porazyl a zahnal ho. Na čej diwadlo wálečné do Bulgáryi přeloženo bylo. Potom rokowáno bylo o pokog wáhawě, kteréhož Mustafa k wjminkám nepřiwolowaw, prodlaužiti těgně hleděl, aby času k příprawám wálečným zýskal. Ale y Kateřina dělenjm Polska a zbawřenjm Saitkckých Kozáků zaneprazdněna byla. R. 1773. obnowena byla wálka, a Mustafa nesmjrně summy wynalozil k sebránj a wystrogenj wogška velikého a lodstwa. Y bylo toto štastněgšj teč než prwě. Rumancow musyl od Sylistnye odtrhnauti. Sám wýborný Ruský generál Weisman retowal ruské wogško: on ztratil žiwot w bitwě v Bnag'nary. Kapudán basse Hassan za-

hnal zpátky hlavní armádu Ruskou, kteráž vstoupila v nemoc v nedostatek žitčini. S počátku r. 1774. (dne 21. ledna), umřel Mustafa III. kterýž v od svých nejvyšších aukedníků za mdlého gmjn byl. Po něm císařoval

Abdul-Hamid, syn Ahmeda III. genž až potud, t. g. od 44. let, podle obyčeje Tureckého, zavřen byl, muž prostřednj postavy, podlauhlé tváři, ostatně hubený (chudý), krotký a veselý. Už dobročinný byl, předce genčari počali se baviti, a vogáči nechťeli do wogny, v hromadně praporců svých odbýhali.

Rumancow přepravim se přes Dunag, velikého wezýra v Bazardssitu zassancowaného na hlavu porazyl, takže gen malý ostatek wogška geho k Sumle se dostal: a tento zde Rumancow tak obkljčil, že nikam nemohli. Y musyl wel. wezýr k pokogi přivoliti, gaky mu on předepsal. Podle toho postaupil žoidán Rusům Azowu a Taganroku, Krymských zámků, Kerč a Jenykale, Kynburnu v austj Dněpru, a pustiny mezy nim a Bugem; Krymsko mělo býti swobodno, Rusům swobodná plawba wšudy w Turcích, až v w Hellespontu a Dardaneljch, a aby se o Hospodáre Moldawského a Walasšského wjmati mohli: vžnan také celý císařský ruský tytul, a půlpata milionu Kateřině, genž dobyté země zpátky nawrátila, za autraty wálečné přičeno. Tento pokog byl sgednán we wšy **Burčuk = Basnardssi**, blíž Chlystrye, r. 1774.

Takowý konec wžala ta wálka, nijž Turcy se přesvědčili, že tito Slowené Russtj mocněgšj gsau, než oni: ztratili gen na bogissti do 200,000 mužů, swé celé lodstvo, swau artyleryi, zvláště tu Tottowskau. Nikdy snad europyská říše Osmanská w takowém nebezpečenstwj nebyla, gak tehďáž.

Tento pokog byl Turkům arch obtěžný, zvláště přičinau Krymska; v strogili se k bogi, a wstoupil prvé k pokognému dorozuměň se obrátili, a francauzškému wyslan-

ey se podařilo vypořádati těch roztržitostí vysvětlením některých článků nadepsaného pokoje, na místě postaveným v Petromě 1778. 29. dubna, kterýmž nic podstatného změněno nebylo: t. p. že žoldán gen požehnánj a kněžského potvrzení, jako chalif, novému chánovi Krymskému (a to se nemá na nic politického vztahovati,) má vdělit; že Ruský válečný lid odtud vytáhne a t. d. Tak byl potom pokoj, a Jozef II. sešel se s Kateřinou v Mohylově. — Co tam vložili, není známo, snad válku, která se r. 1788 vypukla. Rusy ten pokoj zachovávali; ale Turcy tezně podněcovali Krymské proti gegich panovníku Sahyn Ghyraymu, kterýž vměň milovný gsa, chtěl ten národ vzdělati, což jako novota arcy mnohým v něm se nelíbilo. Jeho nejstaršíj bratr Brachty povstal žgumně proti němu. Rusové ho bránili, a poslali tam 12,000 wogška v lodj. Turcy pak bránili jeho bratra, a wžali ostrow Zaman. R. 1783. oba dwory gestě wje se k wálce strogili; knjze **Potemkin** odgel k wogšku do Korsuně (Chersonesu) 17. dubna, a knjze **Kepnin** 9. máje. W tom Sahyn odřekl se panování, a dostal od Kateřiny penzj 100,000 rublů ročně. Ostatně pořád rokováno bylo o pokoj w Carhradě, zvláště prostředkowaním wyslanců Rakauského a Francauzského; poněwadž wšak se to dlaho táhlo a bez následku bylo, Potemkin táhl k Karas-Bazaru, opanoval pevná mjsta, a potom v celé Krymsko, z Zamanu také a Kubánu Turky wyhnal, Brachtyho pak dal giti, sřze něhož v Cirkassyje Rusům se poddala. Nazetřj musyli přednj Zataři přjsahu wěrnosti Kateřině učiniti. — Když se to dalo, cýsar Jozef II. poslal 80,000 wogška na hranice, aby zargetj Krymska podporowal, a kdyby k wálce přisslo, hned pomáhal. Tjm žoldán byl (v sřze Rakauského wyslance) nakloněn k smlauwě kupecké s Rusy, **Sened** řečené (w 31. člancích), njž jim dal úplnau swobodu kupčení po wšech Turcích, dle mjrného cla

ty je sta, a pustil jim swobodnan pľawba po wšech wo-
dách s zvláštjnými prospěchy a t. d. (Tehdáž y císar Jo-
zeff podobnau swobodu dostal). D. 1. srpna publikován ma-
nyfest Kateřinin w Krymsku, Kubánu a na Tamanu,
njmž tyto země, pod starými gměny Taurye a Kaukasye
k Rusyi přitělila, na čej gi obywatelé člowěčenstwji a
poddanost sľibowali. Potom žoldána dala se ptáti: při-
wolugeli k zawgeti těchto zemj? aby gi w 60. dnech gi-
stau odpowěd dal; pakli nedá, neb nepřimolj, že wžije
mocy. Přičiněním wyslanců Rakauského, Francauzského
a Engličského, rádně a slawně (přjebně) vžnal žoldán 8. led-
ná 1784. prawost a platnost opanowánj gegjho Krymska,
Kubánu a Tamanu. Na ten způsob dostaly se ty země
foruně Ruské.

R. 1787. Jozeff II. sessel se opět s Kateřinou w
Korsuni (Chersoněsu). Na to žoldána pozorna učinili wy-
slancy holandský, engličký a pruský. Toho následek byl,
že 24. srpna Rusům wálku opowěděl, a wyslance Ruského
do 7. wějj, totiž do wězenj, wvrhl, lodj ruské obsta-
wil a Rusy z nich zgjmal. Císar Jozeff II. mu oznámil, že
w smlauwě stoge s Kateřinou, pomocné wogsto gi possle,
ostatné žebj rád pokog s njm zachowal, y prostřednjkem
byl. W této wálce, genž neywjc w Kubánu a na těch stra-
nách wcdena, a od Turků zvláště Rynburn (nadarmo) do-
býwán byl, toho roku 1787. gen menšj bitwy swedli Po-
remfyn, Suwarow, Tekely ic. a téměř wždy Turky
porazyli.

Leprw d. 9. vnora podal c. k. wyslanec bar. Ser-
bert rakauské oznámenj wálky, kterauž cís. Jozeff II. pro-
to ždwihl, že poslednj pokog, winau gednatelů, pro Ra-
kausy jk wywpadl; že čtěl fragin od swé monarchye od-
tržených zpátky dobyti, a tak národů swých štěstj, k ně-
muž gediné prohlědal, napomocy; a že w smlauwě stál s
Kateřinou; ginác leč z těchto welikých přjčin tohoby nebyl

včinił, wážíw sobě toho dobrého sausedstwí a míru Os-
 manské mocnosti, že ani nabádaná neoborila se na matku
 geho M. Terezyi wstíženau, a od mnoha nepřátel zbrog-
 ně přenásledowanau. Y nyní bar. Herberta s nejmějšší
 bezpečností a šetrností zpátky do Rakaus propustila. —
 Starau Orssowu a tam giná některá místa Rakausstí ge-
 stě téhož měs. vnora wzali. Po některých menších bitwách
 wzal obrst Fabri d. 19. dubna Tassy, přigat od oby-
 watelů s radostí a zwoněním we wsecky zwony. Wpshlan-
 tyho pař, hospodáte Moldawského, na autěku gal, kte-
 rýž potom w Brně bydlil. Téhož času sám cys. Jozeff s
 knížetem Doňatowským, obrstem Staraym a generá-
 lem Mitrowským, po tuhém potyčání zmocnil se Žabače w
 Sawy, wklázaw sám místo k autěku nepřijhodnějšší. Tur-
 cy se musyli wzdáti na milost y nemilost. Dubice také teh-
 dáž tuze dobýwal kn. Karel Lichtensstajn, kdež Gráven-
 ských husarů major Skaryca chtěge z Kozarnického lesu
 Turky rozehnati, tuhé potyčání s nimi měl, s wrchu na
 něho auprkem se ženaučými, až s husary swými wstau-
 pil, pobiw wšak mnoho Turkůw. Byla tehdáž y w Bělehradu
 podobná potyčání. Hlawnj wogsko Rakauské ostatně mezy
 Dunagem a Sawau wstawičným nepokogem a wstáwáním,
 nemocmi a welikým horkem zemdleno bylo. D. 7. srp. 1788.
 wšimli Turcy wpađ do Banátu w Supanku, kdež generá-
 la Papillu w Staré Orssowy porazyli, takže 1400 mu-
 žů, 13. děl a pařáž ztratil. Na to přessel Dunag Sera-
 sšyr s 40,000. a po něm weliký wežyr, muž audatný a
 w wmenj wálečném zběhlý, s nejmějšším dílem celého wog-
 ska, genž se do Banátu wysulo. Wpanowali y Dunag swý-
 mi lodjmi od Orssowy až po Bělehrad. Cys. Jozeff s wůd-
 cem Lacym pospíšil Banátu na pomoc, ale giž bylo poz-
 dě. Y musyli wstaučiti, osadivše toliko Mehadyi a we-
 teranskau gestyni, kdež major Stein alaytnant Lopre-
 sty s 23. prostými, wšecko hrdiny, podobnj oném Ter-

mopylským, nesmrtebné paměti sobě dobyli. Bránili proti 4000. Turků tvrže **Ramy** až do posledního muje. **Wartenleben** byl též posléz z okolí **Mehadského** vytištěnut, a cys. **Jozeff** s **Lacym** od **Ilłowé**, kdež celé tři dny od 11 — 13. zářj pořád s Turky (gimž pobáhley (vskočkové) celé ležení cysářské místně vypsali,) se bili, w nocy d. 13ho k vstupování přinuceni byli. Turcy archweliké zmužilosti a stálosti dokazovali, nepřítkegssj škály a wrchy slezli zč. Ostatně s žagatými nassimi dobře nakládali, některé propustili swobodně, raněným a nemocným v wožů a konj propůgčovali. Ale nedlaugo tam hospodátili Turcy; giž s počátku řigna zpátky táhnauti počawsse. Příčina byla, že princ **Ferd. Joz y á š z Koburku Chotjm** d. 10. zářj (giž po druhé) mocně wybogowal, a giž djl wogfka swého do **Moldawy** poslal, aby na welik. wežyra pozadu vdeřili. Na **Ruské** straně princ **Nasawosty**, wůdce lodstwa **Ruského**, w čermency lodstwo **Zurecké** v **Děakowa** téměř docela zkazyl, pět lodj od linje gim zpálil, neb žagal, 2 welice pokazyl, krom mnohých menšsich; při čemž také mnoho tisíc Turků pobil. Potemlyn na to obtehl **Děakow**, a ležew dlaugo v něho, pro nedostatek, žymu třeskutau a moc 40,000 Turků, genž ho bránili, potom 17. pros. po půlnocy pustil naň sylný šturm 14,000 mužů, a dobyl ho. **Rusové**, twrdossigným bráněním Turků, a pro ztrátu mnohých swých rozžlobenj, mnoho tu lidu pomordowali, celé město bylo mrtwými přikryto, a krew tekla vlicemi.

R. 1789. **Rakauské** a **Ruské** wogfka se spogily, a tak společně s Turky bogowaly, ale teprw 31. čermence wětšj bitwu s nimi swedly. Zoho wšak žoldán **Abdulhamid** nedožil, wmtew 7. dubna w 64. letech. Počtá se práwem mezy lepšj panownjky **Osmanské**, zákonů přisně oštrjhal, v nad nimi ruku držel, w zprávě byl bedlivý,

a dal také syny své dobře vychovati. V typografii novým privilegium obnovil a obdržel. Po něm následoval

Selim III., syn **Mustafy III.** — Ta bitva d. 31. července byla svedena v Fokssánu, městečka Moldavského, pod zprávu polního maršálka prince Koburka, kdež sobě vítězně počínali s svými lidmi **Zuwarow**, polní místomárešál obrst **Eplény**, genéž **Turecké** jezdece **Spahy** rozehnal, **Kymayer** a t. d. **Turcy**, gichž do 30,000 bylo, poraženj tak vtjkali, že arthllerje, magacynů a celého ležení, po cestě pak přes sto stany, obiljím, kulemi, prachem zč. naložených vozů vítězylým nechali. Podobně vítězstwj obdrželi nad většjím wogskem **Tureckým** od samotného wél. wezjra wedeným, a w němž toliko genčarů 40,000 se počítalo, v **Martinistě**, ke koncy zářj, kdež obrst **Képiró** boju gegich hágil. **Barckowstj** husari mnoho spahů postjnali, generál pak **Karaycay** právě 7krát s husary svými do nepřátel se wraubal, až pak tito na autěk se dali. Posledně vderila celá gyzda na genčary, v myšli wstaupiti, a děl svých nechati, na čej pěchota vítězstwj dokonala, a šanců **Tureckých** dobyla. **Turcy** tak wtjkali, že se ani v řeky **Rjmnjku**, kde tábor okopany měli, nezastawili, nýbrž opustiwšse střelbu, munycy, pakáž, causfali. W řece pry 4000 naložených vozů, 50 děl, mnoho kár, prachových beček, wélblaudů, konj, bywolů a owec wvázlo, takže se nimi řekšstě wcpalo, a woda se stawila.

D. 10. listop. princ **Koburg** přitáhl s hlawnjím žákstupem svým do **Bukarestu**, kdež mu do 800. bogárů a 17,000 obywatelů na konjch wstřjc wygewšse, slawně ho wwtjali.

Gedeon Laudon, ten slawný hrdina, wůdce hlawnjho wogška **Rakauského**, které w **Bělehradu**, a dále po hranicích stálo, vítězně sobě počínal. **Turky** přemáhal, a mnoho pewnostj dobyl. Pod nim generálmajor, audatný **Wécey**, s počátku srpna v **Cernekú** w banátě, asy

na 14,000 Turků, genž ho byli obkljčili, toliko s 1. malým batalionem pěchoty a 4. škadronami husarů srđnatě vderil, a ge porazyl y zahnal. Statečně mu pomáhal a bogoval y polnj zbrogmistr Klerfě (Clairfait), takže Turky z Banátu docela wyhnali. Na Kladowu poslal Laudon **Wartenslebena**, kterýž s **Fabrym** gi smluwau wzali. **Berbir** neb **Lurecká Gradyssta** byla také w čerwency opawanána. Ale neypamatněgšsi gest dobytj **Bělehradu**. Laudon dal doň hrozně střjleti, z neymyšššho pak dylu předměstj Turky, vderim na ně třemi zástupy, zahnati. Y prošl basse, genž ho bránil, škrze posly o 16. dnj odpocinutj. Ani 16. hodin! odpowědel Laudon, a hned dal gestě sylvněgi doň pálitj. Potom mu d. 6. řjgna na snažnau žádost 6. hodin bylo pomoleno. A tak wzdal tu slawnau pewnost pod tau wýminkau, aby mohl s swými swobodně odtáhnauti. Hned se tak poddala y **Semendrye**, a **Orssowu** oblehli.

W tom nemoč cysate **Jozeffa** se rozmáhala, y učinil škrze legáta **žoldánowi** podánj o pokog; ale mjchali se w to **Engličy** a **giny** wyslancy, a **Selim** arcy y sám od wálky pustiti gestě nechťel, vložim k tomu y nowau daň.

Rúšowé na swých stranách wybogowali **Gallac** w mági, **Aljerman** 13. řjgna, y **Bender** se gim hned poddal.

R. 1790. 19. vnora, vmřel slavně paměti **Jozeff II.**, poněmž následowal **Leopold II.** Nynj Prusy učinili smlawu s Turky. **Orssowa** pak, kde giž y koňské, psy a kočičj maso gedli, kapitulowala d. 16. dubna. W čerwency vderilo asy 2000 Turků v **Sebeslosu** na **Erđđdyho** husary, gegichž major **Sarwassi**, (kterého rodina we wsy **Pondělkú** w **Mal. Hontě žige**), wpadna s koněm, byl gat, a proto husari musyli wstaupiti. Ale **Sarwassiho** **Turecy**, spatřiwšse v něho křjž řádu **M. Terezye**, wgestili, že mu se nic zlého nemá stati, widjme prawili, žeš statečný bogownj, a newzali mu ani peněz, ani hodinek,

ba ani sľamlo. V na cestě, když ho do Carhradu wedli, Turcy dobře se k němu měli.

Cettyň také byl dobyt, a generál Wenkheim v Florentynu w Bulhářích 28. čerwence zástup Turků porazyl. Brzo potom konec wálky učiněn, pokogem Keychenbachským, podle něhož staw před wálkau (status quo) obogj mocnosti nawrácen, s narjzenjm, aby hranice mjaru whodně vloženy byly. Rusowé t. r. 1790. porazyli několikrát Turky a Tatary w Kubánu a w horách Kaukasských. Nadewssecko pak dobyl Suwarow, na rozkaz Kateriny II. a wůdce Potemkyna, náramným sšurmem, gíž ráno o 3. hodinách začatým, weliké pewnosti a města Ismaila, d. 22. pros. 1790. Tu bylo weliké trweprolitj, neb se Turcy zausale bránili, takže po dobytj pewnosti gestě y w městě 7. hodin bog trwal, čjmž rozprchlenj Rusowé, a zmláště Kozácy, mnoho y z obywatelů bez rozdjlu pobili: dle dwořských Ruských zpráw z 42,000 lidj, genj w Ismailu byli, padlo 30,816, pewnost byla 30,000 žbitých naplněna; z posádky Turecké gen 400 mužů žůstalo, gestto Rusowé ze swých toliko 1815. mrtwých, a 4250. raněných počítali. Weliký wežyr wšlyšew o pádu Ismaila, wstoupil z Ruskěku až k Brajle (Bráhylowu) a k Ssumle, (neb Ssumné), kdež z rozkazu S'oldánowa (neywjc pro ztrátu Ismaila,) zastrelen byl.

Na moři také černém Rusowé šťastnj byli. Admirál Wssakow zwjstězyl nad lodstwem Tureckým w Synope y ginde, zmláště ale w Jenykale 9. čerwence. Bitwa se začala o půlnocy, w kteréž kapudána basse Wssakow na hlavu porazyl, a bylby ho gestě wjc zřazyl, ale rychle wtjkal gestě za tmy, takže ho Rusy dostihnauti nemohli, na čěž se plawili do Sebastopole, odkudž na rozkaz Potemkynůw opěť na Turky táhli, a lodstwo gegich d. 9. zářj v ostrowa Tendru (a Chočabeye) Wssakow zase porazyl y rozehnal. Ale w Archypelu ruský wyššj laptnant

Lambro Kazzpony, v Kapo v Oro, 18. máge, od loďstva Osmanského, že gim Alžyrští k pomocy přišli, byl přemožen.

S počátku roku 1791. počalo se w Systowě, blíž Nykopole, w Bulgáryi, rokowaní (prodloužené) o pokog, mezy Rakauš a Turky, k němuž cysar zplnomocněné bar. Šil. Herberta a Hr. Frant Esterházyho poslal. Zase stau před wálkau (před 9. vn. 1788.) nawrácen, a smlauwy předesslé, gako Bělehradský pokog oded. 18. září a 5. list. 1739. s wyswětlenjm, Sened zc. od 1783—1786. (viz wyšše), obnoweny.

Téhož r. 1791. Kutuzow a kníže Gallicyn dobyli Mačjnu (nedaleko Sylistrye); ale wšak, ač Selim welmi se k bogi měl, do Brasly sám wygel, aby gi protiautokům Ruským wšsemožně opatřil, z Uže mnoho tisíc wogška do Ssumly y gínam přitáhlo; předce k pokogi přišlo, o kterýž rokowaní téhož léta se začalo, ale teprw 9. ledna 1792. se konalo. Strany Krymska za základ položen pokog Kučuk = Kainardšský; Moldawanů a Walačů práwa cýrkewnj y městská ubezpečena; Rusům zanechán Děakow, a řeka Dněstr za hranicy vložen. Potom r. 1798. práwě přátelskau smlauwu a spogenj tyto dvě mőcnosti mezy sebau učinili, a r. 1805. w pras. gi na 9. let prodlaužili.

W čas nadepsané wálky měl žoldán dwakrát o Egypt přigiti: zvláště Ibrahim a Murad, prvé otrocy, slyně proti němu powstali, s kterěž nemohl býti, nebo wšsem w Egyptě gen stjn panstwí Tureckého pozůstáwal, a mamelucey wjce njm wládli. Kapudán basse, od žoldána tam poslaný, odgel odtud r. 1787. nepotřidw tak, gal y ginj, nic.

Poměstný Paswan neb Pasman Og'lu (t. g. Pasmanowič, syn Paswanů), audatný, welmi prožřetelný ostrowtipný, přičinilwý muž we Widjnu, také se proti

Selimowi zdvihl, i pomsty, je otce geho Paswana Aya-
 ma (t. g. přednějšiho Turka, magnáta, Ayami znamená
 vlastně oči říšse,) genž v mogákem byl, žiwota zřawil.
 Potáhl welmi mnoho lidu po sobě, kterj na nowoty, zmlá-
 stě s strany mogska od Selima wvedené, a na nowau daň
 newrazili, mezy nimiž přednj byli genčari. Těchto se wgal
 Paswan Dglu, a lid, v Rjekowě, giž ho gako za wy-
 swoboditele powožowali. Swoboda a sprawednost, by-
 lo geho heslo, a těmito kaudednými slowy elektrizowal
 lidi okolo sebe. Nadarmo poslal Selim naň Beglerbega Cu-
 tayedského s rozličnými žástupy, w počtu 40 — 50,000
 bogownjku: Paswan Dglu zmjstězyl, a Eylistryi, Drisso-
 wu a giná města wybogowal. Nadarmo poslal naň po dru-
 hé r. 1798. žoldán mogsko stotihyců, pod zpráwau, arey
 nebogowného Husseina kapudána bassete, kterjž toho léta
 třikrát ssturm pustil na Widjn—báhný a plesy otočeny, —
 w němž se Paswan Dglu s 12,000 mage wšseho na dwa
 roky dosti — zawřel. Už naposledy mučen byl Selim
 Paswan = Dgluowi, čehož mu prvé odepřel, hodnosti ba-
 ssete o trogjm ocasu wdělití, a geho také bassetem Wi-
 djnským wstanowiti. Kdyby sobě Paswan smělegi a ne tak
 rozpácitě a wáhawě byl počinal, Dsmanský trůnby geho,
 a pád Selima, sotwa byl chybil.

Těhož času Francouzowé opanowali Egypt. Napo-
 leon Bonapart připlawil se tam s mogskem 17,000 a 2000
 wčenyimi, kunstyři re. 2. čerwence 1798. pod tjm žámyslem,
 žeby, poněwadž Turcy negsaw s to, aby kupců francouzských w
 Egyptě, wšseligaké nátisky a přjkorj. trpjch, chránili, on s
 potlačěnjm Mameluků gich hágil; prawá ale přjčina toho
 tazenj byla, že sobě tudy cestu do wýchodnj Indye prokřestiti,
 a tam Englické panstwj podwratiti chtěli Francouzowé. D.
 1. srpna stala se ta pamatná bitwa na moři v Abukyru, w
 njž slawný englický admirál Nelson lodstwo Bonapartowo,
 na kterém se do Egypta připlawil, skoro docela zřazyl, 20.

lodj dobyl, dvě toliko vřly. **Brues**, vůdce Francauzřky, umřel na své rány: geho admirálřká lod, **Wyhod**, o 120. dělách, wyletěla do powětřj. — Ostatně Bonapart, v Egyptě, gař ginde, wjtěžně sobě počjnal. **G'azy**, **Jaffy**, (6. března, 1799.) a **Raffy** řturmem dobyl, ale při dobýváníj pemnosti **Jean d'Acree** řřtěstj ho opustilo: té dobyti nemohl, ač v nj welikř počet je swřch řztratil. V **Abukhru** wřřřak on a geho generál **Murat** opět wjtěžyli nad Angličany a Turky, gichž 20,000 bylo, a ř nichž 4000 padlo, ostatnj prv wřřřickni se potopili. W tom Bonapart přigaw zpráwy o žlém položenj země Francauzřřké; plawil se tam ř Egypta d. 3. žárj, odezdaw newwřřřj zpráwy nad lidem wálečným generálowi **Kleberowi**, řterýž řdýž tam r. 1800. w dubnu od genčera zamordowan byl, nástupcem geho řtal se generál **Menu**. Engličř generál **Abertrombie** wybogowal 18. března 1801. ř wogřkem swřm 17,000. **Abukyr**, na něgž se obořil **Menu** v Alexandrye d. 21. března, řdež řpce wřřtaupiti musřl, ale **Abertrombie** w řě řde padl. Řdýž se na to 35,000 Turkř, pod zpráwau welikěho wežřra, ř Engličany řpogilo, byl **Menu**, nemage gen 6000 wogřřta, v **Kairo** poražen, a potogem d. 1. řřřna mezy Francauzřy a Engličany řmluwenřm Egypt byl zase Turkřm nawřácen.

Následowala nowá wálka mezy **Turky** a **Rusy**, protože wyslanř Francauzřřky w Carhradě **Sebastřany** nepřestával proti nim Turkř podněcowati, ačřoli Rusy v Engličané wřřřemožně řoldána a dymán, (radu **Tureckau**) od wálřy odwraceli; předce wřřřak gi řoldán opowědel, wwodě přjčinu, že Rusowé proti wřřřemu práwu **Krymřto** v **Georgii** opanowali, **Srbřřym** insurgentřm že napomáhaji, a t. d. A wřřřak w té wálce nemnohose dalo: Rusowé r. 1806. a 1807 osadili wogřřkem swřm **Moldawu** a **Walachy**, **Srbř** a **Černěho** podporowali, a tohoto za řnjže **Srbřřě** wřřřhlářřly (o čemž hned wjce), d. 1. čerwence **Mollaha**, basse ř **Widjnu** (nástupce **Paswan-Ođluowa**) v **Malonice** poražřly, na mořř pař

v Lemnos téhož dne 1807. loďstvo gegich 12. loďj od linye a 6 fregat, kapudána basse Seid-Alliho, magjcyho 10. loďj od linye a 12. fregat, docela přemohlo: takže Turků padlo 1200, zagaty gim 4 veliké loďj, giné 2. zpáleny, a 3. na mělčinu k břehu zahrnány, kdež uvázly. Sám basse sotwa vtekl; Kontradmirála a giné 3. kapitány, je nestatečně bogowali, dal Selim hned stiti. Tylsytšy pokog mezy Rusšym cysar., Napoleonem a králem Pruskym zavřeny 8. a 9. čerwence 1807. učinil této wálce konec, podlé něhož měli se Rusové z Moldawy a Walach wyhostiti, ale pro nepokoge a bauřky w Turcých toho nečinili.

Srbšty Slowensky národ pro nesmjrné daně a giné žádawy, zdmihl se proti Turkům, půwodem Gijm Czernym. Tento Gij Czerny, gináč Petrowič, rozeny Erb, muž syce nevěceny (nebo pry ani čjsti ani psáti nevěmél); ale srdnaty, směly, a bystrého wtipu, wystaupim z wogenské služby Rakauské, kdež feldweblem byl, stal se kněžem, t. g. wch-tárem neb saudcem we vlasti své, a to zbrogně pozdmizeny proti Turkům (gaf P. D. Wlk Stěffanowič Karadžić, sám Erb, pisse) on začal s swými 12. pastyři (kondássi), kteréž ozbrogil, a gim sllibil, že budauli mu statečně pomáhati, w zlato a hedwáb ge obšecé. Když tedy Turcy přissli, aby Czerného pro smělé odeprěny daně, žiwého neb mrtvého do rukau dostali (tak gako giž některym w tom okolj učinili), on aumysl gegich předkem zvěděw, předessel ge, a wderim s oněmi 12. na ně, některé postřjel, ostatnj pak zahrnal. Na to bral se na sausednj mjsta, a potáhl hned mnohých po sobě, až potom y celé Srbsko k bráněny vlasti proti tyranskym Turkům s njm se spogilo, a geho za wůdce a za stareyssinu celé Srbské kraginy wzualo.

Mnohokráte wogsko Turecké porazyl, gako r. 1806. 16. března, 3. a 5. dubna w Ostrowice, a potom w Dwi-ny Turky Bosnyšské, takže gich 6000. na bogissli žůstalo, a hned zase w řeky Morawy a Alerynice, kdež audatny

Mladen centrum wedl, tať porazyl 22,000 Turků, že gich 3000 padlo, ostatnj ať daleko za Nysu Serbi zabnali, a celé Turecké leženj s potrawau, hrubau střelbau a muncy opanowali. D. 19. jātj (1806.) v Rassinj řeky, wětšj wjtězstwj nad Ibrahimem bassetem obdržel Černý, ať Turků dwakrát wjce bylo: zbili gich Erbowé 7700 s bassetem, zagali 8000, též s bassetem poraněnym, a dostali celý tábor gegich, wšsecku střelbu, množstwj prachu, kaulj, a 1500. konj. Téhož r. w čermnu, welikau mocy počali dobývati Bělehradu, a d. 31. ledna ho smluwau y skutečně opanowali.

Potom téhož r. 1807. učinili s nimi Turcy přjměťj, kterěž d. 14. čermence w Kopanicy podepsáno bylo, a syce gménem Srbů, od Girjho Černého a od Israilowa ruského generála nad dymizy, s strany pať Turků od Ibrahimy bassete Macedonského a Rumelie; kteréhožto přjměťj hlawnj články byli tito: 1. že má trwati do nevrčitého času; 2. že přes čas trwánj geho wšsecko owšem nepřátelstwj a potyčánj se přestati má. 3. Gať Turecké tať y Erbské wogsko zůstane na těch místech a w těch položenjch, w nichž se při podepsánj smlauwy této nalězajg. 4. Strana, kteráby vmjnila děle přjměťj tohoto nedržeti, má to 6 hodin dčjme druhé opowěditi, nežli skutečně nepřátelstwj začne. — Nedlauho potom zase k zbroji sáhli.

R. 1808. čermna měsíce, práwé sám Weliký wezýr, mage téměř stotisíců lidu wálečného, s hroznyimi pohružkami na Erby táhl, ale gich předce přemocy a podřasati nemohl.

Wšsté něco z dalššjch přjbehů této wálky a konec gegi zde dolegi se oznamuge.

Welicý a mocnj nepřátelé powstali tať proti Turkům Wehabité, genž glau sekta Mohamedanská, *) za-

*) To Arabské gméno Mohamed w europejských řečech pisse se hned Mahomed, hned Muhamed, protože

vrhujících všecky ceremonie, věcní a domněnky, která z Koránu nemohou prokázána býti. Oni prvotní přesnost a prostotu Islamismu navrátiti chtěli, a Mohamedovi žádné větší cti neprokazují, než jiným prorokům, k. p. Moggissowi. Původ nové této sekty byl v polowicy 18. století gísty Arab Abdul-Wahabu (Duhab), kterých se v Medessi naroditi měl, a byl muž věcný. Když se z Persie navrátil, počal věcti tomu svému novému náboženství, vydává se za posla Božího k obnovení nového Islamismu, k. g. wjry Mohamedanské. Mečem a ohněm y on rozšířoval toto věcní, a množství lidu po sobě potáhl, takže Wahabité, lidé otrlí, prostě žigjch, skwostnosti a nádhernosti nenávidjch, celau Arabj (třikrát tak velikau, jako země Francouzská) vládnau (neb vládlí). Turky, sobě protivné, které za rauhawé kachře magj, několikrát porazili. Ali basse z Bagdadu zwjtzyl syce r. 1804. w listopad nimi; ale předce mnoho proti nim neporjdl, nebo r. 1805. byli zas v Medynny, a podle některých, gjž tehdaž to město wzali, podle gístěgšjch zpráv pak y Medynnu y Mekku (swaté město Durecké) r. 1810. opanowali.

Selim, muž oswjcený a prozřetedlný, o to se wsemožně přičinil, aby staw kleslý, zmatený a rozwiklaný říšse Durecké napravil; pokusyl se o wvedení nového řádu zemského neb konstytucie, njž právě y žoldánowu, ale zvláště velikého wežyra moc obmezyl; nařjdl nowau zemskou radu, (ale pohřjchu audowé gegj byli daremnj), zřjdl nové wogsko po europensku, pěšj (zaimy) y gjzdné (tymaryoty), artyleryi y wsse k nj patřjch; založil školu matematyckau pro wogenské inžinýry, w njž Francouzové y Turcy profesšorové byli; zarazyl y jiné školy k wywčo-

Arabové nemagj gen 3. samohlásky (Vocales): a, i, u. Meylépe se nepochybne píšse **Mohamed**, gakož zde posledněqi se psalo.

wánj mládeže, v lékařskou akademii; typografii w prostranném pěkném stavení w předměstí Skutary, velikým nákladem (přes 5. milionů piastů) obnowil, rozšířil, wšim potřebným a příslušejícím, rozličnými písmi wšeligačských gazetů, a nástrogy wšelikými k dělánj map, plánů at. d. hogné opatřil, fabricky wystawěl; wúbec chtěl národ tu-recký surowý a barbarský, wveda mezy ně w ménj a kunsty europejské (křesťanské), wzdělaným a oswíceným wčiniti, při čemž mu arcy některj přednějšj, rozumnj a zvláště wyborný a wčeny Seid=Mustafa, zeměměřič (inženýr), nápomocni byli. Ale wšeko toto geho wšly přišlo na zmar, při lidch w poměrách a předsudchých pohřžzených, baučliwých, a kterj nechtěli zmudřeti a lepšj býti, kterj wšeho, co od křesťanů pocházj, nenáwidj. Pásmán Dglu také wšelikau překážkau byl prospěchu tohoto wynásnažowánj Selimowa. — Selim wšsem byl někdy rozpacitý, a zvláště ke koncy ty mnohé odpory a praktky wáhawým a chaulostiwým ho wčiniti. Přistaupili matky geho Walidy, ženy panowné, chytré a nepokogné obmysly a snowánj. Býwal také často nedužiwý pro otramu, kterej mu gestě mladěmu sama matka geho podala, aby syna swěho Mustafu gistě někdy na trůnu widěla, čjmž y nezpůsobným k plozenj djetel wčinen byl. Naposledy se právě s nestěstjím wšelikým potkal. Lid a zvláště genčari se zbaučili, kterjž na ty nowé wogáky po europeysku wčicené sšřipěli, a se dowěděli, že y ge (genčary) Selim tak přetwořiti a k nose-nj nowé wnyformy nutiti, také je gim stráž nad Dardanely a ginými zámky odnjti chce. Lid nemražil na Selima proto, že wšemi přjwětiwé a přátelsky s Sebastyanym a ginými Francouzj obcowal, zvláště ale pro nowý poplatek *Ayzzam* = čedid řečený, kterjž na prodag wjna a žiwých wěch wložil, k placenj těm nowým dělostřelcům, k slěwánj děl, k wystawěnj kasaren z. Ten hněw a zášťj wyrazil se w plamen. Na lauce w wšy Bujukdere, při Carhradě, shro-

máždili se baučlivě genčari a veliký díl oficírů, v sám Uga genčarů. Selim (mdlý arcy) poslal k nim Bostand-ssi = basse s darů a wzkázáním, že jim wšsecko odpustí, aby se wpokojili. Ale ten zrádce darů, totiž penzje, zadržel pro sebe, a genčari tjm opowážlivěgi sobě počínali. Dne 28. máge, 1807. večer 15,000 těchto buřičů wtrhli do předměstí Pery, a wůdce sobě zwolili. Selim v po druhé poslal k njm, přiwolil ke wšsemu, nač ti zlobossi nastupowali, ano listem swým cysářským Chatty = sferiff zrušil a proklel Nyzzam = čedyd, a přikl genčarům, že ge při gegich dosawadních swobodách zachowá. Ale oni Chatty = sferiff roztrhali, a na tom wstrnuli, že Selima strunu shodj. W táhli hned do samého města na ryňk Elmardan, Mustafaho s zma Kadyskery k sobě powolali, a strachem smrti k wyhotowenj Fetwy t. g. nálezu neb ortele takového přinutili: že poplatek Nyzzam = čedyd zahlazen gest, a že Selim III. nehoden gest trůnu, protože dědice nezplodil, nowoty wwodil, a mravy newětčých na se wzal. Selim myslil ty rozžlobené buřiče tjm wkogiti, že jim hlavy nowého Kayseffendyho, přeshdenta auradu admirálnjho a Kayse poslal; ale tito dvě byli miláckowé genčarů, a gen v bezhrdlj starého Keiseffendyho stáli. Tjm tedy gen olege do ohně přilito. Wšsech 12. minystrů, kteříž za napomáhatele Nyzzam = čedydu wůbec gmjni byli, w domjch gegich neb v gegich přátelů wyslydili, s hrozným powykem, posměchy v bitim na Elmardan wlekli, a tu ge rozsekali. Potom táhli hlučně k palác cysářskému, kdež Mustafa Selimowi ortel zvěstowal. Tento wida konec cysářowánj swého, byl šel před hodinau k swému synowcy Mustafowi, otewřel mu palác, a pronikawau řeč k němu měl, aby minystrům we wšsem se nedůwěřowal, s Napoleonem smlauwu učinil a t. d. Na to zaweden gest do těch pokojů haremu, do njchž nepanugjch prynce zawjragj. Tak přišel o trůn, a potom v o žiwot tento oswjcený a dobrý

mocnár, právě proto, že lidu svému dobře chtěl. Panoval od 7. dub. 1789. a narodil se 24. pros. 1761. On byl milovník v umění poetického, a složil píseň neb werse v o tomto svém s trůnu sřazenj. — Po něm tedy

M u s t a f a IV. (Abdulhamid) d. 29. máje slavně za žoldána vyhlášen byl. Razentřj pak dal prohláshiti, že válku s Angličany a Rusy pořád powede; aby se genčati strogili. Tito wšak v dále gessťe baurili, kasárny těch nových wogáků rozbořili, a d. 23. čermna tři přednj auřednjky zemské zamordowali. Ano v w giných mnohých městech byli nepokoge, rúznice, rozbroge, zmatek Bassata byli přemocnj, ani žoldán gich swrhnutí nemohl. We Filipowě, w Rusťćuku Wyamowě (mágnáti) se zdvihli. Algyršťj, Lunyšťj, Tripolšťj. zřželi powinnau daň, a mezy sebau wálčili; w Aleppo lid proti basseti powstal, Perssané hranice hubili, plénili, a t. d. Ostatně giž sme zde wšse w spogenj oznámili o bitwách s Rusy za času geho, (k. p. o porážce v Lemnos, o Tylsyt. pokogi, též o insurrekci Serbské, o Wechabitjch a t. d.) On dlawho nepanowal, nebo řdyž dal Selima III. d. 28. čermence 1808. brozně zardausyti, Rusťćukšťj basse Mustafa Bayraktar a geho společnjch, swrhli ho dne téhož s cysarstwj, potom pak v zardausyli, a geho mladšjho bratra pod gménem Mahmuda II. (ginj ho Mohamedem gmenugi, a tak by byl toho gména VI.) naroženého 20. čermence 1785. za cysare promolali. A tak

M a h m u d II. (neb Mohamed VI.), kterjž nynj cysaruge, a kteréhož Selim III. zpráwě obecně wyřćowal, v gest zwláště w arabšće a persšće řeci, též w hystoryi Turcké zběhlj. Poněwadž pak krom toho celá hystorie panowánj geho teprw řdyž se dokoná, bude se mocz psáti; tedy zde gen o některých přjběžých pamatněšjch krátce oznámjme, odkazugjce mezytím čtenáři wjce čjsti žádostiwého k Weřšim a zwl. Balendárům Prof. G. Palkowice

(od r. 1808. až do našich časů), kteréž se v rukau mnohých nalézají.

R. 1808. 14 — 16. listop. veliký rozbrog byl v Carhradě. **Seymani** (novj po europcejsku cwičenj wogácy), které veliký wejyr Bayraktar basse zjídil, od genčarů přemoženi; na čej se Bayraktar sám s prachownau swau do powětrj vystřelil. Tehdy v předessj žoldán Mustafa zamordován, a ta wyborná typog'rasie zpálena. Wálku s Rusy omšsem gač připowědel, pořád medl Mahmud, wjč neschastně než šťastně. Nebo potomgač rokowánj o pokog w Jasowě s počátku r. 1809. se nezdarilo, Rusowé pod nejwysšim wůdcem hrabětem **Kamenským** gestě toho léta **Isakci** a **Matssin** w Moldawě, a 14. žáj v **Izmailow** wybogowali, ačkoli potom r. řjgnu v **Dunage** gednu bitwu ztratili. D. 29. listop. wžali pemnost **Potu** na břehu černého moře, poraženi syce potom 4. pros. od **Turkům** v **Hyršowě**.

R. 1810. 1. čerwna ruský generál **Saks** porazyl **Turky** v **Turtukay**, a nazejtj hr. **Kamenský**, basse **Peliana** v **Agjolosy**, takže 8000. **Turků** na místě zůstalo, 2000 w zajetj se octlo, na čej se Rusowé v **Sylistrje** zmocnili. D. pak 17. čerwence zwjtěžyli v řeky **Jandry**, pobiwšse 7000 **Turků**, a dobywšse 140. praporečů, na čej opanowali **Syftow**, **Kladowu**, **Rustčuk**, **Gurgiewoř**. D. 18. řjgna zase hejtnan polnj **Akyč** v **Losnice** po třjdenj bitwě **Turky** porazyl, a na to **Widjn** wžal. R. 1811. měsíce máge umřel **Kamenský** w **Odešse**, gehož nástupcem byl hrabě **Rutuzow**, kterýž nepřátele mezy jiným v **Widjna** dwakrát porazyl, **Markow** v **Rustčuku**, **ginj** v **Sylistrje**.

Až potom r. 1812. w mági smluwen byl pokog w **Bukarestu**, kteréhož ale žoldán dlawo zdráhal se potwrditi, až potom předece na místě postawen, a d. 19. čerwence prohlášen byl, dle něhož hranice tyto vloženy byly:

od Bukowiny teka Prut, až do ústí jeho do Dunage, obtud dolegi, až po černé moře, lewé (půlnocní) rameno Dunage (r. 1817. žoldán přivolil k polednjmu ramenu). Částku Walach a Moldawy Rusové Turkům po přeběhrutj tří měsíců a t. d. navrátili. Turcy tento pokog sobě obtjžný zle zachowávali. R. 1813. wálčili Turcy opět s Wechabity, a gmenowité **Izmail Bey**, nejmladšj syn wládaře Egyptského, kterjžto d. 11. máge přinesl žoldánowi do Konstantynowa kljče od sw. města Mekky a sw. modlitebnice **Baby**; mocy Wechabitů dobyté. Potom ke koncy r. 1818. přemoženého wůdce gegich **Abdulah-Ben-Suddala** y s Mustym a pokladnjkem geho, y s poklady od těchto; Mekky pobranými, dobyw a wywratiw y gegich hlawnj město **Drehyeh**, do Carhradu dobod, kdež w řetězích po wlicech wozyni, a potom stjnáni byli.

Giřj Černý pak gessťe y r. 1813. 24. čerwence, uedaleko **Z'abače**, Turky porazyl, ale potom s počátku měsíce října téhož roku Turcy dobyli **Bělehradu** y **Z'abače**. Tak přemožení gsauce **Srbowé** někteřj se rozptjkali zmláště na nássi stranu, kamž y sám **Giřj Černý** přessel, gehož na to cysař **Ruský** (tehďáž tu strassnau wálku s **Francauzy** webaucy) generállantnantem gmenowal, o **Srbstý** národ pořád se wjmá, gažo y strže **P. Miněwskyho**, o čemž dolegi. **Černý** pak r. 1817. we wsi **Sasanje**, blíž **Semendrye**, od rychtáře dědinského **Wogce**, genž ho na oko přátelsky k sobě přigal, že starého zástj a kyselosti zrádně byl zamordowán. Tento **Giřj Černý**, ač sám w wměnj listernjm nie nebyl zběhlý, wšak škol y w **Srbstku**, kdež prwé ani we stu dědinách gedné nebylo, založil, w **Bělehradě** pak krom mensšjch škol y gymnazjum zarazyl; a mezy ginym také našel, aby při ženěnj žádný wje od dukátu za swau zasnauenau otcy gegjmu nedal, kdo pakby, dle zmyšleho tam někdy obyčege, opowázil se něčj dceru zbrog-

ně vnesti neb vkrasti, a tak sy gi za ženu vztyti, na toho Černý pokutu smrti vložil.

Bog wedl Mahmud v Perssany, kterjž r. 1821. pod vůdcem princem Ali Mirza do Tureckých krajů wálečně wtrhli. Těto wálce potom r. 1823. w čerwency dogednaným pokogem konec učiněn byl.

Alle nepřamatněgšj — po nadepsané Ruské wálce, — w dosawadnjm panowánj cysaře Mahmuda II. gest to tré: wálka s Řžeky, konečné zahlazenj genčarů, a wálka s Rusy.

Na gáře r. 1811 Řžekowé, potomcy weleslawných předků, zbauřili se zvláště w Morei, potom y ginde, proti Turkům, pro těchto nátisky, bezprawj a wseligaká přjkorj, za vůdce magjce s prwu své biskupy; ano y knjže Ppsylanty, syn býwalého hospodáře Moldawského s nimi se spolčil, a do Jassowa s zástupem zbrogných Arnanutů wtrhl. A poněwadž hned na to ke koncey dubna měs. žoldán čelnégšj Řžeky zjmati, a wyššj duchowenstwo Řžeké, ano y samu hlavu gich patriarchu, práwě při službách Božjch zamordowati dal; tjm Řžekowé gestě wjc rozhocčenj wssudy k zbrogi sáhli, a audatně s Turky bogowali, y podnes bogugj. Mnohé bitwy swedli s nimi po zemi y po moři, štastně y neshastně: pewnost Messolongy, s zahynutjím syce při nj mnohých tisíc Turků, podlauběm zmužilém bráněnj posléz předce ztratili, (ale gi dne 25. máge 1820. zase opanowali,) y Atény y giná pewná mjsta. Morei Ibrahim basse, syn mjstokrále Egyptského, s swými Egyptskými Turky hrozně poplénil a zpustil; ale předce Turcy tohoto zmužilého národu, ač mu y odpustěnj a prospěšné wyminky předkládali, přemocy a podobiti nemohli, až se w to cysař Ruský a králi Englický a Francouzský wložili, kterjžto dne 6. čerwence r. 1827. k prostředkowánj mezy Turky a Řžeky a k stawenj té záhubné wálky, smilawu mezy sebau učinili, podlé kterěž se giž y stalo, že Morea, z njž Turcy se wyhostiti a do

Egypta navrátiti musly, v š ostrowy sausebnými pod ochranu těch tří mocnářů přišla; hrabě Kapodystryas prezidentem země Řecké ustanowen gest a t. d. o čemž o wšem w nadepsaných kalendářích místněgi se píše. Konec wšak té války gesté není.

Cýsař Mahmud, jako Selim, wogsko své po europěsku zříditi žádage, ustanowit, aby v genčari tak cwičení, v w nowau wnyformu (čerwený kabát, modré široké kalhoty a zelený kalpak) zobláčení byli. Ti na to se zbawili a stáli o bezhrdli čtyř předněgšich osob, v wdeřili w nocu mezy 14. a 15. d. máge r. 1826. na domy gegich, ale gich doma nenalezli. Ráno se srotili bauřliwé. Cýsař pak dal Mohamedům praporec wynesti a wětegně wyzdwihnauti, a pozwati k němu v genčarů; ale ti wzkázali zpurně: že až gim hlavy těch čtyř poslány budou. Na to Husseyn basse, z rozkazu cýsařowa, w čele několik tisíců wborného wogška, a tří tisíc žáků Tureckých (gimž potom zoldán Mahmud 75,000 piastrů darowal), autoř na ně wěinil, po tuhém bogi ge přemohl, kařárny gegich, w nichž se posléz bránili, wypálil, takže gich od zbraně a ohně na tři tisíc zahynulo. Na to mnozý zgimáni, a hnedky od katům stjnáni, celý tento řád wogška na wěčnost zrušen, a gméno genčar prokřeto, aniž kdy se wjee smj w gegich oděwu wkazati. Od té doby přigal Mahmud přigmj Féthi t. g. Wytězytel. Nowý zástup po europěsku wycwičený má slauti Ursakyrri mansurei Mohamedyje t. g. wstěgně Mohamedské wogsko. Cwičenj geho v sám cýsař w generálské neb obrštské wnyformě často přjtomen býwá. Zařowj konec wzali ti bauřliwj a bezwzdnj genčari, před čas wšsem, pokud kážen mezy nimi trwala, hlavní podpora cýsařstwj a trůnu Osmanšlého. Na to hned 10. čerwence wydal Mahmud ferman (rozkaz), njmž mnichy Turecké Begtassity, sbratřené s genčary, na wěčné časy zahladil v š gegich kláštery, hřbitowy, knihami, a samých mnichů

dle provinění buď smrti, neb vyhnanstwjm potrestal. —
 Hystori toho zabljzenj genčarů wypsál gazykem Tureckým
 a wytlačiti dal r. 1828. w Carhradě **Kesád: Kfen-**
dy, hystoryograf říšsě Osmanstě, přeloženau do německého
 od c. k. tlumače **Eduarda Adelburka**.

R. minulého 1828. **Mikuláš**, cysar Ruský, zdwi-
 hl wálku proti Turkům, neywje příčinau nedrženj poko-
 ge Bukarestského a příčinau Ržetů. Gesstě r. 1826. dub.
 měsíce, žádal Ruský dwůr wrčité od žoldána, aby Mol-
 dawa a Walachy, kdej Turečtj wogácj, k těžkostem a smj-
 zeli obywatelů pořád wězeli, byli tak gako před r. 1820.,
 Erbštj wšlanj, které Turek od r. 1821. v wězenj držel,
 aby swobodně propuštěni byli, a gegich slussné žádosti do-
 sti se učinilo, ostatek pak Bukarestského pokoge od r. 1812.
 strze zplnomocněné z obogj strany aby k poromnánj přišsel.
 W propuštěni arcy byli Erbowé, a ti zplnomocněnj té-
 hož r. 1826. šgeli se w **Ukjermanu**, a d. 6. tagna po-
 depšali smlawu, podlé njž wšplněnj Bukarestského pokoge,
 wláda kragin v Černého moře Rusům, a práwa Molda-
 wy, Walach a Erbska pod ochranau dworu Ruského wgi-
 fštěna a dowedena. Žádosti Erbů slussné měli Turcy na-
 plniti. Ale ani k této smlawě žoldán nestál. Nebo tak pra-
 wj cysar Mikuláš w **Manyfestu** swém oded. 26. dubna, r.
 1828., njmž Turkům wálku opowědel: že žoldán Ture-
 ckj pokoge Bukarestského od r. 1812. žauplna nedržel, a
 zwlášstě Ukjermanskau smlawu, a s nj v ostatnj wšecky
 traktáty zrušil a wmořil; Moldawu a Walachy, gimž swo-
 bodu přišljbil, pořád šsuzowal; w Erbch, gimž odpu-
 štěnj připowědel, poslaw tam žoldněřů swých, k wepro-
 litj žtropil; ano zgewně w rozkazu swém wznal, že k
 smlawě té gen pro lepšj se k wogně strogenj přiwolil;
 lodj Ruské že stawuge a laupiti dá; bospor žawřel, a
 kuxpectwj Ruské (na té straně) w nic obrátil; křestany Rže-
 cké čelněgšj žgjmati a wšššj duchownj Ržectě, ano v bla-

wu gegich patryarchu, práwě při službách Božích zamordowati dal; wyslance cýsaře Ruského, w geho vlastním obydlí pohanel a t. d. A toto hle gsau této wálky přičiny, kterauž, neďbage omšem na obširnau žoldánowu odpověď, cýs. Mikuláš hned skutečně začal, a osadil wogskem swým nepřw Moldawu a Walachy, ginj zástupowě geho mocně přěšli Dunag y Izakče (Izákůw brod) w Bulgářích, dne 8. čerwna. Hlavnj bitwy nikde nezwedli, protože Turcy takowě se báli pro lepšj taktjku europěyskau, a wyhýbali se gj. A tak Rusowě dobýwali y z dobýwali mnohých pemnostj Tureckých a zvláště Warny y černého moře, arcy twrdě, a s žtrátou nemalau lidu, též Brajly neb Brahylowu, y giných pemných míst; w Azji pak hrabě Paskewič wjal welikau pemnost Bars, y Akhalzyk a t. d. Wúbec Rusowě, podlé gegich zpráv, w tomto wálečném tazeni, neb w 4. měsých, wybogowali tři, ano 4. weliké kraje (prowincye), tři weliké a 12. menšich pemnostj, 1280. děl, 400 praporců, nesmjrné zásoby, 20 tisíc Turků žagali, a giných weliký počet žbrog složitj přinutili; a to ge stálo gen 18. — 20 tisíc žbitých a téžce raněných. Sám cýsař Mikuláš byl při wogsku swém, a někdy ge y sám wedl. Konec této wogny gessťe nenj. Wjz y o nj zprawy obširnégšj w Wětšim a žwl. Kalendáři Pr. Palkowice, na r. 1829, 1830., kterýchž téměř každý čelnégšj Slowák má.

Gakowý gest nyněgšj staw řisse Turecké?

Kleslý, gakž ž naděpsaného widěti. Chce se wšak žmáhati; čas wláže, s gakým prospěchem.

Přidavek o Číně (neb Chýně), neb cysářstwj Čjnském, a přitom o Indyi.

Několi giž před 90ti lety, *Hase*, professor matematyky we Wittenberku, w swém *Phosphorus historiarum* (fol. 1742. w Lipsku v G'ledyčce) důkladně psal, že způsob psánj hystorje podle čtyř monarchij, mnohá králowstwj, jako Mongolské, Tymurské a t. d. neobsahujcý, gest nepohodlný, a w *Gurtryho* wznesseném djlu owšem ten od něho předložený zachován gest; wšak w tomto *Gádru* gestě tenkrát onen předtím obyčejný podržen gest. Co tedy podle něho wynecháno, podotkne se zde aspoň o Číně, a při tom něco o Indyi; (o *Tymurowi* giž gest zčástky oznámeno w hyst. Zurecké.)

Čjina (*Syn*, *Sýna*, *Chýna*) gest to největšj cysářstwj na světě, zabymajicý skoro třetinu *Asje* (na poledni), a lidu 150. milionů magjčý (v nás monarchje většj gen po 30. 40. 45. milionjch magj), wogška pak 1 milion a 200,000 držjčý, welice pamatné gest w starožitnostj swau. *Chaldea*, *Indya* a *Čjina* gsau nepochybne ty země, kde pokolenj lidské z divokého stavu nejprvé w společnost wstaujic, a v weliké národy wzrostauc, města, obce, králowstwj zarazylo, rozum swúg wybraušylo, uměnj, kunstú, řemesel se dowtjpiło, a se wzdělaló. Lito blaženě ragstě kriginy k tomu nejzpůsobnějšj byly.

Indya neb *Syndostan*, tať weliká (aspoň prv nej more některé kriginy gegj žalilo,) jako gi sausednj *Čjina*, wlast kótenj, kterěz se ginde w celém světě ne-

rodj, nepotřebuge ničeho z vyžých fragin, gj ale wsecky potřebugi. W Indyi žije aneb žil člověk bez práce a stárosti, neb mu se tu rodj w hognosti sami od sebe daktyly a kokosové ořechy, totiž nezdravějšj pokrm. Tito ořechy zvláště slauzi člověku bez práce k nezdravějšimu pokrmu, nápogi ochlazujicymu (gelikož tam w tom horku ani nemohau nápogů rozpalujicich požíwati), k rauchu a obydlj. Těchto stromů, gako y cytronů, pomorančů a jiků gsau tam od přirozenj celé lesy, a wsecka pole stogj plná reže (ryžkasse), kteráž sama od sebe roste. Těch wzacných králowských gablek ananas, gako y cukromého rákosy, gest tu weliká hognost. Mál bjly (papav. orient.) y nás 6. střewců, tam 40. střewců zwiššj roste, a na něm małowice gako dítěčy hlawa se rodj. Tam ge wěčné léto, a někdy weliké horko, pročez tam ti lidé od přirozenj tissy, pokognj, krotcy, dobřj, swárů, púteč, wálek nenáwidjcy, ani nežijj o mase, cožby zdrawj gegich škodilo, a mor mezy nimi způsobilo. Krom tohoby oni ani nemohli howádka tak mordowati, gako se y nás děge w gatkách a bituňicich, a wúbec málo gedj, málo pigj. K rauchu nepotřebugi kúže howádkaům odrati, aby sebe a dítěy swé zaodjwali. Každý dělňj chodj tam odpoly čistonity (nahy). Dwa lokte (ryšy) cayku dostatečné gsau k oděwu ženské, která po marnosti negde. Děti žůstawagj od okamženj swého narozenj až do žletilosti docela nahé. Násse periny, modrace, opony bylyby jim nesnesytelně obtženy, nemohaucym gináče-spáti, než na chladném powětrj a na welmi lehké rohoži neb kobercy. W této tedy šťastné fragině kwetlo to nebstaršj králowstwj na zemi dvě tisíc y wjc let před narozenjm Kr. Pána, a bylo šydlo maudrosti, vměnj a kunstů, takže mišynárům křesťanským za času Karla Welikého sám cýsař G'jnský powědel, že on gen 5. welikých králů na této zemi žná, a mezy tyto počtal krále slonů a Indjānů, gehož králem maudrosti nazýwali, protož pra-

voj, že mandrost vlastně z Indye pochází. Tam cho-
dili před Alexandrem Velikým Řekové na včeni, tam
byl Pytag'oras, slavný mudrc Řecký, a nepochybně
odtud Teorema své přinesl, o němž w gisté knize E'jnsté,
kterau ten včeni misřhonár Parenin cytuge, a která ti-
síc a sto let před narozenim Páně psána byla, to pozna-
menáno gest, že se to teorema od dlabého času mezy ney-
známégšimi w E'jně nalézalo. A téhož Parenina vgišto-
wal cysar E'jnstý G'ang'-hy, je cysar Yu před 3060.
lety trjvbelnjka rovnobhelnjho k měrenj gednoho E'ju-
ského krage potrebowal. Indyansstj Bramjni (mudrcy,
zprávcomé a kněži), a G'ymnozofisté byli w neystaršich
časch daleko široko po světě pro swau mandrost rozhlá-
ssenj. W své staré swaté řeči sanskryt řečené (od kteréž,
poněwadž se w nj některá našim slowům podobná slova
nalézajj, jako: ognih, t. g. oheň, zena, žena, wid-
hova, wdowa, gora, hora, sierota, syrotek, staruna,
starý, nebeh, nebe, hima, žyma, magura, wysoký,
strmý, swostri, sestra a t. d. žeby naše slowenská řeč
pocházela, ano žeby y národ Slowenský z Indye půwod
wzal, a z gednoho (Zafetowského) pokolenj byl s Indy,
s Medy, Persany, Řeky, Latinjky, Kelty, G'oty, Něm-
cy, Letty, některj včeni tuze tomu chtěj,.) měli knihy wšse-
líkého vmění psané, kteréž až podnes se nalézajj. W ge-
gich prachstaré knize Wedam, gest včeni o gednom Bo-
hu, genž prý stwořil nebe a zemi z ničeho, dobré odpla-
cuge sprawedlivé, zlé tresce. Tam také stoji, že Adymo
byl prvni člověk, a Prokryty prvni žena. Indyanský mu-
drc slavný Bilpaj, před 2400 lety včil mravné vče-
ni w báglách (fabuljch), které sepsal, a které bez mála do
wšech gazyků okrštku zemského přeloženy gsau. Mytolo-
gie také půwod wžala w Indyi. Znamenj sedmi planet a
sedmi lowů, gsau gestic téměř po wšem okrštku zemském
ta gista, která Indi wynalezli. Arabi widěli se prinuce-

né, počty gegich přigiti. Oni vymyslíli v peníze. Nejstarobyléjší řídkosti, které nadeřsaný císař Kang-hy w swém paláci měl, byly z Indye, mezy nimiž byly staré Indycké, a syce bité (ráz magicch) peníze, které mnohem starší byly, nežli měděné peníze Čjinských císařů. Tu velmi wtípnau hru w šachy také Indi vymyslíli, od nichž se po celém světě roznesla. Dřla gegich vmění stavitelstěho, zvláště pak gegich staří chrámové (pagody) k vřasnuti gšau, nebo že žiwých velikých skal neb raděgi do žiwých skal (granitů, žul) dlátem a kladivem vyklepávali, a že skal také tjm způsobem veliké obromské obrazy a podobizny dělávali, kterážto twrdá práce owšem mnohá stoleti trwala. To gšau přewešebnj a přestaří chrámové, jako t. p. onen w Bagernatu na Malagwaru, nad njmž se Europeyští nemohau dosti wynadiviti. Mezy lidem wšak polyspolutým v tam panowali bludy, powěry a nepravosti, zvláště w podlegšich třjdách, neb celý Indycký lid rozdělen byl na patero třjd neb křassů, gináč kasty, a z takové nejzadněgšji a neyopowrženěgšji třjdy pocházegji nášši cykláni, kteříž z Indye vyhnanj po celém světě se rozlezli. Dřstatně nyněgššich Indyánů wtíp nenj takowý bystrý, jako byl těch gegich starodawnjch předků, a panugj mezy nimi poboňky a powěry, mezy nimiž ohawná gest ta, podle njž za žiwa wpalugj se wdowu po smrti gegich mužů. Ale to muto barbarstwj překážegji Angličané, genž gál. wědomo, tam mnohými kraginami wládnu; a giž negednu wdowu s hranice a z ohně wytrhli.

Co f. giž samé Čjiny neb Šhny týká, kraginy Čjinské na polednj straně okřssku zemského w Uzi ležjch, gšau aurodné a požehnané, každý roč dwakrát žej na poljch býwá, v w zahradách dwakrát se ročně rodi. Dplýwá řisse tato zvláště hedbáwjm, železem, cýnem, mědi, rtuti (žiwým střjbrem,) zemj porcelánowau, žlatem, střjbrem, magnety, perlami, obiljm, owocem, thé a t. d. Nenalézá se tu žádného kusu žemě, na němžby lidé nebydli-

li, aneb gehožby nedělali. Orba jagisté a dělání země zde zvláště se váží, a sám císař každý rok pluh do rukou vezme a oře. Obyvatelé jsou lidé velmi rozumní, wšidní, pilní a pracovití, vmění milujících, dobrých řemeslníků. —

Toto císařství Čjinské zdržuje se w své úplné slávě a blesku již přes čtyři tisíc roků, a syce tak, že geho zeměská zpráva, geho zákony, mravy a obyčeje, geho řeč, až v sám krog, od té doby žádné značnější proměny nepodnikli. Tento prachstarý národ nikdy neslyšel mluvit o některé z těch velikých proměn w přirození, o oněch potopách, ohněch, gegichž nepatrná a zginacená památka w básních o potopě Deukalionské a o pádu Faetona zachována gest. Čjinky se tedy tyto rány netkly, tak jakož v wšedky před samým vlastním morem zachována byla, kterýž tak často Afryku, Azii a Europu hubil. Ani války pro náboženství, gichž tolik a tak krvavých ginde wedeno bylo, lidu Čjinského nepohlcomaly. Náboženství panovníků a přednějších lidí w Čjíně, kteréž we wzhváň Boha celého oboru světa a Původu wšech věcí, genž v nich **Ty en** slowe, záleží, (neb boncomé a cháta lidu obecného owšem bludné a velmi púwěřivé wjry od dáwna jsou,) nebylo a není powěrami a barbarstvím zprzněno, nybrž gest prosté, maudré a důstogné, náboženství císařů a wrchností nikdy nebylo podvodn zhanobeno, nowotami lecgakými zmateno, ani roztržitostmi mezy duchowenstwem a řízením zemským znepokogeno, odkudž ginde tak veliké záhuby (a gáž sme teď řecli) krvavé války possly. Tato okoličnost wywysfuge Čjinské, w tomto ohledu, nad wšedky jiné národy zemské. Wúbec velmi pamatné gest to, že w hystorii Čjinské žádná zmínka se nečiní nějakého spolku kněžského, gesttoby při zátkonech a řízeních zemských nějakou moc byl promodil. A v tudy Čjina již bylo veliké, w rád wvedené a wzdělané císařství, když se v nás lidé gestě w malém počtu po Zatrách a Matrách, Bakoni, Křkonoskách ic. taulali, a když

w těchto západních zemích dříve hejno (krdel, hauf) mlků neb nedvědů viděti bylo, nežli zástup lidí.

Gíž podivná starožitnost a povaha písem a letopisů Ežinských vkažuge, gať prachstará tato mocnost (tjisse) býti musí.

Gestli která stará písma hodnowěrná gsau a prawdiwá, tať gsau to zagisté Ežinská. Ežinskí spogili w swých letopisých hystorii nebes s hystorij země. Dni ze wšech národů gsau ti gedinj, kterj běh časů bez přitrže podle zatměnj slunce a měsíce, a podle scházení planet poznamenali, a nássi hwězdáři, kterj gegich počítánj zpytowali, s welikým podiwením bez mála wšecha ge prawá našli. Gijn národowé wynalezli allegorické básně (podobenstwj): Ežinskí (Synskí) psali swau hystorii s přem a nástrogem hwězdářským w ruce, s takowau sprostností, gakowé w ostatních Egypťských žádného příkladu nenj.

Každé panowánj cýsarů gegich od spoluwěkých wypsáno gest. W nich se nenalézá žádných rozdjlných způsobů počítánj času neb kronologie, gesttoby sobě na odpor byli. —

Synskí gíž tehdaž psali na lehkých tabellách z třetj bambusowého, kdýž Chaldejskí gestté gen na cyhelném kamenj psali; ano magj gestté některé z těchto starých tabeletek, které pomocj fermeže (Firněš) od porussenj zachowány gsau. Toto gsau snad newstarší písebné paměti na tomto swěte! Před hystorij cýsarů gegich, nenj w nich nižadné hystorie, žádných básnj neb smyslének, žádných diwů a zážraků, žádného nadchnutého, gesttoby se za poloboha byl wydával, gako w Egypťských a Řecků. Kdýž tento národ gednau píse, tedy píse rozumně.

Ginj (starobylj) národowé počjnagj hystorii swau od stwořenj swěta. Knihy Perské Zend, Indjanské Sasta a Wedam, Sanchunyaton, Maneton, až po Hesjoda, wšickni wstupugj až k počátku wšech věcí, až k stwořenj swěta. Ežinskí píší samau skutečnau hystorii.

Ob více než čtyř tisíc roků píšjí E'jnstj s každým dnem letopisy neb kronky své, a žádný věcný muž w E'jně nepochybuje o tom, že gegich **Patero Rynq'** dva tisíce a tři sta roků před narož. Krysta P. psáno gest. Někteřj Europegssjtj (Pařjžssjtj) věcnj, ačkoli teprw asy 170. roků gest, co se těch **Rynq'** doměděli, chtějí této starozitnosti těch E'jnstjch písem zapjrati; ale gestli chceme pravdu powědjti, slusseloli Pařjžsským věcným proti starozitnosti té knihy E'jnstě se hádati, která odewssch saudnjch stolic w E'jně za hodnowěrnau a pravau vžnána gest?

E'jnstá gístá a neomylná hystorye (w níž pauze skutečnj příběhowě se wyprawugj, beže wssch divů a zážraků, bez proroctwj něgakého, bez polityčch podwodů — —) gest ze wssch ta gedinká, která se na poznamenánjch nebestjch gruntuge, sáhá dle neygistěgssj kronologie až k zatměnj slunce, které dva tisíce sto a dwadcet pět let před naroženjm Páně kalkulowáno, a od matematyků wysshonáťřj za pravě vžnáno bylo, kteréj w minuljch stoletjch k tomuto národu poslání byli. Ddedne tohoto zatměnj wstupuje kronologie gegich bez přjtrže a dle hodnowěrnjch swědectwj dwěstě a 30 let, až po cysaře **Syao**, kterýž w sám na naprawenj hwězdářstwj pracowal, a téměř 80. roků panowal, v celau Korei opanowal. Geho gměno až poudnes tak gest ctěno, gako v nás gměna **Lytů**, **Trajanů** a **Antonjnů**. Před tjmto cysařem nalězá se gestě 6. králů, genž gehu předkwě byli, o nichž ale se newj, který gak dlaubo panowal. Poněwadž pak podlé **Newtonowa** srownánj dlauhosti panowánj rozličnjch králů na zemi, asy 22. roků na gednoho počjtati wůbec se může; tedy těchto 6 králů asy 133 roky panowalo. Následowně prwnj z nich, genž **Fohy** slaul, králowal 2500 let, aneb 25. stoletj před naroženjm Páně. (**Mogžš** se narodil okolor. 1511. wálka **Trojanstá** wedena byla okolo 1250. let, — **Somer** žil asy 1000 roků před naroženjm P. Krysta.) U

gať dlaho giž předtim musylo státi králowstwj neb cýsarstwj Čjnské, až pokud w tak weliké mocnárstwj wzrostlo! Nebo Fohy giž 15 spogenhč králowstwj pod sebau měl!! Woněch pěti Kynğách (t. g. knihách, toto nasse slowo kniha, kniha — pocházj — dle J. Dobrowského — od toho Čjnského slowa Kynğ —), stogj psáno, že pod cýsařem Yo, čtvtým nástupcem cýsaře Fohy, spogenj Saturna, Perauna, Marša a Merkuryáse se zběhlo, — a že w Čjné od neystaršsich čašů wědomo bylo, že se Wenusse a Mars okolo slunce točj.

Tito cýsaři byli a gsau wždyčky wčenj mužj a mudrcy, kterj se w s vměnjm objragj, gakož w gegich rozkazowé, edyčty, křasty neb testamenty (gakowj wjz w Pr. Palťowiče kalendáři na r. 1822.) wždyčky barwu wčenosti na sobě nesau, spolu mrawná nawčenj w sobě zdržugj a t. d.

Ten pak základ: že mocnár gest otec swých poddaných, w Čjné obzwláště mjsto má. Wčenj mandarynowé aneb raděgi Quangfui powážugj se zde gako otcowé kragin, a cýsar gako otec celé řísse. Toto do wšech srdcý hluboce wstjpené předstawenj činj z této přemeliké řísse gedinkau robinu (familiu). Odtud ta wstamičná bedliwost a péče cýsarů a autadů zemských o napravowánj sylnic (hrážských cest), o spogowánj řek, o dělánj aužlebj, o sedrowánj polnjho hospodárstwj a řemesel. Cýsarů Čjnských byla a gest moc neobmezená, ale netyranugj, ačkolí lidé před nimi křekagj a na zem padagj, což w Čjné takowj obyčeg gest, gako v nás poklony neb komplimenty. Dosti bude zde poznamenati, že giž w neystarodáwněgšich čašich této řísse dowoleno bylo, na dlahau tabuli, která se w cýsaršlém palácy nalézala, wšechy chyby řjzenj zemského napsati, že tento obyčeg 200 roků před narozenjm Paně pod cýsařem Wentym se počal, a že w čas pokoge to, co práwa neb autadowé předstawili, wždyčky moc zákona mělo. Ano w upnj takowé chyby může každj oznámiti.

Liťj cýsařowé Cjnsťj giť od wje než čtyř tisíc ro-
ků, „gedinému swrchowanému Bohu Tjen, stwořiteli wšech
wěc, Bohu jnj a aurod, otcy wšech národů“ ročně dwa-
krát prmotiny žně obětugi, a to gakowé žně? z obilj toho,
které cýsařowé swau wlastnj rukau zaseli! Od toho obyce-
ge ani w těch neywětšjch proměnách řizenj zemského, ani
w žádném neskěstj obecném nensj puštěno: takže mišyoná-
ři křesťansťj, kteří w Cjně byli, pišj: že Cjnsťj w těch
starobylých časých, řdyž gini národowé gestě modlá-
ři byli, giť prawěho Boha poznali, a gemu w ney-
staršjch chrámich okrřku zemského obětowali. Toho
swědectwj gsau y nápisowé těchto chrámů, gegichžto ney-
hodnoměrněšj připisy w rukau máme: „Prwnj základ-
nj přičině, bez počátku a bez konce. — On učinil
wssecko a zprawuge wssecko. Oně gest nekonečně-do-
brý; on oswěcuge, zdržuge a w pořádku zachowá-
wá celé přirozenj.

Dkolo r. před narož. Páne 351. obnowil a vpemnil
w Cjně toto náboženstwj, kteréž w spravedlnosti záleží,
Konfuc-see, genž y nás **Konfucyus** slowe, geden
z neyslawněšjch mudrců pod nebem. Nemyňalež žádného
nowého wčenj, ani žádných nowých nábožných cerymonyj;
nemyňawal se za žádného proroka, aneb Bohem nadššené-
ho wčitele, pišse gen gako mudrec (filozoff), a od Cjns-
ťjch také gen za mudrce gmjn a považowan gest. Byl
také osoba auřadnj, a syce neyředněšj minystr a gako
mystodržjcy krále země Lu řečené, kterýž Cjnského cýsaře
poplatnj byl, a od něhož potom nesketchetnostem a chlip-
nostem oddaného Konfucyus do wyhnanstwj giti musyl.
Wčil zdrawému mravnému wčenj, podle něhož y sám žil,
a starým zákonům. Geho náboženstwj bylo to, ku které-
muž se wsťickni cýsařowé, a wssecky wrchnosti w kragině,
y wsťickni mudrcy řiše Cjnské znali. On wede toliko k ctno-
sti, neznage žádných tagemstwj. Za žiwobytj swěho měl

5000 věčbníků, a po smrti byli geho věčbníky, cýsařové, kasaové, mandarynové, věcnj a vsicni ti a takový, genž do třjdy pospolitého lidu nepatj. Z těch, které sám za živobytj svého učil, bylo pět set ve veřejných učitelstvech, sedmdesáte a dva byli pro svou hlubokou moudrost rozhlášenj, a deset pro svou zvláštnj přednost v umění stavu Desatero mudrců. Už podnes v Čjné a v Japaně nejvěšší čest (vsak ne božská) bývá mu prokazována. Jeho písma (kteráž v Paříži r. 1687. fol. latinsky vysla), v nejvěšší vážnosti jsou v nepředněšších mudrců, a ta nejmenší proměna v nich jako nejvěšší provinění pokutována bývá. Rod geho až po dnes trvá v Čjné; a v této zemi, kdež žádného jiného zemanstvj aneb přednosti stavu není, kromě toho, kteréhož sobě někdo vlastními skutečnými zásluhami dobude, rod tento požívá přednosti před jinými, na vděčnou památku původce geho.

Alle byly a jsou v posetilé sekty v Čjné, nejvíce mezi lidem obecným, jako powěra boncovská, kterážto boncové obraz modly Šo neb Šohy, genž prý jako Bůh, s nebe sštaupil a se učil, z Indie přinesli: to gest posetilé pobočářstvj: hrozně trápí ti boncové tělo své. Nad takovými bludy a scestným věcním vzdychal Konfucius, řízenj pak zemské trpí ty sekty pro lid obecný, jako hrubší pokrm, nimž se tento živj. Ostatně vj ge také na vzdě držeti. K politování pakby bylo, gestli tomu tak gest, že (podle novéšších zpráv) v posledních časech, v mnohých Quangfui, ba v geden v druhý cýsař té půvěčivě a nesmyslně vjre boncovské se oddali, a geden právě zlatý kostel, Datata řečený v Pekyngu, modle Šo vystavěti dal, kdež velice zlatý obrazové toho Šo, geho ženy a geho dítěte jsou, a kterýžto kostel mnoho cyhel, zlatými tabulemi, genž v sluncy jako hoří, po-

krýt gest. — Gest w Čjné giž v několik křesťanských cír-
kvi. Whš dotčený cysar Kang=hy křesťanům práł.

Okolo r. 140. před narozením Páně cysar Čjnský
C h y u s onu neshýchanau zed (múr) Čjnska, která me-
zy zárazy světa patří, proti vpádům Zatarů, počal sta-
věti, a w 15. letech v dostavěl. Tato zed od velikého
východního moře, k zemi Korea rečené, od východu k zá-
padu až po zemi Mangalstau a Kokonorských Zatarů, po
nepřehledných horách, z nichž některé přes 5 tisíc stře-
víc zvršší gřau, vysokých a velikých skalách, kamž téměř ne-
pochopitelné gest, gať mohli kamenj, cyhly, wápno do-
praviti, po hlubokých dolinách a roklech, nad řeky na we-
likých klenutých oblaucích, nepřetrženě, a někde k sylně-
šší ohradě míst důležitých, dwognásob v trognásob wysta-
wěna, každých pať sto kroků wězemi a tlustými bastami
vpevněna gest: dlaubost gegj wynáší 200 německých ml.
Až po dnes pať gestě w celosti trwá, wygmauc malý díł
gegj, kterýž zeměměřením zborěn, ale nepochybně giž ta-
ké oprawen gest. Gest zvršší tato podivná zed desyti sáhů,
a ztlaustj osmi sáhů, zděná po bochých swých z cyhel pá-
lených a z štukomj, t. g. čtverhranného kamenj, prostředek
pať zemj gest vyplněn. Tato hradba gest to nepřehlednější a
nepamatnější rukau lidských djlo na celém světě, wětší,
stálejší, a co wje, wžitečnější, nežli pyramidy Egypťské,
v wětším práwem gměna zázraku světa zaslubuge, nežli tyto.

Dlaubo wýborně slaužila Čjnským proti laupěžným,
žúrčím a diwolým Zatarům; a wšak gič w následuj-
cích čashch předce před nimi neobhágila. Neb Zataři sau-
sednj, genž slowau Manssu, wšlédamšse okolo r. 1644.
čas domáchch ruznic a rozbrogů w Čjné, gi sobě podma-
nili; ale wšak zpráwa neb rád zemšij tjm ani zemden,
ani proměněn nenj. Země podmanitelů těchto wčiněna gest
částkau podmaněné říšse, a tito Zataři Manssu, nynější
panownjch w Čjné, nic giněho newčinili, leč zbrognau

rukau poddali se zákonům té země, gegihož trůnu se zmocnili; ano v gazpě G'insty místo svého Zatarského přigali.

Od té také doby není bez velikého vjtku hrabba ta: wogstu G'instému slaužj za pohodlnau sylvicy (cestu), po njiž z gednoho konce řisse k druhému rychle dospěti může; hági G'instých aurodných polj před diwokau zvětj pustin Zatarských, a překážj přchánj zločinců z G'instých kragin.

Gen tři dny cesty vzdálena gest k půlnocy od hlavního města G'instého Pekyng'u, o němž sluffj oznámiti.

Pekyng' hlavní a spolu sýdelné cysařské město, ležjcy w přeweliké aurodné, řády spanilých stromů (v velikých babylonských wrb) vtěšené rowině, nemá rowně na celém světě z ohledu lidnatosti, velikosti, krásy a nádhernosti. Wúkolj geho wynássi 5 německých ml, záležj z 4 velikých wysokými zdmi obehnaných měst, s mnohými dlahými, přjmými a welmi širokými vlicemi, takže hlavní od východu k západu běžjcy vlice, genž wstawičný klid (odpočinek) slowe, práwě 130 střemjc zssřj gest. Má deset tišc kostelů (Miao), kromě čtyř katolických, dwau ruských, messit Zureckých at. d. též wysoké sškoly, kterěž v doktorstwj wdělugj. Dbywatelů pak, podle některých, w něm gest 5 milionů (Londyn neylidnatějšj v nás město, nemá gen 1 milion a 2 neb 300,000). Ale wyššj Quang'fu neb mandarjn, wgištowal oficýra wyslance englického lorda Makartneyho w 2hě polowicy 18ho stoletj tam poslaného, na cestě, kdž do Pekyngu s komonstwem swým slawný přjgezd držel, že toto nad mjru veliké město, s předměstjmi swými a s lodjmi, práwmy (nebo tu v na wodě w lodjch lidé bydlejí), sšestnáct milionů obywatelů má. Nechtěl oficýr docela wěřiti, práwě, že ta gednička w tom počtu má se setřjti, v bez té, že dost veliký počet by byl. Necheyme tak, až té oči twé přeswědčj, práwíl Mandarjn. W tak se stalo: kdž onen oficýr ten nesčislný lid po těch sšřých a nekónečně dlahých vlicech widěl, pro kterých wozowé gegich někdy v čtwrt hodiny musly č-

řati, pokud wogácy Č'jnsstj cestu prostředkem toho dawa lidu učiniti mohli, a Mandarýn se ho posléz s-ausměštěm ptal: Nu, přjtelí, dášli mi nynj mau gedničku zpátky? nježým hlasem, přesvědčen gsa, odpowědel, že giž dá welmi rád.

Přidáme zde gessťe y to, že řisse Č'ynské dlawhost od půlnocy k poledni gest 425 mjl, a širokost 270 mjl, obsahu- gich wsobě přes 180 welikých měst, 240 střednjch měst a přes 2350. malých městeček, kteráž wšsecka čtwerhranně a welmi pořádně stawěna gsau, sem nepočjtage sydel (obydli) čyřař- ských dwořanů a služebnjků; — a je od newstarobylegšjch ča- sů w Č'jně čyřař gest spolu newyššj kněz, toliko on obě- tuge Bohu Č'yen, totiž Pánu nebes a země. On musy new- předněgšj filozoff, newpředněgšj kazatel řisse býti, geho de- kretowé gsau téměř (gakž wyšse) wždychy y mravné nawky, wedenj k ctnosti.

Gak důmtipný a umělý gest a byl giž za starodáwna národ Č'jnský, vřazugj krom nadeřpaného, náležkowé gegich. S podipenjm žwědeli Europeyštj, že oni y tlačenj knih, giž před narozenjm Křysta P. wynalezli, ačkoli tisknau tabule- mi dřewěnnými, na nichž písno wyřezáno gest, gessťo ná- šse tiskřenj lithm písmem bwšsem dokonalegšj gest.

Wynalezli y ručníčný prach dřjwe než my, ačkoli nikdy nebyli welich řizpoc; a wšak ho nepotřebowali, leč při wěregných kratochwilech, k obňostrogům (Feuerwerke); ano starobylým zákonem zapowěděno bylo v nich vřjwánj ho we wognách. W poslednjch stoletjch přišla gim skřz Portuga- ly w známost hrubá šřelba, a od Jezuitů naučili se děla slěwati.

Za škwostná a drahá materje hedbáw a hedbáwně cayky, od nich půwod wjala, z Č'jny pocházy ten zmláštnj čerm, který hedbáw wywodj: odtudť přenessen byl spolu s- uměnjm dělánj hedbáwných cayků, dost pozdě do Persye, a za času čyřaře Justynyána, tak po řjdku bylo těchto cayků, že hedbáw w Europě podle mřry zlata prodáwán byl: funt hedwábu platil funt zlata.

Zenaučtý a bělostkwaucý papír dělají od věků w
Číně z autlé kůrky třetí bambusového, kteráž se na kassi vaří.

Zvonové v nich jsou w obyčejí od nejstarodavněg-
ších časů. W Europě sme se gich teprw ašy w 5tém století
po narození Krysta P. dovtjřili.

Znali y Kompas, ale ho na mořích nikdy nevjřivali, pla-
wisse se toliko wedlé břehů. Dymisse w držení země, která
wšim oplývá, nepotřebowali, gačo my, plawiti se až na
krag světa.

Obedmaw tisíců roků dělají sklo, které wšak není
tak pěkně a prohledacý, gačo násše.

Hvězdářstwí také pilní byli od počátku, ačkoli my
ge w něm přewyssugeme. Běh (domnělý) slunce rozdělili
gačo my na 365 1/4 částek. Poznali také proměny ro-
wnodennosti, ačkoli ne tak jřtetelně, gačo my.

Welmi pamatné gest y to, že od věků dělili měsíce na tý-
dne sedmi dnů. Indi a Chaldeckstj to též učinili, ale ne Křekowě.

Gestě nynj wklazugi w gednom městě, genž toliko do
třetí křasse patří, nástroje, kterých gedem z gegich wyne-
ssensých hwězdářů tisíc roků před nar. Kr. P. vjřival. Kan-
fynž, předtjm hlavní a řydelné město Čjnské, chowá mě-
děnnau kauli, wětšj než w troge obgetj. Stogi na měděn-
ném podstavku, kterjž se otwřrá: do tohoto wcházj muž
aby kauli tu točil, na njž polednj a parallelnj linje taje-
ny jsou. Pekynž má hwězdárnu s mnohými astrolaby a s
ginými hwězdářskými nástroji. A wšak pranostylářstwí y
tu pravému hwězdářtvi emu wmenj přimjřeno gest.

Wšisse sme připomenuli, že se s matematykau gž
w nejstarších časch objřali. Zřádného ale wmenj wjc pil-
ní nebyli, řádného tak nezdělali, a k takowě dokonalořti
nepřivedli, gačo mravně wmenj a řákony, kteréžto w-
menj owšem nepotřebnegšj a newjácnegšj gest.

W Pekynžu wcházegi od dáwnjch časů, pod dohlě-
dánjm samého cysáře, y Nowiny dworšské neb cysářské

nehodnowěrnějšj, které welikau přednost před ginými v proto magj, že w sobě obsahujj poznamenánj wšech obecných potřeb v wšech prostředků žimnosti a vžitku lidu wšelikého stawu w této zemi.

Mistrnosti gegich w některých řemeslích, t. p. pozlácování a zvlášt lakování, w barvení, w tkání některých carků zc. Europejšti až posawad nedosáhli, kteříž od nich právě v rozkošné zahrady, englicky parky řečené, zakládati a wzděláwati se naučili.

Posledně, wúbec známo gest, že wlast porcelánu gest Čjina: tu ho dělaji na mnoze nad mjru wšesseny, nevwzácnějšj v nevdražjšj.

Alle w mnoha vměnjch t. p. o přirozenj, v w kunnstjch Europejšti giž ge přewyššili, protože od stoletj w známostech od otců pozústawených daleko nepokročili, obáwagice se proměn a zblauzenj, a nad mjru sy wážíce wšeho, co od předků pocházj, zákonů, starých mravů, obyčegů a t. d. ačkoli toho druhá přjčina v těžká powaha řeči a písmá gegich gest, nebo každé slowo má gine znamenj neb litery, a t. wčenošti Čjinské patj weliká známost těchto znamenj: některj z wčených se zštarali, prv než se dobře psáti naučili.

Zač vměl, wycwičenj, lidnatj, starobylj a mocnj gsauce Čjinstj, drží sebe za přednj národ, a řjšši swau za prwau w celém swětě, gine pať národy za podlegjšj sebe a sobě gačo podzřjzené. Gmenugi čysaře swého panownjškem swěta, a swau od mnoha 1000 let kwetauch přewelikau a přeslawnaú monarchji — králowštwjm nebeským (na zemi), což wšak wjz gen takowý wýchodnj způsob mlumenj gest, nebo magj v přjstaw, který nebeským nazýwagj. Když mezy nadešsaným oficýrem englickým a přednějššjm Quangsuem o obyčegně tam ceremonji padnutj před čysařem na zem a gi 6krát čelem se dotknutj, čehož wyslanec wčimiti nechťel (gačož ani nebčinił, nebo čysař přigal za wděl pokleknutjm na gedno koleno, gačo před englickým králem, — a čtil wyslance a geho přednj oficýry ob-

zvláštné, v obědem - skvostným, při němž y sám stoloval, y dary englické wděčné přigal, a též za ně giné drahé dal; ale oť žádal, totiž ochranu a swobodu kupectwí englickému (což byl toho poselstwí byl —) zpřijma odepřel, a naposledy náhle ho odbyl —, předkem hádka byla; takto mluvil ten Quang-fu: Právěš, že se Angličané nepřijmli podlamowati neb ponižowati: na to říkám, že ste tedy neměli do Číny přigiti. Nezwáný host musí se obyčejům hospodářovým poddati. — Že váš mocnát nassemu rowen gest! — Který pak nynj jako prosých k druhému se obracš? Poslali náš česat kdý poselstwí k wassemu králi? zapomenedi se kdý tak nad swau důstogností, aby k wám wyslance poslal? Zde cýžš národowé wždy gen jako suplikanti předstupowali. Panownjš swěta wždy se gen k dokazowánj, milosti swé znal a mjwal. Gemu nepotřebj ničeho od giných národů prosyti, nebo on má wssěcko. Wby ale chcete od přijzné nassj wsselico obdržeti, ochranu a swobody kupčenj. Proto prosy pán váš nasseho, jako nižšj wyššjho krále. Nebo on nás potřebuge, my pak geho nepotřebugeme, a bez přjchodu wassích kupců nebolibychom o něm ani zwěděli, geli na swětě, ič.

Kdoby něco wjc o Čjné w řeči nassj a w spisu v nás se nalězajicým čjsti žádal, toho odkazugeme k **Týdennjku Dr. Palkowiče** n. r. 1815. nro. 4. 5. 6. 7. 9. 11. 12. 17. 19. a 21, odkudž gsme některé kusy y my wžali.

K o n e c.

Omylowé: Počet stránky 115 m. 215.; na str. 221 ř. 1. místo ffik, čti ffik; 224 ř. 29, Elbinku čti Elbinku; 226 ř. 1. pozemckých, čti pozemstých; 229 ř. 5 smjssné, čti smjssené; 240, ř. 22 Plynna, čti Plinya; 242, ř. 6 detali, čti dělali; ř. 18 Nycei, čti Nycei; 243, ř. 30 málký, čti wálký; 250, ř. 12 Paslogonpe, č. Paslagonpe.

O b s a h.

Stará svatá hystorie	stránka 12
Monarchie Asyrská, Medská, Babilonská (předkem o Egyptě)	31
Mocnářstwj Perské a Řecké (Sokrates, Herodot, Lukydydes, zč.)	36
Králowstwj Macedonské, Asyatské Syrské, Egyptské	43
Mocnářstwj Římské (Cycero, zč.)	48
Cyřarstwj Římské (Virgil. Horác. zč.)	54
Římsstj cyřarowé křestanststj, západnj y vý- chodnj (též Atyla zč.)	69
— — gen východnj (y Moham. pr.)	73
Německá země neb Germánye: cyřarowé (Ka- rel Veliký zč.)	82
— — cyřarowé z Rakauského domu	87
Králowstwj Šeršké (Štěp. sv. Matyáš kr. zč.)	97
— — Šeské	119
— — Španyelské	176
— — Portugalské	182
— — Englické	186
— — Francauzské (Ludwjš XIV. Gin- drich III. od mnicha zamordo- waný, Gindrich IV. zč.)	196
Cyřarstwj Ruské (Moskwa)	208
Králowstwj Polské	216
— — Pruské	222
Cyřarstwj Turecké neb Osmanské	226
Mohamed, salessnj prorok a Korán	229
Bitwa na Kosowé	248
Tymur, nejwětšj potentát na swětě	251
Dobýwanj y dobytj Koastantynopole	265
Přjdwel o Syně (Čjné) a Indj	326

MU